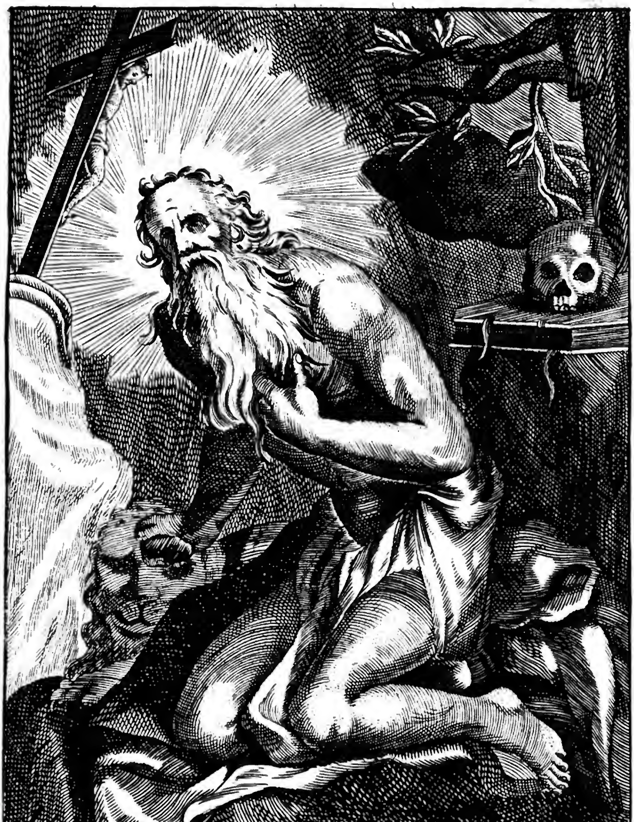
P. Lisini ad simpliciter usum 1836

S. HIERONYMVS.

S. HIERONYMI PRESBYTERI

EPISTOLÆ SELECTÆ

IN TRES LIBROS

NOVO ORDINE DISTRIBUTÆ.

Vita S. Doctoris nunc primum auctæ, notisque illustratæ.

Opera & studio Josephi Catalani, Congregationis S. Hieronymi Caritatis Presbyteri.

REVERENDISSIMO PATRI
JOSEPHO MARIÆ AB EBORA

Sac. Theol. Lectori Jub. totius Ord. Minorum Ex Ministro Generali, Sacr. Congregationum Indicis, Indulgentiarum, & Reliquiarum, atque Sup. & Un. Inquisitionis Consultori, Sac. Congr. Consistorialis Votanti, Episcoporum Examinatori, Sac. Cæs. & Cath. Majestatis aulico Consiliario Ecclesiastico, necnon in Rom. Curia Commissario Generali.

ROMÆ M.DCC.XX[illegible]
Ex Typographia Petri Rosati, & Josephi Borgiani in via Parionis.

SUPERIORUM PERMISSU.

R$\tilde{m}$e Pater.

Mirari fortasse poteris Reverendissime Pater, quod cum non modo facie, sed ne nomine quidem notus tibi sim, ausus tamen fuerim tuum sub patrocinium in lucem edere selectas sancti Ecclesiæ Doctoris Hieronymi epistolas, non semel jam typis mandatas: ausum mihi prębuere præclari quidam viri, Tuique studiosissimi. Censebant hi profecto parvum hoç quidem opus mole, at pondedere maximum, Sancti Doctoris vita, notisque nunc primum auctum, non alio decorandum nomine, quam tuo; quippe quod in hac S. Hieronymi Caritatis Æde elaboratum, ubi Sacra tua Minorum familia diu claruit exemplo, doctrina, sanctitate. Tibi igitur jure ac merito librum hunc inscribo, qui calcato sæculi fastu Franciscanæ militiæ nomen dedisti, ibique post emensa, summa cum laude, studiorum curricula unus præ cunctis Ordinis tui viris sapientissimis

ſimis lectus es, ut illi, egregio Procuratoris Generalis titulo præſideres. Quo tempore quam bene, ac ſapienter tui muneris partes expleveris, compertum cunctis eſt, cum cæteris tuæ Religionis emeritis viris, tum ſagaciſſimis Romanæ Curiæ Præſulibus, qui tuam in agendo dexteritatem, in juvando liberalitatem, in Religione promovenda conſpicuam pietatem admirati ſunt. Quis vero apud Eminentiſſimos Patres, faciliores unquam habuit admiſſiones? Quis ſummo Pontifici ſanctæ memoriæ Benedicto XIII. magis carus, quam Tu ob præclaras animi tui virtutes, ſic ut perſæpe Te libens audiret, ſpecioſiſſimis titulis exornaret, Sacriſque Congregationibus præficeret? Quis tandem a tua commendanda Religione abſtineat, cujus opera, labore, impendio locupletiores Ord. Min. annales iterum typis committi; Sanctos Aris, Sanctiſque Aras regali apparatu donari conſpeximus? Inſuper Reverendiſſime Pater cum in Te tot illæ eniteant Virtutes, quas hæ paſſim ſelectæ Hieronymi ſpirant epiſtolæ, vel ob hanc juſtiſſimam rationem, tuo Nomini librum Sanctiſſimi, ac Maximi Eccleſiæ Doctoris conſecrandum cenſui, cujus parem ferè morum, ſtudiorumque habes ſimilitudinem. Hoc igitur qualecumque mei obſequentiſſimi erga te pignus animi benignus accipe. Vale.

Rev. T. P.

Addictiſſimus Servus
Joſeph Catalanus.

Le-

Lectori Benevolo.

NOn una ratio suasit candide lector, ut selectas S.Hieronymi epistolas non semel typis mandatas, iterum imprimendas curarem: inprimis ægre ferebam multos illarum desiderio captos tanto bono privari, quod S.Franciscus Salesius, ut Christianorum manibus tererentur, sæpius hortatus est; quippe cum aut rarius, aut vix apud bibliopolas inveniantur. Si enim, tot eruditissimi homines, sępius Ciceronis, Plinii, aliorumque ethnicorum literas, ut studiosorum voluntati facerent satis, summo studio, atque impensa sexcenties typis excudendas curarunt; quanto magis sanctissimi, doctissimique, ac maximi Ecclesiæ Doctoris epistolas, quæ vix earum stylo, atque elegantiæ cedant, easque tum utilitate, tum gravitate infinitis partibus superent; æquum erit, ut Christiani homines, præsertim qui sacris ministeriis addicti sunt, propagent, atque in omnium manus, oculosque derivent? Præterea cum innumeros pene noverim ab illarum lectione deterritos, idcirco in postrema hac editione notas quasdam apposui, à doctissimo viro Mariano Victorio excerptas (quid enim, ut Senecæ verbis utar, alieno labore non sublevemur? quod bene ab alio dictum est, meum est); plerasque vero de novo addidi, in quibus non solum abstrusiora S. Hieronymi loca, sed etiam nostræ religionis dogmata, veteres novique Ecclesiæ ritus, Hæreticorum blasphemię & mores, ac præcipuæ Ecclesiasticæ disciplinæ partes expli-

carentur. Fateor tamen aliud in his mihi propositum non fuisse, quam ut adolescentibus, iisque qui in sacris studiis nondum versati sunt, faciliorem pro viribus sternerem viam, & ut doctis, quæ jam didicerant, si forte ex animo effluxerint, in memoriam revocarem. Insuper, ut omittam intercisam ad Eustochium epistolam, nunc primum suæ integritati restitutam, locupletiores indices, & verba græca latino idiomate explicata: Vitam S. Doctoris ex Cardinali Baronio, aliisque clarissimis viris breviter contextam consulto apposui, ut non solum, quod ore & calamo Sanctus vir, sed etiam quod opere, exemploque docuit, exercere valeas. Æqui bonique ut consulas humanissime Lector, oro atque exopto hunc meum qualemcumque laborem, qui in Omnipotentis Dei gloriam, ac Sancti Patris Hieronymi laudem, tuique gratiam susceptus est. Vale.

VITA S. HIERONYMI

HIERONYMUS, quæ vox sacrum nomen significat, Stridonis oppido natus est, quod à Gothis eversum, Dalmatiæ quondam, Pannoniæque confinium fuit. Parentes ejus ambo, ut ipse scribit, Christiani fuerunt, a quibus Romam, tanquam ad primam religionis, & doctrinæ urbem missus est. Et hic quidem preceptore usus Donato in sæculari literatura magnos statim fecit progressus, ac scholastico more lusit in controversiis declamandis. Ibi adulta ætate sacro baptismo initiatus, paulo solutiorem vitam quam gesserat, continuo emendavit; & cum priorem amisisset corporis integritatem, secundam, quam vocat continentiam, post baptismum servavit immaculatam: piisque officiis deditus, diebus Dominicis, Apostolorum, & Martyrum sepulcra una cum aliis ejusdem ætatis, & propositi adolescentibus circũibat. Didicit autem Romæ non solum Latinas, ac Græcas pariter literas, sed nullum doctrinæ sæcularis genus intactum reliquit. Quibus omnibus cum plenè esset eruditus, ad Theologiam, & graviora studia adiiciens animum, instar eorum Philosophorum, qui discendi gratia varias Regiones lustrarunt, Gallias primum comite Bonoso collactaneo suo adolescente contendit, ut ex omnibus doctis viris, quibus tunc Gallia abundabat, cunctisque bibliothecis thesaurum sibi scientiæ compararet: ita scilicet S. Hilarii librum de synodis Treviris sua manu descripsit, aliosque ibi positos antiquos codices sibi describendos curavit.

Reversus à Gallia non minus moribus qnam literis locuples Aquilejam pervenit, ibique aliquo temporis spatio consedit, fruiturus suavissimo consortio Sanctissimorum virorum, qui illic erant, Valeriani ejus Civitatis Episcopi, Heliodori, Nepotiani, Ruffini, Florentii, Chromatii, aliorumque ad quos extant intime necessitudinis testes ejusdem epistolæ: sed recedere coactus nescio quo inopinato rerum eventu, in Dalmatiam patrium solum venit;

nit; Sororemque juvenculam ætatis lubrico lapsam, primum viro maxime pio Juliano diacono, qui eam ad meliorem frugem restituit, deinde etiam per literas Chromatio commendavit. Post hæc mundo renuncians; locupletissima bibliotheca, quam sibi summo studio, labore, ac impendio Romæ, aliisque locis comparaverat, una cum viatico tantæ peregrinationi necessario assumptis, e Patria (relictis, ut ipse testatur, ibi utroque Parente, sorore, & cognatis) Hierosolymam pergit. Comites itineris ei fuerunt Heliodorus, Ruffinus Aquilejensis, Innocentius, Evagrius, & Hilas, ex quibus primus omnium ab eo discessit Ruffinus. Ille vero postquam aliquandiu in Sanctis Hierosolymæ locis mansisset; peragratis etiam discendi gratia Thracia, Ponto, Bithynia, Galatia, Cappadocia, & Cilicia, horridam tandem illam, quæ est in Chalcide Syriæ solitudinem ingreditur, adferens secum suam insignem bibliothecam, ne scilicet orationi ejus lectio deesset.

Ingressum in Eremum Sanctum adolescentem variis machinis hostis hamani generis, ut eum à proposito dimoveret, aggredi cœpit; in primis aufert ei quos secum duxerat sodales omnes, deinde & addit omnis generis morbos, quin & simul venerearum stimulos subdit acutissimos atque perpetuos, quos tamen egregius miles, precibus, & jejuniis, durissimisque corporis afflictationibus, ac jugi literarum studio refrænare consuevit. Omnium vero ærumnarum illa maxima ei visa est, quod Occidentalis ipse homo sociis monachis Orientalibus parum cognitus, suspectæ fidei haberetur, magnumque ei negotium fieret ob nomen Hypostasis, de quo, aliisque, quibus vexatus est ob schisma Antiochenum molestiis, consulendus ei fuit Romanus Pontifex Damasus duabus iteratis epistolis.

Elapso quadriennio, occultis Arianoram persucutionibus, veluti Sabellianus inde ejectus, Antiochiam, Hierosolymamque repetiit. Adhæsit autem Antiochiæ ex tribus illis, qui tunc eam Ecclesiam exercebant Episcopis, Paulino, quod ita ei à Damaso summo Pontifice, ad quem ea de re scripserat, imperatum fuerat. Monachi, ac solitarii hominis professionem numquam omisit, etiam ne tunc quidem cum triginta annorum vir factus à Paulino Presbyter est ordinatus, cui sic ipse assensit, ut nihilominus

nus contestaretur se nolle alicui adscribi Ecclesiæ: quippe qui nolens deserere monachatum, liberum sibi esse vellet quo luberet pergere: id enim ipse testatus est ad Pammachium scribens; cum à Joanne Episcopo Hierosolymitano ei Ecclesiæ subiici tentaretur: aitque de illo Epiphanius, nec precibus adduci unquam potuisse, ut vel saltem in monasterio Sacerdotis muneri alligaretur. Unde satis constat quam gravissime lapsi sunt, qui Hieronymum Cardinalem voluerunt à Damaso Ecclesiæ tituli S. Anastasiæ adscriptum.

Sed nec est quod fingere quis possit Hieronymum, postquam recusavit adscribi Ecclesiæ Hierosolymitanæ, venientem Romam id accepisse à Damaso, nam illa, quæ hæc refert ad Pammachium epistola, ut ibi testatur, scripta est decimotertio anno post ejus Roma reditum Hierosolymam, totidemque & amplius post obitum Damasi. Sed quid est ut eam dignitatem consecutum velint? quod intime Damaso hæreret? quasi vero necesse fuerit quemcumque qui ab epistolis esset Summo Pontifici (hoc enim munere functus est Hieronymus apud Damasum) fuisse Cardinalem: cum de S. Prospero certum sit in eodem ministerio operam navasse S. Leoni, nec tamen Cardinalem extitisse. Cæterum Auctores illi qui hanc dignitatem Hieronymo adstruere conantur, præterquam quod incerti sunt, & plerumque recentiores, multis præterea scatent erroribus, ut nulla iis fides tuto adhiberi possit. Atque hoc est de Cardinalatu S. Hieronymi judicium, quod in suis annalibus scriptum reliquit æternæ memoriæ eruditissimus meus Cardinalis Baronius, quodque propterea hic exaravimus, ne videamur nos omnium minimi proprio ingenio, Maximum Ecclesiæ Doctorem Sacro Collegio abjudicare.

Sed redeamus unde digressi sumus: non semper Hieronymus Antiochiæ mansit, sed partim etiam Hierosolymæ, in agris tamen, & solitudinibus, adeo ut jam tunc Bethlehem, ab eo electa, & habitari cępta sit: quin & hoc tempore contendit Constantinopolim ad audiendum Gregorium Nazianzenum, cujus doctrinæ, & sanctitatis celebris tunc erat fama. Res plane admiratione digna hominem, quem ob insignem eruditionem consulerent Occidentales Episcopi, inter quos magnum Ecclesiæ lumen

Augu-

Augustinus, ipseque etiam Romanus Pontifex, tam longa difficiliaque itinera suscepisse, ut Gregorii esse mereretur auditor in sacris scripturis: quo postea semper magistro gloriatus est.

Cum autem ob dissensiones Ecclesiæ Antiochenæ aliaque Ecclesiæ negotia omnes Occidentis Orientisque Episcopi Romam celebrandi Concilii gratia à Damaso vocarentur, venit una cum Sanctis Pontificibus Paulino Antiocheno, & Epiphanio Cyprio Hieronymus, Ecclesiastica ut ipse loquitur, tractus necessitate; quem videns Summus Pontifex velut alterum Paulum Petro adiutorem in urbem venisse, remissis demum ad propria Episcopis, Hieronymum ut se in chartis Ecclesiasticis juvaret, Orientisque ac Occidentis Synodicis consultationibus responderet, secum retinuit. Cui muneri ille insistens non tamen propterea arctam suam vivendi omisit consuetudinem: exemplo omnes, verbo eos qui ad eum audiendum concurrerant instruens. Ad hæc etiam, dum Romæ versaretur, quod per triennium fere fuit, multos convertit vitiis & sceleribus vinctos: varii generis edidit libros, quibus & hæreticos profligavit, & ad sanctioris vitæ propositum perduxit matronas nobiliores plurimas; inter quas Marcella, Melania, Asella, Albina, Marcellina, Felicitasque celebrantur; sed & cæteris præstantior Paula Eustochii & Blesillæ mater, quas in his ædibus una cum Hieronymo habitasse, ubi longo post tempore Sacra Minorum familia, & sæculis ab hinc duobus Egregii Sacerdotes, vulgo Patres Sancti Hieronymi Caritatis nuncupati ad publicam utilitatem commorantur, scriptores quamplurimi tradiderunt.

Cum tot & tanta Vir sanctus præclara facinora Romæ perageret, & omnium ore dignus summo Pontificatu acclamaretur, Clerici in quorum vitia ille sæpius invectus fuerat, & quod durius illis videbatur, exemplo sanctioris vitæ, & obfuscabat quotidie, & viliores reddebat, una cum laicis nonnullis ipsius famæ detrahere cæperunt; capta occasione quod nobiles, ac divites matronas lucri & amoris inhonesti causa, sanctioris vitæ prætextu deceperat. Moritur interea Damasus; nec multo post Hieronymus occasionem regrediendi Hierosolymam cum ex Pontificis morte, tum ex impia hominum persecutione

com-

commode nactus, relicta Roma, adolescentem fratrem Paulianum secum ducens Hierosolymam, & suam revertitur Bethlehem. Advenit autem eo non multo post Paula cum Eustochio filia & Melania Marcellini consulis nepte, multis comitata virginibus, Hieronymi navigationem secuta manens ibi per triennium satis angusto hospitiolo, quousque scilicet, latius extrueret pro se & Virginibus monasterium, & aliud item pro Hieronymo, & viris; ac diversorium seu potius Xenodochium pro ominibus ad ea loca pietatis, & religionis causa advenientibus.

Ipse autem Hieronymus, qui usque ab adolescentia Monachi egerat vitam, die noctuque studiis, nunc legendo, nunc scribendo vacabat, & cum aliis fratribus in monasterio labore desudabat: vivebat in paupertate, & ut Ruffino ipse testatur, pecunias nec habebat, nec habere volebat: hospites benigne excipiebat: hæreticos adeo persequebatur, ut coram eo hæreses, veluti coram sole nebulæ evanescerent. Canis jam caput ejus spargebatur, ipseque nihil propterea ex studiorum assiduitate remittens, primo Didymum Alexandrinum adit, ut eum videret, & dubiorum, quæ in scripturis habebat, ab eo solutiones audiret; deinde & Bethlehem suam reversus magno labore & impendio Barrabanum, seu verius Barhanina hebræum præceptorem noctu audit; timebat enim ille judęos, propterea que instar Nicodemi clam, ne factum a judęis resciretur, hoc est noctu tantum Bethlehem veniens, Hieronymum edocebat, magno pretio ab eo conductus: tantum nimirum Viro Sancto studium erat, ut Ecclesiæ, ejus linguæ adjumento sacrorum librorum genuinas relinqueret versiones. Longum esset percurrere illius pro Ecclesia sudores, tum & contradictiones quas a variis sustinuit, præsertim à Joanne Hierosolymitano, & Ruffino, quæ ex ipsius scriptis cognoscenda relinquimus.

Venerabatur alioqui Beatum senem totus orbis, cujus rei in primis testes sunt magnus Augustinus, & Severus Sulpitius, quorum ille ut loco sui multa ab eo disceret, ad eum misit Paulum Orosium, Alipium, & Profuturum, vehementerque dolebat, se eo ad discendum proficisci non posse; hic vero Severus etiam ipse propterea eum invisit: mansitque cum eo mensibus sex, mansissetque, ut ait perpetuo, si potuisset: ut interim taceam de frequentibus

tibus, & pene innumeris Epistolis, quæ undique ad eum ferebantur, quarum bajulos, sicut & omnes Christianos, potissimum vero Romanos, qui post eversam a Gothis Urbem pauperrimi effecti ad ea loca veniebant, tanta cum caritate suscipiebat, ut pedes etiam eis lavaret. Porro ad decrepitam, & ultimam venerat ætatem, cum nihil de consuetis relinquens, in levem tandem febriculam incidit, qua aliquandiu exercitatus, cum eos qui aderant, monachos potissimum, & Christo dicatas Virgines, ut Deo, omni servirent nixu, diligenter fuisset hortatus, versus ad sponsum, quem sibi jam adesse videbat, illique Spiritum suum cōmendans, ad superos evolavit, die ultimo septembris, sub Honorio, & Thodosio juniore, anno, ut docet Baronius, Christi 420. ætatis suæ septuagesimo nono. Vir cui nec Græci nec Latini, quem comparent habeant aliquem; dum illum omnes fere uno ore magistrum Catholicorum, & lampadem mundi nominant. Sepultus fuit in Bethlehem, exequiis illi Christiano more celebratis: inde Romam postea translatus, una cum Christi Salvatoris nostri Præsepe apud Sanctam Mariam Majorem, ubi magno populi concursu colitur. Qnod autem ejusdem Sancti imago una cum Leonis effigie, antiquitus in Ecclesia pingi consueverit, id hieroglyphicum est ejus, in hæreticis insectandis infracti roboris, & vehementis in eos, instar Leonis rugitus, clamoris.

De S. Hieronymo Elogium S. Augustini in epist. ad eundem

QUamquam secundum honorum vocabula, quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus presbyterio sit major, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est.

Cassianus libro de Incarnatione ult. tantum S. Hieronymo tribuit, ut eum Catholicorum magistrum nominet, cujus scripta per universum mundum quasi divinæ lampades rutilant. Cui etiam tantum concedit idem Augustinus, ut dicat: NEMO SCIVIT QUOD HIERONYMUS IGNORAVIT.

AP-

APPROBATIO.

Vitam S. Hieronymi, & notas in selectas ejusdem Sancti Doctoris epistolas ab eruditissimo Viro Domino Josepho Catalano exaratas; & à Reverendissimo Patre Magistro S. A. P. mihi commissas, attente legi; nihilque in illis animadverti, quod orthodoxę fidei, aut bonis moribus adversetur; quinimmo easdem prædictis epistolis adnectendas esse censeo, ut quovis offendiculo difficilis intelligentiæ semoto, omnibus fiant obviæ, & sint profuturæ. Ita sentio, salvo semper &c. Ex Collegio S. Francisci de Paula ad Montes de urbe die 9. Augusti 1731.

Franciscus Zavarroni Ordinis Minimorum Generalis, Sac. Congregationis Indicis Consultor, & S. R. U. Inquisitionis Qualificator.

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendissimo Pat. Magistro Sacri Palatii Apostolici.

N. Baccarius Episcopus Bojanen. Vicesgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Joannes Benedictus Zuannelli Ord. Præd. Sac. Pal. Apost. Magister.

INDEX

EPISTOLARUM ET OPUSCULORUM

Numeri Romani epistolam, vel opusculum; Arabici vero paginam designant.

Epistolæ libri primi.

xxxii. Ad

xvi. Ad

LIBER PRIMUS EPISTOLARUM B. HJERONYMI,

Quæ sunt familiares.

ARGUMENTUM

Niceam, Subdiaconum Aquilejæ, veterem sodalem, ut ad se aliquando scribat, exemplo Crhomatii, & Eusebii Fratrum, hortatur.

HJERONYMUS

Ad Niceam, hypodiaconum Aquilejæ.

EPISTOLA I.

TUrpilius (*a*)comicus tractans de vicissitudine literarum: sola, inquit, res est, quæ homines absentes præsentes facit. Nec falsam dedit, quamquam in re non vera, sententiam: quid enim est, ut ita dicam, tam præsens inter absentes, quàm per epistolas, & alloqui, & audire, quos diligas? nam, & rudes illi Italiæ homines, quos Cascos (*b*)Ennius appellat,qui sibi,ut in rethoricis Cicero ait,ritu ferino victum quærebant,ante chartæ (*c*), & membranarum usum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epistolarum alloquia missitabant, unde, & portitores earum tabellarios, & scriptores à libris arbo-

(a) *Comicum hunc fuisse temporibus Pompeii scribit Eusebius, sed ejus ingenii nullum extat hodie monumentum.*

(b)*Cascum lingua Sabinorum dicebat senem;unde proverbium: Cascus cascam ducit, idest vetulus vetulam.*

(c)*Charta,qua nos utimur,quæque ex centonibus lineis putridis, immunitis, & aqua solutis, tum in folia collectis recens est; nulla enim, quæ nobis constet aperta hujus mentio, ante quincentos annos reperitur; quare hæc non est charta illa, cujus meminit Hjeronymus, ut putarunt nonnulli. Vide Mabillon de re diplom.*

arborum librarios vocavere; quanto magis igitur, expolito jam artibus mundo, id non debemus omittere, quod illi sibi præstiterunt, apud quos erat cruda rusticitas, & qui humanitatem quodammodo nesciebant? Ecce Beatus Chromatius cum Sancto Eusebio, non plus natura, quàm morum æqualitate germano, literario me provocavit officio: tu modò à nobis abiens, recentem amicitiam scindis potiùs, quàm dissuis, quod prudenter apud Ciceronem Lælius vetat. Nisi fortè ita tibi exosus est oriens, ut litteras quoque tuas huc venire formides. Expergiscere, expergiscere, evigila de somno, præsta unam chartæ schedulam caritati: inter delicias patriæ, & communes, quas habuimus peregrinationes aliquandò suspira: si amas, scribe obsecranti: si irasceris, iratus licèt scribe: magnum, & hoc desiderii solamen habebo, si amici literas vel indignantis accipiam.

EPISTOLA II.

HJERONYMUS AD JULIANUM DIACONUM.

ARGUMENTUM.

Ex eremo, quo una cum Heliodoro adolescens fere Hieronymus accesserat, Julianum Diaconum Stridoniensem salutat, excusans se quod ejus literas non habuerit: cumque ipse quid ageretur in patria nesciret, rogat, ut, an soror in proposito virginitatis perseveret, certiorem illum reddat, addens se obtrectatorem suum interea non timere.

ANtiquus Sermo est: Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur. Quod mihi à te ego objurgatus de silentio literarum accidisse video. Dicam: sæpe scripsi, sed negligentia bajulorum fuit. Respondebis: omnium non scribentium vetus ista excusatio est. Dicam, non reperi qui epistolas ferret. Dices, hinc isthuc isse quàm plurimos. Contendam, me etiam his dedisse. At illi, quia non reddiderunt, negabunt: & erit inter absentes incerta cognitio. Quid igitur faciam? Sine culpa veniam postulabo, rectius arbitrans pacem loco motum petere, quàm æquo gradu certamina concitare: quamquam ita me jugis tam corporis ægro-

tatio

tatio, quàm animæ ægritudo consumpsit, ut morte imminente nec mei penè memor fuerim; quod ne falsum putes, oratorio more, post argumenta testes vocabo. Sanctus (*a*) frater Heliodorus hic adfuit, qui cùm mecum Eremum vellet incolere, meis sceleribus (*b*) fugatus abscessit. Verùm omnem culpam præsens verbositas excusabit: nam, ut ait Flaccus in Satyra: Omnibus hoc vitium est cantoribus inter amicos rogati, ut nunquam cantent, injussi nunquam desistant. Itaque te deinceps fascibus obruam literarum, ut è contrario incipias rogare, ne scribam. Sororem meam, filiam in Christo tuam, gaudeo, te primùm nunciante, in eo permanere, quod cœperat. Hic enim, ubi nunc sum, non solùm quid agatur in patria, sed, an ipsa patria perstet, ignoro: & licet me sinistro Hibera excetra (*c*) ore dilaniet: non timebo hominum judicium, habiturus judicem meum, juxta illud, quod quidam ait: Si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinæ. Quapropter quæso, ut apostolici memor præcepti, quod docet opus nostrum permanere, & tibi à Domino præmium in illius salute pares, & me de communi in Christo gloria crebris reddas sermonibus lætiorem.

EPI-

(a) *Sancti olim omnes Christiani vocabantur, ut à Paulo sæpe, ac Luca, posterisque Ignatio, Polycarpo, Tertulliano, & aliis. Ea appellatio postea remansit eminentioris Sanctitatis Viris, potissimum vero Monachis, Clericis, & Episcopis, qui passim Sanctissimi dicebantur; atque ita etiam nominati aliquando à piis Viris Principes Ethnici, & hæretici Episcopi, non ex meritis eorum, sed ex communibus titulis, eis alioqui tribui consuetis. Sic Dionysius Alex. apud Euseb. Imperatores Valerianum, & Gallienum, sic S. Augustinus Donatistas Episcopos Emeritum, & Petilianum Sanctissimos appellavere; idque exemplo Apostoli Pauli, cum nefarium hominem, præfecturam tamen gerentem, consueta nomenclatura optimum vocavit Felicem. act. 24.*

(b) *Vide humilitatem Hjeronymi, qui ut socium à levitatis suspicione liberet, sibi culpam adscribit.*

(c) *Excetra dicta est hydra, quod uno cæso capite tria excrescebant. Obtrectatorem aliquem Hispanum significat, propterea dixit hiberam. Aliqui putant loqui hic Hjeronymum de quodam Sacerdote Lupicino pastore mercenario, & inutili, qui Sororis forte Hjeronymi casus, & culpæ particeps, postea fratri detrahebat.*

EPISTOLA III.

HJERONYMUS AD CHRYSOGONUM MONACHUM AQUILEJÆ

ARGUMENTUM.

Cum Chrysogono, Aquilejæ Monacho, quod nihil ad se scripserit, expostulat.

QUI circa te affectus meus sit, carissimus ambobus Heliodorus tibi potuit fideliter nunciare, qui non minore te diligit amore, quàm ego diligo: ut semper in ore meo nomen tuum sonem, ut ad primam quamque confabulationem jucundissimi mihi consortii tui recorder, ut humilitatem admirer, virtutem efferam, prædicem caritatem. Verùm tu, quod natura lynces (*a*) insitum habent, ne post tergum respicientes meminerint priorum, & mens perdat, quod oculi videre desierint, ita nostræ es necessitudinis penitus oblitus, ut illam epistolam, quam in corde Christianorum scriptam Apostolus refert, non parva litura, sed (*b*) imis, ut ajunt, ceris eraseris, & illæ quidem, quas diximus, feræ, sub frondente captantes arboris ramo fugaces capreas, aut timidum cervos animal comprehendunt, currentemquæ frustra prædam, dum hostem suum secum vehit, rabido desuper ore dilaniant, & tandiu meminere prædandi, quamdiu venter vacuus siccum fame guttur exasperat: ubi verò sanguine pasta feritas viscera distenta compleverit, cum saturitate succedit oblivio, tandiu nescitura quid capiat, donec memoriam revocaverit esuries: tu, necdum satiatus è nobis, cur finem jungis exordio? cur amittis antè, quàm teneas? nisi fortè, negligentiæ semper excusatione socia, afferas te non habuisse, quod scriberes; cùm hoc ipsum debueris scribere, te non habuisse, quod scriberes.

2. Cor. 3.

EPI-

(a) *Sunt cervarii lupi, quorum natura ita est obliviosa, ut si inter edendum aliò respexerint obliti cibi, qui coram eis est, alium quærant.*

(b) *Sic dicitur cum aliqua deletæ scripturæ restant vestigia; cæterum cum penitus quid aboletur, imis ceris eradi dicitur.*

EPISTOLA IV.

HIERONYMUS AD FLORENTIUM

ARGUMENTUM.

Laudat Florentium Hjerosolymæ degentem, quod multorum pauperum necessitatibus subvenerit: & quia huic epistolæ alteram, quæ erat ad Ruffinum, reddendam junxerat, Ruffini etiam laudes admiscet.

QUantus Beatitudinis tuæ rumor diversa populorum ora compleverit, hinc poteris æstimare, quòd ego te antè incipio amare, quàm nosse. Ut enim ait Apostolus, quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium: ita è contrario tuæ dilectionis fama dispergitur, ut non tam laudandus sit ille, qui te amat, quàm scelus putetur facere ille, qui non amat, Prætermitto innumerabiles, in quibus Christum sustentasti, pavisti, vestisti, visitasti. Heliodori fratris à te adjuta necessitas, mutorum etiam potest ora laxare. Quibus gratiis, quo ille præconio peregrinationis incommoda à te fota referebat? ita ut ego ille tardissimus, quem intolerabilis languor vexat, pennatis (*a*) (ut ajunt) pedibus, certè caritate, & voto te salutaverim, & etiam complexus sim. Gratulor itaque tibi, & nascentem amicitiam, ut Dominus confœderare dignetur, precor. Et quia frater Ruffinus, qui cum Sancta Melania ab Ægypto Hjerosolymam venisse narratur, individua mihi germanitatis caritate connexus est: quæso, ut epistolam meam, huic epistolæ tuæ copulatam, ei reddere non graveris. Noli nos ejus æstimare virtutibus; in illo conspicies expressa Sanctitatis vestigia; & ego cinis, & villissima pars luti, & jam favilla, dum vertor, satis habeo, si splendorem morum illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat: ille modò se lavit, & mundus est, & tanquam nix dealbatus; ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore reddere novissimum quadran-

(a) *Significat miram in eundo celeritatem, ducta metaphora à Mercurio Deorum nuncio, cui ex pennis talaria veteres pedibus addebant.*

Psal. 50. drantem: sed tamen quia Dominus soluit compeditos, &
Mat. 5. Is. 145. super humilem, & trementem verba sua, requiescit, for-
Esa. 66. sitan, & mihi in sepulchro scelerum jacenti dicat, Hjeronyme, veni foras. Sanctus presbyter Evagrius plurimum te salutat, & Martianum fratrem juncto salutamus obsequio: quem ego videre desiderans, catena languoris innector.

EPISTOLA V.

HJERONYMUS AD FLORENTIUM.

ARGUMENTUM.

Scribit ad eumdem Florentium, ejus literis respondens, petitque ab eo libros quosdam, offerens ipsi interea, quos habebat, de sua bibliotheca.

IN ea mihi parte eremi commoranti, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, dilectionis tuæ scripta perlata sunt, quibus lectis, ita redaccensus est animus Hjerosolymam proficiscendi, ut penè nocuerit proposito, quod profuerat charitati. Nunc igitur, quomodo valeo, pro me tibi littera repræsento: etsi corpore absens, amore tamen, & spiritu venio, impendio exposcens, ne nascentes amicitias, quæ Christi glutino cohæserunt, aut temporis, aut locorum magnitudo divellat, quin potiùs fœderemus eas reciprocis epistolis; illæ inter nos currant, illæ sibi obuient, illæ nobiscum loquantur. Non multum perditura erit caritas, si tali secum sermone fabuletur. Ruffinus autem frater, ut scribis, necdum venit, & si venerit, non multum proderit desiderio meo, cùm eum jam visurus non sim. Ita enim, & ille longo intervallo separatus est, ut huc non possit excurrere, & ego arreptæ solitudinis terminis arceor, ut cœperit jam mihi non licere, quod volui. Ob hoc, & ego obsecro, & tu ut petas, plurimum quæso, ut tibi beati Rheticii(a), Augustudunensis Episcopi, commentarios ad scribendum largiatur, in quibus Canticum Canticorum sublimiori sensu ille disseruit. Scripsit mihi, & quidam de patria supradicti Fratris Ruffini, Paulus senex, Tertulliani suum codicem apud eum esse,

(a) *Meminit hujus in catal. Scriptor. Ejusdem vero aliquas interpretationes alibi taxat Hjeronymus.*

esse, quem vehementer reposcit: & ex hoc, quæso, ut eos libros, quos me non habere brevis subditus edocebit, librarii manu in charta scribi jubeas. Interpretationem quoque Psalmorum Davidicorum, & prolixum valde librum de synodis Sancti Hilarii(b), quem ei apud Treviros manu mea ipse descripseram, æquè mihi transferas peto. Nosti hoc esse Christianæ animæ pabulum, si in lege Domini meditetur die ac nocte. Ceteros hospitio recipis, solatio foves, sumptibus juvas. Mihi, si rogata præstiteris, cuncta largitus es; Et quoniam, largiente Domino, multis Sacræ Bibliothecæ codicibus abundamus, impera vicissim, & quodcumque vis, mittam: nec putes mihi grave esse, si jubeas: habeo alumnos, qui antiquariæ arti serviunt. Neque verò beneficium pro eo, quod polliceor, postulo. Heliodorus frater mihi indicavit, te multa de scripturis quærere, nec sic invenire; aut, si omnia habes, incipit sibi plus caritas vindicare, plus petere. Magistrum autem pueri tui, de quo dignatus es scribere, quem plagiatorem ejus esse non dubium est, sæpe Evagrius Presbyter, dum adhuc Antiochiæ essem, me præsente corripuit, cui ille respondit: Ego nihil timeo. Dicit se à Domino suo fuisse dimissum: & si vobis placet, ecce hic est, transmittite quo vultis: in hoc arbitror me non peccare, si hominem vagum non sinam longiùs fugere. Quapropter quia ego in hac solitudine constitutus, non possum agere quod jussisti, rogavi carissimum mihi Evagrium, ut tam tui, quàm mei causa instanter negotium prosequatur. Psal. 1.

EPISTOLA VI.

HIERONYMUS AD ANTONIUM DE MODESTIA.

ARGUMENTUM.

Antonium, quòd, toties rogatus, nunquam rescripserit, reprehendit, & superbiæ coarguit.

DOminus noster humilitatis magister, disceptantibus de dignitate discipulis, unum apprehendit è parvulis, dicens:

(a) Loquitur de Episcopo Pictaviensi; is enim inter alia opera de synodis adversus Arrianos scripsit. floruit anno 355.

Mat. 18. cens: Quicumque verstùm non fuerit conversus sicut infans, non potest introire in regnum cælorum. Quod ne tantùm docere, nec facere videretur, implevit exemplo: dum discipulorum pedes lavat, dum traditorem osculo excipit, dum
Joan. 13. loquitur cum Samaritana, dum ad pedes sibi sedente Maria,
Luc. 23. Joan. 4. de Cœlorum disputat regno, dum ab inferis resurgens, pri-
Esai. 14. & 40. mum mulierculis apparet. Satanas autem ex archangelico
Mat. 23. fastigio non aliam ob causam, nisi ob contrariam humilitati superbiam, ruit. Et Judaicus populus primas sibi Cathedras, & salutationes in foro vendicans, deputato antea in stillam situlæ gentium populo succedente, deletus est, Contra sophistas quoque sæculi, & sapientes mundi Petrus, & Jacobus
1. Pet. 5. piscatores mittuntur. Cujus rei causa scriptura ait: Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Vide frater quale malum sit, quod Deum habet adversarium. Ob quod in Evangelio Pharisæus arrogans spernitur, & humilis
Luc. 18. publicanus auditur. Decem jam (nisi fallor) epistolas plenas tam officii, quàm precum misi, cùm tu ne nutum quidem facere dignaris: & Domino loquente cum servis, frater cum fratre non loqueris. Nimis, inquies, contumeliosè. Crede mihi, nisi styli verecundia prohiberet, tanta læsus ingererem, ut inciperes mihi rescribere vel iratus. Sed quoniam & irasci hominis est, & injuriam non facere, Christiani; ad antiquum morem revertens, rursus precor, ut, & diligentem te diligas, & ut conservo sermonem conservus impartias. Vale in Domino.

EPISTOLA VII.

HIERONIMUS AD THEOPHILUM, EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

ARGUMENTUM.

Theophilus, Alexandrinæ Ecclesiæ vicesimus primus Episcopus, miserat ad Sanctum Hieronymum paschalam librum, ut eum in Latinum sermonem verteret: excusat se nunc ei, quòd seriùs verterit, cùm valetudine, tum Paulæ obitu impeditus: librum laudat, &, ut alia opera vel sibi legenda, vel vertenda transmitta t, rogat.

EX eo tempore, quo Beatitudinis tuæ accepi epistolas, juncto Paschali libro, usque in præsentem diem ita, & mœrore luctus, & solicitudine, ac diversis super statu Ec-

clesiæ hinc inde rumoribus exagitatus sum, ut vix volumen tuum potuerim in Latinum sermonem vertere. Optimè enim nosti, juxta veterem sententiam, non esse tristem eloquentiam, maximè si ad ægritudinem animi accedat corporis ægritudo; & hanc ipsam epistolam febre æstuans, & quintum jam diem decumbens lectulo, nimia festinatione dictavi, breviter indicans Beatitudini tuæ, magnum me laborem sustinuisse in translatione ejus, ut omnes sententias pari venustate transferrem, & Græcæ eloquentiæ Latinum aliqua ex perte responderet eloquium. In principic philosopharis, & generaliter agens, dum omnes erudis, unum jugulas: in reliquis autem, quod vel difficillimum est, Rhetoricæ eloquentiæ jungis Philosophos, & Demosthenem, atque Platonem nobis consocias. O quanta dicuntur in luxuriam, quantis præconiis extollitur continentia, & de intimis sapientiæ disciplinis, diei, ac noctis, lunæ cursus, ac solis ratio, & mundi istius natura describitur: & hanc ipsam disputationem ad Scripturarum refers auctoritatem, ne in paschali (a) libro videaris de sæcularibus quidquam fontibus mutuatus. Quid plura? In his laudare te vereor, ne assentandi crimen incurram. Optimus liber est, & in Philosophis, & agens susceptam causam absque invidia personarum. Unde, obsecro te, ignoscas tarditati meæ; ita enim Sanctæ, & Venerabilis Paulæ (b) confectus sum dormitione, ut absque translatione hujus libri, usque in præsentiarum, nihil aliud divini operis scripserim; perdidimus enim, ut ipse nosti, repente solatium: quod, ut conscientiæ nostræ testis est Dominus, non ad proprias ducimus necessitates, sed ad Sanctorum refrigeria, quibus illa sollicitè serviebat. Sancta, & venerabilis te filia tua, Eustochium, quæ nullam pro matris absentia recipit consolationem, te universa fraternitas suppliciter salutat. Libros, quos dudum scripsisse te nunciasti, vel legendos nobis, vel vertendos trasmitte. Vale in Christo.

EPI-

(a) *Magna fuit olim de die Paschatis quæstio; hinc multa coacta concilia contra Quartodecimanos, qui Paschalem solemnitatem die 14. lunæ in quamcumque diem incideret celebrarent contra receptam a saniori Ecclesiarum parte consuetudinem, quæ ad Dominicam post 14. lunæ illam consignaverant.*

(b) *Ejus vitam elegantissima oratione describit Hjeron. infra lib. 3.*

EPISTOLA VIII.

HJERONYMUS AD PAULUM CONCORDIENSEM.

ARGUMENTUM.

Paulum Concordiensem, centesimum agentem annum, virenti tamen, integroque corpore, laudat, & de vitæ termino docte multa admiscens petit ab eo libros quosdam, mittens ei interea vitam Pauli Eremitæ, quam ipse Hieronymus ediderat.

Job. 41. HUmanæ vitæ brevitas damnatio delictorum est: & in ipso sæpe lucis exordio, mors secuta nascentem, labentia Genes. 3 quotidie in vitium sæcula profitetur. Nam cum primum paradisi colonum, viperinis nexibus præpeditum, coluber deduxisset ad terras, æternitas mortalitate mutata, in nongentos, & eo amplius annos, secunda quodammodo immor- Genes. 6. 7. talitate maledicti hominis distulerat elogium. Exinde paulatim recrudescente peccato, totius orbis naufragium gigantum Genes. 7. 8. adduxit impietas: post illud, ut ita dixerim, purgati baptisma 1. Pet. 3 mundi, in breve tẽpus hominum vita contracta est. Hoc quoque spatium sceleribus nostris, semper contra divina pugnantibus, penè perdidimus. Quotus enim quisque aut centenariam transgreditur ætatem, aut non ad eam sic pervenit, Psal. 79. ut pervenisse pœniteat? secundùm quod in libro Psalmorum scriptura testatur: Dies vitæ nostræ septuaginta anni; si autem multum octoginta, quidquid reliquum est, labor, & dolor. Quorsum ais, ista tam alto repetita principio, & ita procul cœpta, ut meritò quis Horatiano de nobis possit sale ludere: Et Apoc. 1. gemino bellum Trojanum orditur ab ovo: (*a*) videlicet ut senectutem tuam, & caput ad Christi similitudinem candidum, (*b*) dignis vocibus prædicemus. Ecce jam centenus ætatis circulus

(a) *Ordiri ab ovo est longa repetere initia.*

(b) *Allusio est ad id quod legitur Dan. 7. capilli capitis ejus quasi lana munda: Et Apoc. 1. Caput autem, & Capilli erant candidi, velut lana alba, & tanquam nix. Audi Hjeronym. in Eccl. cap. 10. Lege Danielem: Vetustum dierũ invenies Deum. Lege Apocalypsim Joannis, & caput Salvatoris candidum et nivem album reperies.*

culus volvitur, & tu semper præcepta Domini custodiens, futuræ beatitudinem vitæ per præsentia exempla meditaris. Oculi puro lumine vigent:pedes imprimunt certa vestigia:auditus penetrabilis, dentes candidi, vox sonora, corpus solidum, & succi plenum: cani cum rubore discrepant, vires cum ætate dissentiunt, non memoriæ tenacitatem, ut in plerisque cernimus, antiquior senecta dissolvit, non calidi acumen ingenii frigidus sanguis obtundit, non contractam rugis faciem arata frons exasperat, non denique tremula manus per curvos ceræ tramites errantem stylum (*a*) ducit. Futuræ nobis resurrectionis virorem in te Dominus ostendit, ut peccati sciamus,esse quod cæteri adhuc viventes præmoriuntur in carne:justitię,quod tu adolescentiam in aliena ætate mentiris (*b*). Et quamquam multis istam corporis sanitatem, etiam peccatoribus, evenire videamus: tamen illis hoc diabolus ministrat, ut peccent, tibi Dominus præstat, ut gaudeas. Doctissimi quique Grecorum, de quibus pro Flacco agens luculenter Tullius ait:ingenita levitas,(*c*)& erudita vanitas: regum suorum ac principum laudes accepta mercede dicebant;hoc ego nunc faciens, pretium posco pro laudibus. Et ne putes modica esse quæ deprecor:margaritum de Evangelio postularis:eloquia Domini,eloquia casta,argentum igne examinatum,probatum terræ,purgatum septuplum. Scilicet commentarios Fortunatiani, (*d*) & propter notitiam persecutionum, Aurelii Victoris (*e*) historiam, simulque Epistolas Novatiani, (*f*) ut dum schismatici hominis venena cogno-

(a) *Scribebant olim veteres in ceratis tabulis æreo, vel alterius similis materiæ stylo.*

(b) *Mentiris dicit, pro imitari eleganti locutione; qui enim in senectute adolescentiæ vigorem habet, rectè mentiri adolescentiam dicitur; vocavit autem alienam ætatem, quia senectus aliena ab adolescentia ætas est.*

(c) *Sanctus Hjeronymus in illud.* O Insensati. *Galat 3. Unaquæque, inquit, Provincia suas habet proprietates. Græcos leves apud C. Cæsarem sugillat Tullius dicens. Aut leviorū Græcorum,aut immanium Barbarorum. Et pro Flacco. ingenita,inquit, levitas,& erudita vanitas.*

(d) *Fuit Episcopus Aquiliensis, commentarios in Evangelia, scripsit; floruit Constantino Imperatore. Hjeron. de scriptor.*

(e) *Historiam persecutiones Ecclesiæ usque ad Diocletianum comprehendentem scripsit.*

(f) *Fuit primus in Ecclesia Antipapa adversus Cornelium.*

gnoscimus, libentius Sancti Martyris Cypriani bibamus antidotum. Misimus interim te tibi, id est, Paulo seni Paulum seniorem: (a)in quo propter simpliciores quosque multum in dejiciendo sermone laboravimus. Sed nescio quomodo, etiam si aqua plena sit, tamen eundem odorem lagena servat, quo, dum rudis esset, imbuta est. Si hoc munusculum placuerit, habemus etiam alia condita, quę cum plurimis orientalibus mercibus ad te (si Spiritus Sanctus afflaverit) navigabunt.

EPISTOLA IX.

HJERONYMUS RUFFINO.

ARGUMENTUM.

Historiam super jurgio duarum mulierum meretricum Salomonis judicio sapienter extricato, per allegoriam interpretatur pro Ecclesia ex gentibus congregata, & Synagoga Judeorum.

MUltum in utramque partem crebro fama mentitur, & tam de bonis mala, quam de malis bona, falso rumore concelebrat. Unde & ego gaudeo quidem super testimonio erga me sanctitatis tuę, & amore sancti presbyteri Eusebii: nec dubito quin me publicè prædicetis, sed tacitum vestræ prudentiæ judicium pertimesco. Itaque obsecro, ut magis memineritis mei, & dignum vestra laude faciatis. Quod primus ad officium provocasti, & mihi secundæ in rescribendo partes datæ sunt, non venit de incuria in amicos, sed de ignorantia. Si enim scissem, præoccupassem sermonem tuum.
3. Reg. 3. Interpretatio judicii Salomonis super jurgio duarum mulierum meretricum, quantum ad simplicem historiam pertinet, perspicua est, quòd puer annorum duodecim contra ætatis suæ mensuram de intimo humanæ naturæ judicarit affectu. Unde & admiratus est, & pertimuit illum omnis Israel, quod scilicet eum manifesta non fugerent, qui tam prudenter ab-
1. Co. 10. scondita deprehendisset. Quantum autem ad typicos pertinet intellectus, dicente Apostolo: hæc omnia in figura con-

tin-

(a) *Id est vitam Pauli primi Eremitæ. Seniorem autem hunc vocat, quia 113. annis vixit cum Paulus concordiensis centenarius tantum esset.*

tingebant illis: (scripta sunt autem ad correctionem nostram, in quos fines sæculorum decurrerunt) quidam Græcorum autumant super synagoga, & Ecclesia sentiendum, & ad illud tempus cuncta referenda, quando post crucem, & resurrectionem, tam in Israel, quam in gentium populo, verus Salomon, id est pacificus, regnare cæperit. Quod autem adulteræ & meretrices synagoga,& Ecclesia dicantur in scripturis, nulla dubitatio est, & hoc prima fronte videtur esse blasphemum: cæterum si recurramus ad prophetas, Osee scilicet, qui accepit uxorem fornicariam, & generavit filios fornicationis, & deinde adulteram, & ad Ezechielem, qui Hierusalem quasi meretricem arguit, quod secuta sit amatores suos, & divaricaverit omni transeunti pedes, lupanarque in loco celebri extruxerit: animadvertemus Christum idcirco venisse, ut meretrices donaret matrimonio, & de duobus gregibus unum ovile faceret, medioque pariete destructo, in easdem caulas oves prius morbidas congregaret. Hæ sunt duæ virgæ, quæ junguntur in Ezechiele, & de quibus per Zachariam Dominus refert: Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi decorem, & alteram vocavi funiculum, & pavi gregem. Mulier quoque illa meretrix in Evangelio, quæ pedes Jesu lacrymis lavat, crine detergit, & cui peccata omnia dimittuntur, manifestè pingit Ecclesiam de gentibus congregatam. Hæc idcirco in prima fronte replicavi, ne cui videatur incongruum, si synagoga, & Ecclesia meretrices dicantur, quarum una Salomonis judicio filii possessione donata est. Prudens quærat auditor, quomodo meretrix sit Ecclesia, quæ non habet maculam, neque rugam? Non dicimus Ecclesiam permansisse meretricem, sed fuisse. Nam, & in Simonis leprosi domo Salvator scribitur inisse convivium; utique non quia leprosus erat eo tempore, quo habebat hospitem Salvatorem, sed quia leprosus antè fuerat. Matthæus quoque in catalogo Apostolorum publicanus dicitur, non quod permanserit publicanus post Apostolicam dignitatem, sed quia prius fuerit publicanus: ut ubi superabundavit peccatum, superabundaret, & gratia. Simulque considera quid dicat Ecclesia, contra synagogam calumniatricem: Ego, & mulier hæc habitamus in domo una. Post resurrectionem enim Domini Salvatoris una de utroque populo Ecclesia congregata est: & quam eleganter, Peperi, inquit, apud eam in cubiculo: Ecclesia enim de gentibus, quæ

Osee 13
Ezec. 16
Ephe. 2.
Ezec. 37
Zac. 10
Luca 7.
Ephes. 5
Mat. 26.
Mar 14.
Luca 5

quæ non habebat priùs legem, & Prophetas, peperit in domo synagogæ: nec egressa est de cubiculo, sed ingressa. Unde dicit in Cantico Canticorum: Introduxit me rex in cubiculum suum. Et iterum: Et quidem non spernam te. Assumens introducam te in domum matris meæ, & in cubiculum ejus, quæ me genuit. Tertia autem die postquam ego peperi, peperit, & hæc. Si consideres Pilatum lavantem manus atque dicentem: Mundus ego sum à sanguine justi hujus: si Centurionem antè patibulum confitentem: Verè hic erat filius Dei: si eos qui antè passionem per Philippum, Dominum videre desiderant: haud ambiges primam peperisse Ecclesiam, & postea natum populum Judeorum, pro quo Dominus precabatur: Pater ignosce eis, quod enim faciunt nesciunt. Unàque die credidere tria millia, & alia die quinque millia. Et eramus simul, (multitudinis enim credentium erat cor unum, & anima una) nullusque alius in domo nobiscum, exceptis nobis duabus, non blasphemantium Judeorum, non gentilium idolis servientium. Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte. Dum enim legis sequitur observantiam, & gratiæ Evangelii jugum Mosaicæ doctrinæ copulat, tenebrarum errore cooperta est. Oppressitque eum mater sua dormiens, quæ non poterat dicere. Ego dormio, & cor meum vigilat. Media nocte consurgens, tulit filium de latere Ecclesiæ dormientis, & in suum collocavit sinum. Relege totam ad Galatas Apostoli epistolam: & animadvertes quomodo filios Ecclesiæ suos facere synagoga festinet, & dicat Apostolus: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Vivum tulit; non ut possideret, sed ut occideret; non enim amore fecit hoc filii, sed æmulæ odio, & suum mortuum per legis ceremonias in sinum Ecclesiæ supposuit. Longum est, si velim singula percurrere, quomodo per Apostolum Paulum, & Ecclesiasticos viros intellexerit Ecclesia, non esse suum filium, qui tenebatur in lege, & in luce cognoverit, quem in tenebris non videbat. Inde jurgium ortum est, & præsente rege, altera dicente. Filius tuus mortuus est, meus autem vivit: altera respondente. Mentiris, filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus est: atque in hunc modum contendebant coram rege. Tunc rex Salomon (qui manifestè Salvator accipitur, secundum Psalmum septuagesimum-primum, qui titulo Salomonis inscribitur: ubi nulla dubitatio est, quin cuncta, quæ di-

Cant. 1. Cant. 3. Mat. 27. Mar. 15. Ioan 12. Luc. 23. Act. 14. Cant. 5. Gal. 4.

dicantur, non Salomoni mortuo, sed Christi conveniant majestati) simulat ignorantiam, & humanos pro dispensatione carnis mentitur affectus, sicut in alio loco: ubi posuistis Lazarum? Et ad mulierem fluentem sanguine: quis me tetigit? Gladium postulat de quo dixerat: nolite putare, quod venerim pacem mittere super terram: non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim dividere hominem contra patrem suum, & filiam contra matrem suam: & inimici hominis domestici ejus: & tentat naturam naturæ Dominus, vultque secundum utriusque voluntatem viventem filium in legem gratiamque dividere: non quod probet, sed quod ad arguendum calumniam synagogæ, hoc velle se dicat. Illa, quæ nolebat Ecclesiæ filium in gratia vivere, nec per baptismum liberari, libenter habet dividi puerum, non ut possideat, sed ut interficiat. Ecclesia, quem scit suum esse, libenter concedit æmulæ, dum vivat saltem apud adversariam, ne inter legem divisus, & gratiam, Salvatoris mucrone feriatur. Unde dicit Apostolus: ecce ego Paulus dico vobis, quod, si, legem observatis, Christus vobis nihil prodest. Hæc sub allegoriæ nubilo dicta sunt. Cæterum optimè novit prudentia tua, non easdem esse regulas in tropologiæ umbris, quæ in historiæ veritate. Quod sicubi pedem offendimus, & sapienti lectori frivolum videatur esse quod scripsimus, culpam in auctorem referat. Nos enim & hæc ipsa, in lectulo decumbentes, longaque ægrotatione confecti, vix notario celeriter scribenda dictavimus, non ut impleremus materiam, sed ne tibi, in principio amicitiarum aliquid imperanti, videremur negare. Ora nobis à Domino sospitatem, ut post duodecim menses, quibus jugi languore confectus sum, possim aliquid dignum vestræ scribere voluntati: & ignosce, si scatens oratio cursu non solito fluat, non enim eodem lepore dictamus, quo scribimus; quia in altero sæpe stylum vertimus, (*a*) iterum quæ legi digna sint scripturi: in altero quidquid in buccam venerit, celeri sermone convoluimus. Caninium libenter vidi, qui narrare tibi poterit, quam difficile, & periculosum manus dexteræ, usque in presentem diem, quo ista dictavi, vulnus sustinuerim.

Ioan. 11
Mat. 9.
Mat. 10.
Galat. 5

EPI.

(a) *Stylus verti dicitur, cum quid ex scriptis deletur, quod una styli parte scriberetur, altera deleretur; utitur autem Horatiano carmine.*

EPISTOLA X.
HIERONYMUS PAULINO ANTIOCHENÆ URBIS EPISCOPO.

ARGUMENTUM.

Purgatoria est hæc epistola, quod non scribat exactius.

VOce me provocas ad scribendum, terres eloquentia, & in epistolari stylo propè Tullium repræsentas. Quod quereris, me paruas & incomptas literulas mittere, non venit de incuria, sed de timore tui: ne verbosius ad te loquens, plura reprehendenda transmittam: Et navigandi tempore tantæ à me simul epistolæ flagitantur, ut si cuncta ad singulos velim scribere, occurrere nequeam: unde accidit, ut omissa compositione verborum, & scribentium solicitudine, dictem quidquid in buccam venerit, & amicum te tantum meorum dictorum, non judicem considerem. Et scis ipse, non bene fieri, quod occupato animo fiat. Pileolum textura breve, charitate latissimum, senili capiti confovendo, libenter accepi, & munere, & muneris auctore lætatus.

EPISTOLA XI.
HIERONYMUS DESIDERIO.

ARGUMENTUM.

Desiderium, & Serenillam sororem, à quibus literas acceperat ex nominum etymologia ducto initio commendat: & quod ad sancta loca suum implentes propositum accedant hortatur: & cur suorum operum interea nihil illis mittat, rationem reddit. Coniicitur autem ex epistola Romanos hos fuisse, quippe cum asserat, quod à Marcella, & Domnione itidem Romanis, ac in Vrbe degentibus, suorum operum exemplaria petere possunt.

LEcto sermone dignationis tuæ, quem mihi non opinanti tua benevolentia tribuit, gavisus quidem sum testimonio honesti, & eloquentis viri, sed in memet reversus, satis dolui, indignum tantis laudibus atque præconio opprimi me potius, quam levari. Scis enim dogma nostrum humili-

tatis

tatis tenere vexillum, & per ima gradientes ad summa nos scandere; quotus igitur ego, vel quantus sum, ut eruditæ vocis merear testimonium, ut mihi ab eo palma eloquentię deferatur, qui scribendo disertissimè, deterruit ne scriberem? Veruntamen audendum est, ut charitas, quæ non quærit quæ sua sunt, sed quæ proximi, reddat salutationis officia, quoniam locum implere non valet pręceptoris. Gratulor tibi, & sanctæ, atque venerabili sorori tuæ Serenillæ, quæ Pheronymos (a) calcatis fluctibus sæculi, ad Christi tranquilla pervenit, quamquam hoc nominis vaticinio in te prædestinatum sit. Legimus enim, Dan. 9.
sanctum quoque Danielem appellatum desideriorum virum, & amicum Dei, quia mysteria ejus scire desideravit. Itaque, quod venerabilis Paula me est deprecata ut facerem, sponte facio: hortorque vos, & precor per Domini charitatem, ut nobis vestros tribuatis aspectus, & per occasionem sanctorum locorum tanto nos ditetis munere. Ps.131.
Certè, si consortia nostra displicuerint, adorasse ubi steterunt pedes Domini pars fidei est, & quasi recentia nativitatis, & crucis, ac passionis vidisse vestigia. Opusculorum meorum, quia plurima evolaverunt de nidulo suo, & temerario editionis honore vulgata sunt, nihil misi, ne eadem forsitan mitterem, quæ habebas; quòd si exemplaria libuerit mutuari, vel à sancta Marcella, quæ manet in Aventino, (b) vel a Lot temporis nostri, Domnione, viro sanctissimo accipere poteris. Ego autem operiens præsentiam tuam, aut totum tibi dabo cùm affueris; aut, si hoc aliquæ impedierint difficultates, quæcunque præceperis, libens mittam. Scripsi librum de illustribus viris, ab Apostolis usque ad nostram ætatem, imitatus Tranquillum, (c) Græcumque Apollonium; & post catalogum plurimo-

(a) *Ita dicitur quod nomen ferat, idest, quod secundum nominis sui significationem in serenitate, & tranquillitate versetur. Sic Nazianzenus magni Basilii matrem Emmeliam φερώνυμον vocat, quod curam scilicet, ac sedulitatem secundum nominis significationem haberet. Et vulgo dici solet: ille nomen secum portat, hoc est habet id, quod ejus nomen significat.*

(b) *Aventinus unus est ex septem Urbis montibus.*

(c) *Extat Tranquilli liber de claris Oratoribus, & Grammaticis.*

rimorum, me quoque in calce voluminis, quasi abortivum, & minimum omnium Christianorum, posui: ubi mihi necesse fuit, usque ad decimum quartum annum Theodosii principis, quæ scripserim breviter annotare: quem librum cùm à supradictis sumpseris, quicquid de indice minus habueris, paulatim scribi faciam, si volueris.

EPISTOLA XII.

HIERONYMUS AD CROMATIUM, ET HELIODORUM IN TOBIAM.

ARGUMENTUM.

Quomodo ab eis rogatus, Tobiæ librum, qui inter hagiographa numeratur, accito peritissimo quodam Chaldæo ex Chaldæo sermone transtulerit, Cromatio, & Heliodoro Episcopis rationem explicat.

Mirari non desino exactionis vestræ instantiam; exigitis enim, ut librum Chaldæo sermone conscriptum, ad Latinum stylum traham, librum utique Tobiæ, (a) quem Hebræi de catalogo divinarum scripturarum secantes, his quę hagiographa (b) memorant, manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio, arguunt enim nos Hebræorum studia, & imputant nobis contra suum canonem, Latinis auribus ista transferre, sed melius esse judicans Pharisæorum displicere judicio, & Episcoporum jussionibus deservire, instititi ut potui, & quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico, utriusque linguę peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui, & quicquid ille mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem hujus operis compensabo, cum gratum vobis didicero, me, quod jubere estis dignati, complesse.

EPI-

(a) *Librum Tobiæ esse Canonicum constat ex Tridentino aliisque conciliis.*

(b) *Ita vocantur omnes æque Sacræ Scripturæ, sive illę Canonicæ sint, sive tantum res Sacras scripturarum instar Sanctarum tractent. Calmet.*

EPISTOLA XIII.

AD DOMNIONEM, ET ROGATIANUM IN LIBRUM PARALIPOMENON.

ARGUMENTUM.

Quanto studio, & labore Paralipomenon. *librum, ex Hebræo sermone verterit, rationes explicat, quippe cum ob hoc & Judææ provinciam circumiens, propriis collustraverit oculis, & eruditum quendam Hebræum doctorem acciverit: necessarium autem fuisse opus, ob vitiatam* Lxx. *interpretum editionem, ostendit.*

QVomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint, & tertium Virgilii librum, qui a Trojade per Leucaten, (*a*) & Acroceraunia (*b*) ad Siciliã, & inde ad ostia Tiberis navigaverint: ita sanctam Scripturam lucidius intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus sit, & antiquarum urbium memorias, locorumque, vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit, unde, & nobis curæ fuit, cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire, ut circumiremus provinciam, quam universæ Christi Ecclesiæ sonant. Fateor enim mi Domnion, & Rogatione charissimi, numquam me in divinis voluminibus propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam, de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum, quanto magis de iis, super quibus anceps eram? Denique cum a me nuper literis flagitassetis, ut vobis Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quendam legis doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi, & contuli cum eo a vertice, ut ajunt, usque ad extremum unguem, & sic confirmatus, ausus sum facere quod jubebatis. Libere enim vobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam Hebræa, quam Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta (*c*) interpretibus, qui, Spiritu San-

(a) *Promomptorium Epiri.*
(b) *Montes in fronte Epiri.*
(c) *Versio LXX. usque ad tempus S. Hjeronymi habita fuit ut authentica; tamen non habebat tunc puritatem, sicuti Apostolorum Ævo; hodie adeo vitiata superest, ut non eadem esse videatur. Vide Gardebosc. in 1. Ecl. sæc.*

Sancto pleni, ea, quæ vera fuerunt, transtulerant, sed scriptorum culpæ adscribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant, & sæpe tria nomina, subtractis è medio syllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen propter latitudinem suam in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, ut plerique existimant, sed urbes, & regiones, saltus, & provincias sonant, & oblique sub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur historiæ. De quibus in Regnorum libro dicitur: Nonne ecce hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quod apud Hebræos liber Paralipomenon unus sit, (*a*) & apud illos vocatus dibrehaiomim, id est verba dierum, qui propter magnitudinem apud nos divisus est; quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes secent, cum unus à suo auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, ut dixi, significantius sonant. Ad extremum, quod omnis eruditio scripturarum in hoc continetur, & historiæ, quæ vel prætermissæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque vestrarum adiutus auxilio, misi librum benevolis placiturum, tamen invidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque, ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem, textumque sermonis, & tunc nostro labori, si potuerit, detrahat. Ubicumque ergo asteriscos, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi sciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur: ubi verò obelus, transversa scilicet virga præposita est, illic signatur, quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus Sancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EPI-

(a) *In Bibliis nostris a Conc. Trid. probatis duo sunt libri Paralipom. Horum Author latet: Hebræi tamen vulgo illos Esdræ adscribunt.*

EPISTOLA XIV.

HIERONYMUS AD DOMNIONEM, ET ROGAT. IN ESDUAM, ET NEEMIAM.

ARGUMENTUM.

Esdram, & Neemiam cum toties per triennium interpretatus transtulerit: qui eorum libri in canone sint, explicat, & cur post LXX. interpretationem necessarium fuerit opus, rationes reddit.

UTrum difficilius sit facere quod possitis annegare, nec dum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententiæ est: & magnitudo oneris impositi ita cervices premit, ut ante sub fasce ruendum sit, quàm levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia, qui omne quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum, contra se conscientia repugnante, publicè lacerant, quod occultè legunt: in tantum ut clamare compellar, & dicere: Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Tertius annus est, quod semper scribitis, atque rescribitis, ut Esdræ librum, & Esther vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca, & Latina volumina, aut quicquid illud est, quod à nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem (ut ait quidam) niti, neque aliud fatigandum, nisi odium quærere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos, mi Domnion, & Rogatiane charissimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum: nec fastidiosis cibos ingeratis: vitetisque eorum supercilium, qui judicare tantum de aliis, & ipsi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent: his tribuatis exemplar, admonentes, ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distinctè, & per intervalla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum nisi emendatio librariorum diligentia conservetur. Nec quemquam moveat, quod unus à nobis liber editus est: nec apochryphorum tertii, & quarti libri (a) somniis delectetur: quia & apud Hebræos Esdræ Nee- *Terent.*

(a) *Liber 3., & 4. Esdræ inter apocryphas scripturas reiicitur, ideo Trid. Patres 1., & 2., canonicum esse lib. dicunt.*

mieque sermones in unum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti-quatuor senibus, sunt procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata, & inversa demonstrat, nec potest utique verum asseri, quod diversum est: mittite eum ad evangelia, in quibus multa ponuntur quasi de veteri Testamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud. Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocavi filium meum. Et, Videbunt in quem compunxerunt. multaque alia, quæ latiori operi reservamus: & quærite ab eo, ubi scripta sint. Cùmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe, quod illaturus sum, æquissimum est: edidi aliquid, quod non habetur in Græco, aut aliter habetur, quam à me versum est? quid interpretem laniant? interrogent Hebræos, & ipsis auctoribus, translationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porro aliud est, si clausis quod dicitur oculis, mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium, ac benevolentiam: qui, post septuaginta translatores, jam Christi evangelio coruscante, Judæos & Hebionitas (a) legis veteris interpretes Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiose legunt, & per Origenis laborem in ἑξαπλοῖς Ecclesiis dedicarunt. (b) Quanto magis Latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Græciam à se aliquid mutuari. Primum enim magnorum sumptuum est, & infinitæ difficultatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis veriùs dixerit.

Quod

(a) *Hebionitæ ab Hebione hæresiarcha dicti sunt; hi teste Epiphanio quicquid horrendum in singulis sectis fuit hæreticorum, qui ipsos præcesserant susceperunt; præcipui ejus discipuli fuere Symmachus, & Theodotio Authores versionum Sacræ Scripturæ, qui tandem judaismum professi sunt; cui nomen jam primum dederat Aquila Ponticus ab Ecclesia pulsus, quod astrologiæ judiciariæ operam daret.*

(b) *Dedicasse Ecclesiis Græci has editiones dicuntur, propterea quod ab Ecclesiis legerentur.*

Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum scripturæ sensum relinquens, uniuscujusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ saltem paruam habemus scientiam, & Latinus nobis utcumque sermo non deest, & de aliis magis possumus judicare, & ea, quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibilet, victorque Sinon incendia jactet, numquam meum (juvante Christo) silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt, qui nolunt, abiiciant, eventilent apices: litteras calumnientur, magis vestra charitate provocabor ad studium, quam illorum detractione, & odio deterrebor.

EPISTOLA XV.

HJERONYMUS MIMERIO, ET ALEXANDRO MONACHIS.

ARGUMENTUM.

De resurrectione scribens, excusat occupationem, & tabellarium.

IN ipso jam profectionis articulo sancti fratris nostri Sysinnii, qui vestra mihi scripta detulerat, hæc qualiacumque sint, dictare compellor. Nec possum vestram celare prudentiam, & obsecro ne hoc dictum referatis ad gloriam, quin potiùs ad plenam necessitudinem, dum ita vobis, quasi mihi loquor. Multas sanctorum fratrum, ac sororum de vestra provincia ad me detulit quæstiones, ad quas usque ad diem Epiphaniorum largissimo spatio me responsurum putabam. Cumque furtivis noctium lucubratiunculis ad plerasque dictarem, & expletis aliis, me ad vestram quasi ad difficillimam reservarem, subitò supervenit, afferens se illico profecturum. Cumque eum rogarem, ut differret iter, libere mihi cępit famem obtendere monasteriorum, Ægypti necessitates, Nili non plenas aquas, multorum inediam, ut propè offensa esset in dominum, illum ultrà velle retinere. Itaque subtegmen, & stamina, liciaque, & telas, quæ mihi ad vestram tunicam paraveram, vobis inconfecta transmisi: ut quidquid mihi deest, vestro texatur eloquio. Prudentes estis, & eruditi: & de canina (ut ait Appius) facundia ad Cristi disertitudinem transmigrastis. Nec mihi magno apud vos labore opus est, quod philoso-

phum quendam in suadendo rusticum esse perpessum narrant fabulæ. Vix dum dimidium (inquit) dixeram, jam intellexerat. Itaque, & ego tempore coarctatus, singulorum vobis, qui in sacram scripturam commentariolos reliquerunt, sententias protuli, & ad verbum pleraque interpretatus sum: ut, & me liberem quæstione, & vobis veterum tractatorum mittatur auctoritas, quò in legendis singulis ac probandis non meæ voluntati, sed vestro acquiescatis arbitrio.

EPISTOLA XVI.

HJERONYMUS BONASO.

ARGUMENTUM.

Bonasum obtrectatorem quendam, ac nasutum rabulam irridet eo quòd, quæ Hjeronymus adversus vitia scripserat, tanquam contra se scripta interpretaretur.

MEdici, quos vocant chirurgicos, crudeles putantur, & miseri sunt. An non est miseria, alienis non dolere vulneribus, & mortuas carnes inclementi secare ferro? non horrere curantem, quod horret ipse, qui patitur, & inimicum putari? ita se natura habet, ut amara sit veritas,
Esa. 20. blanda vitia existimentur. Esaias, in exemplum captivitatis futuræ, nudus non erubescit incedere. Hjeremias de media Hjerusalem ad Euphratem fluvium Mesopotamiæ
Hier. 13. mittitur, ut inter inimicas gentes, ubi est Assyrius, & castra sunt Chaldæorum, ponat περίζωμα (a) corrumpendum.
Ezec. 4. 34. Ezechiel stercore primùm humano, deinde bubulo, panem de omni semente consperssum edere jubetur, & uxoris interitum siccis oculis videt. Amos de Samaria pellitur,
Amos. 7. cur quæso? nempe ideo, quia chirurgici spirituales, secantes vitia peccatorum, ad pœnitentiam cohortabantur. Pau-
Gal. 4. Jo. 6. lus Apostolus. Inimicus, inquit, vobis factus sum verum dicens: Et quia Salvatoris dura videbantur eloquia, plurimi discipulorum retrorsum abierunt. Unde non mirum est, si & nos ipsi vitiis detrahentes, offendimus plurimos. Disposui nasum secare fetentem; timeat qui strumosus est. Volo corniculæ (b) detrahere garrienti: rancidulam se intelli-

(a) *Græca vox femoralia significans. Primi mortalium Parentes ex ficulneis frondibus perizomata sibi pararunt, ut corporis nuda protegerent.*
(b) *Sic loquacem vocat.*

telligat cornix. Nunquid unus in urbe Romana est, qui habeat truncas inhonesto vulnere nares? Nunquid solus Bonasus Segestanus cava verba, & in modum vesicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis? Dico quosdam scelere, periurio, falsitate ad dignitatem nescio quam pervenisse, quid ad te, qui te intelligis innocentem? Rideo advocatum, qui patrono egeat: quadrante dignam eloquentiam nare subsanno. Quid ad te, qui disertus es? Volo in nummarios invehi sacerdotes: tu, qui dives non es, quid irasceris? Clausum cupio suis ignibus ardere Vulcanum; nunquid hospes ejus es, aut vicinus, quod à delubris idoli niteris incendia submovere? Placet mihi, de laruis, de bubone, de noctua, de Niliacis ridere portentis, quidquid dictum fuerit, in te dictum putas: in quodcumque vitium, styli mei mucro contorquetur, te clamitas designari: conserta manu(a) in jus vocas, & satyricum scriptorem in prosa arguis. An ideo tibi bellus videris, quia fausto vocaris nomine? quasi non & lucus ideo dicatur, quòd minimè luceat, & Parcæ, quòd nequaquam parcant, & Eumenides furiæ, quòd non sint benignæ, & vulgò Æthiopes vocentur argentei. Quòd si in descriptione fædorum semper irasceris, jam tibi cum Persio cantabo: Optent tegenerum rex, & regina, puellæ te rapiant: quicquid calcaveris, hoc rosa fiat. Dabo tamen consilium, quibus absconditis possis pulchrior apparere. Nasus non videatur in facie: sermo non sonet ad loquendum: atque ita, & formosus, & disertus videri poteris.

EPISTOLA XVII.

AUGUSTINUS HJERONYMO.

ARGUMENTUM.

Suas ab Hjeronymo acceptas literas scire se dicit, sed cur non rescripserit ignorare, excusans se contra eum librum minimè scripsisse, nisi si quod contra sententiam ejus alicubi forte scripsit, contra eum se scripsisse interpretetur.

AUdivi pervenisse in manus tuas literas meas, sed quòd adhuc rescripta non merui, nequaquam imputaverim dile-

(a) *Manus conserere est ad pugnam, & certamen, & ut vulgo dici solet ad manus venire; pugnando enī manus manibus conseruntur, ac immiscentur &c.*

dilectioni tuæ, aliquid procul dubio impedimenti fuit: unde agnosco Dominum à me potiùs deprecandum, ut tuę voluntati det facultatem mittendi quod rescripseris: nam rescribendi jam dedit, quia cùm volueris, facillimè poteris. Etiam hoc, quod ad me sanè perlatum est, utrum quidem crederem, dubitavi: sed hinc quoque tibi aliquid utrùm scriberem, dubitare non debui. Hoc autem breve est, suggestum esse charitati tuæ à nescio quibus fratribus, mihi dictum est, quòd librum adversus te scripserim, Romamque miserim. Hoc falsum esse noveris: Dominum meum Jesum testor, hoc me non fecisse: sed si fortè aliqua in aliquibus scriptis meis reperiuntur, in quibus aliter aliquid, quàm tu sensisse reperior, non contra te dictum, sed quid mihi videbatur à me scriptum esse, puto te debere cognoscere, aut, si cognosci non potest, credere debere: ita sanè hoc dixerim, ut ego non tantùm paratus sim, si quid te in meis scriptis moverit, fraternè accipere, quid contra sentias, aut de correctione mea, aut de ipsa tua benevolentia gavisurus, verùm etiam hoc à te postulem, & flagitem. O si licuisset, etsi non cohabitante, saltem vicino te in Domino perfrui, ad crebrum, & dulce colloquium. Sed quia id non est datum, peto, ut hoc ipsum quod in Domino, quam possumus, simul sumus, conservari studeas, & augeri, ac perfici, & rescripta, quamvis rara, non spernere. Saluta obsequio meo sanctum fratrem Paulianum; & omnes fratres, qui tecum, ac de te in Domino gloriantur. Memor nostri exaudiaris à Domino in omni sancto desiderio tuo, domine charissime, & desideratissime, & honorande in Christo frater.

EPISTOLA XVIII.

HJERONYMUS AUGUSTINO.

ARGUMENTUM.

Epistolam ab Augustino contra se scriptam, in qua ad παλινῳδίαν hortetur, se accepisse ait: non respondisse autem, tum quia suam non credidit, tum quia Paulæ dormitione impeditus fuit: pollicens se responsurum, si suam esse scribat,

IN ipso profectionis articulo sancti filii nostri Asterii hypodiaconi, necessarii mei, beatitudinis tuæ literæ

ad

ad me pervenerunt, quibus satisfacis, te contra parvitatem meam librum Romam non misisse. Hoc nec ego factum audieram: sed epistolæ cujusdam, quasi ad me scriptæ, per fratrem nostrum Sysinnium diaconum huc exemplaria pervenerunt; in qua hortaris me, ut παλινῳδίαν super quodam Apostoli capitulo canam, & imiter Stesichorum, (a) inter vituperationem, & laudes Helenæ fluctuantem, ut qui detrahendo oculos perdiderat, laudando receperit. Ego simpliciter fateor dignationi tuæ, licet stylus, & ἐπιχειρήματα (b) tua mihi viderentur: tamen non temere exemplaribus literarum credendum putavi, ne fortè me respondente læsus, justè expostulares, quod probare antè debuissem tuum esse sermonem, & sic rescriberem. Accessit ad moram, sanctę, & venerabilis Paulę longa infirmitas. Dum enim languenti multo tempore assidemus, penè epistolæ tuæ, vel, ejus qui sub tuo nomine scripserat, obliti sumus, memores illius versiculi. Musica in luctu, importuna narratio. Itaque si tua est epistola aperte scribe, vel mitte exemplaria veriora: ut absque ullo rancore stomachi in scripturarum disputatione versemur, & vel nostrum emendemus errorem, vel alium frustra reprehendisse doceamus. Absit autem a me, ut quidquam de libris tuæ Beatitudinis attingere audeam; sufficit enim mihi probare mea, & aliena non carpere. Cœterum optimè novit prudentia tua, unumquemque in suo sensu abundare: & puerilis esse jactantiæ, quod olim adolescentuli facere consueverant, accusando illustres viros suo nomini famam quærere. Nec tam stultus sum, ut diversitate explanationum tuarum me lædi putem: quia nec tu læderis, si nos contraria senserimus. Sed illa est vera inter amicos reprehensio; si nostram peram non videntes, aliorum (juxta Persium) manticam consideremus. Supereſt, ut diligas diligentem te, & in scripturarum campo juvenis senem non provoces. Nos nostra habuimus tempora, & cucurrimus quantum potuimus: nunc te currente, & longa spatia trans meante, nobis debetur otium: simulque (ut cum venia, & honore tuo dixerim) ne solus tibi aliquid de poetis proposuis-

Eccl. 22.

(a) *Nomen cujusdam Poetæ, qui, ut fabula refert, ob vituperatam Helenam oculos amisit, recepit autem eos, recantatis iis, quæ contra illam scripserat.*

(b) *Hoc est argumentationes.*

posuisse videaris, memento Daretis, & Entelli, (*a*) & vulgaris Proverbii, Quòd bos lassus fortiùs figat pedem. Tristes hæc dictavimus: utinam mereremur complexus tuos: & collatione mutua vel doceremus, aliqua, vel disceremus. Misit mihi temeritate solita, maledicta sua Calphurnius, (*b*) cognomento Lanarius, quæ ad Aphricam quoque studio ejus didici pervenisse. Ad quæ breviter ex parte respondi, & libelli ejus vobis misi exemplaria, latius opus, cùm oportunum fuerit, primo quoque missurus tempore: in quo illud cavi, ne in quoquam existimationem læderem Christianam, sed tantum ut delirantis, imperitique mendacium, ac vecordiam confutarem. Memento mei sancte, & venerabilis Papa: (*c*) vide quantum te diligam, ut ne provocatus quidem voluerim respondere: nec crederem tuum esse, quod in altero fortè reprehenderem. Frater communis suppliciter te salutat.

EPISTOLA XIX.

HJRONYMUS AUGUSTINO.

ARGUMENTUM.

Libros duos de origine animarum, sibi ab Augustino dicatos per Orosium se accepisse testatur, excusans se quòd non responderit, firmam amicitiam pollicetur, & post admixtas salutationes, de quibusdam suis rebus certiorem illum reddit.

VIrum honorabilem, fratrem meum, filium dignationis tuæ, Orosium presbyterum, & sui merito, & te jubente suscepi, sed incidit tempus difficillimum, quando mihi tacere melius fuit, quàm loqui, ita ut nostra studia cessarent, & juxta Appium, canina exerceretur facun-

(a) *Notum est ex Virgilio Daretem Trojanum juvenem, Entellum senem ad cestuum certamen provocasse.*

(b) *Aperte hic Ruffinum intelligit, & maledictorum nomine invectivas ejus; fuit autem Calphurnius lanarius pessimus quidam vir, & obtrectator insignis.*

(c) *Nomen hoc olim commune fuit omnium Episcoporum; hinc veteres Epistolæ Episcopis inscriptæ:* Domino Papæ N: salutem, *ut patet ex Augustino, aliisque. Papæ denique nomenclatura donati soli Pontifices Romani ex decreto S. Gregorii VII. qui in Synodo Romana statuit;* Ut Papæ nomen unius esset in Orbe Christiano,

cundia: itaque duobus libellis tuis, quos meo nomini dedicasti eruditissimis, & omni eloquentiæ splendore fulgentibus, respondere non potui, non quod quidquam in illis reprehendendum putem, sed quia juxta Apostolum unusquisque in suo sensu abundet, alius quidem sic, alius autem sic. Certè quidquid dici potuit, & sublimi ingenio de scripturarum sanctarum hauriri fontibus, à te positum atque dissertum est. Sed quæso reverentiam tuam, parumper patiaris me tuum laudare ingenium: nos enim inter nos eruditionis causa disserimus; cæterum æmuli, & maximè hæretici, si diversas inter nos sententias viderint, de animi calumniabuntur rancore descendere. Mihi autem decretum est, te amare, te suspicere, colere, mirari, tuaque dicta quasi mea defendere. Certè, & in dialogo, quem nuper edidi, tuæ beatitudinis, ut dignum fuerat, recordatus sum; magisque demus operam, ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur, quæ semper simulat pœnitentiam, ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem: ne, si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur. Sanctæ ac venerabiles filiæ tuæ, Paula, (a) & Eustochium, & genere suo, & exhortatione tua dignæ gradiuntur, specialitèrque salutant beatitudinem tuam: omnis quoque fraternitas, quæ nobiscum Domino Salvatori servire conatur. Sanctum presbyterum Firmum, anno præterito ob rem earum Ravennam, & inde Africam, Siciliàmque direximus: quem putamus jam in Africæ partibus commorari. Sanctos, tuo adhærentes lateri, ut meo obsequio salutes precor. Literas quoque meas ad sanctum presbyterum Firmum direxi: quæ si ad te venerint, ei dirigere non graveris. Incolumem te, & mei memorem, Christus Dominus costodiat, domine verè sancte, & beatissime Papa. Grandem Latini sermonis in ista provincia notariorum patimur penuriam: & idcirco præceptis tuis parere non possumus, maximè in editione Septuaginta, quæ asteriscis, verubusque distincta est: pleraque enim prioris laboris, ob fraudem cujusdam amisimus.

Rom 14.

EPI-

(a) *Intellige Paulam non matrem Eustochii, quæ jam dudum obierat; sed Paulam juniorem filiam Toxotii, & Lætæ.*

EPISTOLA XX.

AUGUSTINUS PRÆSIDIO.

ARGUMENTUM.

Rogat ut suam epistolam Hieronymo reddendam curet, utque illum suis quoque literis placet, & si quid ex literarum exemplo se aliquid illum offendisse cognoverit, sibi renunciet.

SIcut præsens rogavi sinceritatem tuam, nunc quoque commoneo, ut literas meas sancto fratri & compresbytero nostro Hjeronymo mittere non graveris. Ut autem noverit charitas tua, quemadmodum etiam tu illi pro mea causa scribere debeas, misi exemplaria literarum, & mearum ad ipsum, & ad me ipsius. Quibus lectis, pro tua sancta prudentia facilè videbis & modum meum, quem servandum putavi, & motum ejus, quem non frustra timui: Aut si ego, quod non debui: aut quo modo non debui, aliquid scripsi, non ad illum de me, sed ad me ipsum potiùs fraterna dilectione mitte sermonem, quo correctus petam ut ignoscat, si meam culpam ipse cognovero.

EPISTOLA XXI.

HJERONYMUS AUGUSTINO.

ARGUMENTUM.

Benignè primum salutans, quòd acriter responderit, accusat: charitatisque, non quæstionum deinceps scripta efflagitans, ac salutationes admiscens, rursum de cucurbita meminit, & ut sine mutuo dolore in scripturarum ludant campo, hortatur.

CUM à sancto fratre nostro Firmo solicitè quærerem, quid ageres, sospitem te lætus audivi. Rursum cùm tuas literas non dico sperarem, sed exigerem, nesciente te ex Africa profectum se esse dixit. Itaque reddo tibi per eum salutationis officia, qui te unico amore complectitur: simulque obsecro, ut ignoscas pudori meo, quod diu ut rescriberem præcipienti negare non potui; nec ego tibi, sed causa causæ respondit: & si culpa est respondisse, quæso ut patienter audias: multo major est provocasse. Sed facessant istiusmodi querimoniæ: sit inter nos pura germanitas: & deinceps non quæstionum, sed charitatis ad nos scri-

ſcripta mittamus. Sancti fratres, qui nobiſcum Domino ſerviunt, affatim te ſalutant. Sanctos, qui tecum Chriſti leve trahunt jugum, præcipuè & ſanctum ſuſpiciendum Papam Alipium ut meo obſequio ſalutes precor. Incolumem te, & memorem mei, Chriſtus Deus noſter tueatur omnipotens, Domine verè ſancte, & beatiſſime Papa. Si legiſti librum explanationum in Jonam, puto quod ridiculam cucurbitæ non recipias quæſtionem. Sin autem amicus, qui me primus gladio petiit, ſtylo repulſus eſt: ſit humanitatis tuæ, atque juſtitiæ accuſantem reprehendere, non reſpondentem. In ſcripturarum, ſi placet, campo ſine noſtro invicem dolore ludamus.

EPISTOLA XXII.

HJERONYMUS AUGUSTINO.

ARGUMENTUM.

Præſidium commendat, ſeque ab hæreticis vexari conqueritur.

ANno præterito per fratrem noſtrum Aſterium hypodiaconum, dignationi tuæ epiſtolam miſeram, promptum reddens ſalutationis officium: quam tibi arbitror redditam: nunc quoque per ſanctum fratrem meum Præſidium diaconum obſecro primum ut memineris mei, deinde ut bajulum literarum habeas commendatum, & mihi ſcias germaniſſimum, & in quibuſcumque neceſſitas poſtulaverit, foveas atque ſuſtentes: non quò aliqua re, Chriſto tribuente indigeat, ſed quò bonorum amicitias avidiſſime expectat, & ſe in iis conjungendis maximum putet beneficium conſecutum. Cur autem ad occidentem navigaverit, ipſo poteris narrante cognoſcere. Nos in monaſterio conſtituti, variis hinc inde fluctibus quatimur, & peregrinationis moleſtias ſuſtinemus, ſed credimus in eo qui dixit: confidite, ego vici mundum: quod ipſo tribuente, & præſule, contra hoſtem diabolum victoriam conſequemur. Sanctum & venerabilem fratrem noſtrum Papam Alipium ut meo obſequio ſalutes obſecro. Sancti fratres, qui nobiſcum in monaſterio Domino ſervire feſtinant, oppidò te ſalutant. Incolumem te, & memorem mei, Chriſtus Dominus noſter tueatur omnipotens, Domine verè ſancte, & ſuſpiciende Papa. *Ioan. 16.*

EPI-

EPISTOLA XXIII.

HIERONYMUS RIPARIO.

ARGUMENTUM.

Riparium, quomodo Origenis dogmata sint rejecta, illorumque disseminator Ruffinus velut alter Catilina expulsus sit, docet.

CHristi te adversum hostes Catholicæ fidei bella bellare, & tuis literis & multorum relatione cognovi ventosque esse contrarios, & in perditionem mutuam fautores esse perditionis, qui defensores sæculi esse deberent: tamen scias, in hanc provinciam nullis humanis auxiliis, sed propriè Christi sententia, pulsum esse, non solum de urbe, sed de Palestinæ quoque finibus Catilinam, (*a*) nosque dolere plurimũ, quod cum Lentulo (*b*) multi conjurationis socii remanserunt, qui in Joppe remorantur. Nobis autem melius visum est locum mutare, quam fidei veritatem: ædificiorumque, & mansionis amænitatem amittere, quam eorum communione privari, quibus in præsentiarum aut cedendum erat, aut certè quotidie non lingua, sed gladiis dimicandum. (*c*) Quanta autem passi simus, & quomodo excelsa manus Christi pro nobis in hostem sævierit, puto te celebri nuncio omnium cognovisse. Quæso ergo te, ut arreptum opus impleas: nec patiaris, te præsente, non habere Christi Ecclesiam defensorem. Certè scit unusquisque quod vel tibi sufficiat pro virili parte; quia non viribus corporis, sed charitate animi dimicandum, quæ superari nunquam potest. Sancti fratres, qui cum nostra sunt parvitate, plurimum te salutant. Puto autem, & sanctum fratrem Alentum diaconum tuæ dignationi cuncta narrare fideliter. Incolumem te, & memorem mei, Christus Dominus noster tueatur omnipotens, Domine verè sancte, & suspiciende frater.

stus

(a) *Ita Ruffinum Origenis hæresim propagare conantem appellat. ait autem illum e Palestina fuisse expulsum: mirè autem quadrat quod Catilinæ conjurationem vocat, cujus impii conatus Ciceronis prudentia oppressi sunt.*

(b) *Sic vocat Origenis defensorem, vel Joannem, vel Macarium Hjerosolymorum Episcopum.*

(c) *Hoc ait quia Ruffinus per literas mortẽ Hjeronymo comminatus fuerat, ni taceret, ut ipse asserit in Apologia.*

EPISTOLA XXIV.

HJERONYMUS APRONIO.

ARGUMENTUM.

Apronium, quòd in fide contra Origenistas manserit, laudat: & ut sancta Hjerosolymæ loca petat, hortatur.

NEscio qua tentatione diaboli factum sit, ut & tuus labor, & sancti Innocentii presbyteri industria, & nostrum desiderium ad præsens nequaquam videatur habere effectum. Deo gratia, quod te sospitem fidei calore ferventem, inter ipsa tentamenta diaboli cognovi. Hoc meum gaudium est, quando in Christo audio & filios meos dimicare: & istum zelum in nos ipse confirmet, cui credimus, ut pro fide ejus sanguinem voluntariè fundamus. Eversam nobilem domum funditus doleo: & tamen quid in causa sit, scire non potui. Neque enim portitor literarum scire se dixit. Unde dolere possumus pro amicis communibus & Christi, qui solus potens & Dominus est, & ejus clementiam deprecari: licèt ex parte Dei mereamur offensam, qui inimicos Domini foverimus. Optimum autem facies, si cunctis rebus omissis Orientem, & præcipuè sancta loca petas; hic enim quieta sunt omnia. Et licèt venena pectoris non amiserint, tamen os impietatis non audent aperire: sed sunt sicut aspides surdæ, & obturantes aures suas. Sanctos fratres saluto. Nostra autem domus secundùm carnales opes hæreticorum persecutionibus penitus eversa, Christo propitio spiritualibus divitiis plena est. Melius est enim panem mendicare, quàm fidem perdere.

EPISTOLA XXV.

HJERONYMUS DAMASO.

ARGUMENTUM.

Arianam hæresim Antiochenus Episcopus unà cum campensibus fovens, apud Hjeronymum, ut tres confiteretur hypostases, acriter instabat. Nunc vir sanctus pro ea re Romanam Ecclesiam consulens, quid credere debeat postulat.

QUoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper textam,

textam, minutatim per frustra discerpit, & Christi vineam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficilè ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, & fidem apostolico ore laudatam, censui consulendam, inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta (*a*) suscepi. Neque verò tanta vastitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum me à pretiosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos, incurrupta patrum servatur hęreditas. Ibi cespite terra fæcundo, dominici seminis puritatem centeno fructu refert; hic obruta sulcis frumenta in lolium, avenasque degenerant. Nunc in Occidente sol justitiæ oritur, in Oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat, supra sidera posuit thronum suum. Vos estis lux mundi, vos salterræ, vos aurea vasa, & argentea; hic testacea vasa, vel lignea virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A sacerdote victimam salutis, à pastore præsidium ovis flagito. Facessat invidia. Romani culminis recedat ambitio: cum successore piscatoris, & discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri, communione consocior; super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. E quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbariæ fine disterminat; nec possum sanctum Domini, (*b*) tot interiacentibus spatiis, à sanctimonia tua semper expetere; ideo hic collegas tuos Ægyptios confessores sequor, & sub onerariis navibus parva navicula delitesco.

(a) *Innuit se Romæ baptizatum, nam candida vestimenta ii, qui baptizantur, solent induere.*

(b) *Ita Eucharistiam prisci vocabant, quam mutuò sibi mittebant in signũ catholicæ communionis: qui mos profectò est antiquissimus; constat enim auctoritate S. Irenęi qui floruit 2. sæculo, Romanæ Ecclesiæ Pontifices consuevisse mittere Eucharistiam ad Episcopos Catholicæ communicationis. Vide Euseb. 5. histor. 25.*

sco. Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. (a) Quicunque tecum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi non est, antichristi est. Nunc igitur, proh dolor post Nicenam fidem, post Alexandrinum juncto pariter Occidente decretum, trium hypostaseon (b) ab Arianorum præsule, & Campensibus, novellum à me homine Romano nomen exigitur. Qui, quæso, ista apostoli prodidere? quis novus magister gentium Paulus hæc docuit? interrogamus, quid tres hypostases posse arbitrentur intelligi; Tres personas subsistentes ajunt: Respondemus non ita credere. Non sufficit sensus, ipsum nomen efflagitant: quia nescio quid veneni syllabis latet. Clamamus, si quis tres hypostases, aut tria enypostata, hoc est tres subsistentes personas, non confitetur, anathema sit. Et quia vocabula non ediscimus, hæretici judicamur. Si quis autem hypostasin usiam intelligens, non in tribus personis unam hypostasin dicit, alienus à Christo est: & sub hac confessione vobiscum pariter cauterio unionis inurimur. Discernite, si placet, obsecro: non timebo tres hypostases dicere: si jubetis condatur nova post Nicenam fides: & similibus verbis, cum Arianis confiteamur orthodoxi. Tota sæcularium literarum schola nihil aliud hypostasin, nisi usiam novit. Et quis rogo, ore sacrilego tres substantias prædicabit? Una est Dei, & sola natura, quæ verè est; id enim quod subsistit, non habet aliunde, sed suum est. Cætera quæ creata sunt, etiam si videntur esse, non sunt; quia aliquando non fuerunt, & potest rursum non esse, quod non fuit. Deus solus, qui ęternus est, hoc est, qui exordium non habet, essentiæ nomen verè tenet; idcirco & ad Moysen de rubo loquitur. Ego sum qui sum. Et rursum: Qui est, *Exod. 3.*
me misit. Erant utique tunc angeli, Cœlum, Terra, Maria, & quomodo commune nomen essentiæ propriè sibi vindicat Deus? Sed quia illa sola natura est perfecta, & in tribus personis deitas una subsistit, quæ est verè, & una natura est; quisquis tria esse, hoc est, tres esse hypostases,

(a) *Paulinus primum, mox Meletius, postremo Vitalis, eodem omnes tempore Antiochiæ fuerunt Episcopi, quilibet scilicet factionum suarum.*
(b) *Magna fuit olim apud veteres concertatio quidnàm significaret ὑπόστασις aliis pro Essentia, aliis pro substinentia illam interpretantibus; S. Basilius ea de causa ad Gregorium Nyssenum scripsit.*

ses, ideft usias, dicit: sub nomine pietatis, tres naturas conatur asserere, & si ita est, cur ab Ario parietibus separamur perfidia copulati? jungatur cum beatitudine tua Ursicinus, (a) cum Ambrosio societur (b) Auxentius. Absit hoc à Romana fide; sacrilegium tantum Religiosa populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere, unam substantiam, tres personas subsistentes, perfectas, æquales, coæternas. Taceantur tres hypostases: si placet, & una teneatur. Non bonæ suspicionis est, cum in eodem sensu verba dissentiunt. Sufficiat nobis memorata credulitas. Aut, si rectum putatis tres hypostases cum suis interpretationibus debere nos dicere, non negamus: sed, mihi credite, venenum sub melle latet, transfiguravit se Angelus satanæ in Angelum lucis. Bene interpretantur hypostasin; & cùm id, quod ipsi exponunt, habere me dicam: hæreticus judicor. Quid tam anxiè unum verbum tenent? quid sub ambiguo sermone latitant? Si sic credunt ut interpretantur: non damno, quod retinent. Si sic credo, ut ipsi sentire se simulant, permittant et mihi, meis verbis suum sensum loqui. Quamobrem obtestor beatitudinem tuam per crucifixum, mundi salutem, per homousion Trinitatem, ut mihi epistolis tuis, sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas. Et ne fortè obscuritas loci, in quo dego, te fallat, per bajulos literarum ad Evagrium presbyterum, quem optimè nosti, dignare scripta transmittere, simul etiam, cui apud Antiochiam debeam communicare, significes: quia Campenses cum Tharsensibus hæreticis copulati, nihil aliud ambiunt, quàm ut auctoritate communionis vestræ fulti tres hypostases cum antiquo sensu prædicent.

EPISTOLA XXVI.

HJERONYMUS DAMASO.

ARGUMENTUM.

Iterum pro responsione ejusdem quæstionis, quod vehementer ab Arianis vexaretur, apud Damasum instat.

Mat. 15. Luc. 18. IMportuna in Evangelio mulier tandem meruit audiri, & clauso cum servis ostio media licet nocte ab amico panes amicus accepit. Deus ipse, qui nullis contra se viribus supe-

(a) *Diaconus Romanę Ecclesię contra Damasum Antipapa;* (b) *Arrianus ante S. Ambrosium Mediolani fuit Episcopus;*

superari potest, publicani precibus vincitur. Ninive civitas, quæ peccato periit, fletibus stetit. Quorsum ista tam longo repetita principio? videlicet, ut parvum magnus aspicias: ut dives Pastor morbidam non contemnas ovem. Christus in paradisum de cruce latronem intulit: & ne quis aliquando seram conversionem putaret, fecit homicidii pœnam martyrium. Christus, inquam, prodigum filium revertentem lætus amplectitur; & nonaginta novem pecudibus derelictis, una ovicula, quæ remanserat, humeris boni Pastoris advehitur. Paulus ex persecutore fit prædicator, oculis carnalibus excæcatur, ut mente plus videat: & qui vinctos Christi famulos ducebat ad concilium Judæorum, ipse postea etiam de Christi vinculis gloriatur. Ego igitur, ut ante jam scripsi, Christi vestem in Romana urbe suscipiens, nunc Barbaro Syriæ limite teneor. Et ne putes alterius hanc de me fuisse sententiam, quid mererer, ipse constitui. (*a*) Verum ut ait Gentilis Poeta: Cœlum non animum mutat, qui trans mare currit. Ita me incessabilis inimicus post tergum secutus est, ut majora in solitudine bella nunc patiar. Hinc enim præsidiis fulta mundi Ariana rabies fremit. Hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat: (*b*) Monachorum circa manentium antiqua in me surgit auctoritas. Ego interim clamito, si quis cathedræ Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere se dicunt, possem credere, si hoc unus assereret: nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor beatitudinem tuam per Crucem Domini, per necessarium fidei nostræ decus, per passionem Christi, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito. Ita in solio cum duodecim judicaturus sedeas; ita te alius senem cum Petro cingat; ita municipatum cœli cum Paulo consequaris, ut mihi literis tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes. Noli despicere animam, pro qua Christus mortuus est.

Actor. 9. *Horat.*

C 3 EPI-

(a) *Hoc dicit ne putaret Damasus propter aliquod scelus judicum sententia in illam solitudinem se fuisse relegatum, sed sua sponte eo accessisse scribit.*

(b) *Omnis factio ad se rapere Hieronymum ideo festinabat, quod juvenis esset summæ eruditionis, & sanctitatis; in tres autem partes scissam Ecclesiam dicit propter Meletiũ, Vitalem, & Paulinum, Omnes simul Antiochiæ Episcopos.*

EPITOLA XXVII.

HJERONYMO DAMASUS ROMANUS EPISCOPUS.

ARGUMENTUM.

Diu reticentem Hjeronymum, Lactantii ad se missos libros parum interea probans, quinque ex genesi motis quæstionibus ad respondendum excitat Damasus: asserens se tali confabulatione nil jucundius, suaviusque in hac vita putare.

DOrmientem te longo jam tempore, legentem potiùs quam scribentem, quæstiunculis ad te missis excitare disposui: non quo, & legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur, & pinguescit oratio: sed quo lectionis sit fructus iste, si scribas. Itaque quoniam Etherio tabellario ad me remisso, nullas jam te epistolas habere dixisti, exceptis iis, quas aliquando in eremo dictaveras, quasque tota aviditate legi, atque descripsi; & ultro pollicitus es, te furtivis noctium operis aliqua, si vellem, posse dictare; libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram, si negasses. Neque verò ullam puto digniorem disputationis nostræ confabulationem fore, quàm si de scripturis sermocinemur inter nos, id est, ut ego interrogem, tu respondeas; qua vita nihil puto in hac luce jucundius; quo animæ pabulo omnia mella superantur. Quam dulcia, inquit Propheta, gutturi meo eloquia tua super mel ori meo. Nam, cum idcirco, ut ait præcipuus, orator, homines à bestiis differamus, quod loqui possumus: qua laude dignus est, qui in ea re cæteros superat, in qua homines bestias antecellunt? Accingere igitur, & mihi, quæ subjecta sunt, edissere, servans utrobique moderamen, ut nec proposita solutionem desiderent, nec epistolæ brevitatem. Fateor quippe tibi, eos, quos mihi jampridem Lactantii dederas libros non libenter lego, quia & plurimæ epistolæ in eis usque ad mille spatia versuum tenduntur, & raro de nostro dogmate disputant: quo fit, ut legenti fastidium generet longitudo, & si qua brevia sunt, scholasticis magis sint apta, quàm nobis, de metris, & Regionum situ, & Philosophis disputantia. Quid sibi vult quod in Genesi scriptum est? Omnis, qui occide-

ciderit Cain, septem vindictas exolvet. Si omnia Deus fecit bona valde, quare Noe de mundis, & immundis animalibus præcipit, cùm immundum nihil bonum esse possit? Et in novo testamento post visionem, quæ Petro fuerat ostensa dicenti, Absit Domine à me, quoniam commune & immundum numquam introivit in os meum: vox de cœlo respondit: Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris. Cur Deus loquitur ad Abraham, quod quarta progenie filii Israel essent de Ægypto reversuri, & postea Moyses scribit: Quinta autem progenie filii Israel exieruut de terra Ægypti: quod utique nisi exponatur, videtur esse contrarium. Cur Abraham fidei suæ signum in circumcisione suscepit? Cur Isaac vir justus, & Deo carus non illi, cui voluit, sed cui noluit, deceptus errore benedixit?

EPISTOLA XXVIII.

HJERONYMUS DAMASO.

ARGUMENTUM.

Omissis duabus quæstionibus primis, veluti à quibusdam sacris scriptoribus ante se plenè explicatis, ad tres posteriores, per capita distinctas, ordinatè respondet.

POstquam epistolam tuæ sanctitatis accepi, confestim accito notario, ut exciperet imperavi: quo ad officium præparato quod eram voce prompturus, ante mihi cogitatione pingebam. Interim tamen, & ego linguam, & ille articulum movebamus, cum subitò Hebræus intervenit, deferens non pauca volumina, quæ de synagoga quasi lecturus acceperat. Et illico, Habes, inquit, quod postulaveras: meque dubium, & quid facerem nescientem ita festinus exterruit, ut omnibus prætermissis ad scribendum transvolarem: quod quidem usque ad præsens facio. Verum quia Etherio diacono ad me misso, ut tu putas epistolam, ut ego sentio, commentarium te expectare dixisti: brevem responsionem ad ea desiderans, quæ singula magnorum voluminum prolixitate indigent, ταῦτα σοι ἐσχέδιασα & tibi confestim discussi, duabus tantum quęstiunculis pretermissis, non quo non potuerim, & ad illas aliquid respondere, sed quod ab eloquentissimis viris, Tertulliano nostro scilicet, & Novatiano, latino sermone sint editæ, & si nova voluerimus afferre, sit latius disputandum. Cer-

te expecto quid placeat; utrum ne epistolari brevitate sententias tibi velis digeri, an singulorum libros confici. Nam, & Origenes in quarto Pauli ad Romanos ἐξηγήσεων τόμῳ de circumcisione magnifice disputavit, & de mundis atque immundis animalibus in Levitico plura differuit: ut si ipse invenire nihil possem, de ejus tamen fontibus mutuarer. Et ut veriùs loquar. Didymi (a) de Spiritu Sancto librum in manibus habeo, quem translatum tibi cupio dedicare: ne me existimes tantummodo dormitare, qui lectionem sine stylo somnum putas. Antelatis itaque problematibus, quæ epistolæ tuæ subjeceras, quid mihi videretur annexui, veniam postulans & festinationis pariter, & morarum; festinationis, quia ad unam lucubratiunculam dictare voluerim multorum opus dierum; tarditatis, quia alio opere detentus, non statim ad interrogata rescripsi.

EPISTOLA XXIX.

AD EXUPERANTIUM HORTATORIA.

ARGUMENTUM.

Exuperantium, qui sub paludamento, & chlamide militari christianam agebat vitam, ad perfectionem hortatur, ut distributis divitiis, se ipsum Deo offerat, & una cum fratre Quintiliano Bethleem migret.

INter omnia quæ mihi sancti fratris Quintiliani amicitiæ præstiterunt, hoc vel maximum est, quod te mihi ignotum corpore, mente sociavit. Quis enim non diligat eum, qui sub paludamento, & habitu militari agat opera Prophetarum, & exteriorem hominem, aliud promittentem, vincat interiori homine, qui formatus est ad imaginem creatoris? Unde, & prior ad officium provoco literarum: & precor ut mihi occasionem tribuas sæpius rescribendi, quo de cætero scribam audaciùs. Illud autem prudentiæ tuæ breviter significasse sufficiat, ut memineris Apostolicæ sententiæ: Vinctus es uxori, ne quæras solutionem: solutus es, ne quæras uxorem: id est alligatio-

(a) *Fuit Alexandrinus, cæcus a prima ætate, dictavit plurima opera, & nobilissima teste S. Hjeronymo, a quo tamen, alioqui ejus admiratore in hoc reprehenditur quod Origenis errores secutus sit. claruit anno 361.*

tionem, quæ ſolutioni contraria eſt. Qui igitur ſervit officio conjugali, vinctus eſt: qui vinctus eſt, ſervus eſt. Qui autem ſolutus eſt, liber eſt. Cum ergo Chriſti gaudeas libertate, & aliud agas, aliud repromittas, ac propemodum in domate conſtitutus ſis; non debes ad tollendam tunicam tecto deſcendere, nec reſpicere poſt tergum, nec aratri ſemel arrepti ſtivam dimittere: ſed, ſi fieri poteſt, imitare Joſeph, & Ægyptiæ Dominæ pallium relinque, ut nudus ſequaris Dominum Salvatorem, qui dicit in Evangelio: Niſi quis dimiſerit omnia, & tulerit crucem ſuam, & ſecutus me fuerit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Projice ſarcinam ſæculi, ne quæras divitias, quæ camelorum pravitatibus comparantur. Nudus, & levis in cælum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera. Hæc autem dico, non quod te avarum didicerim: ſed quod intelligam idcirco adhuc te militiæ operam dare, ut impleas ſacculum, quem evacuare Dominus præcepit. Si igitur qui habent poſſeſsionem & divitias, jubentur omnia vendere, & dare pauperibus, & ſic ſequi Salvatorem: dignatio tua aut dives eſt, & debet facere quod præceptum eſt: aut adhuc tenuis, & non debet quærere, quod erogatura eſt. Certè Chriſtus pro animi voluntate omnia in acceptum refert. Nemo Apoſtolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Domino dereliquit. Vidua illa in Evangelio paupercula, quæ duo minuta miſit in gazophilacium, (a) cunctis præfertur divitibus, quia totum, quod habuit, dedit. Et tu igitur eroganda non queras, ſed quæſita jam tribue, ut fortiſsimum tyrunculum ſuum Chriſtus agnoſcat, ut lætus tibi de longiſsima regione venienti occurrat Pater, ut ſtolam tribuat, ut donet annulum, ut immolet pro te vitulum ſaginatum, ut expeditum cum ſancto fratre Quintiliano ad nos citò faciat navigare. Pulſavi amicitiarum fores; ſi aperueris, nos crebrò habebis hoſpites.

EPI-

(a) *Græca vox ærarium ſive ſcrinium theſauris recondendis ſonans; non unus erat in Templo Hieroſolymitano locus recondendis, ſervandiſque muneribus pretioſis a Regibus aliiſque piis viris Domino conſecratis. In Evangelio Gazophilacium eſt arca excipiendis oblationibus ad ingreſſum Templi deſtinata.*

EPISTOLA XXX.

HJERONYMUS PAMMACHIO.

ARGUMENTUM.

Scribit de senectutis commodis, & incommodis.

Legi in quadam controversia. Imbecillitas corporis animæ quoque vires secum trahit. E contrario Paulus Apostolus. Quando infirmor, inquit, tunc fortior sum: & virtus in infirmitate perficitur. Spiritus enim contra carnem, & caro contra Spiritum, hæc invicem sibi adversantur, ne quæ volumus illa faciamus. Unde, & in Evangelio dicitur. Spiritus promptus est, caro autem infirma: Senectus multa secum, & bona affert, & mala. Bona, quia nos ab impudentissimis dominis liberat voluptatibus, gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia, & frigescente corpore, dormit cum perpetua virgine Sunamite: luxuriamque contemnens cum Berzellai, (*a*) delegat eam filio adolescenti Camahan: & non vult transire Jordanem, atque in alios fines de suis finibus, id est regionibus exire. Quæ autem putantur senectutis mala, ista sunt, crebræ infirmitates, pituita molestissima, quam Græcorum alii κόρυζαν, alii ζλέγμα nuncupant, caligantes oculi, acescentes cibi, tremens interdum manus, nudi gingivis dentes, & inter cibos cadentes. Ad hæc torminibus, & aculeis stomachi, podagræque, & chiragræ doloribus sæpe torquetur: ita ut ne stylum quidem, aut calamum tenere queat, ut suis pedibus non possit incedere: magnaque parte vitæ videatur esse truncata, & multis membris præmortua. Cùm hæc ita se habeant, in malorum comparatione tolerabiliùs sustinebo morbos, dum-

(a) *Senex quidam ex Urbe Rogel Davidis amicus, qui cum victo Absalom Jerusalem reverteretur, eum Berzellai usque ad Jordanem prosecutus est, & a Rege ut secum pergeret invitatus, reliquam vitam feliciter apud se in Jerusalem ducturus: ille senectutem, & octagenariam ineptam voluptatibus ætatem causatus, in Civitate sua mori, suisque ibi cum majoribus sepeliri desiderans renuit; Filium tamen suum Camahan obtulit, ut si Regi luberet, pro se apud Regem viveret. quod & David indulsit. 2. Reg.*

dummodo, una, & gravissima domina libidine caream? Patitur quidem, & senectus nonnunquam incentiva vitiorum; nullusque juxta sanctum Martyrem Cyprianum diu tutus est periculo proximus. Sed aliud est titillari, aliud obrui voluptatibus. Ibi cum Apostolo adolescentia loquitur, quæ novit virentis corporis necessitates. Non enim, quod volo bonum, hoc ago: sed quod nolo malum, illud facio. Et miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Hic autem rarò inter emortuos cineres scintilla sublucens reviviscere nititur, & tamen incendia non potest suscitare. Quamobrem Pammachi, cano jam mecum capite impetra mihi à Domino, ut comitem mihi merear habere sapientiam, de qua scriptum est: Ama illam, & servabit te: honora illam, & amplexabitur te.

EPISTOLA XXXI.

HJERONYMUS EUSTOCHIO.

ARGUMENTUM.

Consolatur se testimonio paucorum verè amantium contra Lavinium, ejusque similes æmulos, & obtrectatores.

NUllus imperitus scriptor est, qui lectorem non inveniat similem sui, multòque pars major est Milesias fabellas revolventium, quam Platonis libros. In altero enim ludus, & oblectatio est, in altero difficultas, & sudor mixtus labori. Denique (a) Timæum de mundi harmonia, astrorumque cursu, & numeris disputantem ipse, qui interpretatus est Tullius, se non intelligere confitetur. Testamentum autem Grunnii (b) Corocottæ, Porcelli, decantant in scholis puerorum agmina cachinnantium. Igitur & noster (c) Luscius Lavinius fruatur testibus, imò fautoribus suis: vincatque multitudine, quia forsitan vincit ingenio. Mihi sufficit paucorum testimonium, & amicorum laude contentus sum, qui in expetendis opusculis meis amore

no-

(a) *Timæus Liber Platonis obscurissimus.*

(b) *Invehitur in quendam rabulam, qui porcorum instar singulis quibusque ob murmurando detrahebat. Est enim grunnire porcorum; hinc Porcelli testamentum vulgatum est, quod Grunnii Corocottæ inscribitur.*

(c) *Quidam Terentii detractor, quo nomine Ruffinum intelligit.*

nostri labuntur, & studio scripturarum. Ac nonnullos fore arbitror, qui hoc ipsum, quod ad te Eustochium, sermonem facio, obtrectationi parere contendant: non considerantes Holdam, & Annam, ac Delboram viris tacentibus prophetasse, & in servitute Christi nequaquam differentiam sexuum valere, sed mentium.

EPISTOLA XXXII.

HJERONYMUS EUSTOCHIO.

ARGUMENTUM.

Eustochio virgini dedicat suos in Ezechielem commentarios, simulque tristem amicorum Romæ statum deplorat.

FInitis in Esaiam decem & octo explanationum voluminibus, ad Ezechiel, quod tibi, & sanctæ memoriæ, matri tuæ Paulæ, ò virgo Christi Eustochium, sæpe pollicitus sum, transire cupiebam, & extremam (ut dicitur) manum operi imponere Prophetali. Et ecce subitò mors mihi Pammachii, atque (*a*) Marcellę, (*b*) Romanę urbis obsidio, multorumque fratrum, & sororum dormitio nunciata est. Atque ita consternatus obstupui, ut nihil aliud diebus, ac noctibus nisi de salute omnium cogitarem: meque in captivitate sanctorum putarem esse captivum: nec possem priùs ora reserare, nisi aliquid certius discerem, dum inter spem, & desperationem solicitus pendeo, aliorumque malis me crucio. Postquam verò clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, imo Romani Imperii truncatum caput, & ut veriùs dicam, in una urbe totus orbis interiit, obmutui, & humilitas sum, & silui de bonis, & dolor meus renovatus est: concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exarsit ignis: nec putavi illam sententiam negligendam, Musica in luctu importuna narratio. Verùm quia tu indesinenter hoc flagitas, & magno vulneri cicatrix paulatim obducitur, scorpiusque inter Enceladum, & Porphyrium Trinacriæ humo premitur, & hydra multorum capitum contra nos aliquando sibilare cessavit, datumque tempus, quo non hæreticorum respondere insidiis, sed scriptu-

(a) *Ejus vitam describit Hjeronymus infra lib. 3.*
(b) *Per Alaricum Gothorum Regem capta fuit Roma, & triduana expilatione vexata anno 410. teste Baronio.*

pturarum expositioni incumbere debeamus: aggrediar Ezechiel Prophetam, cujus difficultatem Hebręorum probat traditio. Nam nisi qui apud eos ætatem Sacerdotalis ministerii, id est, tricesimum annum impleverit, nec principia Geneseos, nec Canticum Canticorum nec hujus voluminis exordium, & finem legere permittitur: ut ad perfectam scientiam, & mysticos intellectus plenum humanæ naturæ tempus accedat. Quod opus si per Domini misericordiam ad calcem usque perduxero, transibo ad Hjeremiam: qui in lamentationibus suis sub typo Hjerusalem quatuor plagas mundi quadruplici plangit alphabeto.

EPISTOLA XXXIII.

HJERONYMUS EUSTOCHIO VIRGINI.

ARGUMENTUM.

Mittit alios rursus in Ezechielem commentarios, excusans interim occupationes, & senilem ætatem.

OLim pueri legimus, Nihil tam facile est, quin difficile fiat, quod invitus facias. Fateor me explanationes in Ezechielem multo ante tempore promisisse, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse, dum nulla hora nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & monasterii solitudinem hospitum frequentia commutemus: in tantum, ut claudendum sit nobis ostium, aut scripturarum, per quas aperiendæ sunt fores, studia relinquenda. Itaque lucrativis, imo furtivis noctium horis, quę hyeme appropinquante longiores esse cœperunt, hæc ad lucernulam, qualiacumque sunt, dictare conamur, & æstuantis animi tædium interpretatione digerere. Nec jactamus (ut quidam forsitan suspicantur) fratrum susceptionem, sed morarum causas simpliciter confitemur: præsertim cùm occidentalium fuga, & sanctorum locorum constipatio, nuditate atque vulneribus indigentium rabiem præferat barbarorum: quod absque lacrymis, & gemitu videre non possumus, illam quondam potentiam, & ignorantiam divitiarum ad tantam inopiam pervenisse, ut tecto, & cibo, & vestimento indigeat. Et tamen nequaquam duri quorundam atque crudeles animi molliuntur, dum pannos eorum, & sarcinulas discutiunt, aurum in captivitate quærentes. Accedit ad hanc

di-

dictandi difficultatem, quòd caligantibus oculis senectute, & aliquid sustinentibus beati Isaac, ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere: qui etiam ad solis dieique fulgorem, literarum nobis parvitate cęcantur. Sed & Græcorum commentarios fratrum tantum voce cognoscimus. Nullique dubium, quòd alienis dentibus commoliti cibi, vescentibus nauseam faciant. Unde obsecro te filia Eustochium, ut ista quæ notariorum stylo cudimus, & ad quæ emendanda spatium vix habemus, post intervalla suspicias.

EPISTOLA XXXIV.

EUSTOCHIO VIRGINI.

ARGUMENTUM:

Deplorat Romæ calamitatem, & eorum, qui ex urbe pauperes ad se veniebant, egestatem: tum Eustochio dedicat tertium in Ezechielem volumen.

NIhil longum est, quod finem habet: & omnis retro temporum series transacta non prodest, nisi fortè bonorum operum sibi viaticum præparaverit, quæ semper ad futura, imo ad æterna respiciunt, & nullis terminis coarctantur. Vera sententia est; omnia orta occidunt, & aucta senescunt. Et alibi: nihil est enim opere, & manu factum, quod non conficiat, & consumat vetustas. Quis crederet, ut totius orbis extructa victoriis Roma corrueret, ut ipsa suis populis, & mater fieret, & sepulchrum; ut tota Orientis, Ægypti, Africæ littora olim dominatricis urbis servorum, & ancillarum numero complerentur; ut quotidie sancta Bethleem nobiles quondam utriusque sexus, atque omnibus divitiis affluentes, susciperet mendicantes? Quibus quoniam opem ferre non possumus, condolemus, & lacrymas lacrymis jungimus: occupatique sancti operis sarcina, dum sine gemitu confluentes videre non patimur, explanationes in Ezechiel, & penè omne studium omisimus: scripturarumque cupimus verba in opera vertere: & non dicere sancta, sed facere. Unde rursus à te commoti, ò Virgo Christi Eustochium, intermissum laborem repetimus: & tertium volumen aggressi tuo desiderio satisfacere desideramus: illud & te,

& cæteros, qui lecturi sunt deprecantes, ut non vires nostras, sed votum considerent: quorum alterum fragilitatis humanæ, alterum sanctæ est in Domino voluntatis.

EPISTOLA XXXV.

AD EUSTOCHIVM DE ACCEPTIS AB EA MUNUSCULIS.

ARGUMENTUM.

Munuscula quædam, quæ una cum epistola Eustochium miserat, ad institutionem bonorum morum transfert.

PArva specie, sed Charitate sunt magna munera accepisse à virgine, armillas, epistolam, & columbas; & quoniam mel (*a*) in Dei sacrificiis non offertur, nimia dulcedo arte mutata est, & quadam (ut ita dicam) piperis austeritate condita. Apud Deum enim nihil voluptuosum, nihil tantum suave placet, nisi quod in se habet mordacis aliquid veritatis. Pascha Christi cum amaritudinibus manducatur. (*b*) Festus est dies, & natalis beati Petri: festivius est solito condiendus: ita tamen, ut scripturarum cardinē jocularis sermo non fugiat, nec a præscripto palestrę nostrę lōgiùs evagemur. Armillis in Ezechiele ornatur Hjerusalē. Baruch epistolas accipit ab Hjeremia. In columbæ specie Spiritus Sanctus allabitur. Itaque ut te aliquid, & piperis mordeat, & pristini libelli etiam nunc recorderis, cave ne operis ornamenta dimittas, quæ veræ armillæ sunt brachiorū: ne epistolam pectoris tui scindas, quam à Baruch traditam novacula Rex prophanus incidit; ne ad similitudinem Ephraim per Oseam audias: Facta es insipiens ut columba. Nimium respondebis austerè, & quod festo non conveniat diei. Talibus ipsa muneribus provocasti, dum dulcibus amara sociata sunt, & à nobis paria recipies. Laudem amaritudo comitabitur. Verum ne videar donami-

(a) *Est symbolum salacium voluptatum, ideo in sacrificiis offerri prohibebatur.*

(b) *Quam antiqua sit hæc festivitas in Ecclesia patet ex Auctore Apostolicarum constitutionum, ubi universaliter de omnibus Apostolorum festivitatibus sic ait: In diebus Apostolorum vacent, magistri enim vestri fuerunt, & Spiritus vos participes fecerunt. lib. 8. cap. 39.*

minuisse, accepimus & canistrum cerasis refertum, talibus, & tam virginali verecundia rubentibus, ut ea nunc à Lucullo delata existimarem. Siquidem hoc genus pomi Ponto, & Armenia subjugatis, de Cerasunto primus Romam pertulit. Unde & de patria arbor nomen accepit. Igitur quia in scripturis canistrum ficis plenum legimus, cerasa verò non invenimus, in eo, quo allatum est, id quod allatum non est, prædicamus: optamusque te de illis pomis fieri, quæ contra templum Dei sunt, & de quibus Deus dicit, Quia bona valde. Nihil quippe Salvator medium amat. Et sicuti frigidum non refugiens calidis delectatur, ita tepidos in Apocalypsi evomere se velle loquitur. Unde nobis solicitiùs providendum est, ut solemnem diem non tam ciborum abundantia, quàm Spiritus exultatione celebremus. Quia valdè absurdum est, nimia saturitate velle honorare martyrem, quem scias Deo placuisse jejuniis. Ita semper comedendum est, ut cibum & oratio sequatur, & lectio. Quod si aliquibus displicet, Apostoli verba cantato: Si adhuc hominibus placerem, Christi ancilla non essem.

EPISTOLA XXXVI.

INITIUM APOLOGIÆ D. HJERONYMI ADVERSUS RUFFINUM, AD PAMMACHIUM ET MARCELLINUM.

ET vestris, & multorum literis didici, obiici mihi in schola tyrannica, lingua canum meorum ex inimicis ab ipso, cur περὶ ἀρχῶν (a) libros in Latinum verterim, O impudentiam singularem! accusant medicum quod venena prodiderit, ut scilicet φάρμακον θανάσιμον (b) suum non innocentiæ merito, sed criminis communione tueantur: quasi culpam numerus peccantium minuat, & in personis non in rebus sit accusatio. Scribuntur contra me libri, ingeruntur omnibus audiendi, & tamen non eduntur, ut simplicium corda percutiant, & mihi facultatem pro me auferant respondendi. Novum malitiæ genus, accusare, quod prodi timeas, scribere, quod occultes. Si sunt vera quæ scripsit, cur publicum timuit? si falsa, cur scripsit? Olim pueri legimus,

(a) *Idest de principiis; loquitur de quodam Origenis opere, quod ita inscribitur.*

(b) *Idest venenū mortiferum.*

gimus. Intemperantis esse arbitror, scribere quidquam, quod occultari velis. Rogo quis est iste dolor? quid æstuant? quid insaniunt? quòd præconem repuli figuratum? quòd nolui me subdolo ore laudari? quòd sub amici nomine inimici insidias deprehendi?

EPISTOLA XXXVII.

HJERONYMUS AD CHROMATIUM, JOVINUM, ET EUSEBIUM.

ARGUMENTUM.

Chromatium, & Eusebium fratres unà cum Jovino amico, nec non matre, & sororibus virginibus, eadem in domo sanctè viventes, omnes Stridonenses resalutat, Bonosum laudat, & sororem suam illis commendat.

NON debet charta dividere, quos amor mutuus copulavit: nec per singulos officia mei sunt partienda sermonis, cùm sic invicem vos ametis ut non minus tres charitas jungat, quàm duos natura sociavit: quin potiùs, si rei conditio pateretur, sub uno literulæ apice nomina indivisa concluderem, vestris quoque ita me literis provocantibus, ut & in uno tres, & in tribus unum putarem, nam postquam S. Evagrio transmittente, in ea ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros, ac Saracenos vastum limitem ducit; sic gavisus sum, ut illum diem Romanæ felicitatis, quo primùm Marcelli apud Nolam prælio post Cannensem pugnam Hannibalis agmina conciderunt, ègo vicerim. Et licèt suprà dictus frater sæpe me visitet, atque me ita, ut sua in Christo viscera foveat, tamen longo à me spatio sejunctus, non minus mihi dereliquit abeundo desiderium, quam attulerit veniendo lætitiam. Nunc cum vestris literis fabulor, illas amplector: illæ mecum loquuntur, illæ hic tantùm Latinè sciunt: hic enim aut barbarus semisermo discendus est, aut tacendum quotiescumque charissimos mihi vultus notæ manus referunt impressa vestigia, toties aut ego hic non sum, aut vos hic estis. Credite amori vera dicenti: & cùm has scriberem, vos videbam. De quibus hoc primùm queror, cur tot interiacentibus spatiis maris atque terrarum, tam parvam epistolam miseritis, nisi quod ita merui, qui vobis (ut scribitis) antè non scripsi. Char-

tam defuisse non puto Ægypto ministrante commercia. Et si alicubi Ptolemæus (a) maria clausisset, tamen Rex Attalus membranas à Pergamo miserat, ut penuria chartæ pellibus pensaretur, unde & Pergamenarum nomen adhunc usque diem, tradente sibi invicem posteritate, servatum est. Quid igitur? arbitrer bajulum festinasse? quamvis longæ epistolæ una nox sufficit. An vos aliqua occupatione detentos? nulla necessitas major est caritate. Restant duo, ut aut vos piguerit, aut ego non meruerim, è quibus malo vos incusare tarditatis, quàm me condemnare non meritum, facilius enim negligentia emendari potest, quàm amor nasci. Bonosus, ut scribitis, quasi filius ἰχθύος, id est piscis aquosa petit: nos pristina contagione sordentes, quasi reguli, & scorpiones, arentia quæque sectamur: ille jam calcat super colubri caput: nos serpenti terram ex divina sententia comedenti, adhuc cibus sumus. Ille jam potest summum graduum Psalmum (b) scandere: nobis adhuc in primo ascensu flentibus, nescio an dicere aliquando contingat: Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Ille inter minaces sęculi fluctus in tuto insulæ, hoc, est Ecclesiæ gremio, sedens, ad exemplum Joannis, librum fortè jam devorat: ego in scelerum meorum sepulchro jacens, & peccatorum vinculis colligatus, dominicum de Evangelio expecto clamorem, Hjeronyme veni foras. Bonosus inquam, (quia secundum Prophetam, omnis diaboli virtus in lumbis est) trans Euphratem tulit lumbare suum: ubi illud in foramine petræ abscondens, & postea scissum reperiens, cecinit: Domine, tu possedisti renes meos, dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Me verò Nabuchodonosor ad Babylonem, idest, confusionem mentis meæ, catenatum duxit: ibi mihi captivitatis jugum imposuit: ibi ferri circulum

(a) *Cum ipsius invidia, ne alibi bibliothecæ fierent papyrus ex Ægypto haberi non posset, membranas Eumenes Pergami reperit, quarum magnam copiam Attalus Rex, ejus Frater Romam misit.*

(b) *Psalmos graduales 15. pro virtutibus interpretatur, secundum illud: ibunt de virtute in virtutem: sensus est Bonosum jam supremum virtutum gradum posse ascendere, se vero adhuc in primo esse inter lacrymas & gemitus, secundum quod primi graduum Psalmi sigificant.*

rulum naribus meis innectens, de canticis Sion cantare præcepit. Cui ego dixi. Dominus soluit conpeditos, Dominus illuminat cæcos. Et ut breviter cœptam dissimilitudinem finiam; ego veniam deprecor, ille expectat coronam. Soror mea, sancti Juliani in Christo fructus est. Ille plantavit, vos rigate: Dominus incrementum dabit. Hanc mihi Jesu pro eo vulnere quod diabolus inflixerat præstitit, vivam reddendo pro mortua. Huic ego, ut ait Gentilis Poeta omnia etiam tuta timeo. Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter, in quo & ego lapsus sum, & vos non sine timore, transistis: hoc illa nunc maximè ingrediens, omnium est fulcienda præceptis, omnium est sustentanda solatiis, id est, crebris vestræ sanctitudinis epistolis roboranda; & quia charitas omnia sustinet, obsecro ut etiam à Papa Valeriano ad eam confortandam literas exigatis. Nostis puellares animos his rebus plerumque solidari, si se intelligant curæ esse majoribus; in mea enim patria, rusticitatis vernacula, Deus venter est, & in diem vivitur, & sanctior est ille qui ditior est; accessit huic patellæ, juxta tritum Populi sermone proverbium, dignum operculum; Lupicinus *(a)* Sacerdos secundam illud quoque, de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius: Similem habent labra lactucam, asino carduos comedente: videlicet ut perforatam navem debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foveam: talisque sit rector, quales, illi qui reguntur. Matrem communem, quæ cum vobis sanctitate societur, in eo vos prævenit, quia tales genuit, cujus verè venter aureus potest dici, eo salutamus honore, quo nostis: unà quoque suscipiendas cunctis sorores, quæ sexum vicere cum sæculo, quæ oleo ad lampadas largiter præparato sponsi opperiuntur adventum. O beata domus, in qua morantur Anna vidua, virgines prophetissæ, geminus Samuel nutritus in templo, o tecta felicia, in quibus cernimus Machabæorum martyrum coronis cinctam martyrem. Matrem. Nam licet quotidie Christum confiteamini, dum ejus præcepta servatis: tamen ad privatam gloriam publica hæc accessit vobis, & aperta confessio, quod per vos ab urbe vestra Ariani quondam dogmatis virus exclusum est. Et miramini forsitan, quod in fine jam epistolæ rursum exorsus sim. Quid faciam? vocem pectori negare non valeo:

1. Reg. 1.

(a) *Quidam Hjeronymi obtrectator de quo vide pag. 3.*

leo: epistolæ brevitas compellit tacere, desiderium vestri cogit loqui præproperus sermo; confusa turbatur oratio; amor ordinem nescit.

EPISTOLA XXXVIII.

HJERONYMUS AD CASTRUTIUM.

ARGUMENTUM.

Castrutius Pannonius navigare, ut Hjeronymum inviseret, constituerat, agit nunc ei gratias, & de oculorum cæcitate consolatur, docens tribulationes ob amorem à Deo immitti, & sequenti se illum anno asserit expectare.

SAnctus filius meus Heraclius diaconus mihi retulit, quòd cupiditate nostri Cissam usque venisses, & homo Pannonius, id est terrenum animal, non timueris Adriatici maris æstus, & Ægæi atque Jonii subire discrimina, & nisi te pius fratrum retinuisset affectus, voluntatem opere complesses. Habeo itaque gratias, & in acceptum refero. In amicis enim non res quæritur, sed voluntas: quia alterum ab inimicis sæpe præbetur, alterum sola charitas tribuit. Simulque obsecro, ne imbecillitatem corporis, quam sustines, de peccato tibi existimes evenisse. Quod quidem, & Apostoli suspicantes de eo, qui natus erat cæcus ex utero, interrogantesque Dominum Salvatorem: iste peccavit, an parentes ejus, ut cæcus nasceretur? audiunt: neque hic peccavit, nec parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Quantos enim cernimus ethnicos atque diversorum dogmatum homines volutari in cæno libidinum, madere sanguine, feritate lupos, rapacitate milvos vincere, & nihilominus flagellum non appropinquare tabernaculis eorum, nec eos cum hominibus verberari, & idcirco superbire contra Deum, & transire usque ad cælum os eorum? Cum sanctos e contrario viros sciamus ægrotationibus, miseriis, & egestate torqueri, qui forsitan dicunt: Ergo frustra sanctificavi animam meam, & lavi inter innocentes manus meas. Statimque se reprehendentes, ajunt: Si narravero sic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Si cæcitatis causam putas esse peccatum, & id Dei inferre iram, quod crebrò medici remediantur: insimulabis Isaac, qui in tantum lucis istius expers fuit, ut etiam cui nollet, errore deceptus benediceret.

Re-

Referes crimen in Jacob, cujus caligaverat acies: & cum interioribus oculis, & spiritu prophetali longè post futura prospiceret, & Christum cerneret de stirpe regia esse venturum, Ephraim, & Manassem videre non poterat. Quid inter reges Josia sanctius? Ægyptio mucrone (a) interfectus est. Quid Petro, quid Paulo sublimius? Neronianum gladium cruentarunt. Et (ut de hominibus taceam) Dei filius sustinuit ignominiam crucis, & tu putas beatos, qui felicitate istius sæculi, & deliciis perfruuntur? magna iraest, quando peccantibus non irascitur Deus. Unde & in Ezechiele ad Hjerusalem: Jam, inquit, non irascar tibi, zelus meus recessit à te. Quem enim diligit Dominus, corripit, & castigat omnem filium, quem recipit. Non erudit Pater, nisi quem amat. Non corrigit magister discipulum, nisi eum, quem ardentioris cernit ingenii. Medicus si cessaverit curare, desperat. Quod si responderis, quomodo Lazarus recepit mala in vita sua: libenter nunc tormenta patiar, ut futura mihi gloria reservetur. Non enim vindicabit Dominus bis in idipsum. Job vir sanctus, & immaculatus, justus in generatione sua, cur tanta perpessus sit, ipsius volumine continetur. Et ne veteres replicando historias longum faciam, & excedam mensuram epistolæ: brevem tibi fabulam referam, quæ infantiæ meæ temporibus accidit. Beatus Antonius, cùm à S. Athanasio, Alexandriæ Episcopo, propter confutationem hæreticorum, in urbem Alexandrinam esset accitus, & isset ad eum Dydimus, vir eruditissimus, captus oculis: inter ceteras sermocinationes, quas de scripturis sanctis habebant, cùm ejus admiraretur ingenium, & acumen animi collaudaret, sciscitans ait: Num tristis es, quòd oculis carnis careas? Cum ille pudore reticeret: secundo, tertiòque interrogans, tandem elicuit, ut mærorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius: Miror, ait, prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ, & muscæ, & culices habent, & non

Eze. 16. Heb. 12. Luc. 16.

(a) *Nempe a Pharaone Nechao Egypti Rege in Mageddo 4. Reg. 23. Arbitrati sunt plurimi, inter quos S. Hjeron. in Zac. 12. lamentationibus, quibus nos hucusque potimur, Josiæ obitum Jeremiam ingemuisse, & eas illas esse, de quibus in Paralip. 2. cap. 25. fit mentio, quasque eo tempore celeberrimas, diu etiam post, musici & cantatrices omnes concinebant.*

non lætari illius possessione, quam sancti soli, & Apostoli meruerunt. Ex quo pervides, quòd multo melius sit spiritu videre, quam carne, & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non posit incidere. Nos, licet hoc anno non veneris, tamen non desperamus adventum tuum. Quod si sanctus Diaconus, portitor literarum, tuis amplexibus fuerit irretitus, & illo comitante huc veneris; libenter suscipiam dispensationis moram, magnitudine fœnoris duplicatam.

EPISTOLA XXXIX.

AD CASTORINAM MATERTERAM.

ARGUMENTUM.

Castorinam materteram suam, cum qua nescio quid dissidii fuerat, ad pacem, & concordiam, adhortatur.

JOannes, idem Apostolus, & Evangelista, in epistola sua ait: Quicumque odit fratrem suum, homicida est. Et rectè, cùm enim homicidium ex odio sæpe nascatur, quicumque odit, etiam si necdum gladio percusserit, animo tamen homicida est. Cur ais, tale principium? Scilicet, ut veteri rancore deposito, mundum pectoris Deo paremus habitaculum. Irascimini, inquit David, & nolite peccare. Hoc quid velit intelligi, Apostolus pleniùs interpretatur: Sol non occidat super iracundiam vestram. Quid agemus nos in die judicii, super quorum iram non unius diei, sed tantorum annorum Sol testis occubuit? Dominus loquitur in Evangelio: Si offers munus ad altare,
Mat. 5. ibique recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade reconciliari priùs fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Væ mihi misero, ne dicam & tibi, qui tanto tempore aut non obtuli munus ad altare, aut ira permanente, sine causa obtuli. Quomodo in quotidiana prece unquam diximus: Dimitte nobis debita nostra, sicut &
Mat. 6. nos dimittimus debitoribus nostris: animo discrepante cum verbis, oratione dissidente cum factis? Precor itaque, quod & ante annum prioribus literis rogaveram, ut pacem, quam nobis reliquit Dominus, habeamus, & meum desiderium, & tuam mentem Christus intueatur, in brevi

ante

ante tribunal ejus reconciliata, seu scissa concordia aut premium recuperabit aut pœnam. Quod si tu (quod procul absit) nolueris, ego liber ero; epistola me hæc mea, cùm lecta fuerit, absolvet. Joan. 15.

EPISTOLA XL.

AD THEODOSIUM ET ALIOS ANACHORETAS.

ARGUMENTUM.

Rogat, ut suis precibus à Deo impetrent, ut cum ipsis, sicut habet in votis, in deserto vivere possit.

QUàm vellem nunc vestro interesse conventui, & admirandum consortium, licet isti oculi non mereantur aspicere, tota cum exultatione complecti. Spectarem desertum omni amœnius civitate: viderem desolata ab accolis loca, quasi ad quoddam Paradisi instar, Sanctorum cætibus obsideri. Verùm, quia hoc mea faciunt delicta, ne consortio beatorum inseratur obsessum omni crimine caput: idcirco obsecro (quia vos impetrare posse non ambigo) ut me ex istius tenebris sæculi vestro liberetis oratu. Et antè dixeram præsens, & nunc per literas votum indicare non cesso, quod mens mea omni ad id studium cupiditate rapiatur. Nunc vestrum est, ut voluntatem sequatur effectus: meum est, ut velim: obsecrationum vestrarum est, ut quod velim, & possim. Ego ita sum, quasi à cuncto grege morbida aberrans ovis. Quòd nisi me bonus Pastor ad sua stabula humeris impositum reportarit, lababunt gressus, & in ipso conamine vestigia concident assurgentis; ego sum ille prodigus filius, qui omni, quam mihi Pater crediderat portione profusâ, nec dum me ad genitoris genua submisi, necdum cœpi prioris à me luxuriæ blandimenta depellere. Et quia paululum non tam desivi à vitiis, quàm cœpi velle desinere: nunc me novis diabolus ligat retibus: nunc nova impedimenta proponens, maria undique circundat, & undique pontum: nunc in medio constitutus elemento, nec regredi valeo, nec progredi possum, Superest, ut oratu vestro sancti Spiritus aura me provehat, & ad portum optatum optati littoris prosequatur. Luc. 15.

EPISTOLA XLI.

AD MARCELLAM DE ACCEPTIS MUNUSCULIS.

ARGUMENTUM.

Marcella Hjeronymo, Paulæ, Eustochio, virginibus cum eis degentibus, miserat sellas, saccos, cereos, calices, muscariaque, quibus muscæ abiguntur, xeniola. Hjeronymus nunc ei respondens, omnia ἀλληγορικῶς ad animæ documentum in vtramque partem sanctè ac festiviter interpretatur.

UT absentiam corporum spiritus confabulatione solemur, facit unusquisque quod prævalet. Vos dona transmittitis: nos epistolas remittimus gratiarum, ita tamen, ut quia velatarum virginum munus est, aliqua in ipsis munusculis esse mysteria demonstremus. Saccus, orationis signum, atque jejunii est. Sella, ut foras pedes virgo non moveat. Cerei, ut accenso lumine, sponsi expectetur adventus. Calices, mortificationem carnis ostendunt, & semper animum ad martyrium præparatum. Calix quippe Domini inebrians, quàm præclarus est. Quod au-
Eccl.10. tem, & matronis offertis muscaria parua, animalibus eventilandis: elegans significatio est, debere luxuriam citò restinguere, quia muscæ morituræ oleum suavitatis exterminant. Hic typus sit virginum, hæc figura matronarum. Nobis autem, licèt in perversum, munera vestra conveniunt. Sedere, aptum est otiosis: in sacco jacere, pœnitentibus, calices habere, potantibus. Licèt, & propter nocturnos metus, & animos semper malo conscientiæ formidantes, cereos quoque accendisse sit gratum.

EPISTOLA XLII.

HJERONYMUS MARCELLÆ.

ARGUMENTUM.

Respondet iis, qui D. Hjeronymo obtrectabant, quòd quædam ex novo testamento jam recepta mutasset, & virginum cum viris consuetudinem vituperasset.

POst priorem epistolam, in qua de Hebræis verbis pauca perstrinxeram, ad me repente perlatum est quosdam-

dam homunculos mihi studiosè detrahere, cur adversum auctoritatem veterum, & totius mundi opinionem, aliqua in Evangeliis emendare tentaverim. Quos ego cum possem meo jure contemnere, (asino (*a*) quippe lyra superflue canit) tamen, ne nos superbiæ, ut facere solent, arguant, ita responsum habeant, non adeo me hebetis fuisse cordis, & tam crassæ rusticitatis, (quam illi solam pro sanctitate habent, piscatorum se discipulos asserentes: quasi idcirco sancti sint, si nihil scierint) ut aliquid de Dominicis verbis aut corrigendum putaverimus, aut non divinitus inspiratum, sed Latinorum codicum vitiositatem, quæ ex diversitate librorum omnium comprobatur, ad Græcam originem, unde & ipsi translata non denegant, voluisse revocare. Quibus si displicet fontis unda purissimi, cœnosos rivulos bibant, & diligentiam, qua avium silvas, & concharum gurgites norunt, in scripturis legendis abiiciant sintque in hac re tantum simplices, ut Christi verba existiment rusticana, in quibus per tanta jam sæcula tantorum ingenia sudaverunt, ut rationem verbi uniuscujusque magis opinati sint, quam expresserint, Apostolum arguant imperitiæ, qui ob multas literas insanire dicebatur. *Act. 26.* Scio te cum ista legeris, rugare frontem, & libertatem meam rursum seminarium timere rixarum, ac meum, si fieri potest, os digito velle comprimere: ne audeam dicere, quæ alii facere non erubescunt. Rogo, quid à nobis libere dictum est? Nunquid in lancibus idola cælata descripsi? Nunquid inter epulas Christianas virginalibus oculis baccharum, satyrorumque complexus innexui? Aut unquam aliquem amarior sermo pulsavit? Nunquid ex mendicis divites fieri doluimus? Nunquid reprehendi hæreditarias sepulturas? Unum miser locutus, quòd virgines sæpius deberent cum mulieribus esse, quàm cum masculis, totius oculos urbis offendi, cunctorum digitis notor. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis, & factus sum eis in parabolam: & tu putas me aliquid deinceps locuturum? *Psal. 68.* Verum ne Flaccus de nobis rideat: Amphora cæpit institui currente rota, cur urceus exit? Revertimur ad nostros bipedes asellos, & illorum in au-

(a) *Proverbium est in eos, qui ad aliquam rem dicendam, vel faciendam inepti sunt, quippe cum nihil absurdius, quam asini cantus ad lyram.*

in aure buccina magis, quam cithara, concrepamus. Illi legant spe gaudentes, tempori servientes: nos legamus, spe gaudentes, Domino servientes. Illi adversus presbyterum accusationem omnino putent recipiendam, nos legamus, Adversum presbyterum accusationem ne receperis,
Rom. 12. 1 Tim. 5. nisi sub duobus aut tribus testibus: peccantes autem coram omnibus argue. Illis placeat humanus sermo, & omni acceptione dignus; nos cum Græcis, ideſt cum Apoſtolo, qui græcè locutus eſt, erremus, Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Ad extremum illi gaudeant gallicis can-
1 Tim. 1. teriis; nos solutus vinculis, & in Salvatoris ministerium præparatus, Zachariæ asellus ille delectet, qui postquam
Zach. 9. Domino terga præbuit, cæpit Esaiæ consonare vaticinio:
Esa. 32. Beatus qui seminat secus omnem aquam, ubi bos, & asinus calcant.

EPISTOLA XLIII.

HJERONYMUS ASELLÆ.

ARGUMENTUM.

Ingens sibi odium apud Romanos Hjeronymus contraxit, quod Paulam, & Eustochium, unà cum Melania, primarias in urbe feminas, ad sanctiorem vitam, monasticumque institutum traxisset: neque caruit suspicione, quod eas turpiter amaret, propterea nunc cum stomacho urbem relinquens, dum navim pro discessu conscendit, hujusmodi obtrectatorum obloquiis excitata bile respondet, hominumque malevolentiam deplorat.

SI tibi putem gratias à me referri posse, non sapiam, potens eſt Deus super persona mea sanctæ animæ tuæ restituere, quod meretur: ego enim indignus, nec æstimare unquam potui, nec optare, ut mihi tantum in Christo largireris affectum. Et licet me sceleratum quidam putent, & omnibus flagitiis obrutum, & pro peccatis meis, etiam hæc parua sint: tamen tu benefacis, quod ex tua mente etiam malos bonos putas. Periculosum quippe eſt de servo alterius judicare, & non facilis venia, prava dixisse de rectis. Veniet, veniet illa dies, in qua, & mecum dolebis ardere non paucos. Ego probrosus, ego versipellis, & lubricus. Ego mendax, & satanæ arte decipiens. Quid

enim

enim est tutius, hæc vel credidisse, vel finxisse de insontibus, an etiam de noxiis credere noluisse? Osculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant: & dolebant labiis, corde gaudebant. Videbat Dominus, & subsannabat illos, & miserum me servum suum, futuro cum eis judicio reservabat. Alius incessum meum calumniabatur, & risum, & ille vultui detrahebat: hic in simplicitate aliud suspicabatur. Penè certè triennium cum eis vixi. Multa me virginum crebrò turba circumdedit. Divinos libros, ut potui, nonnullis sæpe disserui: lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid unquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat? Pecuniam cujusquam accepi? Munera vel parua, vel magna non sprevi? In manu mea es alicujus insonuit? obliquus sermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud obiicitur, nisi sexus meus: & hoc nunquam obiicitur, nisi cum Hjerosolymam Paula, & Melania proficiscuntur. Esto: crediderunt mentienti, cur non credunt neganti? Idem est homo ipse, qui fuerat: fatetur insontem, qui dudum noxium loquebatur: & certè veritatem, magis exprimunt tormenta, quam risus: nisi quòd facilius creditur, quod aut fictum libenter auditur, aut non fictum, ut fingatur, impellitur. Antequam domum sanctæ Paulæ nossem, totius in me urbis studia consonabant: omnium penè judicio dignus summo Sacerdotio decernebar. Beatę memorię Damasus meus sermo erat, dicebar sanctus, dicebar humilis, & disertus. Nunquid domum alicujus lascivioris ingressus sum? Nunquid me vestes sericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens, atque jejunans, squalens sordibus, fletibus penè cæcata, quam continuis noctibus misericordiam Domini deprecantem Sol sæpe deprehendit? cujus canticum Psalmi, sermo Evangelium, delitiæ continentia, vita jejunium? nulla me potuit alia delectare, nisi illa, quam manducantem nunquam vidi? sed postquam eam pro suæ merito castitatis venerari, colere, suspicere cœpi, omnes me illico deseruere virtutes. O invidia primum mordax tui, ò satanæ calliditas, semper sancta persequens. Nullæ aliæ Romanæ urbi fabulam præbuerunt, nisi Paula, & Melania, quæ, contemptis facultatibus, pigno-

ribusque desertis, crucem Domini, quasi quoddam pietatis levavere vexillum. Si Balneas peterent, unguenta eligerent, divitias, & viduitatem, haberent materiem luxuriæ, & libertatis, dominæ vocarentur, & sanctæ: nunc in sacco, & cinere formosæ volunt videri, & in gehennam ignis cum jejuniis, & pædore descendere: videlicet non licet eis applaudente populo perire cum turbis. Si Gentiles hanc vitam carperent, si Judæi, haberent solatium non placendi eis, quibus displicet Christus: nunc verò, proh nefas! homines Christiani prætermissa domorum suarum cura, proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo festucam quærunt, lacerant sanctum propositum: & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Tibi placet lavare quotidie, alius has mundities sordes putat. Tu attagenem (*a*) ructas, & de comeso accipensere gloriaris; ego faba ventrem impleo: Te delectant cachinnantium greges; me Paula, Melaniaque plangentes. Tu aliena desideras; ille contemnunt sua. Te delibuta melle vina delectant; illæ potant aquam frigidam suaviorem. Tu te perdere existimas, quidquid in præsenti non habueris, comederis, devoraveris, illæ futura desiderant, & credunt vera esse, quæ scripta sunt: esto ineptè, & inaniter, quibus resurrectio corporum persuasit: quid ad te? nobis è contrario tua vita displicet. Bono tuo crassus sis, me macies delectat, & pallor. Tu tales miseros arbitraris: nos te miserabiliorem putamus. Par pari refertur, & invicem nobis videmur insanire. Hæc mi domina Asella, cum jam navem conscenderem, raptim flens, dolensque conscripsi, & gratias ago Deo meo, quod dignus sim, quem mundus oderit. Ora autem, ut de Babylone Hjerosolymam regrediar, ne mihi dominetur Nabuchodonosor, sed Jesus filius Josedech: veniat Esdras, qui interpretatur adjutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego: qui volebam cantare Canticum Domini in terra aliena, & deserto monte Sina, Ægypti auxilium flagitabam: non recordabar Evangelii, quia qui de Hierusalem egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet Sacerdos despiciat, at-

que

(a) *Avis in mensarum deliciis commendatissima; sicut & accipenser piscis. vide Plinium.*

que Levites, Samaritanus ille misericors est: cui cum diceretur: Samaritanus es, & dęmonium habes; dęmonium renuens, Samaritem se non negavit. Quia quem nos custodem, Hebræi Samaritem vocant. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei servus agnosco. Magum vocant, & Judæi Dominum meum. Seductor, & Apostolus dictus est. Tentatio me non apprehendat, nisi humana. Quotam partem angustiarum perpessus sum, qui cruci milito? Infamiam falsi criminis imputarunt: sed scio per bonam, & malam famam perveniri ad regna cœlorum. Saluta Paulam, & Eustochium, velit nolit mundus, in Christo meas. Saluta matrem Albinam, sororemque Marcellam, Marcellinam quoque, & sanctam Felicitatem: & dic eis: Ante tribunal Christi simul stabimus: ibi apparebit, qua mente quis vixerit. Memento mei, exemplum pudicitiæ, & viginitatis insigne, fluctusque maris tuis precibus mitiga.

EPISTOLA XLIV.

HIERONYMUS EXUPERIO EPISCOPO THOLOSANO.

ARGUMENTUM.

Exuperii literis, qui & egentibus fratribus miserat munera, respondet: simulque illi dedicat suos in minores Prophetas commentarios, laudans illius Episcopi virtutes.

Ultimo jam Autumni tempore frater noster, filius tuus Sysinnius monachus, tuæ mihi dignationis epistolam reddidit: qua lecta gavisus sum esse te sospitem, & memorem mei, omniumque fratrum, qui in sanctis locis Domino serviunt. In quorum refrigeriis facis tibi amicos de iniquo mammona, & præparas æterna tabernacula, ut possis cum David dicere: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Si enim passer invenit sibi domum, & turtur nidum, ubi ponat pullos suos: cur tu, qui Pontifex Domini es, & calcas in fine mundi torcularia, ut sitientibus populis sanguinis Christi vinum tribuas, non libere proclamabis ac dices: Cor meum, & caro mea exultavit in Deum vivum? Beati qui habitant in domo tua. Audio te in valle lachrymarum, in loco quem Deus posuit ad certamen,

tamen, ut vincentibus coronam daret, ascensiones in tuo corde disponere, & ire de virtute in virtutem, & imitari Domini paupertatem, ut cum illo dives fias, & in te reclinet caput, & per singulos dies suscipiatur, visitetur, alatur, vestiatur: & præcipuè in sanctarum scripturarum lectione fervere. Cumque tibi cuperem ingenioli mei aliquod offerre munusculum, & cœpta in duodecim Prophetas explanatio perveniret ad calcem, susceptum opus deserere nolui: sed quod & absque te dictaturus eram, tuo potissimum nomini consecravi. Tuæ benevolentiæ erit, non eruditionem nostram, quæ vel nulla vel parva, est, sed pronam in te suscipere voluntatem, ut nos ad cætera provoces, & in longo scripturarum campo currere cohorteris. Si qui autem sunt, quibus interpretationem, & horum & aliorum voluminum antè promisi, ignoscant incredibili in te amori meo, & quicquid tibi scripsi, sibi scriptum arbitrentur. Charitas enim benigna est, charitas non æmulatur, non quærit quæ sua sunt.

EPISTOLA XLV.

HJERONYMUS THEOPHILO

ARGUMENTUM.

Theophilo respondens, quòd canonum observantiam monuerit, gratias agit: illos, præcipueque Romanam fidem sibi cordi esse ait, & sicut, quòd olim contra Origenistas tacuerit, non reprehendit, ita, quòd nimia eos corrigi nunc lenitate putet, non laudat.

MEminit beatitudo tua, quod eo tempore, quo tacebas, nunquam ab officiis meus sermo cessaverit, nec consideraverim, quid tu pro dispensatione tunc faceres, sed quid me facere conveniret: & nunc, sumptis dignationis tuæ epistolis, fructum aliquem cæpisse me video Evangelicæ lectionis. Si enim duri judicis sententiam crebra mulieris inflexit petitio, quanto magis paterna viscera interpellatione sedula molliuntur? Quod de canonibus ecclesiasticis mones, gratias agimus. Quem enim diligit Dominus, corripit, & flagellat omnem filium, quem recipit. Sed tu scito nobis nihil esse antiquius, quàm Christi jura servare, nec Patrum transferre terminos, semperque meminisse Romanam fidem Apostolico ore laudatam: cujus se esse participem

cipem Alexandrina Ecclesia gloriatur. Super nefaria hęresi, quod multam patientiam geris, & putas ecclesiæ visceribus incubantes tua posse corrigi lenitate, multis sanctis displicet: ne dum paucorum pænitentiam præstolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robustior fiat. Vale in Christo.

EPISTOLA XLVI.

THEOPHILUS HJERONYMO.

ARGUMENTUM.

Quòd victi explosique ex Ægypto, & Nitriæ monasteriis Origenistæ sint, Theophilus Hjeronymum certiorem reddit.

SAnctus episcopus Agatho, cum dilectissimo diaconó Athanasio in ecclesiastica directus est causa: quam cum didiceris, non ambigo quin nostrum studium probes, & in Ecclesiæ victoria glorieris. Namque Origenis hæresim (a) in monasteriis Nitriæ (b) quidam nequam, & furiosi homines serere, & fundere cupientes, prophetica falce succisi sunt: quia recordati sumus commonentis Apostoli: Argue eos severè. Festina igitur & tu, partem hujus præmii recepturus, deceptos quosque emendare sermonibus. Optamus, si fieri potest, in diebus nostris Apostolicam fidem, & Ecclesiæ regulas cum subjectis nobis populis custodire, & omnes novas sopire doctrinas.

EPI-

(a) *Origenes insigniter aliquando certavit pro fide, & ingentia in persecutione Deciana tormenta toleravit, sed ex philosophia Platonis deceptus multa docuit contra fidei puritatem, præsertim de inæqualitate Divinarum Personarum, de origene animarum, de resurrectione corporum, de salvatione Dæmonum. Vide Epiphan. & Quintam Synodum. & Hjeron. ad Avitum, & Pammach. de erroribus Origenis.*

(b) *Scilicet Monachi Origenistæ, qui Alexandriæ damnantur in Concilio a Theophilo, & ab Egypto expelluntur; damnantur etiam ab Epiphanio in Concilio Cyprio, & eijciuntur a Palæstina; petunt Constantinopolim, & imponentes Chrisostomo foventur ab eo spe concordiæ; quam ob causam a Theophilo synodo ad Quercum collecta injustissimè deponitur, eique semper adeò infensus fuit, ut nec ejus mortui nomen in Ecclesia recitari permiserit:*

EPISTOLA XLVII.

HJERONYMUS THEOPHILO.

ARGUMENTUM.

Quod Origenistarum factio ex Ægypto ejus opera expulsa sit suique usque in Palestinam hæreticos sint persecuti, maximè lætatur.

NUper tuæ beatitudinis percæpi scripta, emendantia vetus silentium, & me ad solitum officium provocantia: unde licet per sanctos fratres, Priscum, & Eubulum, tuus ad nos sermo cessaverit, tamen, quia vidimus illos zelo fidei concitatos, raptim Palestinæ lustrasse regiones, & dispersos regulos usque ad suas latebras persecutos, breviter scribimus, quòd totus mundus exultet, & in tuis victoriis glorietur: erectumque Alexandriæ vexillum crucis, & adversus hæresim trophæa fulgentia, gaudens populorum turba prospectet. Macte virtute, macte zelo fidei, ostendisti, quod hucusque taciturnitas dispensatio fuit, non consensus. Libere enim reverentiæ tuæ loquor. Dolebamus te nimium esse patientem, & ignorantes magistri gubernacula gestiebamus in interitum perditorum. Sed ut video, exaltasti manum diu, & suspendisti plagam, ut ferires fortiùs. Super susceptione cujusdam non debes contra urbis hujus dolere Pontificem, quia nihil tuis literis præcepisti: & temerarium fuit de eo quod nesciebat ferre sententiam: tamen reor illum, nec audere nec velle te in aliquo lædere.

EPISTOLA XLVIII.

HJERONYMUS THEOPHILO.

ARGUMENTUM.

Quòd Theophili Alexandrini opera, Synodica auctoritate, Origenistarum factio ex Ægypto expulsa, eoque exemplo ex Syria, & Italia explosa, summusque ea de re Pontifex certior factus sit, laudat. Synodica, si quæ sunt, postulat, & ut ad ceteros Occidentales episcopos eadem scribat hortatur.

DUplicem mihi gratiam beatitudinis tuæ literæ præstiterunt, quòd, & sanctos, & venerabiles Agathonem episcopum, & diaconum Athanasium habuerint porti-

titores, & adversum sceleratissimam hæresim zelum fidei demonstrarint. Vox beatitudinis tuæ in toto orbe pertonuit, & cunctis Christi ecclesiis lætantibus, diaboli venena siluere. Nequaquam amplius antiquus serpens sibilat, sed contortus, & eviscerattus, in cavernarum tenebris delitescens, solem clarum ferre non sustinet: qui quidem super hac re, & antequam scriberes, ad Occidentem epistolas miseram, ex parte hæreticorum strophas meæ linguæ hominibus indicans. Ex dispensatione Dei factum puto, ut eo in tempore tu quoque ad Anastasium Papam scriberes, & nostram dum ignoras sententiam roborares. Verum à te nunc admoniti, magis studium accommodabimus, ut hic, & procul simplices ab errore revocemus. Nec timeamus subire odia quorundam, non enim debemus hominibus placere, sed Deo: quamquam ardentius ab illis defendatur hæresis, quam à nobis oppugnetur. Simulque obsecro, ut, si qua synodica habes, ad me dirigas, quo possim, tanti pontificis auctoritate firmatus, liberius, & confidentius pro Christo ora reserare. Vincentius presbyter ante biduum, quam hanc epistolam darem, de Urbe venit, & suppliciter te salutat, crebroque sermone concelebrat Romam, & totam Italiam, tuis post Christum epistolis liberatam. Adnitere ergo Papa amantissime, atque beatissime, & per omnem occasionem ad Occidentales episcopos scribe, ut mala germina acuta, ut ipse significas, succidere falce non cessent.

EPISTOLA XLIX.

THEOPHILUS HJERONYMO.

ARGUMENTUM.

Monet, ut Origenistis explosis, eos etiam qui clàm Origenem sequuntur, ejiciat.

Didici, quòd & sanctitas tua noverit Theodorum monachum; ejusque studium comprobavi, quia, cùm à nobis Romam navigaturus exiret, noluit antè proficisci, nisi & sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio, quasi sua viscera amplexaretur, & inviseret. Quem cùm susceperis, pro Ecclesiæ tranquillitate lætare. Vidit enim cuncta Nitriæ monasteria, & referre potest continentiam, & mansue-

ſuetudinem monachorum; quomodo, extinctis & fugatis Origenis ſectatoribus, pax Eccleſiæ reddita ſit, & diſciplina Domini conſervetur. Atque utinam apud vos quoque deponerent hypocriſim, qui occultè dicuntur ſubruere veritatem, de quibus non bene ſentientes, in iis regionibus fratres hæc me ſcribere provocarunt. Quamobrem cavete,
2. Io. 2. & effugite hujuſcemodi homines, juxta quod ſcriptum eſt: Siquis non affert ad vos eccleſiaſticam fidem, huic nec ave dixeritis. Quamquam ex ſuperfluo faciam, hæc tibi ſcribere, qui errantes potes ab errore revocare: tamen nihil nocet, & prudentes, & eruditos viros pro ſolicitudine fidei commoneri. Omnes fratres, qui tecum ſunt, nomine meo ſalutari volo.

EPISTOLA L.

EPIPHANIUS HJERONYMO.

ARGUMENTUM.

Nunciat Hjeronymo, opera Theophili Alexandrini Origeniſtarum Hæreſim damnatam: exemplar epiſtolæ, quam de hac re à Theophilo acceperat, mittit: & ſi quid Latinè Hjeronymus contra eam hæreſim ſcripſit, ut edat, hortatur.

GEneralis epiſtola, quæ ad omnes catholicos ſcripta eſt, ad te propriè pertinet, zelum fidei adverſus cunctas hæreſes habens, Origenis propriè, & Apollinarii(a) diſcipulis adverſaris: quorum venenatas radices, & in altum defixam impietatem omnipotens Deus protraxit in medium, ut in Alexandria proditæ, in toto orbe areſcerent. Scito
Exod. 17. enim, fili cariſsime, Amalech uſque ad ſtirpem eſſe deletum, & in monte Raphidim erectum trophæum crucis. Etenim quomodo porrectis in altum Moyſi manibus vincebat Iſrael: ſic Dominus confortavit famulum ſuum Theophilum, ut ſuper altare Eccleſiæ Alexandrinæ contra Origenem vexillum poneret: & impleretur in eo, quod dicitur:

(a) *Apollinarius Laodicenus docuit Verbum Dei accepiſſe carnem humanam ſine anima, divinas Perſonas eſſe inæquales, magnum ſcilicet eſſe Spiritum Sanctum, majorem filium, maximum Patrem. Epiphan. & Aug. de hæreſibus. Inter alia tandem prava dogmata ſentiebat cum Tertulliano animas ex traduce generari. Hjeron. infra epiſt. 56.*

tur: scribe signum hoc: quia delebo funditus Origenis hæresim è facie terræ cum ipso Amalech: Et ne videar eadem rursus iterare, & prolixiorem epistolam texere, ipsam ad vos scriptam direxi, ut scire possitis, quæ nobis scripserit, & quantum boni ultimæ ætati meæ concesserit Dominus, ut, quod semper clamabam, tanti Pontificis testimonio probaretur. Jam autem puto & te aliquid operis edidisse, & juxta priorem epistolam, qua te super hac re fueram cohortatus, elimasse librum, quem tuæ linguæ homines legant; audio enim, & ad Occidentem quorundam hominum naufragia pervenisse: qui non contenti perditione sua, volunt plures mortis habere participes: quasi multitudo peccantium scelus minuat, & non numerositate lignorum major gehennæ flamma succrescat. Sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio Domino servientes, & tecum, & per te plurimum salutamus.

EPISTOLA LI.

HIERONYMUS MARCELLÆ.

ARGUMENTUM.

Marcellam salutans, excusat se ideo paucis scripsisse, quòd in conferenda Aquilæ editione cum Hebræorum voluminibus occupatus esset: & quia in scribendo nimium fuerat brevis, duas præterea aliis directas epistolas, sibi quoque legendas literis adiungit.

UT tam parvam epistolam scriberem, causæ duplicis fuit, quòd & tabellarius festinabat, & ego alio opere detentus, hoc quasi παρέργω me occupare nolui. Quæris, quidnam illud sit tam grande, tam necessarium, quo epistolicæ confabulationis munus exclusum sit. Jampridem cum voluminibus Hebræorum editionem Aquilæ confero: ne quid forsitan propter odium Christi, Synagoga mutaverit: & ut amicæ menti fatear, quæ ad nostram fidem pertineant roborandam, plura reperio. Nunc à Prophetis, Salomone, Psalterio, Regnorumque libris examussim recensitis, Exodum teneo, quem illi Ellesemoth vocant, ad Leviticum transiturus. Vides igitur, quòd nullum officium huic operi præponendum est: attamen ne Currentius noster fortè frustra cucurrerit, duas epistolas, quas ad sororem

tuam Paulam, ejusque pignus Eustochium miseram, huic sermunculo annexui, ut, dum illas legeris, & in his aliquid doctrinæ pariter, ac leporis inveneris, putes tibi quoque scripta esse, quæ illis scripta sunt. Albinam communem matrem valere cupio: de corpore loquor, ut spiritu valeat non ignorans: eamque per te salutari obsecro, & duplici pietatis officio focillari, quod in una, atque eadem Christiana simul diligatur, & mater.

EPISTOLA LII.

HIERONYMUS TRANQUILLINO.

ARGUMENTUM.

Tranquillinum docet, quod, sicut Origenes legendus est ut interpres, ita ut dogmatistes est respuendus.

MAjora Spiritus vincula esse quàm corporum, si olim ambigebamus, nunc probavimus, dum & mihi sanctitas tua hæret animo, & ego tibi Christi amore cojungor. Verè enim & simpliciter candidissimo pectori tuo loquor: ipsa schedula, & muti apices literarum inspirant in nos tuę mentis affectum. Quod dicis Origenis multos errore deceptos, & sanctum filium meum Oceanum illorum insanię repugnare: & doleo simul & gaudeo: dum aut supplantati sunt simplices, aut ab erudito viro errantibus subvenitur. Et quia meæ parvitatis quæris sententiam, utrum, secundùm fratrem Faustinum, penitus respuendus sit, an secundùm quosdam legendus ex parte: ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos Ecclesiasticos scriptores, Græcos pariter, & Latinos, ut bona eorum eligamus, vitemusque contraria, juxta Apostolum dicentem: Omnia probate, quod bonum est tenete. (1. Thes. 5.) Cæterùm qui vel in amorem ejus nimium, vel in odium stomachi sui pravitate ducuntur, videntur mihi illi maledicto prophetico subjacere: Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum: qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum. (Esa. 5.) Nec enim propter doctrinam ejus prava suscipienda sunt dogmata, nec propter dogmatum pravitatem, si quos commentarios in scripturas sanctas utiles edidit penitus respuendi sunt. Quòd si contentiosum inter se amatores

tores

tores ejus & obtrectatores funem duxerint, ut nihil medium appetant, nec servent modum, sed totum aut probent aut improbent, libentius piam rusticitatem, quam doctam blasphemiam eligam. Sanctus frater Tatianus diaconus te impendio resalutat.

EPISTOLA LIII.

HJERONYMUS MARCO (a) PRESBYTERO CELEDENSI.

ARGUMENTUM.

Ab Arianis agitatus, cùm esset in eremo jam juvenis, Marco fidei suæ de Trinitate professionem, cum Romana, & Alexandrina Ecclesia congruentem, exponit, dolens interea quòd eorundem factione amici discesserint, ipseque ad relinquenda ea loca quotidie expetatur.

DEcreverem quidem utendum mihi Psalmistæ voce dicentis: Cum consisteret adversum me peccator, obmutui, & humilitatus sum, & silui à bonis. Et iterum: Ego vero tanquam surdus non audiebam, & tanquam mutus non aperiens os suum, & factus sum ut homo non audiens. Sed quia charitas omnia superat, & propositum vincit affectus, non tam injuriam facientibus reddo vicem, quam tibi respondeo postulanti. Apud Christianos enim, non qui patitur, ut ait quidam, sed qui facit contumeliam, miser est. Et primo quidem, antequam de fide mea, quam optimè nosti tecum loquar, adversus barbariem istius loci versu cogor clamare vulgato: Quod genus hoc hominum? quæve hunc tam barbara morem permittit patria? hospitio prohibemur arenæ: Bella cient, primaque vetant consistere terra, &c. Quæ idcirco de Gentili Poeta sumpsimus, ut qui Christi pacem non servat, pacem saltem discat ab ethnico. Hæreticus vocor, homousion (b) prædicans Trinitatem. Sabellianæ impietatis arguor, tres subsistentes, veras integras, perfectasque personas indefessa voce

Ps. 37.

Virg.

E 3

(a) *Hunc presbyterum, vel Episcopum, ut in vetusto Cluniacensi codice habetur, Chalcidis Urbis, vel Regionis fuisse ad quem attinebat fidem agnoscere monachorũ deserti Chalcidis, docent Patres Benedictini S. Mauri.*

(b) *Idest unius substantiæ. Hoc negabant Ariani, sicuti Personarum Trinitatem Sabelliani.*

voce pronuncians, si ab Arianis, merito, si ab Orthodoxis, qui hujusmodi arguunt fidem, Orthodoxi esse desierunt, aut si eis placet, hæreticum me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc est cum Damaso Petroque, condemnent? Quid unum hominem, exceptis sociis, criminantur? Si rivus tenuiter fluit non est alvei culpa, sed fontis. Pudet dicere: de cavernis cellularum, damnamus Orbem. In sacco & cinere volutati, de Episcopis sententiam ferimus. Quid facit sub tunica pœnitentis regius animus? Catenæ, sordes, & comæ, non sunt diadematis signa, sed fletus. Permittant me, quæso, nihil loqui. Cur eum lacerant, qui non meretur invidiam? Hæreticus sum, quid ad te? quiesce, jam dictum est. Planè times, ne eloquentissimus homo in Syro sermone, vel Græco Ecclesias circumeam, populos seducam, schisma conficiam. Nihil alicui præripui, nihil otiosus accipio. Manu quotidie, & proprio sudore quærimus cibum scientes ab Apo-
2.Thess. 3. stolo scriptum esse: Qui autem non operatur, nec manducet. Hæc venerabilis, & sancte Pater, cum quali gemitu, cum quali dolore conscripserim, testis est Jesus. Tacui, numquid semper tacebo, dicit Dominus? Non mihi conceditur unus angulus eremi: quotidie exposcor fidem, quasi sine fide renatus sim; confiteor, ut volunt: non placet, subscribo: non credunt. Unum tantum placet, ut hinc recedam. Jam jàm cedo: abruperunt partem à me animæ meæ, charissimos fratres: ecce discedere cupiunt, imo discedunt, melius esse dicentes, inter feras habitare, quàm cum talibus Christianis: & ego ipse, nisi me, & corporis imbecillitas, & hyemis retineret asperitas, jam modò fugerem. Verumtamen dum vernum tempus adveniat, obsecro, ut paucis mihi mensibus eremi concedatur hospitium: aut, si hoc tardum videtur, abscedo. Domini est terra, & plenitudo ejus. Ascendant soli cœlum: propter illos tantum Christus mortuus sit: habeant, possideant, glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. De fide autem, quam dignatus es scribere, sancto Cyrillo dedi conscriptam fidem. Qui sic non credit, alienus à Christo est. Cæterum ego fidei meæ testes habeo aures tuas, & beati fratris Zenobii, quem tecum, omnes qui hìc sumus, plurimum salutamus.

EPI-

EPISTOLA LIV.

HJERONYMUS ALIPIO, ET AUGUSTINO.

ARGUMENTUM.

Augustino, & Alipio gratulatur, quod Celestiana sive Pelagiana hæresis eorum opera extincta sit: excusatque se, quod nondum responderit adversus libros Anniani diaconi, qui & ipse Celestii discipulus contra epistolam D. Hjeronymi scripserat.

SAnctus Innocentius presbyter, qui hujus sermonis est portitor, anno præterito, quasi nequaquam in Africam reversurus, mea ad dignationem vestram scripta non sumpsit, tamen Deo gratias agimus, quod ita evenit, ut nostrum silentium vestris epistolis vinceretis: mihi enim omnis occasio gratissima est per quam scribo vestræ reverentiæ: testem invocans Deum, quod, si possit fieri, assumptis alis columbæ, vestris amplexibus implicarer, semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed nunc maximè quia cooperatoribus, & auctoribus vobis hæresis Cælestiana (a) jugulata est: quæ ita infecit corda multorum, ut cum superatos damnatosque esse se sentiant, tamen venena mentium non omittant: &, quod solum possunt, nos oderint per quos putant se libertatem docendæ hæreseos perdidisse. Quod autem queritis, utrum rescripserim contra libros Anniani pseudo diaconi Celedensis, qui copiosissimè pascitur, ut alienæ blasphemiæ, verba frivola subministret: sciatis me ipsos libros in schedulis missos à sancto fratre nostro Eusebio presbytero suscepisse, non ante multum temporis, & exinde vel ingruentibus morbis, vel dormitione sanctæ, & venerabilis filiæ vestræ Eustochii, ita doluisse, ut propemodum contemnendos putarem: in eodem enim luto hæsitat, & exceptis verbis tin-

E 4

(a) *Sic dicta a Cælestio sectatore Pelagii, cujus hæresim in Africa disseminavit; docebant non solum nullum dari originale peccatum, sed nullam prorsus Dei gratiam requiri, tantasque esse liberi arbitrii vires, ut possit homo solis naturæ viribus omnia implere Dei mandata, justificari, & salutem consequi sine gratia.*

tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur: tamen multum egimus, ut dum epistolę meę respondere conatur apertiùs se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret. Quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc opere confitetur. Nec grande est ineptissimis næniis respondere. Si autem Dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam paucis lucubraticunculis respondebimus: non ut convincamus hæresim mortuam, sed ut imperitiam atque blasphemiam ejus nostris sermonibus confutemus: Meliùsque hoc faceret sanctitas vestra: ne compellamur contra hæreticum nostra laudare. Sancti filii communes, Albinus, Apinianus, & Melania plurimum vos salutant. Has litteras de sancta Bethleem, sancto presbytero Innocentio dedi perferendas. Neptis vestra Paula miserabiliter deprecatur, ut memores ejus sitis, & multum vos salutat. Incolumes vos, & memores mei, Domini nostri Jesu Christi tueatur clementia, Domini verè sancti, atque omnium affectione venerabiles Patres.

EPISTOLA LV.

HJERONYMUS AUGUSTINO.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Augustini industriæ, quòd Pelagianorum hæresim extinxerit: qua in re suum quoque studium testatur.

OMni quidem tempore beatitudinem tuam eo, quo decet, honore veneratus sum, & habitantem in te dilexi Dominum Salvatorem: & nunc, si fieri potest, cumulo aliquid addimus, & plenè complemus, ut absque tui nominis mentione ne unam quidem horam præterire patiamur, qui contra flantes ventos ardore fidei perstitisti. Maluisti quantum in te fuit, solus liberari de Sodomis, quàm cum pereuntibus commorari. Scit quid dicam prudentia tua. Macte virtute, in urbe celebraris: Catholici te conditorem antiquæ rursum fidei venerantur atque suspiciunt, &, quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur, & me pari persequuntur odio: ut, quos gladiis nequeunt, voto interficiant, incolumem, & mei memorem te Christi Domini clementia tueatur Domine venerande, & beatissime Papa.

EPI-

EPISTOLA LVI.

HJERONYMUS MARCELLINO, ET ANAPSYCHIÆ.

ARGUMENTUM.

Rogatus ut scriberet quidnam sentiret de animarum origine, jubet ut vel ex suis libris adversus Ruffinum, aut potiùs ex Augustino in eadem Africæ Provincia commorante, discat. Commentarios in Ezechielem nondum potuisse absolvi dicit. Oceani doctrinam & probitatem laudat.

TAndem ex Africa vestræ literas unanimitatis accępi: & non me pęnitet impudentiæ, qua, tacentibus vobis epistolas meas frequenter ingessi, ut rescriptum mererer, & vos esse sospites, non aliis nunciantibus, sed vestro potissimum sermone cognoscerem. Super animæ statu memini vestræ quæstiunculæ, imo maximè ecclesiasticæ quæstionis: utrum lapsa de cœlo sit, ut Pytagoras Philosophus, omnesque Platonici, & Origenes putant: an à propria Dei substantia, ut Stoici, Manichęus, (a) & Hispaniæ Priscilliani (b) hæreses suspicantur: an in thesauro habeantur Dei, olim conditæ, ut quidam Ecclesiastici stulta persuasione confidunt: an quotidie à Deo fiant, & mittantur in corpora, secundum illud quod in Evangelio scriptum est: Pater meus usque modò operatur, & ego operor: an certè ex traduce, ut Tertullianus, (c) Apollinarius, & maxima pars Occidentalium autumant: ut quomodo corpus ex corpore, sic anima nascatur ex anima, & simili cum brutis animantibus conditione subsistat. Super quo quid mihi videatur in opusculis contra Ruffinum scripsisse me novi, adversus eum libellum, quem sanctę memoriæ Anastasio episcopo Romanæ Ecclesiæ edidit: Io. 5.

in

(a) *Hęresiarcha 3. sæc., duo cōstituebat principia, bonum, & malum, duas item animas cuilibet homini insitas; malā a malo bonam a bono principio infusam, eandēque esse Divinę substantiæ. Vide S. August. de 2. animabus contra Manichæos.*

(b) *Hæresiarcha Hispanus, Auctor Priscillianistarum, quos ita cum Manichęis fuisse mutuo fœdere conjunctos, ut solis essent nominibus discreti. scribit S. Leo ep. 93. ad Turib.*

(c) *Fuit is primum catholicus ardentissimi zeli, sed postea, contra Ecclesiam non pauca scripsit. Hjeron. de script.*

in quo lubrica & subdola, immo stulta confessione, dum auditorum simplicitati illudere nititur, suę fidei immo perfidię illusit, quos libros reor sanctum parentem vestrum habere Oceanum. Olim enim editi sunt, multis Ruffini libris adversus calumnias respondentes. Certè habes ibi virum sanctum, & eruditum Augustinum episcopum: qui viva, ut ajunt, voce docere te poterit, & suam immo per se nostram explicare sententiam. Ezechielis volumen olim aggredi volui, & sponsionem creberrimam studiosis lectoribus reddere: sed in ipso dictandi exordio ita animus meus Occidentalium provinciarum, & maximè urbis Romanæ, vastatione confusus est, ut, juxta vulgare proverbium, proprium quoque ignorarem vocabulum: diuque tacui, sciens tempus esse lacrymarum. Hoc autem anno, cum tres explicassem libros, subitus impetus barbarorum, de quibus tuus dicit Virgilius: lateque vagantes Barchæi, & sancta scriptura de Ismael, Contra faciem omnium fratrum suorum habitabit: sic Ægypti limitem, Palæstinæ, Phœnices, Syriæ percurrit, & instar torrentis cuncta secum trahens, ut vix manus eorum misericordia Christi potuerimus evadere. Quod si, juxta inclytum oratorem, silent inter arma leges, quanto magis studia scripturarum? quæ & librorum multitudine, & silentio, ac librariorum sedulitate, quodque proprium est, securitate, & otio dictantium indigent? Duos itaque libros misi sanctæ filiæ meæ Fabiolæ: quorum exempla si volueris, ab ipsa poteris mutuari: pro angustia quippe temporis, alios describere non potui: quos cùm legeris, & vestibula videris facilis conjectura erit, qualis ipsa sit futura domus. Sed credo in Dei misercordia, qui nos adiuvit in difficillimo principio supradicti operis, quod ipse adiuvet & in penultimis Prophetæ partibus, in quibus, Gog, & Magog bella narrantur: & in extremis in quibus sacratissimi, & inexplicabilis templi ædificatio, varietas, mensuraque describitur. Sanctus frater noster Oceanus, cui vos cupitis commendari, tantus, & talis est, & sic eruditus in lege Domini, ut absque nostro rogatu instituere vos possit, & nostram super cunctis quæstionibus scripturarum pro modulo communis ingenii explicare sententiam. Incolumes vos, & prolixa ætate florentes, Christus Deus noster tueatur omnipotens, Domini verè sancti.

Cic.

L I-

LIBER SECUNDUS EPISTOLARUM B. HJERONYMI,

Quæ non adeò esse familiares, uti præcedentes, sed sublimiora, & dignora quedam adferre videntur.

EPISTOLA I.

HJERONYMUS MAGNO ORATORI ROMANO.

ARGUMENTUM

Ruffinus quem Calphurnium vocat, Magnum quendam oratorem subornarat, ut quæreret à Hjeronymo, cur in opusculis suis sæcularium literarum exempla poneret, & candorem Ecclesiæ, ethnicorum sordibus pollueret. Huic rationem ea de re reddit, & quorum exemplo id faciat, latè ostendit.

SEbesium nostrum tuis monitis profecisse, non tam epistola tua, quàm ipsius pænitudine didicimus: & mirum in modum, plus correptus placuit, quam errans læserat. Certaverunt inter se indulgentia parentis, & filii pietas, dum alter præteritorum non meminit, alter in futurum quoque officia pollicetur. Unde, & mutuò nobis tibique gaudendum est: quia nos filium recepimus, tu discipulum comprobasti. Quod autem quæris in calce epistolæ tuæ, cur in opusculis nostris sæcularium literarum interdum ponamus exempla, & candorem Ecclesiæ, ethnicorum sordibus polluamus: responsum breviter habeto: Numquam hoc quæreres, nisi te totum Tullius possideret, si scripturas sanctas legeres, si interpretes earum omisso Volcatio evolveres. Quis enim nesciat & in Moyse & in Prophetarum voluminibus quædam assumpta de Gentilium libris, & Salomonem Philosophis Tyri & nonnulla proposuisse, & aliqua respondisse? unde in exordio Proverbiorum commonet, ut intelligamus sermones

pru-

prudentiæ, versutiasque verborum, parabolas, & obscurum sermonem, dicta sapientum, & ænigmata, quæ propriè Dialecticorum & Philosophorum sunt. Sed & Paulus
Tit. 1. Apostolus Epimenidis (*a*) poetæ abusus versiculo est, scribens ad Titum? Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί, id est. Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Cujus heroici hemistichium postea Callimachus (*b*) usurpavit. Nec mirum, si apud Latinos metrum non servet ad verbum expressa translatio, cùm Homerus, eadem lingua versus in prosam, vix cohæreat. In alia quo-
1. Co. 15. que Epistola Menandri (*c*) ponit senarium: φθείρουσιν ἤθη
Act. 15. χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί, id est. Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Et apud Athenienses in Martis curia (*d*) disputans, Aratum (*e*) testem vocat, ipsius enim, & genus sumus, quod Grecè dicitur τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Et est clausula versus heroici. Ac ne parum hoc esset, ductor Christiani exercitus, & orator invictus pro Christo caussam agens etiam inscriptionem fortuitam arte torquet in
1. Reg. 3. argumentum fidei. Didicerat enim à vero David, extorquere de manibus hostium gladium, & Goliæ superbissi-
Deut. 21. mi proprio mucrone truncare: Legerat in Deuteronomio Domini voce præceptum, mulieris captivæ radendum caput, supercilia, omnes pilos & ungues corporis amputandos, & sic eam habendam in conjugio. Quid ergo mirum, si & ego sapientiam sæcularem, propter eloquii venustatem, & membrorum pulchritudinem, de ancilla atque captiva Israel itidem facere cupio? & si quicquid in ea

(a) *Poeta Epicus fuit, patria Cretensis, & Agisarchi filius; ferunt eum à Patre in agrum ad custodiendum pecus missum in quodam antro obdormisse annis 75. Unde emanavit proverbium: Epimenidis somnum dormire. Vocat cretenses malas bestias: sicuti & vulgo jam receptum est, ut malos homines malas bestias appellemus; & pigros ventres pro desidiosis, & gulæ deditis.*

(b) *Cyrenensis Poeta fuit, vixitque usque ad Ptolemæum Evergeten, Regiæ bibliothecæ præfectus.*

(c) *Poeta comicus fuit, de quo vide Quintilianum.*

(d) *Intelligit Areopagum a Martis Templo sic cognominatum, ubi primum judicium capitis actum fuisse scribit Plin. lib. 7.*

(e) *Poeta Cilix astronomiæ peritissimus, cujus Phænomena Cicero adhuc adolescens latinè vertit.*

ea mortuum est idololatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido, vel rado, & mixtos purissimo corpori vernaculos ex ea genero Domino Sabaoth? Labor meus in familiam Christi proficit: stuprum in alienam, auget numerum conservorum. Osee accepit uxorem fornicariam Gomer, filiam Debelaim: & nascitur ei de meretrice filius Jezrael, qui vocatur semen Dei. Esaias novacula acuta barbam & crura radit peccantium. Et Ezechiel in typo fornicantis Hjerusalem tondet cæsariem suam, ut quicquid in ea absque sensu, & vita est, auferatur; Cyprianus vir eloquentia pollens & martyrio, Firmiano (a) narrante mordetur, cur adversus Demetrianum scribens testimoniis usus sit Prophetarum, & Apostolorum, quæ ille ficta, & commentitia esse dicebat, & non potiùs Philosophorum & poetarum, quorum auctoritati ut ethnicus contraire non poterat. Scripserunt contra nos Celsus, atque (b) Porphirius. Priori Origenes, alteri Methodius (c), Eusebius, & Appollinarius (d) fortissimè responderunt, quorum Origenes octo scripsit libros: Methodius usque ad decem millia procedit versuum: Eusebius, & Appollinarius vigintiquinque & triginta volumina condiderunt. Lege eos, & invenies nos, comparatione eorum, imperitissimos, & post tanti temporis otium, vix quasi per somnium quod pueri didicimus, recordari. Julianus Augustus septem (e) libros, in expeditione Parthica adversum Christum evomuit, & juxta fabulas poetarum, suo se ense laceravit. Si contra hunc scribere tentavero, puto interdices mihi, ne rabidum canem Philosophorum & Stoicorum doctrinis, id est Herculis clava repercutiam: quamquam Nazarenum nostrum,

& ut

(a) *De Lactantio firmiano loqitur cujus testimonium habes lib. 5. cap. 4.*

(b) *Fuerunt primum Christiani, sed desertores effecti adversus Christianam Religionem amaros libros effundunt.*

(c) *Hic teste Hieron. de script. Olympi Græciæ, & postea Tyri fuit Episcopus multos confecit libros, sub Decio, & Valeriano martyrio coronatus est.*

(d) *Laodicenus Episcopus fuit, scripsit innumerabilia teste Hjeronymo, & Basilio ep. 72. ubi dicit Apollinarium fuisse nimis promptum ad scribendum, & mundum totum libris suis replevisse, sed libris parum considerate scriptis.*

(e) *Iis libris Cyrillus Alex. respondit, testimoniisque Philosophorum, & Poetarum ejus insanias mirificè confutavit.*

& ut ipse solebat dicere, Galilęum, statim in prælio senserit, & mercedem linguæ putidissimæ conto in iliis perfossus acceperit. Josephus, antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros scripsit contra Appionem Alexandrinum grammaticum, & tanta sæcularium profert testimonia, ut mihi miraculum subeat, quo modo vir Hebræus, & ab infantia sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit. Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel secundum Judęum Platonem critici pronunciant? Curram per singulos. Quadratus, Apostolorum discipulus, & Atheniensis Pontifex Ecclesiæ, nonne Adriano principi Eleusinæ sacra invisenti, librum pro nostra religione tradidit? & tantæ admirationi omnibus fuit, ut persecutionem gravissimam illius excellens sedaret ingenium. Aristides Philosophus, vir eloquentissimus, eidem Principi apologeticum pro Christianis obtulit, contextum Philosophorum sententiis; quem imitatus postea Justinus (a), & ipse Philosophus, Antonino Pio, & filiis ejus, senatuique librum contra Gentiles tradidit, defendens ignominiam crucis, & resurrectionem Christi tota prędicans libertate. Quid loquar de Melithone, Sardensi Episcopo? quid de Appolinario, Hjerapolitanæ Ecclesiæ Sacerdote, Dionysioque Corinthiorum Episcopo, & Tatiano, & Bardesane, & Hirenæo, Photini Martyris successore; qui Origenis hæreseon singularum venena, ex quibus Ppilosophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarunt? Pantænus Stoicæ sectæ Philosophus, ob præcipuæ eruditionis gloriam, à Demetrio Alexandriæ Episcopo missus est in Indiam, ut Christum apud Brachmanas, & illius gentis Philosophos prædicaret. Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, vir meo judicio omnium eruditissimus, octo scripsit Stromatum libros, & totidem ὑποτυπώσεων, & alium contra gentes, Pædagogi quoque tria volumina. Quid in illis indoctum, imo quid non è media Philosophia est? Hunc imitatus Origenes, decem scripsit Stromateas, Christianorum & Philosophorum inter se sententias comparans, & omnia nostræ religionis dogmata de Platone & Aristotele,

(a) *Extat hoc Justini opus; utinam similiter extarēt Quadrati, & Aristidis, & aliorum complurium, libri quos hic, & latius in lib. de scriptor. recenset.*

tele, Numenio, (*a*) Cornutoque (*b*) confirmans. Scripsit & Melciades contra gentes volumen egregium. Hippolytus (*c*) quoque, & Apollonius (*d*) Romanæ urbis senator, propria opuscula condiderunt. Extant & Julii Africani libri, qui temporum scripsit historias: & Theodori, qui postea Gregorius (*e*) appellatus est, viri Apostolicorum signorum, atque virtutum, & Dionysii Alexandrini Episcopi; Anatolii quoque Laodicenæ Ecclesiæ Sacerdotis, necnon presbyterorum Pamphili, Luciani, Malchionis, Eusebii Cæsariensis Episcopi, & Eustathii Antiocheni, & Athanasii Alexandrini:Eusebii quoque Emisseni,& Triphilii Cyprii, & Asterii Scithopolitæ, & Serapionis Confessoris. Titi quoque Bostrensis Episcopi. Cappadocumque Basilii, Gregorii, & Amphilochii: qui omnes in tantum philosophorum doctrinis, atque sententiis suos referciunt libros, ut nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam scripturarum. Veniam ad Latinos. Quid Tertulliano eruditius,quid acutius? Apologeticus ejus,& contra Gentes libri cunctam sęculi continent disciplinam. Minutius Felix causidicus Romani fori, in libro, cui titulus Octavius est, & in altero contra Mathematicos, si tamen inscriptio non mentitur auctorem, quid gentilium scripturarum dimisit intactum? Septem libros adversus gentes Arnobius edidit, totidemque discipulus ejus Lactantius, qui de ira quoque & opificio Dei duo volumina condidit, quos si legere volueris, dialogorum Ciceronis in eis ἐπιτομήν reperies. Victorino Martyri in libris suis licet desit eruditio, tamen non deest eru-

(a) *De Numenio loquitur Platonicæ sectæ Philosopho, quem Origenes non dubitat cęteris Philosophis anteponere.*

(b) *Philosophus fuit ex Lepti Civitate Africæ, multos habuit Romæ discipulos, temporibus Neronis, a quo fuit interfectus.*

(c) *Fuit Hipolytus natione Græcus, & Portuensis Episcopus, sub Alexandro Severo Martyrium consummavit.*

(d) *Hic teste Hieron. in lib. de script. Romanæ Urbis Senator fuit, a servo proditus quod Christianus esset, sub eodem Imperatore capite truncatus est.*

(e) *Intelligit de Gregorio Neocæsareę Ponti Episcopo, qui ab Origene ad fidem conversus* πανηγυρικὸν εὐχαριστίας *illi inscripsit, agit enim in eo libro gratias, quod ad Christum eum converterit.*

eruditionis voluntas. Cyprianus, quòd idola dii non sint, qua brevitate, qua historiarum omnium scientia, quorum verborum & sensuum splendore perstrinxit? Hilarius, meorum cofessor temporum, & episcopus, duodecim Quintiliani libros, & stylo imitatus est, & numero: brevique libello, quem scripsit contra Dioscorum medicum, quid in literis possit, ostendit. Juvencus presbyter sub Constantino historiam Domini Salvatoris versibus explicavit, nec pertimuit Evangelii majestatem sub metri leges mittere. De cæteris vel mortuis, vel viventibus taceo, quorum in scriptis suis, & vires manifestæ sunt, & voluntas. Nec statim prava opinione fallaris contra gentes hoc esse licitum, in aliis disputationibus dissimulandum. quia omnes penè omnium libri, exceptis iis, qui cum Epicuro literas non didicerunt eruditionis, doctrinæque plenissimi sunt. Quamquam ego illud magis reor, quod dictanti venit in mentem, non te ignorare quod semper à doctis viris usurpatum est; sed per te mihi proponi ab alio quæstionem, qui fortè propter amorem historiarum Salustii, Calphurnius cognomento Lanarius sit. Cui quæso, ut suadeas, ne vescentium dentibus edentulus invideat, & oculos caprearum talpa contemnat. Dives, ut cernis, ad disputandum materia: sed jam epistolaris angustia finienda est.

EPISTOLA II.

HIERONYMUS AD PAULINUM.

ARGUMENTUM.

Omnium sapientum exemplis provocat ad studium literarum Sacrarum, & in his quantum sit difficultatis ostendit. Deinde, quo magis inflammet ad earum studium, singulos libros, Authores, & argumenta elogiis quibusdam breviter commendat.

FRater Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit & suavissimas litteras, quæ à principio amicitiarum fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola, & palpans adulatio, sed Dei timor, & divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provin-

cias, novos adiisse populos, maria transiisse, ut eos quos ex libris noverant, coràm quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, sic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Grecia (a) dicebatur, laboriosissimè peragravit, ut, qui Athenis magister erat, & potens, cujusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecundè discere, quam sua impudenter ingerere: Denique dum literas quasi toto fugientes orbe persequitur, captus à piratis, atque venun-

(a) *Regio meridionalis, quæ nunc Calabria dicitur a pronepotibus Noe primum habitata; etenim Aschanaz post generalem cataclysmum hanc Regionem prope Rhegium appulsus, & Terræ amænitate allectus, Civitatem proprio nomine insignitam condidit, atque Aschanam vocavit. Vt videre est apud Josephum Hebr. & S. Hjeron. quæst. hebr. sup. Gen. ibi:* Aschanaz Græci Rheginos vocant. *Variis nominibus fuit olim ista Regio appellata, sed præ cœteris dicta est Magna Græcia, vel ob frequentiā ex omni plaga Pitaghoræ discipulorum occursus, ut Jamblico placuit; vel ob Regionis fœlicitatem, hominumque sapientiam, ut voluit Archilogus apud Athen. lib. 2. nam, ut testis est Cic. in Bruto semper viris præstantissimis in omni genere, Philosophis, Geometris, Legislatoribus, Mathematicis, Astronomis, Medicis, Statuariis, Dialecticis, Rhetoribus, Pictoribus, Poetis, ac in omni sapientia conspicuis abundavit. Adde quod multi insignes Theologi, Juris Consulti, Episcopi, Cardinales, Imperatores Romani, Summi Pontifices, viri insuper toto Orbe Sanctitate celeberrimi, (cujusmodi sūt S. Thomas Quintus Ecclesię Doctor; & inclytus Minimorum Ordinis Institutor, concivis meus S. Franciscus de Paula) de Calabria prodierunt. Dicitur autem Calabria a verbo græco* καλὰ *idest bona, &* βρύω, *idest scateo quasi regio ubertate incredibili, rebusque optimis affluens; de illa enim rectè dici potest: natura hic posuit quidquid ubique dedit. Sed cum nostri non sit instituti historiam texere. adnotare illud sufficiat fuisse Calabriam Apostolica S. Pauli præsentia, & prædicatione decoratam. act. 28. Cęterum vide Barrium, de situ Calabriæ, quem a docto viro Thoma Aceti conterraneo meo, atque familiarissimo notis illustratum quantocius excipies.*

venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captivus, vinctus, & servus, tamen quia Philosophus, major emente se fuit. Ad Titum Livium, lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis celebrandumque miraculum, ut tantam urbem ingressi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius (*a*), sive ille Magus, ut vulgus loquitur, sive Philosophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetravit, & ad extremum latissimo Phison amne transmisso, pervenit ad Brachmanas: ut Hiarcham, in Throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum, ac dierum cursu audiret docentem: inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reversus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut gymnosophistas (*b*), & famosissimam solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret: Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de sæculi hominibus? cùm Apostolus Paulus, vas electionis, & magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus? post Damascum, Arabiamque lustratam ascenderit Hjerosolymam, ut videret Petrum, & manserit cum eo diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis, & ogdoadis futurus gentium prædicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim, assumpto Barnaba, & Tito, exposuerit Apostolis Evangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis energiæ viva vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortiùs sonat. Unde, & Æschines, cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam adver-

(a) *Idest Tyanæus, cujus vitam scripsit Philostatus Græcorum omnium mendacissimus.*

(b) *Sunt Philosophi Indorum, nudi in silvis agebant, voluptatum omnium expertes, quibus mortalium vita corrumpitur. Plin. lib. 7. cap. 2.*

versus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, suspirans ait. Quid, si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem? Nec hoc dico, quod sit in me aliquid tale, quod vel possis, vel velis discere, sed quod ardor tuus, ac discendi studium, etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid quæras consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam si artificis, & plastæ cessent manus: tamen virtute totum est, quicquid esse potest. Paulus Apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysis, & Prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis, postea diceret confidenter: Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & captivantes omnem intellectum, ad obediendum Christo, & subjugare parati cunctam inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris literis eruditum: & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data sit ei per impositionem manus presbyterii. Tito præcipit, ut inter cæteras virtutes Episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat scripturarum. Obtinentem, inquit, eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. Sancta quippe rusticitas solùm sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruentibus non resistat. Aggæus Propheta, immo per Aggæum Dominus, Interroga ait, Sacerdotes legem. In tantum Sacerdotis officium est, interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga Patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimo octavo: Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione justi viri cùm eum David arbori vitæ, quæ est in Paradiso, compararet, inter cæteras virtutes, & hoc intulit: in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis, justos, ait, fulgere sicut stellas, & intelligentes, hoc est doctos, quasi firmamentum. Vides, quantùm inter se distent, justa rusticitas & docta justitia? Alii stellis,

1. c. 4.

c. 1.

c. 33.

Ps. 1.

lis, alii cœlo comparantur: quamquam juxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi: ita enim apud eos legimus: qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia vas legis, & sanctarum scripturarum armarium est. Pharisæi stupent ad doctrinam Domini, & mirantur in Petro, & Joanne, quomodo legem sciant, cùm literas non didicerint. Quidquid enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis Spiritus Sanctus suggerebat. Et erant juxta quod scriptum est, Θεοῦ διδακτοὶ. Duodecim annos Salvator impleverat, & in templo senes de quæstionibus legis interrogans, magis docet, dum prudenter interrogat. Nisi fortè rusticum Petrum, rusticum dicimus Joannem, quorum uterque dicere poterat: Et si imperitus sermone, non tamen scientia. Joannes rusticus, piscator, indoctus? Et unde vox illa obsecro: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum? λόγος enim Græcè multa significat. Nam & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa uniuscujusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt. Quæ universa rectè intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam, & quamquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam
1. Cor. 2. loquitur inter perfectos. Sapientiam autem non sæculi hujus, nec principium istius sæculi, qui destruuntur, sed loquitur Dei sapientiam in Mysterio absconditam, quam prædestinavit ante sæcula. Dei sapientia Christus est, Christus enim Dei virtus, & Dei sapientia. Hæc sapientia in mysterio abscondita est, de qua, & noni Psalmi titulus prænotatur. Pro occultis filii: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientię absconditi, & qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula. Prędestinatus autem, & præfiguratus in lege, & Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus est. Aperiebantur cęli Ezechieli, qui populo pec-
Ps. 118. catori clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos,
&con-

& confiderabo mirabilia de lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt: & revelatione opus eſt, ut intelligatur, ac revelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur, quem ſi dederis homini ſcienti literas, ut legat, reſpondebit tibi: non poſſum, ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe literas, & tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In actibus Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, immo vir, (ſic enim eum ſcriptura cognominat) cùm legeret Eſaiam, interrogatus à Philippo: Putaſne intelligis quæ legis, reſpondit, quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior: qui de Æthiopia, ideſt de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis, divinæque ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo ſacras literas legeret, & tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labiis perſonaret, ignorabat eum, quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Jeſum, qui clauſus latebat in litera. O mira doctoris virtus! Eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt, ac de diſcipulo magiſter plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc à me breviter perſtricta ſunt, (neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longiùs patiebatur) ut intelligeres te in ſcripturis ſanctis, ſine prævio, & monſtrante, ſemitam non poſſe ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philoſopis, Geometris, Dialecticis, Muſicis, Aſtronomis, Aſtrologis, Medicis, quorum ſcientia mortalibus vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, cementarii, fabri metallorum, lignorumve cæſores, lanarii quoque, & fullones, & cæteri, qui variam ſuppellectilem & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore non poſſunt eſſe quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi omnes paſſim vindicant. Scribimus indocti doctiquæ poemata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus,

hanc vinversi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii, adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alii discunt, proh pudor! à feminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum immo audacia edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus: qui si fortè ad scripturas sanctas, post seculares literas, venerint & sermone composito aurem populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant; nec scire dignantur, quid Prophetæ, quid Apostoli senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam, scipturam trahere repugnantem: quasi non legerimus Homerocentonas (a), & Virgiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit: Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna: Jam nova progenies cœlo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad filium: Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores, immo ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terræ, de confusione linguarum, & descensione usque ad Ægyptum scribiturHebræorum. Patet Exodus, cùm decem plagis, cum decalogo, cum mysticis divinisque præceptis. In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ penè syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leviticus, spirant cælestia sacramenta. Numeri verò nonne totius arithmeticæ, & Prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent? Deuteronomium quoque secunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet, quæ priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus

(a) *Cento dicitur genus vestis, ex variis rebus compositum, cujus usus erat ad ictus hostiū perstringendos; ad illius similitudinem centones teste Ausonio vocantur quædam carminum compositiones ex diversis carminum fragmentis hinc, atque illinc accersitis.*

bus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur. Job exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat: singula in eo verba plena sunt sensibus. Et (ut de cæteris sileam) resurrectionem corporum, sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio, inquit, quòd redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum: & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Veniam ad Jesum Nave, typum Domini non solùm gestis, sed etiam nomine. Transit Jordanem: hostium terga subvertit: dividit terram victori populo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ cælestisque Hjerusalem spiritualia regna describit. In Judicum libro quot principes populi, tot figuræ sunt. Ruth Moabitis, Esaiæ explet vaticinum, dicentis: Emitte agnum C.16.
Domine dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion. Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porrò in Sadoch, atque David novi Sacerdotii, novique imperii sacramenta testatur. Melachim, id est, Regum tertius, & quartus liber à Salomone usque ad Jeconiam; & ab Hjeroboam filio Nabath, usque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Juda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt. Si in literis sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. Duodecim Prophetæ in unius voluminis angustias coartati, multo aliud quàm sonat in litera, præfigurant. Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Joseph, Jezrael, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari. Johel, filius Phatuel, describit terram duodecim tribuum, heruca, brucho, locusta, rubigine vastante corruptam; & post eversionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super servos Dei & ancillas, id est, super Act.2.
centum viginti credentium nomina, qui effundendus erat

in cænaculo Sion: qui centum viginti, ab uno usque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt: qui in psalterio mysticè continentur. Amos, pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor scelera Damasci, Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab, & in septimo, octavoque gradu Judæ, & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in monte Samariæ, & ruituram domum majorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum, vel adamantinum, & uncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Abdias, qui interpretatur servus Domini, pertonat contra Edom, sangineum terrenumque hominem. Fratris quoque Jacob semper æmulum hasta percutit spirituali. Jonas columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pænitentiam revocat, & sub nomine Ninive salutem gentibus nunciat. Micheas de Morasthi, cohæres Christi, vastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit judicis Israel. Nahum consolator orbis, increpat civitatem sanguinum, & post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes Evangelizantis & annunciantis pacem. Habacuc luctator fortis, & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur, & dicat: Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena est terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus, ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias, speculator & arcanorum Domini cognitor, audit clamorem à porta piscium, & ejulatum à secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ: quia conticuit omnis populus Chanaan: disperierunt universi, qui involuti erant argento. Aggæus festivus & lætus, qui seminavit in lachrymis, ut in gaudio meteret, destructum templum ædificat, Dominumque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo Cælum, & Terram, & Mare, & Aridam, & movebo omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus, Zacharias, memor Domini sui, multi-

plex

plex in Prophetia, Jesu vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis, quot oculis, duas quoqe olivas à sinistris lampadis cernit & dextris, ut post equos rufos, nigros, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Hjerusalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet sedentem super pullum filium Asinæ subjugalis. Malachias apertè, & in fine omnium Prophetarum, de abjectione Israel & vocatione gentium. Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Esaiam, Hjeremiam, Ezechielem, & Danielem quis possit vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non porophetiam mihi videtur texere, sed Evangelium. Secundus Virgam nuceam, & ollam succensam à facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diversis metris nectit alphabetum. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conscius, & totius mundi philohistor (a), lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subvertentem, claro sermone pronunciat. David, Simonides (b) noster, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, & Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio ab inferis excitat resurgentem. Salomon, pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit Epithalamium. Esther in Ecclesię typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas convivii & diem celebrem mittit in posteros, Paralypomenon liber, id est instrumenti veteris ἐπιτομή, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare, se ipsum irrideat. Per singula quip-

(a) *Loquitur de Daniele, quem desideriorũ virum Deus appellat. Hjeron. in hunc sensum amatorem historiarum totius mundi eum vocat; φιλοῖ-τορ enim φιλῶν ἱςορεῖν Hæsychio teste significat.*

(b) *Ut David vatem fuisse ostendat, lyricis præcellentibus Poetis comparat.*

quippe nomina, juncturasque verborum, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones. Esdras & Neemias, adjutor videlicet, & consolator à Domino in unum volumen coartantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio Sacerdotum, Levitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera divisa aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolę, & tamen non implesse quod volui. Audivimus tantùm quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Cęterum Socraticum illud impletur in nobis. Hoc tantum scio, quod nescio. Tangam & novum breviter testamentum, Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubin, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata, & ubique volitantia. Tenent se mutuo, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus sancti Spiritus perduxerit. Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias:(octava enim ad Hebręos à plerisque extra numerum ponitur) (a) Timotheum instruit ac Titum: Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur, super quo tacere melius puto, quam pauca scribere. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed, si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animę languentis esse medicinam. Jacobus, Petrus, Joannes, & Judas Apostoli septem epistolas ediderunt, tam mysticas quàm succinctas, & breves pariter & longas, breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat. Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta, quot verba, parum dixi pro merito voluminis,

(a) *Dubitatum olim de hac epistola fuit, tum circa authorem, tum circa ejus authoritatem; eam vero esse canonicam Pauli scripturam patet ex antiquis Patribus, & conciliis.*

nis, laus omnis inferior est: in verbis singulis multiplices latent intelligentiæ, Oro te, frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere, nonne tibi videtur jam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum: quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem faciliùs instruerent, & in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, ut hæc me nosse pollicear, & eorum fructus in terra capere, quorum radices in cœlo fixæ sunt, sed velle fateor. Sedenti me præfero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens invenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseveret in cœlo. Obviis te manibus excipiam: & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ(a) tumiditate effutiam) quicquid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium: qui literarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum sæculi, fidem amicitiæ, amorem Christi; nam prudentiam, & eloquii venustatem, etiam absque illo, ipsa epistola præferebat. Festina quæso te, & hærentis in salo naviculæ funem magis præcide, quam solve. Nemo renunciaturus sæculo bene potest vendere quæ contempsit ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est: avaro tam deest quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est: infidelis etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus, & vestitus, divitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, proiicie. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet, nisi tu semper recrastinans, & diem de die trahens, cautè, & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus unde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui se ipsum obtulit. Apostoli navem tantùm & retia reliquerunt. Vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Crœsi divitiis. Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

EPI-

(a) *Is sua scientia fretus plus pollicebatur, quam præstare posset; ideo tumiditatem tribuit illi Hjeronymus*

EPISTOLA III.

AD SABINIANUM DIACONUM, INCREPATORIA.

ARGUMENTUM.

Sabinianus diaconus, virum cujus uxorem vitiaverat, fugiens, in Bethleem venerat: per litteras Episcopus suus illum Hjeronymo commendaverat: manens in sanctis locis, & Diaconi officio fungens, virginem quandam sacram è monasterio Bethleemitico ad stuprum, fugamque sollicitavit: deprehenso, ac veniam petenti ignovit vir sanctus; is deinde passim famæ illius obtrectare cœpit: admonet nunc per literas, ut pœnitentiam aliquo in monasterio inclusus agat.

SAmuel quondam lugebat Saulem, quia pœnituerat Dominum, quòd unxisset eum regem super Israel, & Paulus Corinthios, in quibus audiebatur fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, voce flebili commonebat, dicens: Ne cùm rursus venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis, qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditiis, quas gesserunt in impudicitia, & fornicatione. Si hoc Propheta, & Apostolus, nulla ipsi labe maculati, clementi in cunctos mente faciebant: quanto magis ego ipse peccator in te debeo facere peccatore, qui non vis erigi post ruinam, nec oculos ad cœlum levare: sed prodita Patris substantia, porcorum siliquis delectaris, & superbiæ prærupta conscendens, præceps laberis in profundum? Deum ventrem vis habere pro Christo, servis libidini, gloriaris in carne, & confusione tua, & quasi pinguis hostia in mortem propriam saginaris? imitarisque eorum vitam, quorum tormenta non metuis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te hortetur. Secundùm autem duritiam tuam, & cor impænitens, thesaurizas tibi iram in die iræ. An idcirco induratur juxta Pharaonem cor tuum, quia non statim percuteris, & differris diu ad pænam? Et ille dilatus est, & decem plagas, non quasi ab irato Deo, sed quasi à Patre commonente sustinuit, donec in perversum acta pęnitentia, populum, quem dimiserat, per deserta sequerętur, & ingredi auderet

deret maria: per quæ vel sola doceri potuit, timori habendum eum, cui etiam elementa serviunt. Dixerat & ille: Non novi Dominum, neque dimitto Israel. Quem tu imitans loqueris: Visio quam hic videt, in dies longos est, & in tempora longa iste prophetat. Propter quod dicit idem Propheta: Hæc dicit Adonai Dominus: Non prolongabuntur ampliùs omnes sermones mei, quoscumque loquar, quia loquar verbum, & faciam. Sanctus David de impiis & de scelestis, quorum tu pars non modica, sed princeps es, quòd sæculi felicitate fruerentur, & dicerent: Quomodo cognovit Deus, & si est scientia in excelso? Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias: penè lapso pede, & fluctuanti vestigio causabatur, dicens: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. Præmiserat enim, quia æmulatus sum super iniqua agentes, pacem peccatorum videns, quia non est respectus morti eorum, & solida plaga in flagella eorum, in laboribus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Propterea tenuit eos superbia, circundati sunt iniquitate, & impietate sua. Egredietur sicut ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Cogitaverunt, & locuti sunt mala, iniquitatem in excelso locuti sunt: Posuerunt iu cœlum os suum, & lingua eorum pertransiit super terram. Nonne tibi videtur de te omnis iste Psalmus esse compositus? Vegeto quippe es corpore, & novus Antichristi Apostolus, cùm in una notus fueris civitate, transgrederis ad aliam: Non indiges sumptibus; non plaga forti percuteris. Et cum hominibus, qui non sunt, ut tu, irrationabilia jumenta, corripi non mereris. Propterea elatus es in superbiam, & vestimentum tuum fœtet luxuria, & quasi ex aruina pingui, & quodam adipe eructans verba mortifera, non te respicis esse moriturum; nec unquam, post expletam libidinem, pœnitentia remorderis. Transisti in affectum cordis: & ne tibi solus videaris errasse, simulas nefanda de servis Dei, nesciens quòd iniquitatem in altum loquaris, & ponas in Cœlum os tuum. Nec mirum, si à te qualescumque servi Dei blasphementur, cùm Patrem familias Beelzebub vocaverint Patres tui. Non est discipulus supra Magistrum, nec servus supra Dominum suum. Si illi in viridi ligno tanta fecerunt, tu in me arido ligno quid facturus es? Tale quid & in Malachia plebs scandali-

Ps. 72.

dalizata credentium; de ore tuo loquitur: dixerunt, vanus est, qui servit Deo. Et quid plus? Quia custodivimus mandata ejus, & quoniam ivimus supplicantes ante faciem Dei omnipotentis. Et nunc nos beatos dicimus alienos. Reædificantur omnes, qui faciunt iniqua. Adversati sunt Deo, & salvi facti sunt. Quibus postea diem judicii Dominus comminatur, & quid inter justum, & injustum futurum sit, multo antè prænuncians, ait: convertimini, & videbitis quid sit inter justum, & injustum, inter servientem Domino, & non servientem Domino. Hæc tibi ridicula fortè videantur, qui comœdiis, & lyricis scriptoribus, mimis, & Lentulis (*a*) delectaris? Quamquam ne ista tibi quidem præ nimia cordis hebetudine intelligenda concesserim. Prophetarum verba contemnas, sed respondebit Amos; & in tribus, & in quatuor impietatibus, nonne aversabor eum, dicit Dominus? Quoniam enim Damascus, Gaza, Tyrus, Idumæa, Ammonitæ, & Moabitæ, Judæi quoque, & Israel sæpe ad se Dei vaticinio destinato, ut agerent aliquando pœnitentiam, audire contempserunt, iræ suæ, quam illaturus est Dominus, causas justissimas profert, dicens. In tribus, & quatuor impietatibus nonne aversabor eos? Sceleratum est, inquit, mala cogitare: concessi. Nequius est, malè cogitata velle perficere: & hoc pro mea misericordia benignus indulsi. Numquid, & opere implendum peccatum fuit, & mea superbè calcanda clementia? Tamen, & post factum, quia
Ez. 18. malo pœnitentiam peccatoris, quam mortem. Non enim
Mar. 2. sani opus habent medico, sed malè habentes: jacenti manum porrigo, & conspersum in sanguine suo, ut propriis fletibus lavetur exhortor. Quod si nec sic pœnitentiam vult agere, & fracto navigio, tabulam (*b*), per quam salvari poterat, non retentat, cogor dicere: super tribus, & quatuor impietatibus nonne aversabor eum, dicit Dominus: aversionem dicens pro pœna, dum suæ peccator relinquitur voluntati. Inde est, quod peccata patrum in tertiam, & quartam generationem restituit, dum non vult statim punire peccantes: sed ignoscens primis, postrema condemnat. Alioqui, si protinus scelerum ultor existeret, & multos

(a) *Hoc ait propter Lentulum mimigraphorum Principem.*

(b) *Secunda tabula dicitur pœnitentia, quæ fracto Baptismi navigio peccatori est necessaria.*

tos alios, & certè Paulum Apostolum Ecclesiæ non haberent. Ezechiel Propheta, cujus suprà fecimus mentionem, Dei verbum ad se factum referens ait; Aperi os tuum, & manduca, quæ ego dabo tibi. Et vidi, inquit, & ecce manus extenta ad me, & in ipsa volumen libri: Et revoluit illud in conspectu meo, & in ipso scriptum erat à facie, & retrorsum lamentum, & carmen, & væ. Prima scriptura ad te pertinet, si tamen volueris agere pœnitentiam post delictum. Secunda ad sanctos, qui ad Dei canticum provocantur. Non est enim pulchra laudatio in ore peccatoris. Tertia ad tui similes, qui desperantes semetipsos tradiderunt immunditiæ, & fornicationi, & ventri, & iis quæ infra ventrem sunt, qui putant omnia morte finiri, & nihil esse post mortem, & dicunt. Tempestas, si transierit, non veniet super nos. Liber ille, quem Propheta devorat, omnis series scripturarum est. In quibus, & pœnitens plangitur, & justus canitur, & maledicitur desperans. Nihil ita repugnat Deo, quam cor impœnitens. Solum crimen est, quod veniam consequi non potest. Si enim ei ignoscitur post peccatum, qui peccare desistit, & ille flectit judicem qui rogat; impœnitens autem omnis ad iracundiam provocat judicantem: solum desperationis crimen est, quod mederi nequeat. Porrò, ut scias Deum quotidie peccatores ad pœnitentiam provocare, qui si rigidi perstiterint, de clemente eum severum, & trucem faciunt: audi Esaiæ verba dicentis; & vocabit, inquit, Dominus Sabaoth in die illa ad fletum, & planctum magnum, & decalvationem, & accinctionem ciliciorum. Ipsi verò fecerunt lætitiam & exultationem, mactantes vitulos, & immolantes oves, ut comederent carnes, & biberent vinum dicentes; Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur. Post quas voces, & perditæ mentis audaciam scriptura commemorat, dicens: Et revelata sunt hæc in auribu Domini Sabaoth: non remittetur vobis hoc peccatum, donec moriamini. Si enim peccato mortui fuerint, tunc eis remittetur peccatum; quod quamdiu in peccato vixerint, non dimittitur: Parce quæso, animæ tuæ. Crede, Dei futurum esse judicium. Recordare à quo Episcopo diaconus ordinatus sis. Nec mirum quamvis sanctum hominem, tamen in homine deligendo potuisse falli, cum & Deum pœniteat, quòd Saul in regem unxerit,

& in

& in duodecim Apostolis Judas sit proditor repertus, & de quondam ordinis tui hominibus Nicolaus (a) Antiochenus, immunditiarum omnium, & Nicolaitarum heręseos auctor extitisse referatur. Non tibi illa nunc replico, quòd plures virgines stupraſſe narreris, quòd à te nobilium violata matrimonia publico cæsa sint gladio, quòd per lupanaria impurus & helluo cucurristi. Magna quidem ista sunt pondere suo, sed fiunt eorum quæ illaturus sum comparatione leviora. Rogo quantum crimen est, ubi stuprum & adulterium parum est? Infelicissime mortalium, tu speluncam illam, in qua Dei filius natus est, & veritas de terra orta est, & terra dedit fructum suum, de stupro condicturus ingrederis? non times, ne de præsepi infans vagiat, ne puerpera virgo te videat, ne mater Domini contempletur? Angeli clamant, pastores currunt, stella desuper rutilat, Magi adorant, Herodes terretur, Hjerosolyma conturbatur, & in cubiculum virginis decepturus virginem irrepis? Paveo miser, & tam mente quam corpore perhorresco, ponere tibi volens ante oculos tuos opus tuum. Tota Ecclesia nocturnis vigiliis Christum Dominum personabat, & in diversarum gentium linguis unus in laudibus Dei spiritus concinebat. Tu inter ostia quondam præsepis Domini, nunc altaris, amatorias epistolas fulciebas, quas postea illa miserabilis, quasi flexo adoratura genu, inveniret, & legeret. Et stabas deinceps in choro psallentium, & impudicis nutibus loquebaris: Proh nefas, non possum ultra progredi. Prorumpunt lachrymæ antè, quam verba, & indignatione pariter ac dolore in ipso meatu faucium spiritus coarctatur. Ubi mare illud eloquentiæ Tullianæ? ubi torrens fluvius Demosthenis? nunc profectò muti essetis ambo, & vestra lingua torpesceret. Inventa est res, quam nulla eloquentia explicare queat. Repertum est facinus, quod nec mimus fingere, nec scurra ludere, nec Atellanus possit effari. Moris est in Ægypti & Syriæ monasteriis, ut tam virgo, quam vidua, quæ se Deo voverint, & sæculo renunciantes, omnes delicias sæculi conculcarint, crinem monasteriorum matribus offerant desecandum, non intecto postea contra Apostoli voluntatem incessu-

(a) *Unus ex septem diaconis; auctor fuit hæreseos Nicolaitarum, qui cōmunes volebant esse uxores; quod tamen negat Natalis Alexander contra quem vide Gardabosc,*

cessuræ capite, sed ligato pariter ac velato. Nec hoc quispiam, præter tondentes novit & tonsas, nisi quod, quia ab omnibus fit, penè scitur ab omnibus. Hoc autem duplicem ob causam de consuetudine versum est in naturam, vel quia lavacrum non adeunt, vel quia oleum nec capite, nec ore norunt, ne à parvis animalibus, quæ inter cutem & crinem gigni solent, & concretis sordibus opprimantur. Videamus igitur, tu vir bone inter ista quid feceris. Futuro matrimonio, in spelunca illa venerabili, quasi quosdam obsides accipis capillos, sudariola infelicis, & cingulum dotale pignus deportas, jurans ei te nullam similiter amaturum. Deinde curris ad Pastorum locum, & Angelorum desuper strepitu concinente, in eadem verba testaris. Nihil dico amplius, quòd in oscula rueris, quòd amplexatus sis. Totum quidem de te credi potest, sed veneratio præsepis & campi non me sinunt plus credere, quam te voluntate tantùm, & animo corruisse. Miser, nonne quando in spelunca cum virgine stare cœpisti, caligaverunt oculi tui, lingua torpuit, conciderunt brachia, pectus intremuit, nutavit incessus? Post Apostoli Petri basilicam, in qua Christi flammeo consecrata est, post Crucis, & Resurrectionis, & Ascensionis Dominicæ sacramenta, in quibus rursum se in monasterio victuram spoponderat, audes crinem accipere tecum noctibus dormituræ, quem Christo messuerat in spelunca? Deinde à vespere usque manè fenestræ illius assides, & quia propter altitudinem hærere vobis comminus non licebat, per funiculum vel accipis aliquid, vel remittis. Vide, quanta diligentia Domini fuerit, ut nunquam domi virginem, nisi in ecclesia videris, & cùm talem uterque vestrum habuerit voluntatem, nisi per fenestram nocte facultas vobis non fuerit colloquendi. Oriebatur tibi, ut postea didici, Sol invito: exanguis, marcidus, pallidus, ut suspicione omni careres, Evangelium Christi quasi diaconus lectitabas. Nos pallorem jejunii putabamus; exangue os contra institutum, ac morem tuum, quasi confectum vigiliis mirabamur. Jam tibi & scalæ, per quas deponeres miseram, parabantur, jam iter dispositum, decreta navigia, condicta dies, fuga animo pertractata: & ecce Angelus ille cubiculi Mariæ janitor, cunarum Domini custos, & infantis Christi gerulus, coram quo tanta faciebas, ipse te prodidit. O fune-

G stos

stos oculos meos! O diem illum omni maledictione dignissimum, in quo epistolas illas tuas, quas hucusque retinemus, consternata mente legi. Quæ ibi turpitudines? quæ blanditiæ? quanta de condicto stupro exultatio? Hæccine diaconum, non dicam loqui, sed scire potuisse? Ubi miser ista didicisti, qui in Ecclesia te nutritum esse jactabas? nisi quòd in ejusdem epistolis juras te nunquam pudicum, nunquam fuisse diaconum. Si negare volueris, manus tua te redarguet, ipsi apices proclamabunt. Habeto igitur interim lucrum sceleris: non possum tibi ingerere, quæ scripsisti. Jaces itaque advolutus genibus meis, & misericordiam, ut tuis verbis utar sanguinis deprecaris. Et ò te miserum, neglecto judicio Dei, me tantùm quasi vindicem times. Ignovi, fateor. Quid enim aliud possum tibi facere Christianus? Hortatus sum, ut ageres pœnitentiam, & in cilicio, & cinere volutareris, ut solitudinem peteres, ut viveres in monasterio, ut Dei misericordiam jugibus lacrymis implorares. At tu bonæ spei columen, excetræ stimulis inflammatus, factus es mihi in arcum perversum, & contra me convitiorum sagittas jacis. Inimicus tibi factus sum vera dicens. Non doleo de maledictis: quis enim nesciat, nihil nisi flagitiosum tuo ore laudari? hoc plango, quod te ipse non plangis, quòd te non sentis mortuum, quòd quasi gladiator paratus Libithinæ, in proprium funus ornaris. Amiciris linteis, digitos annulis oneras, dentes pulvere teris, raros in rubenti calvaria digeris capillos, taurina cervix, toris adipeis intumescens, nec quia propter libidinem fracta est, inclinatur. Super hæc, unguenta fragras, mutas balneas, & contra renascentes pilos pugnas, per forum ac plateas nitidus ac politus amator incedis. Facies meretricis facta est tibi, nescis erubescere. Convertere miser ad Dominum, ut ad te Dominus convertatur. Age pænitentiam, ut & ille agat pœnitentiam super omnibus, quæ locutus est malis, ut faceret tibi. Quid neglecto vulnere proprio, alios niteris infamare? quid me, bene tibi & sedulò consulentem, quasi phreneticus morsu laceras? Esto, ego flagitiosus sim, ut vulgò jactitas, saltem mecum age pœnitentiam. Criminosus, ut simulas: imitare lacrymas criminosi. Num mea peccata virtutes tuæ sunt? an malorum tuorum putas solatium, si multos tui similes habeas? Fluant paululum de ocu-

oculis lacrymæ: inter fericum & linteamina, quibus tibi videris fulgidus & formofus, intellige te nudum, confciffum, fordidatum, mendicantem. Nunquam eft fera pœnitentia. Quamvis de Hjerofolymis defcenderis, & fis in itinere vulneratus, inde te Samaritanus impofitum jumento, curandumque ad ftabulum referet. Sed etfi mortuus jaces in fepulchro, tamen & fœtentem Dominus fufcitabit. Imitare faltem cæcos illos, propter quos Salvator dimittens domum fuam, & hereditatem fuam, Hjerico venit. Sedentibus in tenebris & umbra mortis, lux orta eft eis. Qui poftquam præterire Dominum cognoviffent, cæperunt clamare, dicentes: Fili David miferere noftri. Poteris & tu videre fi clames, fi accitus ab eo fordida veftimenta proiicias. Cùm converfus ingemueris, tunc falvus eris, & tunc fcies ubi fueris: Tangat modicè cicatrices tuas: pertractet luminum quondam tuorum veftigia. Licet ab utero fic genitus fis, & in delictis conceperit te mater tua, afperget te hyffopo, & mundaberis: lavabit te, & fuper nivem dealbaberis. Quid incurvus terræ hæres, & totus in cœno jaces? Illa, quam decem & octo annis Satanas vinxerat, poftquam à Salvatore curata eft, cælum erecta fufpexit. Quod ad Cain dictum eft, tibi dictum puta: Peccafti, quiefce. Quid longiùs recedis à facie Dei, & habitas in terra Naid? Quid totus in falo fluctuas, nec ftatuis fupra petram pedem tuum? Cave ne te Phinees cum Madianitide fornicantem fua hafta configat, qui plus quàm Thamar virginem frater & confanguineus polluifti, verfus in Abfalon, occidere eum cupis qui te rebellantem plangit & mortuum. Clamat contra te fanguis Nabuthæ, & vinea Jezrael, hoc eft feminis Dei, quam in hortum voluptatis & lafciviæ olera convertifti, dignam de te ultionem repofcit. Mittitur tibi Helias, tormentum & interitum nuncians. Incurvare, & facco veftire paulifper, & de te poterit dicere Deus: vidifti, quia reveritus fuerit Achab à facie mea. Non fuperducam malitiam in diebus ejus. Sed fortè blandiris tibi, quòd à tali Epifcopo diaconus ordinatus es. Jam fuperiùs dixi, nec patrem pro filio, nec filium pro patre puniri. Anima enim, quæ peccaverit, ipfa morietur. Et Samuel habuit filios, qui receffe- Eze. 18.
runt à timore Dei, & abierunt poft avaritiam & iniquitatem. Et Heli facerdos fanctus fuit, fed habuit filios, qui,

ut in Hebræorum voluminibus legimus, fornicabantur cum mulieribus in tabernaculo Dei, & in similitudinem tui impudenter sibi Dei ministerium vendicabant. Unde & locus tabernaculi ipse subversus est: & propter vitia sacerdotum Dei, sanctuarium destitutum est. Quanquam & ipse Heli dum est nimium lenis in filios, offendit Deum. Tantumque abest, ut te valeat Episcopi tui justitia liberare, ut timendum sit, ne propter te, de solio suo corruens pereat insanabilis. Oza levites Arcam Domini, quam portare ipse debuerat, quasi ruentem sustentare voluit, & percussus est. Quid de te futurum putas, qui stantem Arcam Domini præcipitare conatus es? Quanto magis Episcopus, qui te ordinavit, probabilis est: tanto tu amplius detestandus, qui talem hominem fefellisti. Solemus mala domus nostræ scire novissimi, ac liberorum & conjugum vitia vicinis canentibus ignorare. Noverat te omnis Italia: Universi te stare ante altare Christi ingemiscebant: nec tu tam callidus eras, ut prudenter tua vitia celares. Sic æstuabas, sic subantem te (*a*) & lascivientem huc atque illuc rapiebat voluptas, ut quasi quosdam triumphos, palmamque vitiorum de expletis libidinibus sublevares. Denique inter gladios barbari mariti, & mariti potentis excubias, impudicitiæ flamma te rapuit. Non timuisti in illa domo adulterium facere, in qua sine judice læsus vir se poterat ulcisci. Duceris ad hortulos, ad suburbana pertraheris: tam liberè & insanè te agis, ut absente marito, uxorem te putes habere, non adulteram. Unde per quosdam cuniculos, dum illa tenetur, erumpis. Romam occultus ingrederis, latitas inter Samnitas latrones, & ad primum mariti nuncium, quòd novus tibi ex alpibus Hannibal descendisset, navigio te credis in tuto: tanta fugæ celeritas fuit, ut tempestatem terra duceres tutiorem: venisti utcumque in Syriam: inde te velle Hjerosolymam transcendere, & serviturum Domino polliceris. Quis non susciperet eum, qui se monachum promittebat, præsertim ignorans tragædias tuas, & Episcopi tui commendatitias ad ceteros sacerdotes epistolas legens? At tu infelix transfigurabas te in Angelum lucis, & minister Satanæ, ministrum justitiæ simulabas. Sub vestitu ovium latebas lupus, & post adulterium hominis adulter Christi esse cupiebas.

Hæc

(a) *Vox a suibus dicta, nisum in venerem significat.*

Hæc idcirco retuli, ut totam tibi scenam operum tuorum quasi in brevi depingerem tabella, & gesta tua ante oculos tuos ponerem, ne misericordiam Domini, nimiamque clementiam, materiam existimes delictorum, rursum crucifigens tibimetipsi filium Dei, & ostentui habens, & non legens illud quod sequitur: Terra enim venientem sæpe super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Domino: proferens autem spinas, & tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cujus consummatio erit in combustionem.

EPISTOLA IV.

HJERONYMI AD DOMNIONEM APOLOGETICON.

ARGUMENTUM.

In monachum quemdam, qui libros suos contra Jovinianum hæreticum ab eo alioqui convictum, quasi in eis matrimonio detraxisset, cavillabatur, Domnioni amico respondens, sursum ac deorsum miris illum jocis exagitans, invehitur.

LIteræ tuæ, & amorem pariter sonant, & querelam: amorem tuum, quo sedulò monens, etiam quæ tuta sunt, in nobis pertimescis, querelam eorum, qui non amant, & quærentes occasionem in peccatis, garriunt adversus fratrem suum, & contra filium matris suæ ponunt scandalum. Scribis enim monachum, (a) imo nescio quem, de trivio, de compitis, de plateis circumforaneum, rumigerulum, vafrum tantùm ad detrahendum, qui per trabem oculi sui festucam alterius nitatur eruere, concionari adversum me, & libros, quos contra Jovinianum scripsi, canino dente rodere, lacerare, convellere: hunc dialecticum urbis vestræ, & Plautinæ familiæ columen, non legisse quidem κατηγορίας Aristotelis, non περὶ ἑρμηνείας, non τοπικά, non saltem Ciceronis τόπους, sed per imperitorum circulos, mulierculrumque συμπόσια, (b) syllogismos texere, & quasi sophismata nostra callida argumentatione dissolvere. Stultus ego, qui me putaverim hæc absque Philosophis scire non posse, qui meliorem styli partem eam legerim, quæ deleret, quam quæ scri-

(a) *Multi putant Ruffinum.* (b) *Id est compotationes.*

ſcriberet. Fruſtra ergo Alexandri verti commentarios? nequicquam me doctus magiſter per εἰσαγωγὴν (*a*) introduxit ad logicam: &, ut humana contemnam, ſine cauſa Gregorium Nazianzenum, & Didymum in ſcripturis ſanctis Catechiſtas habui; nihil mihi profuit Hebræorum eruditio, & ab adoleſcentia uſque ad hanc ætatem quotidiana in lege, Prophetis, Evangeliis, Apoſtoliſque meditatio. Inventus eſt homo abſque præceptore perfectus. Πνευματοφόρος, ἔνθεος καὶ αὐτοδίδακτος, qui eloquentia Tullium, argumentis Ariſtotelem, prudentia Platonem, eruditione Ariſtarcum, multitudine librorum Chalcenterum, Didymum ſcientia ſcripturarum, omneſque ſui temporis vincat tractatores. Denique dicitur materiam poſcere, & Carneadeum (*b*) aliquid referens, in utramque partem, hoc eſt, & pro juſtitia, & contra juſtitiam, diſputare. Liberatus eſt mundus à periculo, & hæreditariæ vel centumvirales cauſę de barathro erutæ, quod hic, forum negligens, ſe ad Eccleſiam tranſtulit. Quis hoc volente fuiſſet innoxius. quem criminoſum non hujus ſervaſſet oratio, cum cæpiſſet in digitis partiri cauſam, & ſyllogiſmorum ſuorum retia tendere? nam ſi apploſiſſet pedem, intendiſſet oculos, rugaſſet frontem, jactaſſet manum, verba tonaſſet, tenebras illico ob oculos offudiſſet judicibus. Nec mirum, ſi me, & abſentem jamdiu, & abſque uſu latinæ linguę ſemigręculum, barbarumque homo latiniſſimus, & facundiſſimus ſuperet, cum præſentem Jovinianum, Jeſu bone, qualem, & quantum virum, cujus nemo ſcripta intelligeret, dignum qui ſibi caneret tantum, & muſis, eloquentiæ ſuæ mole oppreſſerit. Quæſo igitur te pater chariſſime, ut moneas eum ne loquatur contra propoſitum ſuum: ne caſtitatem habitu pollicens verbis deſtruat: ne virgo vel continens (ipſe enim viderit, quid eſſe ſe jactet), maritatas virginibus comparet, & fruſtrà adverſus hominem diſertiſſimum tanto tempore digladiatus ſit. Audio præterea eum libenter virginum, & viduarum cellulas circumire, & adducto ſupercilio, de ſacris inter eas literis philoſophari. Quid in ſecreto, quid in cubiculo mulierculas docet? Ut hoc ſciant eſſe virgines, quod maritatas, ut florem ætatis non negligant, ut come-

(a) *Ideſt introductionem.*

(b) *Alludit ad Carneadem Cyreneum Philoſophum doctiſſimum.*

medant, & bibant, & balneas adeant, munditias appetant, unguenta non spernant? an magis jejunia, & pudicitiam, & illuviem corporis? utique illa præcipit, quæ plena virtutis sunt. Fateatur ergo publicè, quod domi loquitur, aut si & domi eadem docet, quæ & publicè, à puellarum consortio separandus est. Miror autem, non erubescere juvenem, & monachum ut sibi videtur, disertum, cujus de ore veneres fluunt, qui tantæ in sermocinando elegantiæ est, ut comico sale, ac lepore consperfus sit, lustrare nobilium domos, hærere salutationibus matronarum, religionem nostram paganam facere, & fidem Christi contentione torquere verborum, atque inter hæc fratri suo detrahere. Utique si errare me arbitratus est (in multis enim offendimus omnes, & si quis in verbo non peccat, hic perfectus est vir) debuit vel arguere, vel interrogare per literas, quod vir eruditus, & nobilis fecit Pammachius: cui ego responsum dedi, ut potui, & epistola longiore disserui, quo quidque sensu dixerim. Imitatus saltem fuisset tuam verecundiam, qui ea loca, quæ scandalum quibusdam facere videbantur, excerpta de volumine per ordinem digessisti, poscens ut vel emendarem, vel exponerem, & non tantæ me putasti dementiæ, ut in uno atque eodem libro, & pro nuptiis, & contra nuptias scriberem. Parcat sibi, parcat mihi, parcat nomini Christiano. Monachum se esse non loquendo, & discursando, sed tacendo, & sedendo noverit. Legat Hjeremiam dicentem: bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solus: & tacebit: quia tulit super se jugum, aut si certè in omnes scriptores censoriam accepit virgulam, & idcirco se eruditum putat, quia Jovinianum solus intelligit, est quippe proverbium: Balbum melius balbi verba cognoscere: πάντας συγγραφεῖς pellamus attilio judice, ipse quoque Jovinianus, συγγραφεὺς ἀγράμματος, justissimè proclamabit: quod me damnant Episcopi non est ratio, sed conspiratio. Nolo mihi ille vel ille respondeat, quorum me auctoritas opprimere potest, docere non potest. Scribat contra me vir, cujus & ego linguam intelligam, quem cum vicero, omnes homines simul vicerim: ego enim bene novi. Experto credite, quantus in clypeum assurgat, quo turbine torqueat hastam. Fortis est, & disputando nodosus & tenax, & qui obliquo, & acu-

Thr. 3.

acuminato pugnet capite. Sæpe de nocte usque ad vesperam contra nos in plateis clamavit: habet latera, & athletarum robur, & bellè corpulentus est. Videtur mihi occulte mei dogmatis esse sectator. Præterea numquam erubescit, nec considerat quid, sed quantum dicat, & in tantam venit opinionem eloquentiæ, ut soleant dicta ejus Cirratorum (a) esse dictata. Quoties me iste in circulis stomachari fecit, & adduxit ad choleram? quoties conspuit, & consputus abscessit? Sed hæc vulgaria sunt, & à quolibet de sectatoribus meis possunt fieri; ad libros provoco, ad memoriam in posteros transmittendam. Loquamur scriptis, ut de nobis tacitus lector judicet, quomodo ego discipulorum gregem duco, sic ex hujus nomine Gnathonici (b) vel Phormionici vocentur. Non est grande, mi Domnion, garrire per angulos, & medicorum tabernas, ac de mundo ferre sententiam: hic bene dixit, ille malè, iste scripturas novit, ille delirat, iste loquax ille infantissimus est. Ut de omnibus judicet, cujus hoc judicio meruit? Contra quemlibet passim in triviis strepere, & congerere maledicta, non crimina, scurrarum est, & parasitorum. Moveat manum, figat stylum, commoveat se, &, quicquid potest, scriptis ostendat: det nobis occasionem respondendi disertitudini suæ. Possum remordere si velim, possum genuinum dentem læsus infigere. Et nos didicimus literas. Et nos sæpe manum ferulæ subduximus. De nobis quoque dici potest. Fœnum (c) habet in cornu, longè fuge. Sed magis volumus esse discipuli ejus, qui ait:
Esa. 50. Dorsum meum posui ad flagella, & faciem meam non averti à confusione sputorum. Qui cum malediceretur non remaledixit: & post alapas, crucem, flagella, blasphemias, novissimè pro crucifigentibus deprecatus est, dicens: Pater ignosce eis, quod enim faciunt, nesciunt. Et ego ignosco errori fratris, intelligo; quia diaboli arte deceptus est. Inter mulierculas sciolus sibi, & eloquens videtur: postquam Romam mea opuscula pervenerunt, quasi æmulum exhorruit, & de me quoque captavit gloriam, ut nullus esset in terris, qui non ejus eloquentiæ displiceret, exce-

(a) *Cirratos a cirris comatos adolescentulos veteres vocant.*
(b) *Gnatho apud Ter. adulator, & Phormio parasitus est.*
(c) *Translatio a bove cornupeta, cui ob signum, quod cornu peteret, fœnum apponebatur in cornu.*

ceptis iis, quorum potentiæ non parcit, sed cedit; imò quos non honorat, sed metuit. Voluit scilicet homo peritissimus, ut veteranus miles, uno rotatu gladii percutere utrumque, & ostendere populis, quod quicquid ipse vellet, hoc scriptura sentiret. Dignetur igitur nobis sermonem suum mittere, & non reprehendendo, sed docendo, garrulitatem nostram corrigere: tunc intelliget aliam vim fori esse, aliam triclinii: non æquè inter fusos, & calathos puellarum, & inter eruditos viros de divinæ legis dogmatibus disputari: nunc liberè, & impudenter jactat in vulgus, & perstrepit, damnat nuptias, inter uteros tumentes, infantium vagitus, & lectulos maritorum, quid Apostolus dixerit, tacet, ut me solum in invidiam vocet: cum autem ad libros venerit, & pedem pedi contulerit, & vel proposuerit aliquid de scripturis, vel audierit proponentem. Tunc sudabit, tunc hærebit: procul Epicurus (*a*), longè Aristippus: subulci (*b*) non aderunt, fœta scropha non grunniet. Et nos tela, pater, ferrumque haud debile dextra spargimus, & nostro sequitur de vulnere sanguis. Porrò si non vult scribere, & tantum maledictis agendum putat, audiat tot interjacentibus terris, fluctibus, populis, saltem hoc clamoris mei. Non damno nuptias, non damno conjugium: & ut certius sententiam meam teneat, volo omnes, qui propter nocturnos forsitan metus soli cubitare non possunt, uxores ducere.

EPISTOLA V.

HIERONYMUS AD PAMMACHIUM, PRO LIBRIS SUIS ADVERSUS JOVINIANUM.

ARGUMENTUM.

Pammachium, quod ejus exemplaria contra Jovinianum, quibus multi offendebantur, occultaverit, laudat: verum quia id ubique fieri non poterat, Apologeticum pro eis mittit; & amicum jam jam futurum Sacerdotem, ad sacrarum literarum studium, & suorum operum lectionem hortatur.

CHristiani interdum pudoris est, etiam apud amicos tacere, & humilitatem suam magis silentio consolari, quam

(a) *Hoc ait, quia voluptatum amatores fuerũt hi Philosophi.*

(b) *Quod subulci cum suibus versentur, sic impudicos vocat.*

quam retractando veteres amicitias, ambitionis crimen incurrere. Quandiu tacuiſti, tacui, nec unquam expoſtulare ſuper hac re volui, ne non amicum quærere, ſed potentiorem viderer expetere. Nunc autem provocatus officio literarum, primas partes ſemper habere tentabo, & non tam reſcribere, quam ſcribere, ut & verecundè hucuſque tacuiſſe, & verecundius loqui cœpiſſe cognoſcar. De opuſculis meis contra Jovinianum, quod & prudenter, & amanter feceris, exemplaria ſubtrahendo, optimè novi, ſed nihil profuit iſta diligentia, cum aliquanti ex urbe venientes, mihi eadem lectitarent, quæ ſe Romæ excepiſſe referebant; in hac quoque provincia jam libri fuerant divulgati: & ut ipſe legiſti, neſcit vox miſſa reverti. Non ſum tantæ felicitatis, quantæ plerique hujus temporis tractatores, ut nugas meas, quando voluerim emendare poſſim: ſtatim ut aliquid ſcripſero, aut amatores mei, aut invidi, diverſo quidem ſtudio, ſed pari certamine in vulgus noſtra diſſeminant, & vel in laude, vel in vituperatione nimii ſunt, non meritum ſtyli, ſed ſuum ſtomachum ſequentes: itaque quod ſolum facere potui, apologeticum ipſius operis tibi miſi, quem προσεφώνησα, & te poſcente edidi, quem cum legeris, aut ipſe pro nobis cæteris ſatiſfacies, aut ſi tu quoque narem contraxeris, illam Apoſtoli περικοπήν, in qua de virginitate, & nuptiis diſputat, aliter diſſerere compelleris. Nec hoc dico, quod te ad ſcribendum provocem, cujus in ſacris literis ſtudium mihi præfero, ſed ut alios qui nos lacerant, hoc facere compellas. Norunt literas: videntur ſibi ſcioli: poſſunt me non reprehendere, ſed docere: ſi quid ſcripſerint, magis ex operis eorum comparatione mea interpretatio negligetur. Lege, quæſo te, & diligenter Apoſtoli verba conſidera; & tunc videbis me propter calumniam declinandam multo plus, quam ille voluit, in maritos fuiſſe clementem. Origenes, Dionyſius, Pierius, Euſebius Cæſarienſis, Didymus, Apollinarius, latiſſimè hanc epiſtolam interpretati ſunt, quorum Pierius cum ſenſu Apoſtoli ventilaret, atque ediſſereret, & propoſuiſſet illud exponere. Volo autem omnes eſſe ſicut me ipſum: adjecit, ταῦτα λέγων ὁ παῦλος ἀντικρὺς ἀγαμίαν κηρύσσει. Quod hic quæſo peccatum meum eſt; quæ duritia? univerſa, quæ ſcripſi, huic ſententiæ comparata, leviſſima ſunt. Revol-

ve

ve omnium quos supra memoravi commentarios, & Ecclesiarum bibliothecis fruere: & magis concito gradu ad optata cœptaque pervenies. Audio totius in te urbis studia concitata: audio Pontificis, & populi voluntatem pari mente congruere. Minus est tenere sacerdotium, quam mereri. Libros sedecim Prophetarum, quos in Latinum de Hebræo sermone verti, si legeris, & delectari te hoc opere comperero, provocabis nos etiam cœtera clausa armario non tenere. Transtuli nuper Job in linguam nostram: cujus exemplar à sancta Marcella consobrina tua poteris mutuari. Lege eundem Græcum, & Latinum, & veterem editionem nostræ translationi compara: & liquido pervidebis, quantum distet inter veritatem, & mendacium. Miseram quædam τῶν ὑπομνημάτων in Prophetas duodecim sancto Patri Domnioni, Samuelem quoque, & Malachim, idest quatuor Regum libros; quæ si legere volueris, probabis quantæ difficultatis sit, divinam scripturam, & maximè prophetas intelligere, & interpretum vitio, quæ apud suos purissimo cursu orationis labuntur, apud nos scatere vitiis. Porrò eloquentiam, quam pro Christo in Cicerone contemnis, in parvulis ne requiras: ecclesiastica interpretatio etiam si habet eloquii venustatem, dissimulare eam debet, & fugere, ut non otiosis Philosophorum scholis, paucisque discipulis, sed universo loquatur hominum generi.

E P I S T O L A VI.

AD HELIODORUM DE LAUDE VITÆ SOLITARIÆ.

A R G U M E N T U M.

Heliodorus intimus divi Hjeronymi amicus, una cum eo in vastam solitudinem, accessit, conatus est eum vir sanctus uti propositi socium retinere: verùm cùm non potuerit, absentem per hanc epistolam revocare contendit.

QUanto amore & studio contenderim, ut pariter in eremo moraremur, conscium mutuæ charitatis pectus agnoscit: quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu te abeuntem prosecutus sim, istæ quoque literę testes sunt, quas lacrymis cernis interlitas: verum tu, quasi par-

si parvulus delicatus, contemptum rogantis per blandimenta fovisti: & ego incautus quid tunc agerem nesciebam: tacerem? sed quod ardenter volebam, moderatè dissimulare non poteram; impensiùs obsecrarem? sed audire nolebas, quia similiter non amabas. Quod unum potuit, spreta charitas fecit: quem præsentem retinere non valuit, quærit absentem. Quoniam igitur & tu ipse abiens postularas, ut postea quàm ad deserta migrassem, invitatoria ad te scripta transmitterem, & ego me facturum promiseram: invito; jam propera. Nolo pristinarum necessitudinum recorderis, nudos amat eremus. Nolo te antiquæ peregrinationis terreat difficultas: qui in Christum credis, & ejus crede sermonibus. Quęrite primùm regnum Dei, & hęc omnia apponentur vobis. Non pera tibi sumenda, non virga est. Affatim dives est, qui cum Christo pauper est. Sed quid ago? rursus improvidus obsecro? abeant preces, blandimenta discedant; debet amor læsus irasci; qui rogantem contempseras, forsitan audies objurgantem. Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems acta sub pellibus? Ecce de cœlo tuba canit, ecce cum nubibus debellaturus orbem imperator armatus egreditur, ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens, obuia quæque metit: & tu mihi de cubiculo ad aciem, tu de umbra egrederis ad solem? Corpus assuetum tunicis, loricæ onus non fert; caput opertum linteo galeam recusat, mollem otio manum durus exasperat capulus.
Mat. 12. Audi edictum regis tui: Qui non est mecum, contra me est, & qui mecum non colligit, spargit. Recordare tyrocii tui diem, quo Christo in baptismate consepultus, in sacramenti verba jurasti, pro nomine ejus non te patri parciturum esse, non matri. Ecce adversarius in pectore tuo, Christum conatur occidere; ecce donativum, quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licet parvulus ex collo pendeat nepos, licet sparso crine & scissis vestibus ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat, licet in limine pater jaceat; per calcatum perge patrem: siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est in hac re esse crudelem. Veniet, veniet postea dies ille, quo victor revertaris in patriam, quo per Hjerosolymam cœlestem vir fortis coronatus incedas: tunc municipatum cum Paulo capies; tunc & parentibus tuis ejusdem civitatis jus

pe-

petes; tunc & pro me rogabis, qui te ut vinceres incitavi. Neque verò nescio, qua te dicas nunc compede præpediri. Non est nobis ferreum pectus, nec dura præcordia: non ex silice natos Hyrcanæ nutriere tigres; & nos per ista transivimus. Nunc tibi blandis vidua soror hæret lacertis, nunc illi, cum quibus adolevisti, vernulæ ajunt: Cui nos servituros relinquis? nunc & gerula quondam, jam anus &; nutricius, secundus post naturalem pietatem pater clamitat: Morituros expecta paulisper, & sepeli. Forsitan & laxis uberum pellibus mater, arata rugis fronte, antiquum referens mammæ lallare (a), congeminet. Dicat, si volunt & grammatici, In te omnis domus inclinata recumbit: Facilè rumpit hęc vincula amor Dei,& gehennæ timor. At contra scriptura præcipit, parentibus obsequendum. Sed quicumque eos supra Christum amat, perdit animam suam. *Mat. 10.* Gladium tenet hostis, ut me perimat: & ego de matris lacrymis cogitabo? Propter patrem militiam Christi deseram, cui sepulturam Christi causa non debeo, quam etiam omnibus ejus causa debeo? Domino passuro timidè Petrus consulens scandalum fuit. Paulus retinentibus se fratribus, ne Hjerosolymam pergeret, respondit. Quid facitis *Mat. 12.* plorantes & conturbantes cor meum? ego enim non solùm ligari,sed & mori in Hjerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu Christi. Aries iste pietatis, quo fides quatitur, Evangelii retundendus est muro. Mater mea, *Act. 21.* & fratres mei hi sunt, quicunque faciunt voluntatem patris mei, qui in cœlis est. Si credunt in Christum, faveant mihi, pro ejus nomine pugnaturo: si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos. Sed hoc ais in martyrio. Erras, frater, erras, si putas unquam Christianum persecutionem non pati: tunc maximè oppugnaris, si te oppugnari nescis. Adversarius noster, tanquam leo rugiens, aliquem devorare quærens circumit: & tu pacem putas? Sedet in insidiis cum divitibus, ut in occultis interficiat innocentem: oculi ejus in pauperem respiciunt: insidiatur in occulto, sicut leo in spelunca sua; insidiatur ut rapiat pauperem; & tu frondosæ arboris tectus umbrac lo,
mol-

(a) *Antiqui dixerunt pro eo quod est lac sugere, videtur esse ex iis vocibus, quibus nutrices alumnis suis se accommodant; cujusmodi sunt pappa, & tata pro patre, & mamma pro matre.*

molles somnos, futurus præda carpis? Inde me persequitur luxuria: inde avaritia conatur irrumpere: inde venter meus vult mihi Deus esse pro Christo; compellit libido, ut habitantem in me Spiritum Sanctum fugem, ut templum ejus violem; persequitur, inquam, me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes: & ego infelix victorem me putabo, dum capior? Nolo frater charissime, examinato pondere delictorum, minora credas idololatriæ crimine esse quæ diximus. Imò Apostoli disce sen-
Ephes. 5. tentiam, qui ait: Hoc enim scitote intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, aut fraudator, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei. Et quamquam generaliter adversum Deum sapiat, quidquid diaboli est; & quod diaboli est, idololatria sit, cui omnia idola mancipantur: tamen & in alio loco speciatim, nominatimque determi-
Col. 3. nat, dicens: Mortificate membra, quæ sunt super terram, deponentes fornicationem, immunditiam, & concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ sunt idolorum servitus, propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ: Non est tantùm in eo servitus idoli, si quis duobus digitulis thura in bustum aræ jaciat, aut haustum pateræ poculo fundat merum. Neget avaritiam esse idololatriam, qui potest triginta argenteis Dominum venditum appellare justitiam. Neget sacrilegium in libidine, sed is, qui membra Christi, & hostiam vivam, placentem Deo, cum publicarum libidinum victimis nefaria colluvione violavit. Non fateatur fraudem idololatriam esse, sed similis eorum, qui in Actibus Apostolorum ex patrimonio suo partem pretii reservantes, præsenti periere vindicta. Animadverte frater, non tibi licet de tuis quicquam habere rebus. Om-
Luc. 14. nis, inquit Dominus, qui non renuuciaverit cunctis, quę possidet, non potest meus esse discipulus. Cur timido animo Christianus es? Respice Petro relictum rete: respice surgentem de teloneo publicanum statim Apostolum. Filius hominis non habet, ubi caput reclinet, & tu amplas porticus, & ingentia tectorum spatia metiris? Hęreditatem expectans sæculi, cohæres Christi esse non poteris; interpretare vocabulum monachi, hoc est nomen tuum; quid facis in turba, qui solus es? Et hoc ego non integris rate, vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum, præmoneo,

sed

ſed quaſi nuper naufragio ejectus in litus, doctus nauta timida navigaturis voce denuncio. In illo æſtu Charybdis (a) luxuriæ, ſalutem vorat; ibi ore virgineo, ad pudicitiæ perpetranda naufragia, Scylla, ceu renidens libido, blanditur. Hic barbarum litus, hic diabolus pirata, cum ſociis portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite eſſe ſecuri. Licèt in modum ſtagni fuſum æquor arrideat: licèt vix ſumma jacentis elementi ſpiritu terga criſpentur; magnos hic campus montes habet, intus incluſum eſt periculum, intus eſt hoſtis; expedite rudentes, vela ſuſpendite, crux antennæ figatur in frontibus; tranquillitas iſta tempeſtas eſt. Sed forſitan dicturus es: Quid ergo? quicunque in civitate ſunt, Chriſtiani non ſunt? Non eſt tibi eadem cauſa, quæ cæteris. Dominum auſculta, dicentem: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia tua, & da pauperibus, & veni ſequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es; nam cum, derelicta militia, te caſtraſti propter regna Cœlorum, quid aliud quàm perfectam ſecutus es vitam: Perfectus autem ſervus Chriſti nihil pręter Chriſtum habet; aut ſi quid præter Chriſtum habet, perfectus non eſt; & ſi perfectus non eſt, cùm ſe perfectum fore Deo pollicitus ſit, ante Deum mentitus eſt; Os autem quod mentitur occidit animam. Igitur ut concludam, ſi perfectus es, cur bona paterna deſideras? Dominum fefelliſti, ſi perfectus non es. Divinis evangelium vocibus conſonat: non poteſtis duobus dominis ſervire: & audet quiſquam mendacem Chriſtum facere, mammonæ, & Domino ſerviendo? vociferatur ille ſæpe: ſi quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et ego onuſtus auro arbitror me Chriſtum ſequi? qui dicit ſe in Chriſtum credere, debet quomodo ille ambulavit, & ipſe ambulare. Quòd ſi nihil habes, (ut te reſponſurum ſcio,) cur tam bene paratus ad bella, non militas? Niſi fortè in patria tua te arbitraris hoc facere, cum in ſua Dominus ſigna non fecerit. Et cur id? cum auctoritate ſume rationem: nemo Propheta in patria ſua honorem habet. Non quæro, inquies, honorem, ſufficit mihi conſcientia mea. Neque Dominus quærebat, quippe qui, ne à turbis

Mat. 19. *Mat. 6.*

(a) *Charybdin luxuriei, Scyllam vero libidini comparat. propterea quod in quibuſdam ſiculi maris periculis Charybdin, & Scyllam mulieres immerſas eſſe Poetæ fabulātur.*

bis rex constitueretur aufugit. Sed ubi honor non est, ibi contemptus est: ubi contemptus, ibi frequens injuria: ubi autem injuria, ibi & indignatio: ubi indignatio, ibi quies nulla: ubi quies non est, ibi mens à proposito sæpe deducitur: ubi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, minùs fit ab eo quod tollitur; & ubi minus est, perfectum non potest dici. Ex hac supputatione illa summa nascitur, monachum perfectum in patria sua esse non posse. Perfectum autem esse nolle, delinquere est. Sed de hoc gradu pulsus provocabis ad Clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certè in suis urbibus commorantur? Absit ut de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos, & nos Christiani sumus: qui claves regni cœlorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant, qui sponsam Domini sobria castitate conservant. Sed alia, ut antè perstrinxi, monachorum est causa, alia clericorum. Clerici pascunt oves: ego pascor. Illi de altari vivunt: mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero. Nec possum obtendere paupertatem, cum in Evangelio anum viduam duo, quæ sola sibi supererant æra mittentem in gazophilacium laudaverit Dominus. Mihi ante presbyterum sedere non licet: illi, si peccavero, licet tradere me Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu.
Deut. 17. Et in veteri quidem lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio cervice subjecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, spirituali mucrone truncatur: aut ejectus de Ecclesia, rabido dæmonum ore di-
1 Tim. 3. scerpitur. Quod si te quoque ad eundem ordinem pia fratrum blandimenta solicitant: gaudebo de ascensu, timebo de lapsu. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Scimus ista; sed junge quod sequitur: oportet autem hujusmodi irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, pudicum, prudentem, ornatum, hospitalem, docibilem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum. Et cœteris quæ de ea sequuntur explicitis, non minorem in tertio gradu adhibuit diligentiam, dicens: Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpilucros: habentes mysterium fidei in

con.

conscientia pura. Et hi autem probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes. Væ illi homini, qui vestem non habens nuptialem, ingreditur ad cœnam. Nihil superest, nisi ut statim audiat: Amice, quomodo huc intrasti? Et illo obmutescente, dicatur ministris: Tollite illum, ligatis manibus, & pedibus, & mittite eum in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium. Væ illi, qui acceptum talentum in sudario ligans, cœteris lucra facientibus, id tantum quod acceperat reservavit. Illico indignantis Domini responsione, ac clamore ferietur: Serve nequam, quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum usuris exegissem eam? Idest, deposuisses ad altare, quod ferre non poteras; dum enim tu ignavus negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupasti. Quamobrem sicuti qui bene ministrat, bonum gradum sibi acquirit: ita qui indignè ad calicem Domini accedit, reus erit Dominici corporis, & sanguinis. Non omnes Episcopi, Episcopi sunt. Attendis Petrum, sed & Judam considera. Stephanum suspicis, sed & Nicolaùm respice: quem Dominus in Apocalypsi sua damnat sententia, qui tam turpia, & nefanda commentus est, ut Nicolaitarum hæresis ex illa radice nascatur. Probet se unusquisque, & sic accedat. Non facit ecclesiastica dignitas Christianum. Cornelius centurio adhuc ethnicus dono sancti Spiritus mundatur. Presbyteros Daniel puer judicat. Amos ruborum mora distringens, repente propheta effectus est. David pastor eligitur in regem. Minimum discipulum Jesus amat plurimum. Inferius frater accumbe: ut minore adveniente sursum jubearis ascendere. Super quem Dominus requiescit, nisi super humilem, & quietum, & trementem verba sua? Cui plus creditur, plus ab eo exigitur. Potentes potenter tormenta patientur. Nec sibi quisquam de corporis tantùm mundi castitate supplaudat, cùm omne verbum otiosum, quodcumque locuti fuerint homines, reddituri sint de eo rationem in die judicii: cum etiam convitium in fratrem homicidii sit reatus. Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Christo regnantium: ne fortè veniat angelus, qui scindat velum templi tui, qui candelabrum tuum de loco moveat. Ædificaturus turrim, futuri operis sumptus supputa. Infatua-

Matt. 25

1. Cor. 11.

tum sal ad nihil est utile, nisi ut proiiciatur foras, & à porcis conculcetur. Monachus si ceciderit, rogabit pro eo sacerdos: pro sacerdotis lapsu quis rogaturus est? Sed quoniam è scopulosis locis enavigavit oratio, & inter canas spumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba processit, pandenda vela sunt ventis, & quæstionum scopulis transuadatis, lætantium more nautarum, epilogi celeuma (*a*) cantandum est. O desertum Christi floribus vernans! O solitudo, in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi civitas magni regis extruitur! O Eremus familiarius Deo gaudens! Quid agis frater in sæculo, qui major es mundo? quamdiu te tectorum umbræ premunt? quamdiu fumosarum urbium carcer includit? Crede mihi, nescio quid plus lucis aspicio. Libet sarcina corporis abjecta, ad purum ætheris evolare fulgorem. Paupertatem times? sed beatos Christus pauperes appellat. Labore terreris? at nemo athleta sine sudore coronatur. De cibo cogitas? sed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exesa jejuniis membra collidere? sed Dominus tecum jacet. Squalidi capitis horret inculta cæsaries? sed caput tuum Christus est. Infinita Eremi vastitas te terret? sed tu paradisum mente deambula. Quotiescunque illuc cogitatione conscenderis, toties in Eremo non eris. Scabra sine balneis attrahitur cutis: sed qui in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum lavare. Et ut breviter ad cuncta audias Apostolum respondentem: Non sunt, inquit, condignæ passiones hujus sæculi ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Delicatus es frater, si & hic vis gaudere cum sæculo, & postea regnare cum Christo. Veniet, veniet illa dies, qua corruptivum hoc, & mortale, incorruptionem induat, & immortalitatem. Beatus servus quem Dominus invenerit vigilantem. Tunc ad vocem tubæ pavebit terra cum populis, & tu gaudebis. Judicaturo Domino lugubre mundus immugiet: tribus ad tribum pectora ferient: potentissimi quondam reges nudo latere palpitabunt: exhibebitur cum prole sua verè tunc ignitus Juppiter: adducetur & cum suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumenta non proderunt. Tunc tu rusticanus, & pauper exultabis, & ridebis, & dices: Ecce crucifixus

Deus

(a) *Acclamatio nautica, cum remiges vel voce, vel sono aliquo se ad remigandum adhortantur.*

Deus meus: ecce judex qui obvolutus pannis in præsepio vagiit: hic est ille operarii, & quæstuariæ filius: hic qui matris gestatus sinu, hominem Deus fugit in Ægyptum: hic vestitus coccino: hic sentibus coronatus: hic Magus dæmonium habens, & Samarites. Cerne manus Judæe, quas fixeras (*a*), cerne latus Romane, quod foderas, videte corpus an idem sit, quod dicebatis clàm nocte sustulisse discipulos. Dilectio tua me compulit, ut hæc tibi frater dicerem, ut his tum interesse contingat, pro quibus nunc labor durus est.

EPISTOLA VII.

PAULA, ET EUSTOCHIUM MARCELLÆ, UT COMMIGRET BETHLEHEM.

ARGUMENTUM.

Paula, & Eustochium, quæ jam Bethlehem in monasterio vitam agebant, Marcellam nobilissimam fœminam, ut relicta Roma, ad loca sancta se conferat, adhortantur.

MEnsuram charitas non habet, & impatientia nescit modum, & desiderium non sustinet: unde & nos oblitæ virium nostrarum, & non quid possumus, sed quid velimus, tantùm cogitantes, magistram cupimus docere discipulæ, & ut est vulgare proverbium, Sus artium repertricem (*b*). Tu quæ primam scintillam nostro fomiti subjecisti, quæ ad hoc studium nos, & sermone hortata es & exemplo, & quasi gallina congregasti sub alas pullos tuos, nunc nos libere absque matre volitare pateris, & ad accipitris pavere formidinem, & ad omnem umbram prætervolantium avium formidare. Igitur, quod solùm absentes facere possumus, querulas fundimus preces, & desiderium nostrum non tam fletibus quàm ejulatibus contestamur, ut Mar-

(a) *Vel ex hoc Hjeronymi loco intelligi potest quanta imprudentia Crucifixionem Christi Domini Brutiis nonnulli adscribant, quos tamen abunde, solideque confutavit civis meus vir undequaque doctissimus Joseph Maria Perimezi, Episcopus Oppiden. in suo libro de natione tortorum Christi.*

(b) *Idest Minervam; ea enim artes reperisse dicitur; proverbium est cum explicare volumus stolidissimum docere peritissimum aliquem.*

Marcellam nostram nobis reddas, & illam mitem, illam suavem, illam omni melle, & dulcedine dulciorem, non patiaris apud eas esse rigidam, & tristem rugare frontem quas affabilitate sua ad simile vitæ studium provocavit. Certe si sunt meliora quæ poscimus, non est impudens desiderium. Si cunctæ scripturarum voces nostræ sententiæ congruunt, non facimus audacter, ad ea te provocantes, ad quæ tu nos sæpissime cohortata es. Prima Dei vox ad
Gen. 12. Abraham, Exi, inquit de terra tua, & de cognatione tua, & vade in terram quam monstravero tibi. Jubetur Patriarchæ, ad quem primùm de Christo facta est repromissio, ut relinquat Chaldæos, relinquat confusionis urbem, & Rohoboth, idest latitudines ejus, relinquat cāpum Sennar, in quo superbiæ usque ad cælum erecta turris est, & post fluctus hujus sæculi, post flumina, super quæ sederunt sancti, & fleverunt cum recordarentur Sion, post gurgitem gravem
Ezech. 1. Cobar, de quo Ezechiel, capillo verticis sublevatus, Hjerusalem usque transfertur, ut habitet terram repromissionis, quæ non rigatur ut Ægyptus deorsum, sed desursum, nec facit olera languentium cibos, sed temporaneum, & serotinum de cœlo expectat imbrem. Hæc terra montuosa, & in sublimi sita, quantum à deliciis sæculi vacat, tanto majores habet delicias spiritus. Denique & Maria mater Domini, postquam ad eam Angeli facta est promissio, & uterum suum intellexit esse domum filii Dei: derelictis campestribus ad montana perrexit. De hac urbe, Allophylo (a) quondam hoste superato, & diabolicæ percussa frontis audacia, postquam ille in faciem corruit, exultantium animarum turba processit: & concinens chorus decem millium David nostri victoriam prædicavit. In hac Angelus gladium tenens, & totam impietatis devastans urbem, in Orne (b) Jebusæorum regis area templum Domini designavit. Jam tunc significans Ecclesiam Christi, non in Israel,
Gen. 14. sed in gentibus consurgentem. Recurre ad Genesim; & Melchisedech, regem Salem, hujus principem invenies civitatis: qui jam tunc in typo Christi panem, & vinum obtulit, & mysterium Christianum in Salvatoris sanguine, &

cor-

(a) *Græca vox extraneos proprie significans; hic intelligitur de Goliath Philistæo à Davide occiso.*

(b) *Area jussu Domini per Gad empta a David, in qua Salomon Templum Hjerosolymitanum erexit.*

corpore dedicavit. Tacita forsitan mente reprehendes, cur non sequamur ordinem scripturarum, sed passim, & ut quidque obviam venerit, turbidus sermo perstringat. Sed in principio testatæ sumus, dilectionem ordinem non habere, & impatientiam nescire mensuram. Unde, & in Cantico canticorum quasi difficile præcipitur: ordinate in me charitatem; & nunc eadem dicimus, nos non ignoratione, sed affectu labi. Denique ut multo ordinatius aliquid proferamus, antiquiora repetenda sunt. In hac urbe, imò in hoc tunc loco, & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam: unde, & locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Calvaria (*a*) appellatur, scilicet quòd ibi sit antiqui hominis Calvaria condita: ut secundi Adam, idest Christi sanguis de cruce stillans, primi Adam, & jacentis protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille Apostoli compleretur: Excitare qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Quantos hæc urbs Prophetas, quantos emiserit sanctos viros, longum est recensere. Totum mysterium nostrum istius provinciæ, urbisque vernaculum est. In tribus nominibus Trinitatis demonstrat fidem. Jebus, Salem, & Hjerusalem appellatur. Primum nomen calcata, secundum pax, tertium visio pacis. Paulatim quippe pervenimus ad finem, & post conculcationem ad pacis visionem erigimur: ex quo Salomon, id est pacificus, in ea natus est, & factus est in pace locus ejus. Et in figura Christi, sub etymologia urbis, Dominus dominantium, & Rex regum nomen accepit. Quid referemus de David & tota progenie ejus, quæ in hac civitate regnavit? quanto enim Judęa cęteris provinciis, tāto hęc urbs cuncta sublimior est Judæa. Et ut coactius differamus, totius provinciæ gloria metropoli vindicatur: & quicquid in membris laudis est, omne refertur ad caput. Jamdudum te cupientem in verba prorumpere, ipsi literarum apices sentiunt, & venientem contra charta intelligit quęstionem

Ephes. 5.

 Re-

(a) *Calvariæ locum ex eo dici quod ibi primus homo Adam sepultus esset firma traditione veteres omnes acceperunt, id enim testantur Sancti Patres, inter quos etiam Hjeron., licet iste aliquando huic sententiæ contradixerit, quod, ut ait, in libro Josue scriptũ sit Adam sepultum esse juxta Hebron, & Arbee; ideoque ipse malit Calvariam significare locum decollatorum.*

Respondebis quippe, & dices, hoc olim fuisse, quando dilexit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob, & fuerunt fundamenta ejus in montibus sanctis: licet,& hæc possint altius interpretari. Postquam verò consurgentis Domini vox illa pertonuit: ecce relinquetur vobis domus vestra deserta:& ruinam ejus flebiliter prophetavit, dicens: Hjerusalem, Hjerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti? Ecce dimittetur vobis domus vestra deserta: & postquam velum templi scissum est, & circumdata ab exercitu Hjerusalem, & dominico cruore violata, tunc ab ea Angelorum præsidia,& Christi gratiam recessisse. Denique etiam Josephum, qui vernaculus scriptor est Judęorum, asserere illo tempore, quo crucifixus est Dominus, ex adytis templi virtutum cœlestium erupisse voces, dicentium: Transmigremus ex his sedibus. Ex quibus, & aliis apparere, ubi abundavit gratia, ibi superabundasse peccatum:& postquam audierunt Apostoli: Euntes docete omnes gentes; & ipsi Apostoli dixerunt: Oportebat quidem vobis primum annunciare verbum Dei, quoniam autem noluistis, ecce transimus ad gentes: tunc omne sacramentum Judææ, & antiquam Dei familiaritatem per Apostolos in nationes fuisse translatam. Valida quidem quæstio, & quæ posset etiam eos qui scripturarum aliquid attigerunt concutere, sed perfacilè solvitur. Numquam eam fleret Dominus corruentem, nisi diligeret. Flevit & Lazarum, quia amabat eum. Et hoc tamen, prima fronte cognoscito, non loci sed hominum fuisse peccatum: verùm quia interfectio populi, captivitas civitatis est, propterea urbem deletam, ut populus puniretur; ideo templum subrutum, ut typicæ hostiæ tollerentur. Cœterum quantum ad locum pertinet, per profectus temporum multo nunc angustior est, quam antè fuit. Venerabantur quondam Judæi sancta sanctorum,quia ibi erant Cherubin, & propitiatorium,& Arca testamenti, manna, virga Aaron, & altare aureum. Nonne tibi venerabilius videtur sepulcrum Domini? quod quotiescumque ingredimur, toties jacere in syndone cernimus Salvatorem: & paululum ibidem commorantes, rursum videmus Angelum sedere ad pedes ejus, & ad caput sudarium

Luc. 13.

con-

convolutum. Cujus sepulcri gloriam, multo antequam excideretur à Joseph, scimus Esaiæ vaticinio prophetatum, dicentis. Et erit requies ejus honor: quòd scilicet sepulturæ Domini locus esset ab omnibus honorandus. Sed dices, quomodo in Apocalypsi Joannis legimus: Et occidet illos (haud dubium, quin Prophetas) bestia, quæ ascendit ex abysso; & corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est. Si enim ais: Civitas magna, in qua crucifixus est Dominus, nulla est alia nisi Hjerusalem: ubi autem crucifixus est Dominus, spiritualiter Sodoma appellatur, & Ægyptus: ergo Hjerusalem Sodoma est, & Ægyptus, in qua crucifixus est Dominus: Primùm te scire volumus, omnem sanctam scripturam non posse sibi esse contrariam, & maxime unum adversum se non discrepare librum: & ut plus adiiciamus, eundem ejusdemque libri locum in Apocalypsi, de qua nunc testimonium protulisti, ante decem circiter versiculos scribitur: Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. Atrium autem, quod est foris templum, eiice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, & civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Si enim Apocalypsis multo post passionem Domini scripta est à Joanne; & in ea Hjerusalem sancta civitas appellatur; quomodo rursum spiritualiter Sodoma vocatur, & Ægyptus? Nec statim potes dicere, sanctam dici Hjerusalem cœlestem, quæ futura est, & Sodomam, quæ corruit appellari: quia de futura dicitur, quod bestia, quæ ascensura est de abysso, faciet adversus duos Prophetas bellum, & vincet illos, & occidet, & corpora eorum jacebunt in platea civitatis magnę. De qua civitate, & in fine ejusdem libri scribitur: & civitas in quadro posita est, & longitudo ejus, & latitudo tanta est, quanta & altitudo; & mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia. Longitudo, & latitudo, & altitudo ejus æqualia sunt. Et mensus est muros ejus centum quadraginta quatuor cubitorum mensura hominis, quæ est Angeli. Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa verò civitas auro mundo, &c. Ubi quadrum est, ibi nec longitudo nec latitudo appellari potest. Et quæ est ista mensura, ut tanta sit longitudo, & latitudo, quan-

(margin, beside "Et occidet"): c. 11.

quanta altitudo ejus, & muri de lapide jaspide, & tota civitas de auro mundo, & fundamenta, & plateæ ejus de lapidibus pretiosis, & duodecim portæ fulgentes margaritis? Cum ergo hæc non possint carnaliter accipi, (absurdum quippe est, per duodecim millia stadiorum tantam civitatis longitudinem, & latitudinem, quantam & altitudinem prædicari) spiritualiter intelligenda sunt singula: & civitas magna, quam videlicet primus ædificavit Cain, & nominavit eam ex vocabulo filii sui, hic mundus intelligendus est, quem accusator fratrum suorum diabolus, & fratricida Cain periturus extruxit vitiis, sceleribus condidit, iniquitate complevit, quæ spiritualiter appellatur Sodoma, & Ægyptus, de qua Sodoma scribitur: Restituetur Sodoma in antiquum: quod scilicet ita restituendus sit mundus, ut ante fuit: nec enim possumus credere rursum ædificandam Sodomam, & cœteras, Gomorram scilicet, & Adamam, & Seboim, sed in perpetuos cineres relinquendas. Ægyptum autem nunquam pro Hjerusalem legimus, sed semper pro hoc mundo. Et quia longum est de scripturis innumerabilia exempla congerere, unum testimonium proferamus, ubi manifestissimè mundus hic Ægyptus appellatur. In epistola canonica Judas Apostolus frater Jacobi scribit dicens. Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, secundò eos, qui non crediderunt perdidit. Et ne putares de Jesu dici filio Nave, statim sequitur: Angelos verò, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligne reservavit. Et ut credas, ubicumque simul Ægyptus, & Sodoma, & Gomorra nominantur, non loca, sed mundum hunc interpretari, statim subiungit exemplum: Sicut Sodoma, & Gomorra, & finitimæ civitates simili modo fornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. Et quid necesse est plura conquirere, cum post passionem, & resurrectionem Domini Matthæus Evangelista commemoret? Et petræ scissæ sunt, & sepulcra aperta, & plurima corpora dormientium sanctorum surrexerunt: & egredientes de sepulcris post resurrectionem suam ingressi sunt sanctam civitatem, & apparuerunt multis. Nec statim Hjerosolyma cœlestis,

sicut

sicut plerique ridiculè arbitrantur, in hoc loco intelligitur, cum signum nullum esse potuerit apud homines Domini resurgentis, si corpora Sanctorum in cœlesti Hjerusalem visa sunt. Cum ergo & evangelistæ, & omnes scripturæ Hjerosolymam sanctam nominent civitatem, & Psalmista præcipiat, ut adoremus in loco ubi steterunt pedes ejus, ne patiaris eam appellari Sodomam, & Ægyptum, per quam Dominus jurare vetat, quia sit civitas magni regis. Maledictam terram nominant, quòd cruorem Domini hauserit. Et quomodo benedicta loca putant, in quibus Petrus, & Paulus, Christiani exercitus duces, sanguinem fudere pro Cristo? Si servorum, & hominum gloriosa confessio est, cur Domini, & Dei non sit gloriosa confessio? Et martyrum ubique sepulcra veneramur, & sanctam favillam oculis apponentes, si liceat, etiam ore contingimus: & monumentum in quo Dominus conditus est, quidam existimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus saltem diabolo, & Angelis ejus, qui quotiescumque ante illud de obsessis corporibus expelluntur, quasi in conspectu tribunalis Christi stantes contremiscunt, rugiunt, & serò dolent crucifixisse, quem timeant. Si post passionem Christi (ut scelerata vox concrepat) hic detestabilis locus est: quid sibi voluit Paulus Hjerosolymam festinare, ut ibi faceret Pentecosten? qui retinentibus se locutus est, dicens: Quid facitis flentes, & conturbantes cor meum? ego enim non solùm ligari, sed & mori in Hjerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu. Quid cæteri sancti, & illustres viri, quorum vota, & oblationes post prædicationem Christi ad fratres, qui erant Hjerosolymis deferebantur? Longum est nunc ab ascensu Domini usque ad presentem diem per singulas ætates currere, qui Episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina ecclesiastica virorum venerint Hjerosolymam, putantes minus habere scientiæ, nec summam, ut dicitur, manum accepisse virtutum: nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum Evangelium de patibulo coruscaverat. Certè si preclarus orator reprehendendum nescio quem putat, quòd literas Græcas non Athenis, sed Lilybæi, Latinas non Romæ, sed in Sicilia didicerit; quod videlicet unaquæque provincia habeat aliquid proprium, quod alia æquè habere non possit; cur nos putamus absque Athenis *Cicero* no-

nostris quemqnam ad studiorum fastigia pervenisse? Nec hoc dicimus, quod renuamus regnum Dei intra nos esse, & sanctos viros etiam esse in cœteris regionibus; sed quod hoc asseramus, vel maxime eos, qui in toto orbe sunt primi, huc pariter congregari: ad quæ nos loca non ut primæ sed ut extremæ venimus, ut primos in eis omnium gentium cerneremus. Certè flos quidam, & pretiosissimus lapis inter ecclesiastica ornamenta, monachorum, & virginum chorus est. Quicumque in Gallia fuerit primus, huc properat. Divisus ab orbe nostro Britannus, si in religione processerit, occiduo sole dimisso, quærit locum fama sibi tantum, & scripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Persas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipsamque juxta Ægyptum fertilem monachorum, Pontum, & Cappadociam, Syriam Cœlen, & Mesopotamiam, cunctaque Orientis examina? quæ juxta
Matt. 24 Salvatoris eloquium, dicentis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diversarum nobis virtutum specimen ostendunt. Vox quidem dissona, sed una religio, tot penè psallentium chori, quot gentium diversitates, & inter hæc, quæ vel prima in Christianis virtus est, nihil arrogant sibi de continentia supercilii. Humilitatis inter omnes contentio est. Quicumque novissimus fuerit, hic primus putatur. In veste nulla discretio, nulla admiratio. Utcumque placuerit incedere, nec detractionis est nec laudis. Jejunia quoque neminem sublevant, nec defertur inediç, nec moderata saturitas condemnatur. Suo Domino stat unusquisque aut cadit. Nemo judicat alterum, ne à Domino judicetur. Et quod in plerisque provinciis familiare est, ut genuino dente se lacerent, hic penitus non habetur. Procul luxuria, procul voluptas: tanta in ipsa urbe orationum loca, ut ad ea peragranda dies sufficere non possit. Verùm, ut ad villulam Christi, & Mariæ diversorium veniamus, (plus enim laudat unusquisque, quod possidet) quo sermone, qua voce speluncam tibi possumus Salvatoris exponere? Et illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quam infimo sermone honorandum est. Ubi sunt latæ porticus? ubi aurata laquearia? ubi domus miserorum pœnis & damnatorum labore vestitæ? ubi, instar palatii, opibus privatorum exstructæ basilicæ, ut vile corpusculum homi-

minis pretiosius inambulet, & quasi mundo quidquam possit esse ornatius, tecta magis sua velint aspicere quam cœlum. Ecce in hoc parvo terræ foramine cælorum conditor natus est; hic involutus pannis; hic visus à pastoribus, hic demonstratus à stella; hic adoratus à Magis. Et hic puto locus sanctior est Tarpeja rupe, quæ de cęlo sępius fulminata ostendit; quod domino displiceret. Lege Apocalypsim Joannis, & quid de muliere purpurata, (a) & scripta in ejus fronte blasphemia; septem montibus aquis multis, & Babylonis cantetur exitu, contuere: Exite (inquit Dominus) de illa populus meus; & ne participes sitis delictorum ejus; & de plagis ejus non accipiatis. Fugite de medio Babylonis; & salvate unusquisque animam suam. Cecidit enim; cecidit Babylon magna; & facta est habitatio dæmonum, & custodia omnis spiritus immundi. Est quidem ibi sancta Ecclesia, sunt trophæa Apostolorum, & martyrum; est Christi vera confessio; est ab Apostolo prædicata fides; & gentilitate calcata; in sublime se quotidie erigens vocabulum Christianum: sed ipsa ambitio; potentia; magnitudo urbis, videri & videre, salutari; & salutare; laudare; & detrahere, vel audire, vel proloqui; & tantam frequentiam hominum saltem invitum videre, a proposito monachorum, & quiete aliena sunt: aut enim videmus venientes ad nos, & silentium perdimus, aut non videmus, & superbiæ arguimur; interdumque ut visitantibus reddamus vicem; ad superbas fores pergimus; & inter linguas rodentium ministrorum, postes ingredimur auratos. In Christi vero, ut supradiximus, villula, tota rusticitas, & extra psalmos silentium est. Quocunque te verteris; arator stivam tenens, alleluja decantat. Sudans messor psalmis se avocat, & curva attondens vitem falce vinitor aliquid Davidicum canit. Hæc sunt in hac provincia carmina: hæ, ut vulgò dicitur, amatoriæ cantiones, hic pastorum sibilus; hæc arma culturæ. Verum quid agimus, nec quid deceat cogitantes, solum quod cupimus hoc videmus? O quando illud tempus advenit; cum anhelus nuncium viator apportet, Marcellam nostram ad Palestinæ litus appulsam, & toti monachorum chori, tota virginum agmina concrepabunt? obyiam jam jamque ge-

(a) *Contra Romam tunc infidelem loquitur. Apocalypsis purpuratam vocat ab Imperatorum purpura.*

gestimus occurrere, & non expectato vehiculo, concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus, & à desiderato vix avellemur amplexu. Ergo ne erit illa dies, quando nobis liceat speluncam salvatoris intrare? in sepulcro Domini flere cum sorore, flere cum matre? crucis deinde lambere lignum, & in oliveti monte cum ascendente Domino, voto & animo sublevari? videre exire Lazarum fasciis colligatum, & fluenta Jordanis ob lavacrum Domini puriora, inde ad pastorum caulas pergere, in David orare Mausoleo? (*a*), Amos Prophetam etiam nunc buccina Pastorali in sua conspicere (*b*) rupe clangentem? ad Abraham, (*c*) Isaac, & Jacob, trium quoque illustrium fœminarum (*d*), vel tabercula properare, vel memorias? videre fontem, in quo à Philippo eunuchus (*e*) est tinctus? Samariam pergere, & Joannis Baptistæ, Helisæi quoque, & Abdiæ pariter cineres (*f*) adorare? ingredi speluncas, in quibus persecutionis, & famis tempore Prophetarum agmina sunt nutrita? Ibimus ad Nazareth &, juxta interpretationem nominis ejus, florem videbimus Galilææ. Haud procul inde cernetur Cana, in qua aquæ in vinum versæ sunt. Pergemus ad Itabyrium (*g*), & ta-

(a) *Sepulcrum David intelligit; de quo dicebat Petrus: & Sepulcrum ejus apud nos est. Mausoleum vero propriè est sepulcrum Mausoli Regis Cariæ ab Artemisia uxore extructū tanta operis magnificentia, ut inter septem orbis miracula fuerit numeratum. Ab operis hujus similitudine sepulcra omnia sumptuosiora Mausolea sunt appellata.*

(b) *Rupes ex qua Amos ad prophetandum ex pastore vocatus fuit hæc est. Prophetare incæpit anno Oziæ 23.*

(c) *Loquitur de Sepulcro Abraham, Isaac, & Jacob quod erat spelunca in Arbee, seu Hebron in tribu Juda, & de eorum tabernaculis.*

(d) *Saram, Rebeccam, & Rachelem intelligit.*

(e) *Eunuchus iste primus Æthiopum Apostolus creditur. Hjeron. in Esa. 53. memoria illius a Grecis recolitur die 27. Augusti.*

(f) *In sebaste reliquię S. Joannis Baptistæ, Helisęi, & Abdiæ asservabantur. Fuit autem hic Abdias præfectus domus Regis Israel. Qui cum Jezabel omnes Prophetas Domini interficeret ille centenos in speluncis abscondit, eosque ibi pavit 3. Reg. 18.*

(g) *Idest Thabor mons Galilęę ubi Christus se transfiguravit.*

tabernacula Salvatoris, non, ut Petrus quondam voluit cum Moyse, & Helia, sed cum Patre cernemus, & Spiritu Sancto. Inde ad mare veniemus Genezareth, & de quinque, & septem panibus, videbimus in deserto quinque & quatuor hominum millia saturata. Apparebit oppidum Naim, in cujus porta, viduæ filius suscitatus est. Videbitur, & Hermon, & torrens Endor, in quo superatus est Sisara; Capharnaum quoque, signorum Domini familiaris, & omnis pariter Galilæa cernetur. Et tunc comitante Christo, cum per Silo (*a*), & Bethel (*b*), & cœtera loca, in quibus Ecclesiæ quasi quædam victoriarum domini sunt erecta vexilla, ad nostram speluncam redierimus, canemus jugiter, crebrò flebimus, indesinenter orabimus, & vulneratæ jaculo Salvatoris in commune dicemus: Inveni, quem quæsivit anima mea, tenebo eum, & non dimittam illum.

EPISTOLA VIII.

HJERONYMUS MARCELLAM INVITAT AD RUS BETHLEHEMITICUM.

ARGUMENTUM.

Eandem Marcellam, quam superiori epistola Paula, & Eustochium ad loca sancta hortatæ sunt, nunc D. Hjeronimus ad ruris Bethleemitici vitam invitat: hoc autem ut assequatur, primò rus omne collaudat: mox quæ Romæ vivendi incommoda, & quæ in Bethlehem commoda sint, commemorat.

AMbrosius (*c*) quo chartas, sumptus, notarios ministrante tam innumerabiles libros vere Adamantius & Calcentherus (*d*) noster explicavit, in quadam epistola, quam ad eundem de Athenis scripserat, refert, numquam se

(a) *Locus erat ubi fuit arca, & domus Dei. Vide lib. Reg. 1.*

(b) *Locus ubi separatus Jacob scalam vidit, Angelosque per eam ascendentes, & descendentes; quo in loco constructam fuisse Ecclesiam Hjeronymus alibi tradit.*

(c) *Fuit hic primum Marcionites, deinde ab Origene conversus obiit ante mortem illius; & in hoc reprehenditur (ait Hjeron. de scriptor.) quod vir dives amici sui senis & egeni non sit recordatus.*

(d) *sic vocatus est Origenes ob infatigabilem in scribendo, legendoque naturam.*

se cibum Origene præsente, sine lectione sumpsisse, numquam inisse somnum, nisi unus è fratribus sacris literis personaret: hoc diebus egisse & noctibus, ut & lectio orationem exciperet & oratio lectionem. Quid nos ventris animalia tale unquam fecimus? quos si vel secunda hora legentes invenerit, oscitamus; manu faciem defricantes, continemus stomachum, & quasi post multum laborem mundialibus rursum negotiis occupamur. Prætermitto prandia, quibus mens onerata premitur. Pudet dicere frequentiam salutandi, qua aut ipsi quotidie ad alios pergimus, aut ad nos venientes cæteros expectamus. Deinceps itur in verba, sermo teritur: lacerantur absentes; vita aliena describitur, & mordentes invicem, consumimur ab invicem. Talis nos cibus occupat, & dimittit. Cùm vero amici recesserint, ratiocinia supputamus: nunc ira personam leonis imponit, nunc cura superflua in annos plurimos duratura præcogitat: nec recordamur Evangelii dicentis: Stulte, hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem præparasti, cujus erunt? Vestes non ad usus tantùm, sed ad delicias conquiruntur; Ubicumque compendium est, velocior pes, citus sermo, auris attentior. Si damnum, ut sępe in re familiari accidere solet, fuerit nunciatum, vultus mœrore deprimitur, lętamur ad nummum, amisso obolo contristamur. Unde cùm in uno homine animorum tam diversa sit facies, Propheta Dominum deprecatur, dicens: Domine in civitate tua imaginem eorum dissipa. Cùm enim ad imaginem, & similitudinem Dei conditi simus, ex vitio nostro personas nobis plurimas superinducimus; & quomodo in theatralibus scenis unus atque idem histrio nunc Herculem robustus ostendit, nunc mollis in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelem: ita & nos, qui si de mundo non essemus, odiremur à mundo, tot habemus personarum similitudines, quot peccata. Quapropter, quia multa jam vitæ spatia transmisimus fluctuando, & navis nostra nunc procellarum concussa turbine, nunc scopulorum illisionibus perturbata est: cùm primum licet, quasi portum quendam, secreta ruris intremus. Ibi cibarius panis, & olus nostris manibus irrigatum, & lac, deliciæ rusticanæ, viles quidem, sed innocentes cibos prębent: ita viventes non ab oratione somnus nec saturitas à lectione revocabit. Si æstas est, secretum arboris umbra

præ-

præbebit: si autumnus, ipsa aeris temperies, & strata subter folia, locum quietis ostendunt; vere ager floribus pingitur, & inter querulas aves psalmi dulcius cantabuntur. Si frigus fuerit, & brumales nives, ligna non coemam, & calidius vigilabo, vel dormiam, certè, quod sciam, vilius non algebo. Habeat sibi Roma suos tumultus, arena sæviat, (*a*) circus insaniat, theatra luxurient: & quia de nostris dicendum est, matronarum quotidie visitetur senatus, nobis adærere Domino bonum est, & ponere in Domino Deo spem nostram; ut cum paupertatem istam cœlorum regna mutaverint, erumpamus in vocem: Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? quo scilicet, cùm tanta reperiamus in cœlo, parva caduca quæsisse nos doleamus in terra. Verùm ut ad villam, & ad Mariæ diversorium veniamus, (plus laudat enim unusquisque quod possidet) quo sermone, qua voce tibi speluncam Salvatoris exponam? Et illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quàm infimo sermone honorandum est. Ubi sunt latæ porticus? ubi aurata laquearia? ubi domus miserorum pœnis, & damnatorum labore vestitæ; ubi instar palatii privatorum extructæ basiliicæ, ut vile corpusculum hominis pretiosius inambulet, & quasi mundo quidquam possit esse ornatius, tecta sua magis velint aspicere, quàm cœlum. Bethleem, ecce in hoc parvo terræ foramine cælorum conditor natus est, hic involutus pannis: hic visus à pastoribus, hic demonstratus à stella, hic adoratus à Magis: & puto, sanctior locus est rupe Tarpeia, quæ de cælo sępius fulr[illegible]-

(a) *In arena gladiatores se ipsos cædentes mutuo sæviebant, & hominum damnatorum corpora feris dilanianda obiiciebantur. In circo magno sumptu equi, quadrigæque currebant. In theatro comedię tragædięque magna cum luxuria peragebantur. Tertullianus in apologetico loquens in persona veterum, Christianorum: nihil est, inquit, vobis dictu visu auditu, ci*[illegible] *nia circi, cum in*[illegible] *theatri, cum atro*[illegible] *næ. De inpudicit*[illegible] *rum vide S. Cypr*[illegible] *Chrisostomum passim*[illegible] *ceteros Patres, inter qu*[illegible] *&* [illegible]*vianus lib. 6. cap. 3.* In i[illegible], *inquit,* imaginibus forn[illegible]tionum omnis plebs animo [illegible]rnicatur, & qui forte ad spectaculum puri venerant, [illegible] theatro adulteri revertuntur.

ta ostendit, quòd Deo displiceat. Est quidem ibi sancta Ecclesia; sunt trophæa Apostolorum, & Martyrum; est Christi vera confessio; est Apostolorum prædicata fides; & gentilitate calcata, in sublime quotidie erigitur vocabulum Christianum: sed ambitio, potentia, magnitudo urbis, videri & videre, salutari & salutare, laudare & detrahere, vel audire, vel proloqui, & tantam hominum frequentiam videre, a proprofito monachorum & à quiete aliena sunt: aut enim videmus ad nos venientes, & silentium perdimus: aut si non videmus, superbiæ arguimur. Interdum, ut visitantibus reddamus vicem, ad superbas fores pergimus: inter linguas rodentium ministrorum, postes ingredimur deauratos. In Christi verò villa, ut suprà diximus, tota rusticitas est; extra psalmos silentium est; quocumque te verteris, arator stivam tenens Alleluja decantat; sudans messor psalmis se avocat; & curva attondens vites falce vinitor aliquodDavidicum canit. Hæc sunt in hac provincia carmina: hæ, ut vulgo dicitur, amatoriæ cantiones. Vale.

EPISTOLA IX.

DE VITANDO SUSPECTO CONTUBERNIO.

ARGUMENTUM.

Domesticam eorum consuetudinem, unde vel famæ vel pudicitiæ periculum sit, à viduis & virginibus vitandam esse docet, sumptum autem declamatorio more à se fuisse hoc argumentum, tum in fine hujus, tum in alia quadam prodit epistola. Dicendi genus suasorium est: propterea conjecturis dilemmatisque festivitate quadam admixtis utitur.

RETulit mihi quidam frater è Gallia, se habere sororem virginem, matremque viduam, quæ in eadem urbe divisis habitarent cellulis, & vel ob hospitii solitudinem, vel ob custodiendas facultatulas, præsules sibi quosdam clericos assumpsissent, ut majore dedecore jungerentur alienis, quàm à se fuerant separatæ. Cumque ego ingemiscerem, & multo plura tacendo, quam loquendo significarem. Quæso te, inquit, corripias eas literis tuis, & ad concordiam revoces, ut mater filiam, & filia matrem agno-

agnoscat. Cui ego: Optimam, inquam, mihi injungis provinciam, ut alienus conciliem, quas filius, fraterque non potuit: quasi vero episcopalem cathedram teneam, & non clausus cella, ac procul à turbis remotus, vel præterita plangam vitia, vel vitare nitar præsentia. Sed & incogruum est latere corpore, & lingua per totum orbem vagari. Et ille. Nimium, ait, formidolosus es, ubi illa quondam constantia, in qua multo sale orbem defricans, *(a)* Lucilianum quippiam retulisti? Hoc est, ajo, quod me fugat, & labra dividere non finit. Postquam enim, arguendo crimina, factus sum criminosus, & juxta tritum vulgi sermone proverbium, Iurgantibus, & nugantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tactum: ipsique parietes in me maledicta resonarunt; & in me psallebant, qui bibebant vinum: coactus malo tacere didici, rectius esse arbitrans, ponere custodiam ori meo, & ostium munitum labiis meis, quàm declinare cor meum in verba malitiæ, & dum carpo vitia, in vitium detractionis incurrere. Quod cùm dixissem, Non est, inquit, detrahere, verum dicere: nec privata correptio generalem facit doctrinam; cùm aut rarus, aut nullus sit, qui sub hujus culpæ reatum non cadat. Quæso ergo te, ne me tanto itinere vexatum, frustra venisse patiaris. Scit enim Dominus, quòd post visionem sanctorum locorum hanc vel maximè causam habui, ut cum tuis literis sorori mederer, ac matri: Et ego, jam jam inquam, quod vis faciam: nam & epistolæ transmarinæ sunt, & specialiter sermo dictatus rarò potest invenire quos mordeat. Te autem obsecro, ut clam sermonem hunc habeas: cùmque portaveris eum pro viatico, si auditus fuerit, lætemur pariter, si autem contemptus, quod & magis reor, ego verba perdiderim, tu itineris longitudinem. Primùm vos scire cupio, mater & filia, me non idcirco scribere, quia aliquid de vobis sinistrum suspicer, sed ne cæteri suspicentur, vestram errare concordiam: alioqui (quod absit) si peccatorum vos existimarem glutino cohæsisse, numquam scriberem, scirem que me surdis narrare fabulam. Deinde hoc obsecro, ut, si mor-

(a) *Lucilius nomē est cujusdam Poetæ, qui vitiosos cives Romanos multo sale idest acriter insectatus est. Pers. Sat. 1.: Secuit Lucilius Urbem. Vide Juv. Sat. 1. & Hor. lib. 1. Sat. 10.*

mordacius quippiam scripsero, non tam meæ putetis austeritatis esse, quàm morbi. Putridæ carnes ferro curantur, & cauterio: venena serpentina pelluntur antidoto. Quod satis dolet, majori dolore expellitur. Ad extremum hoc dico, quòd si etiam hæc conscentia criminis vulnus non habeat, habet tamen fama ignominiam. Mater & filia, nomina pietatis, officiorum vocabula, vincula naturæ, secundaque post Deum fœderatio. Non est laus, si vos diligitis, scelus est, quod odistis. Dominus Jesus Christus subjectus erat parentibus suis: venerabatur matrem, cujus ipse erat pater: colebat nutricium, quem nutriverat: gestatùmque se meminerat alterius utero, alterius brachiis; unde & in cruce pendens, commendat parentem
Io. 19. discipulo, quam nunquam ante crucem dimiserat. Tu verò filia, (jam enim desino ad matrem loqui, quam forsitan & ætas, & imbecillitas, ac solitudo excusabilem facit) tu, inquam, filia, ejus domum angustam judicas, cujus non tibi fuit venter angustus? Decem mensibus utero clausa vixisti, & uno die in uno cubiculo cum matre non duras? An oculos ejus ferre non potes? & quia omnes motus tuos, utpote illa quæ genuit, quæ aluit, & ad hanc adduxit ætatem, facilius intelligit, testem domesticam fugis? Si virgo es, quid times diligentem custodiam? si corrupta, cur non palam nubis? Secunda post naufragium tabula est, quod malè cœperis, saltem hoc remedio temperare. Neque verò hoc dico, quod post peccatum tollam pœnitentiam, ut quod malè cœpit, malè perseveret, sed quòd desperem in istiusmodi copula divulsionem. Alioqui si ad matrem migraveris post ruinam, faciliùs poteris cum ea plangere, quod per illius absentiam perdidisti. Quòd si adhuc integra es, & non perdidisti, serva ne perdas. Quid tibi necesse est in ea versari domo, in qua necesse habeas quotidie, aut perire aut vincere? Quis unquam mortalium juxta viperam securos somnos capit? quæ etsi non percutiat, certè solicitat. Securius est perire non posse, quàm juxta periculum non perisse In altero tranquillitas est, in altero gubernatio: ibi gaudemus, hic evadimus. Sed fortè respondeas: Non bene morata mater est, res sæculi cupit, amat divitias, ignorat jejunium, oculos stibio linit, vult compta procedere, & nocet proposito meo, nec possum cum hujusmodi vivere. Primum quidem,
etiam

etiam si talis est ut causaris, majus habebis præmium, si talem non deseras. Illa te diu portavit in utero, diu aluit, & difficiliores Infantiæ mores blanda pietate sustinuit, lavit pannorum sordes, & immundo sæpe fœdata est stercore: assedit ægrotanti, & quæ pro te sua fastidia sustinuit, tua quoque passa ad hanc perduxit ætatem; ut Christum amares docuit. Non tibi displiceat ejus conversatio, quæ te sponso tuo virginem consecravit. Quod si ferre non potes, & delicias ejus fugis, atque (ut vulgo solet dici) sæcularis est mater, habes alias virgines, habes sanctum pudicitiæ chorum. Quid matrem deserens, eum eligis, qui forsitan suam reliquit sororem, & matrem? Illa difficilis, sed iste facilis, illa jurgatrix, ergo iste placabilis. Quæro utrum virum secuta sis, an postea inveneris? Si eum secuta es, manifestum est cur matrem reliqueris: si postea reperisti, ostendis quid in matris hospitio non potueris invenire. Durus dolor, & meo mucrone me vulnerans: Qui ambulat, inquit, simpliciter, ambulat confidenter. Tacerem, si me non morderet conscientia, & in aliis meum crimen non reprehenderem, nec per trabem oculi mei alterius festucam viderem. Nunc autem cùm inter fratres procul habitans, eorumque fruens contubernio, honestè sub arbitris & videam rarò & videar: impupudentissimum est ejus te verecundiam non sequi, cujus sequi testeris exemplum. Quod si dixeris; Et mihi sufficit conscientia mea: habeo Deum judicem, qui meæ vitæ est testis, non curo quid loquantur homines: audi Apostolum scribentem: Providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si quis te carpit, quod sis Christiana, quòd sis virgo; non cures; quòd ideo dimiseris matrem, ut in monasterio inter virgines viveres, talis detractio laus tua est. Ubi non luxuria in puella Dei, sed duritia carpitur, crudelitas ista pietas est; illum enim præfers matri, quem præferre juberis & animæ tuæ: quem si & ipsa prætulerit, & filiam te sentiet & sororem. Quid igitur? scelus est sancti viri habere contubernium? Obtorto collo mein jus trahis, ut aut probem quod nolo, aut multorum invidiam subeam. Sanctus vir numquam à matre filiam sejungit, utramque suscipit, utramque veneratur. Sit quamlibet sancta filia, mater vidua, indicium castitatis est. Si coævus tuus est ille nescio quis, matrem tuam Rom. 12.

honoret ut suam: si senior te, ut filiam diligat, & parentis subiiciat disciplinæ. Non expedit amborum famæ, plus te illum amare quàm matrem, ne non videatur in te affectum eligere, sed ætatem: Et hæc dicerem, si fatrem monachum non haberes, si domesticis careres præsidiis. Nunc verò (proh dolor) inter matrem atque germanum, & matrem viduam, fratrémque monachum, cur se alienus interserit? Bonum quidem est, ut te & filiam noveris & sororem: si autem utrumque non potes, & mater quasi dura respuitur, saltem frater placeat, si frater asperior est, mollior sit illa quæ genuit. Quid palles, quid æstuas? quid vultum rubore suffundis? & trementibus labiis impatientiam pectoris contestaris? Non superat amorem matris & fratris, nisi solius uxoris affectus. Audio præterea te suburbana rura, villarum amœnitates, cum affinibus atque cognatis & istiusmodi generis hominibus circumire. Nec dubito quin vel consobrina vel soror sit, in quarum solatium novi generis ducaris assecla. Absit quippe, ut quamvis proximi sint & cognati, virorum te suspicer captare consortia. Obsecro ergo te virgo, ut mihi respondeas. Sola vadis in comitatu propinquorum, an cum amasio tuo? Qamvis sis impudens, sæcularium oculis eum ingerere non audebis: si enim hoc feceris, & te, & illum familia universa cantabit, vos cunctorum digiti denotabunt, ipsa quoque soror, aut affinis sive cognata, quæ in adulationem tui sanctum nonnumquam coram te vocant, cùm se paululum averterint, portentosum ridebunt maritum Sin autem sola jeris, quod & magis existimo: utique inter servos adolescentes, inter maritatas feminas, atque nupturas, inter lascivas puellas & comatos linteatosque juvenes, furvarum vestium puella gradieris. Dabit tibi barbatulus quilibet manum, sustentabit lassam, & pressis digitis aut tentabitur, aut tentabit. Erit inter viros matronasque convivium: spectabis aliena oscula, prægustatos cibos; & non absque scandalo tuo, in aliis sericas vestes, auratasque miraberis. In ipso quoque convivio ut vescaris carnibus, quasi invita cogeris: ut vinum bibas, Dei laudabitur creatura: ut laves balneis, sordibus detrahetur. Et omnes te, cum aliquid eorum, quæ suadent, retrectans feceris, puram, simplicem dominam, & verè ingenuam conclamabunt. Personabit interim aliquis cantor ad mensam, & inter

ter psalmos dulci modulamine currentes, quoniam alienas non audebit uxores, te quæ custodem non habes, sæpius respectabit; loquetur nutibus, & quicquid metuit dicere, significabit affectibus. Inter has tantas illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat, quæ majorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putat omne quod nescit. Narrant gentilium fabulæ, cantibus Sirenarum nautas esse in saxa præcipites, & ad Orphœi citharam arbores bestiasque ac silicum dura mollita. Difficile inter epulas servatur pudicitia. Nitens cutis sordidum ostendit animum. Legimus in scholis pueri, & spirantia in plateis æra perspeximus aliquem ossibus vix hærentem, illicitis arsisse amoribus, & antè vita caruisse, quàm peste. Quid tu facies puella sani corporis, delicata, pinguis, rubens, æstuans inter carnes, inter vina, & balneas, juxta maritos, juxta adolescentulos? quæ etsi rogata non feceris, tamen formæ putes testimonium si rogeris. Libidinosa mens ardentius honesta persequitur; & quod non licet, dulcius suspicatur. Vestis ipsa vilis & pulla, animi tacentis indicium est, si rugam non habeat, si per terram ut altior videaris non trahatur, si de industria dissuta sit tunica, ut aliquid intus appareat, operiatque quod fœdum est, & aperiat quod formosum; caliga quoque ambulantis nigella ac nitens, stridore ad se juvenes vocat. Papillæ fasciolis comprimuntur, & crispanti cingulo angustius pectus arctatur. Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt. Palliolum interdum cadit, ut candidos nudet humeros, & quasi videri noluerit, celare festinat, quod volens detexerat. Et quando in publico quasi per verecundiam operit faciem, lupanarium arte id solum ostendit, quod ostensum magis placere potest. Respondebis: Unde me nosti, & quomodo tam longè positus jactas in me oculos tuos? Fratris hoc tui mihi narraverunt lacrymæ; & intolerabiles per momenta singultus; atque utinam ille mentitus sit, & magis timens hoc, quàm arguens dixerit; sed mihi crede, nemo mentiens plorat. Dolet sibi prælatum juvenem, non quidem comatum, non vestium sericarum, sed torosulum (a) & in sordibus delicatum, qui ipse sacculum signet, textrinum teneat, pensa distribuat, regat familiam, emat quicquid de publico necessarium est, dispensator & dominus;

(a) *Veteres codices habent Trossolum; significat formosulum.*

nus, & præveniens officia servulorum; quem omnes rodant famuli, & quicquid domina non dederit, illum clamitent subtraxisse. Querulum servulorum genus est, & quantacumque dederis, semper eis minus est: non enim considerant de quanto, sed quantum detur, doloremque suum solis quod possunt obtrectationibus consolantur. Ille parasitum, iste impostorem, hic heredipetam (a), alius novo quolibet appellat vocabulo. Ipsum jactent assidere lectulo, obstetrices adhibere languenti, portare matulam, calefacere lintea, plicare fasciolas. Facilius mala credunt homines, & quodcumque domi fingitur, rumor in publicum fit. Nec mireris, si ancillæ & servuli de vobis ista confingant, cùm mater quoque id ipsum queratur & frater. Fac igitur quod moneo, quod precor, vt primùm matri, dehinc, si id fieri non potest, saltem fratri reconcilieris; aut si ista tam cara nomina hostiliter detestaris, dividere ab eo, quem tuis diceris prætulisse, si autem & hoc non potes, revere certè tuos: si non potes deserere, vel honestiùs sodali tuo utere. Separentur domus vestræ, dividaturque convivium, ne maledici homines sub uno tectulo vos manentes, lectulum quoque criminentur habere communem. Potes & ad necessitates tuas quale voluisti habere solatium, & aliqua ex parte publica carere infamia: quamquam cavenda sit macula, quæ nullo nitro, secundùm Hieremiam, nulla fullonum herba exui potest. Quando vis, ut te videat & invisat, adhibe arbitros, amicos, libertos, servulos. Bona conscientia nullius oculos fugit. Intret intrepidus, securus exeat. Taciti oculi, & sermo silens, & totius corporis habitus vel trepidationem interdum vel securitatem loquuntur. Aperi quæso aures tuas, & clamorem totius civitatis exaudi. Jam perdidistis vestra vocabula, & mutuò ex vobis cognomina suscepistis: tu illius diceris, & ille tuus. Hæc mater audit & frater, paratique sunt, & precantur vos sibi dividere, & privatam vestræ conjunctionis infamiam, laudem facere communem. Tu esto cum matre, sit ille cum fratre. Audentiùs diliges sodalem fratris tui, honestiùs amabit mater amicum filij, quàm filiæ suæ: quod si nolueris, si mea monita rugata fronte contempseris, epistola tibi

Hier. 2.

(a) *Est ille qui blanditiis, muneribus, & aliis hujusmodi artibus captat gratiam senum, & viduarum ut heres instituatur.*

tibi hæc voce libera proclamabit: Quid alienum servum obsides? quid ministrum Christi (a) famulum tibi facis? respice ad populum, singulorum facies intuere. Iste in ecclesia legit, in te aspiciunt universi, nisi quòd penè licentia conjugali de tua infamia gloriaris. Nec jam secretò dedecore potes esse contenta, procacitatem libertatem vocas. Facies meretricis facta est tibi, nescis erubescere. *Hier. 3.* Iterum me malignum, iterum suspiciosum & rumigerulum clamitas. Ego ne suspiciosus? ego ne malevolus? qui, ut in principio epistolę præfatus sum, ideo scripsi, quia non suspicabar: an tu negligens, dissoluta, contemptrix, quæ annos nata viginti quinque, adolescentem nec dum bene barbatulum, ita brachiis tuis quasi cassibus inclusisti? Optimum revera pedagogum, qui te moneat, qui asperitate frontis terreat. Et quamquam in nullis ætatibus libido sit tuta, tamen vel cano capite ab aperta defendat ignominia. Veniet, veniet tempus, dies enim allabitur dum ignoras, & iste formosulus tuus, quia citò senescunt mulieres, maximè quæ juxta viros sunt, vel ditiorem reperiet vel juniorem: tunc te pœnitebit consilij tui, & tædebit pertinacię, quando & rem & famam amiseris: quando quod malè junctum fuerat, dividetur benè. Nisi fortè secura es, & coalescente tanti temporis caritate dissidium non vereris. Tu quoque mater, quæ propter ætatem maledicta non metuis, noli sic vindicare ut pecces. Magis à te discat filia separari, quam tu ab illa sejungi. Habes filium, & filiam, & generum, immo & contubernalem filiæ tuæ; quid quæris aliena solatia, & ignes jam sopitos suscitas? honestius est tibi saltem culpam filiæ sustentare, quàm occasionem tuæ quærere. Si tecum filius monachus, pietatis viduitatisque præsidium: quid tibi alienum hominem quæris, in ea præsertim domo, quæ filium & filiam capere non potuit? Ejus jam ætatis es, vt possis nepotes habere ex filia: invita ad te utrumque, revertatur cum viro, quæ sola exierat: virum dixi non maritum (nemo calumnietur) sexum significare volui, non conjugium. Aut si erubescit & retractat, & domum in qua nata est arbitratur angustam: vos ad ejus hospitium pergite: quamvis arctum sit, faciliùs matrem & fratrem cape-

(a) *Nota quantus sit nostrorũ temporum abusus, in quibus altaris ministri vilioribus aulæ ministeriis mancipantur.*

re poteſt, quàm hominem alienum, cum quo certè in domo una ſine cubiculo caſta manere non poterat. Sint in una domo duæ fœminæ & duo maſculi: ſi autem, & tertius ille Γεροβόσκος tuus abire non vult, & ſeditiones ac turbas concitat, ſit biga, ſit triga frater veſter ac filius, & ſororem illi exhibebis & matrem. Alii vitricum & generum vocitent, ille nutricium appellet & fratrem. Hæc ad brevem lucubratiunculam celeri ſermone dictavi, volens deſiderio poſtulantis ſatisfacere, & quaſi ad ſcholaſticam materiam me exercens: eadem enim die manè pulſabat oſtium qua profecturus erat: ſimulque ut oſtenderem obtrectatoribus meis, quod ego poſſem quidquid veniret in buccam dicere: unde & de ſcripturis pauca perſtrinxi, nec orationem meam ut in cæteris libris facere ſolitus ſum, illarum floribus texui: extemporalis eſt dictatio, & tanta ad lumen lucernulæ facilitate profuſa, ut notariorum manus lingua præcurreret, & ſigna ac furta verborum volubilitas ſermonum obrueret: quod idcirco dixi, ut qui non ignoſcit ingenio, ignoſcat vel tempori.

EPISTOLA X.

HIERONYMUS AD RUSTICUM.

ARGUMENTUM.

Quod promiſſam cum uxore Artemia continentiam fregerat, ad pœnitentiam, & ut ſancta inviſat, conjugis exemplo, loca, hortatur.

QUod ignotus ad ignotum audeo ſcribere, ſanctæ ancillæ Chriſti Hedibiæ, & filiæ meæ conjugis tuæ Artemiæ, imò ſororis ex conjuge atque conſervæ fecit deprecatio. Quæ nequaquam propria ſalute contenta, tuam & ante quæſivit in patria, & nunc in ſanctis locis quærit ſalutem, imitari cupiens Andreæ & Philippi Apoſtolorum benevolentiam, quorum uterque inventus à Chriſto, fratrem Simonem, & amicum Nathanael invenire deſiderat, ut alter eorum mereatur audire: Tu es Simon filius Joanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus: alter donum Dei (hoc enim in lingua noſtra ſonat Nathanael) Chriſti ad ſe loquentis teſtimonio ſublevetur: Ecce verè Iſraelita, in quo dolus non eſt: Optaverat quondam

dam & Loth cum filiabus salvare conjugem suam, & de incendio Sodomæ, & Gomorræ penè semper justus erumpens educere eam, quæ pristinis vitiis tenebatur astricta: sed ea desperatione trepida, respiciensque post tergum, æterno infidelitatis titulo condemnatur. Et ardens fides pro una muliere perdita, totam Segor liberat civitatem. Denique postquam Sodomiticas valles ac tenebras derelinquens ad montana conscendit, ortus est ei Sol in Segor quę interpretatur parvula, ut parva fides Loth quia majora non poterat, saltem minora servaret. Neque enim Gomorræ quondam & erroris habitator statim ad meridiem poterat pervenire, in qua Abraham amicus Dei cum angelis suscipit Deum. Et Joseph pascit fratres in Ægypto, sponsusque audit à sponda: Ubi cubas? ubi pascis in meridie? Samuel quondam plangebat Saulem, quia superbiæ vulnera pœnitentiæ medicamine non curabat. Et Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas lacrymis delere nolebant. Unde & Ezechiel librum devorat, scriptum intus, & foris carmine, & planctu, & væ. Carmine super laudem justorum, planctu super pœnitentibus, væ super his de quibus scriptum est: Cùm venerit impius in profundum malorum, contemnit. Quos ostendit Esaias dicens: Vocavit Dominus Sabaoth in die illa ad fletum, & planctum, & decalvationem, & accinctionem ciliciorum: ipsi autem fecerunt lætitiam, & exultationem, mactantes vitulos & occidentes oves, ut comederent carnes, dicentes: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Et in Ezechiel loquitur: Et tu fili hominis, dic domui Israel, sic loquuti estis, dicentes: Errores nostri & iniquitates nostræ super nos erunt, & in ipsis contabescimus; & quomodo salvi esse poterimus? Dic eis: Vivo ego dicit Dominus, Nolo mortem impii, sed ut convertatur à via sua, quare moriemini domus Israel? Nihil ita offendit Deum, quàm desperatione meliorum hærere pejoribus. Licet & ipsa desperatio incredulitatis indicium sit. Qui enim desperat salutem, non putat futurum esse judicium; quod si metueret, utique bonis operibus se judici præpararet. Audiamus per Hjeremiam loquentem Deum: Converte pedem tuum à via aspera, & guttur tuum à siti. Et iterum Numquid qui cadit, non resurget? aut qui aversus est, non revertetur? Et per Isaiam: Quando conversus ingemueris, tunc

2. Cor. 12

Ezec. 18

sal-

salvus eris, & scies ubi fueris. Scire non possumus ægrotationis mala, nisi cum fuerit sanitas consequuta. Et quantum boni virtus habeat, vitia demonstrant, clariusque sit lumen comparatione tenebrarum. Ezechiel quoque iisdem verbis, quia eodem & spiritu; Convertimini, inquit, & redite ab iniquitatibus vestris domus Israel, & non erunt vobis in tormentum impietates. Proiicite omnes impietates vestras, quibus impiè egistis adversum me, & facite vobis cor novum, & spiritum novum. Et quare moriemini domus Israel? Nolo enim mortem peccatoris, dicit Dominus. Unde & in consequentibus loquitur. Vivo ego, dicit Dominus. Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur à via sua mala, & vivat: ne mens incredula bonorum promissionem desperet: & semel perditioni animus destinatus, non adhibeat vulneri curationem, quod nequaquam existimat posse curari. Idcirco jurare se dicit, ut si non credimus promittenti Deo, credamus saltem pro nostra salute juranti. Quam ob causam justus precatur & dicit: Converte nos Deus salutaris noster, & averte furorem tuum à nobis. Et iterum: Domine in voluntate tua præstitisti decori meo fortitudinem. Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Postquam enim fœditatem delictorum meorum virtutum decore mutavi, infirmitatem meam tua gratia roborasti. Ecce audio pollicentem: Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non revertar donec deficiant, ut qui te ante fugiebam, & inimicus eram, tua comprehendar manu. Ne cesses à persequendo, donec deficiam à via mea pessima, & revertar ad virum meum pristinum: qui mihi dabat lintea-mina mea, & oleum, & simliam, & cibabat me pinguissimis cibis. Qui idcirco obsepsit atque præclusit vias meas pessimas, nt eam invenirem viam, quæ dicit in Evangelio: Ego sum via, veritas, & vita. Audi Prophetam loquentem: Qui seminant in lacrymis, in gaudio metent. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient in exultatione, portantes manipulos suos. Et loquere cum eo: Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Et iterum: Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad te Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. Factæ

sunt

sunt mihi lacrymæ meæ panes per diem & noctem. Et in alio loco: Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitivit anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. In terra deserta, & invia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi. Quamquam enim sitierit te anima mea, tamen multo te carnis meæ labore quæsivi, & tibi in sancto apparere non potui: nisi prius in terra deserta à vitiis, invia adversariis potestatibus, & absque humore & rheumate ullius libidinis commorarer. Flevit & Dominus super civitatem Hjerusalem, quia non egisset pœnitentiam, & Petrus trinam negationem amaritudine abluit lacrymarum, implevitque illud propheticum: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei Plangit, & Hjeremias populum non agentem pœnitentiam, dicens; Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo populum istum per diem, & noctem? Cur autem plangat, & defleat, sequenti sermone demonstrat: Nolite flere mortuum, neque plangatis eum. Flete planctu qui egreditur, quia non revertetur ultra. Nequaquam igitur gentilis plangendus est,& Judæus, qui in Ecclesia non fuerunt, & semel mortui sunt; de quibus Salvator dicit; Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, sed hi qui per scelera atque peccata egrediuntur de Ecclesia, & nolunt ultra reverti ad eam, damnatione vitiorum. Unde & ad viros ecclesiasticos, qui muri & turres Ecclesiæ nuncupantur, loquitur sermo propheticus, dicens: Muri Sion, proferte lacrymas, implentes illud Apostoli: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, ut dura corda peccantium vestris lachrmis provocetis ad fletum, ne perseverantes in malitia audiant; Ego plantavi te vineam frugiferam, omne semen verum: quomodo conversa es in amaritudinem vitis aliena? Et iterum, Ligno dixerunt, pater meus es tu: & lapidi, tu me genuisti: & verterunt ad me dorsa sua, & non facies suas. Et est sensus, Noluerunt ad me converti, ut agerent pœnitentiam sed duritia cordis in injuriam meam sua terga verterunt. Quamobrem Dominus loquitur ad Hjeremiam? Vidisti quæ fecerunt mihi habitatio Israel? Abjerunt super omnem montem, omnem montem excelsum, super omne lignum frondosum, fornicati sunt ibi, & dixi: Postquam fornicata est, & fecit hæc omnia, ad me revertere, & non est reversa. O clementia Dei, ô nostra duritia, dum & post

Matt. 8.

Thr. 2.

post tanta scelera nos provocat ad salutem: & ne sic quidem volumus ad meliora converti. Si reliquerit, inquit, uxor virum suum,& alii nupserit, & voluerit postea reverti ad eum,numquid suscipiet eam,& non detestabitur? Pro quo scriptum est juxta Hebraicam veritatem, quod in Græcis, & Latinis codicibus non habetur: Et tu reliquisti me, tamen convertere, & suscipiam te, dicit Dominus: Esaias quoque in eundem sensum iisdem penè loquitur
Esa. 31. sermonibus. Convertimini, qui profundum consilium cogitatis,& iniquum filii Israel:revertere ad me,& redimam te. Ego Deus, & non est alius præter me, justus & salvator non est absque me. Revertimini ad me, & salvi eritis qui estis in extremis terræ. Recordamini horum, & ingemiscite, & agite pœnitentiam qui erratis. Convertimini corde, & mementote priorum à sæculo, quoniam ego
Joel. 2. sum Deus, & est alius absque me. Scribit & Joel: Convertimini ad me ex toto corde vestro, in jejunio & lacrymis, & planctu: scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Misericors enim & miserator est Dominus, & agens pœnitentiam super malitiis. Quantæ autem sit misericordiæ, & quam (ut ita loquar) nimiæ ineffabilisque clementiæ, Osee propheta nos doceat, per quem loquitur Deus: Quid tibi faciam Ephraim? quomodo te protegam Israel? quid tibi,inquam faciam? Sicut Adama ponam te, & sicut Seboim. Conversum est cor meum in me, & conturbata est pœnitudo mea. Nequaquam faciam tibi secundum iram furoris mei. Unde & David loquitur in Psalmo: Non est in morte, qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Et in alio loco: Peccatum meum notum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. Dixi, pronunciabo contra me iniquitatem meam Domino, & tu dimisisti impietatem cordis mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Veruntamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. Vide quanta magnitudo sit fletuum, ut aquarum diluvio comparetur: Quos qui habuerit, &
Thr. 2. dixerit cum Hieremia: Non sileat pupilla oculi mei: sta-
Ps. 84. tim in illo complebitur: Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax deosculatæ sunt:ut si te justitia veritasque servaverint, misericordia & pax provocent ad salutem. Totam pœnitentiam peccatoris ostendit quin-

qua-

quagesimus Psalmus, quando ingressus est David ad Bersabee uxorem Uriæ Ethei, & à Nathan propheta correptus respondit, dicens: Peccavi, statimque meruit audire: Et Dominus abstulit peccatum à te. Adulterio enim junxerat homicidium, & tamen conversus ad lacrymas, Miserere, ait mei Deus secundum magnum misericordiam tuam. Et secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Magnum enim peccatum magna indigebat misericordia. Unde jungit & dicit. Multum lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi, (Rex enim eram, & alium non timebam) & malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris. Conclusit enim Deus omnia sub peccato, ut omnium misereatur. Tantumque profecit, ut dudum peccator, & pœnitens transierit in magistrum, & dicat: Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertantur. Confessio enim & pulchritudo coram eo, ut qui sua fuerit peccata confessus, & dixerit: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ, fœditatem vulnerum in sanitatis decorem commutet. Qui enim abscondit iniquitatem suam, non prosperabitur. Achab rex impiissimus vineam Nabuthæ, cruore possedit, & cum Hiezabel, non tam conjugio sibi quàm crudelitate conjuncta, Helię increpatione corripitur. Hæc dicit Dominus: occidisti & possedisti. Et iterum; In loco in quo linxerunt canes sanguinem Nabuthę, ibi lingent sanguinem tuum & carnes Hiezabel canes comedent ante muros Jezrael. Quod cũ audisset Achab, scidit vestimenta sua, & posuit saccum super carnem suam, jejunavitque, & dormivit in cilicio. Factusque est sermo Domini ad Heliam, dicens: Quoniá reveritus est Achab faciem meam, non inducam malum in diebus ejus. Unum scelus Achab & Hiezabel, & tamen converso ad pœnitentiam Achab, pœna differtur in posteros, & Hiezabel in scelere perseverans, pręsenti judicio condemnatur. Loquitur & Dominus in Evangelio: Viri Ninivitæ surgent in judicium cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia egerunt pœnitentiam in prædicatione Jonæ. Et iterum: Non enim veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. Drachma perit, & tamen invenitur in stercore. Nonaginta novem *Mat. 12.*

oves

oves relinquuntur in solitudine, & una ovis, quæ aberraverat, pastoris humeris reportatur. Unde & lætitia angelorum est super uno peccatore pœnitentiam agente. Quanta felicitas, ut de salute nostra exultent cœlestia? De quibus dicitur: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Nullum in medio spatium. Mors & vita sibi contraria sunt, & tamen pœnitentia copulantur. Luxuriosus filius totam prodegerat substantiam; procul à patre vix porcorum cibis inediam sustentabat. Revertitur ad patrem, immolatur ei vitulus saginatus; stolam accipit & annulum, ut Christi recipiat vestimentum, quod dudum polluerat, & audire mereatur; Candida sint semper vestimenta tua, receptoque signaculo Dei proclamet ad Dominum: Pater peccavi in cœlum & coram te, & reconciliatus osculo dicat ad eum: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Justitia justi non liberabit eum in quacumque die peccaverit; & iniquitas iniqui non nocebit ei, quacunque die conversus fuerit. Unumquemque judicat Deus sicut invenerit; nec præterita considerat, sed præsentia; si tamen vetera crimina novella conversione mutentur. Septies cadit justus, & resurgit. Si cadit, quomodo justus? Si justus, quomodo cadit? Sed justi vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit. Et non solum septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix lacrymis pedes salvatoris lavat, & crine detergit: & in typum Ecclesiæ de gentibus congregatæ meretur audire: Dimittuntur tibi peccata tua. Pharisæi justitia, perit superbia, & publicani huminitas, confessione salvatur. Per Hieremiam contestatur Deus; Ad summam loquar contra gentem, & regnum, ut eradicem, & destruam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod loquutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi, ut facerem ei. Et ad summam loquar super gentem, & regnum, ut ædificem & plantem illud: Si fecerit malum in conspectu meo, ut non audiat vocem meam, pœnitentiam agam super bono, quod loquutus sum, ut facerem ei. Statimque infert: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationes. Revertatur unusquisque

à via sua mala, & dirigite vias vestras & studia vestra: Qui dixerunt, Desperavimus, post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Simeon justus in Evangelio loquitur: Ecce hic positus est in ruinam & in resurrectionem multorum, in ruinam scilicet peccatorum, & resurrectionem eorum qui agunt pœnitentiam. Apostolus scribit ad Corinthios: Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit? Et in secunda ad eosdem epistola, ne abundantiori tristitia pereat, qui ejusmodi est, revocat eum & obsecrat, ut confirment super illum charitatem, ut qui incestu perierat, pœnitentia conservetur. Nullus enim mundus à peccato: nec si unius quidem diei fuerit vita ejus: innumerabiles autem anni vitæ illius sine peccato transibunt. Astra quoque ipsa non sunt munda in conspectu ejus, & adversus angelos suos perversum quid excogitavit. Si in cœlo peccatum, quanto magis in terra? Si delictum in his qui carent tentatione corporea, quanto magis in nobis, qui fragili carne circumdamur, ut cum Apostolo dicamus: Miser ego, quis me liberabit de corpore mortis hujus? non enim habitat in carne nostra bonum: nec agimus quod volumus, sed quod nolumus: ut aliud anima desideret, aliud facere caro cogatur. Quòd si quidam justi appellantur in scripturis, & non solùm justi, sed justi in conspectu Dei, juxta illam appellantur justi justitiam, juxta quam supra dictum est: Septies cadit justus, & resurget: & juxta quod iniquitas iniqui non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit. Denique & Zacharias pater Joannis, qui scribitur justus, peccavit in eo quod non credidit, & statim silentio condemnatur. Et Iob qui justus, & immaculatus, ac sine querela in principio voluminis sui scribitur, postea & Dei sermone, & confessione sui peccator arguitur. Si Abraham, Isaac, & Jacob, Prophetæ quoque & Apostoli nequaquam caruere peccato, si purissimum triticum habuit mixtas paleas, quid de nobis dici potest, de quibus illud scriptum est: Quid paleis ad frumentum dicit Dominus? Et tamen paleæ futuro reservantur incendio: & zizania hoc tempore mixta *Hier. 23.*

sunt

sunt segetibus frumentorum, donec veniat qui habet ventilabrum in manu sua, & purgabit aream, ut congreget triticum in horrea, & quisquilias gehennæ igni comburat. Hæc omnia quasi per pulcherrima scripturarum prata discurrens in unum locum volui congregare, & de speciosissimis floribus coronam tibi texere pœnitentiæ, quam imponas capiti tuo: & assumas pennas columbæ, & voles, & requiescas, & clementissimo reconcilieris patri. Narravit mihi uxor quondam tua, nunc soror atque conserva, quòd juxta præceptum Apostoli ex consensu abstinueritis vos ab opere nuptiarum, ut vacaretis orationi: tuaque rursum vestigia quasi in salo posita fluctuasse, immò (ut apertiùs loquar) esse prolapsa. Illam autem audisse
Exod. 34 à Domino cum Moyse: Tu verò hic sta mecum, & dixisse de Domino: Statuit supra petram pedes meos: tuam domum, quæ fundamenta fidei solida non habebat, postea diaboli turbine concidisse: porrò illius perstare in Domino, & suum tibi hospitium non negare: ut cui priùs conjunctus fueras corpore, nunc spiritu copuleris. Qui
1. Cor. 2 enim adhæret Domino, unus spiritus est cum eo. Cumque vos rabies barbarorum, & imminens captivitas separaret, sub jurisjurandi testificatione pollicitum, ut ad sancta transeuntem loca vel statim vel postea sequereris, & servares animam tuam, quam visus fueras negligentia perdidisse. Redde igitur quod præsente Domino spopondisti. Incerta est vita mortalium: ne antè rapiaris, quàm tuam impleas sponsionem. Imitare eam quam docere debueras. Proh pudor, fragilior sexus vincit sæculum, & robustior superatur à sæculo. Tanti dux femina facti est: & non sequeris eam, in cujus salute candidatus es fidei? Quod si te rei familiaris tenent reliquiæ, ut scilicet mortes amicorum, & civium videas, & ruinas urbium, atque villarum: saltem inter captivitatis mala, & feroces hostium vultus, & provinciæ tuæ infinita naufragia, teneto tabulam pœnitentiæ: & memento conservæ tuæ, quæ tuam quotidie suspirat nec desperat salutem. Tu vagaris in patria, imò non patria, quia patriam perdidisti: ista pro te in locis venerabilibus resurrectionis & crucis & incunabulorum Domini salvatoris, in quibus parvulus vagiit, tui nominis recordatur, teque ad se orationibus trahit: ut si non tuo merito, saltem hujus fide salveris.

Jace-

Jacebat quondam paralyticus in lecto, & sic erat cunctis artubus dissolutus, ut nec pedes ad ingrediendum nec manus movere posset ad precandum: tamen profertur ab aliis, & restituitur pristinæ saluti: ut portaret lectulum, qui dudum à lectulo portabatur. Et te igitur absentem corpore, præsentem fide offert conserva tuo Domino. salvatori: & dicit cum Cananæa: Filia mea malè à dæmonio vexatur. Rectè enim animam tuam appellabo filiam animæ ejus, quæ sexus nescit diversitatem: quia te quasi parvulum atque lactentem; & necdum valentem sumere solidos cibos, invitat ad lac infantiæ, & nutricis tibi alimenta demonstrat: ut possis dicere cum propheta; Erravi sicut ovis perdita; quære servum tuum, quoniam mandata tua non sum oblitus. *Matt.15* *Ps.118.*

EPISTOLA XI.

HJERONYMUS AD RUFFINUM.

ARGUMENTUM.

Ruffinum Aquilejensem, quem in Ægyptum concessisse audierat, ut ad se in Syriam pergat invitat, asserens se uno Evagrio excepto, ab omnibus derelictum fuisse, Innocentio scilicet, Hylaque defunctis, & Bonoso, insulam quandam pœnitentiæ peragendæ causa incolente.

PLus Deum tribuere quàm rogatur, & ea sæpe concedere, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, licet ex sacrorum ministerio voluminum antè cognoverim, tamen in causa propria nunc probavi, Ruffine carissime. Ego enim, qui audaci fieri satis voto credebam, si vicissitudine literarum imaginem nobis præsentiæ mentiremur, audio te Ægypti secreta penetrare, monachorum invisere choros, & cœlestem in terris circumire familiam. O si mihi nunc Dominus Jesus Christus vel Philippi ad Eunuchum, vel Abacuc ad Danielem translationem repente concederet: quàm ego nunc tua arctis stringerem colla complexibus; quàm illud os, quod mecum vel erravit aliquando vel sapuit, impressis figerem labiis. Verùm quia non tam te sic ad me venire, quàm ad te sic ire non mereor, & invalidum etiam cùm sanum est corpusculum crebri fregere morbi: *Act. 8.* *Dan.14.*

has mei vicarias & tibi obvias mitto, quæ te copula amoris innexum ad me usque perducant. Prima inopinati gaudii ab Heliodoro fratre mihi est nunciata felicitas. Non credebam certum, quod certum esse cupiebam, presertim cùm & ille ab alio se audisse diceret, & rei novitas fidem sermonis auferret. Rursum suspensam voto nutante mentem, quidam Alexandrinus monachus, qui ad Ægyptios confessores, & voluntate jam martyres, pio plebis jamdudum fuerat transmissus obsequio, manifestus ad credulitatem nuncii auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labasse sententiam: nam cùm patriam tuam ignoraret & nomen, in eo tamen plus videbatur afferre, quòd eadem afferebat, quæ jam alius indicaverat. Tandem plenum veritatis pondus erupit. Ruffinum enim (*a*) Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat. Hic verò tota credulitatis frena laxavi, & tunc verè ægrotum esse me dolui: & nisi me attenuati corporis vires quadam compede præpedissent, nec mediæ fervor æstatis, nec navigantibus semper incertum mare, pia cum festinatione gradienti valuisset obsistere. Credas mihi frater, non sic tempestate jactatus portum nauta prospectat, non sic sitientia imbres arua desiderant, non sic curvo assidens litori anxia filium mater expectat, postquam me à tuo latere subitus turbo convulsit, postquam glutino charitatis hærentem impia distraxit avulsio: Tunc mihi cæruleus supra caput astitit imber: Tunc maria undique & undique cœlum. Tandem in incerto peregrinationis erranti, cùm me Thracia, Pontus, atque Bithynia, totumque Galatiæ & Cappadociæ iter, & fervido Cilicum terra fregisset æstu, Syria mihi velut fidissimus naufrago portus, occurrit: ubi ego, quicquid morborum esse poterat expertus, ex duobus oculis unum perdidi. Innocentium enim partem animæ meæ, repentinus febrium ardor abstraxit. Nunc uno & toto mihi lumine Evagario nostro fruor, cui ego semper infirmus ad laborem cumulus accessi. Erat nobiscum & Hylas sancti Melanii famulus. qui puritate morum, maculam servitutis abluerat, & hic necdum obductam rescidit cicatricem (*b*). Verùm quia de dormientibus contristari Apo-
stoli

(a) *Urbs est juxta Alexandriã.*

(b) *Ex Innocentii morte factam cicatricem, rursus ex Hylæ obitu scissam asserit.*

ſtoli voce prohibemur, & nimia vis mœroris, læto ſupervenienie nuncio temperata eſt: indicamus hæc tibi, ut ſi neſcis diſcas, ſi antè cognoviſti, pariter gaudeamus. Bonoſus tuus imò meus, & ut veriùs dicam, noſter, ſcalam præſagatam Jacob ſomniante jam ſcandit, portat crucem ſuam, nec de craſtino cogitat, nec poſt tergum reſpicit. Seminat in lacrymis, ut in gaudio metat. Et ſacramento Moyſi ſerpentem in eremo ſuſpendit. Cedant huic veritati tam Græco quam Romano ſtylo mendacils ficta miracula. Ecce puer honeſtis ſæculi nobiſcum artibus inſtitutus, cui opes affatim, dignitas apprime inter æquales erat, contempta matre, ſororibus, & chariſſimo ſibi germano, inſulam pelago circumſonante naufragam, cui aſperæ cautes, & nuda ſaxa, & ſolitudo terrori eſt, quaſi quidam novus paradiſi colonus incedit: Nullus ibi agricolarum, nullus monachorum ne parvulus quidem (quem noſti) Oneſimus, quo velut fratre in oſculo fruebatur, in tanta vaſtitate adhæret lateri comes. Solus ibi, imò jam Chriſto comitante non ſolus, videt gloriam Dei, quam etiam Apoſtoli niſi in deſerto non viderant. Non quidem conſpicit turritas urbes, ſed in novæ civitatis cenſu dedit nomen ſuum. Horrent ſacco membra deformia: ſed ſic melius obviam Chriſto rapietur in nubibus. Nulla euriporum amœnitate perfruitur: ſed de latere Domini aquam vitæ bibit. Propone tibi ante oculos amice dulciſſime, & in præſentiam rei totius, animo ac mente convertere. Tunc poteris laudare victoriam, cùm laborem præliantis agnoveris. Totam circa inſulam fremit inſanum mare, & ſinuoſis montibus illiſum ſcopulis æquor reclamat. Nullo terra germine viret, nullis vernans campus denſatur umbraculis. Abruptæ rupes quaſi quemdam horroris carcerem claudunt. Ille ſecurus, intrepidus, & totus de Apoſtolo armatus, nunc Deum audit, dum divina relegit; nunc cum Deo loquitur, cum Dominum rogat: & fortaſſe ad exemplum Joannis aliquid videt, dum in inſula commoratur. Quas nunc diabolum nectere credis tricas? quas parare arbitraris inſidias? Forſitan antiquæ fraudis memor, famem ſuadere tentabit. Sed jam illi reſponſum eſt: Non in ſolo pane vivit homo. Opes forſitan gloriamque proponet. Sed dicetur illi: Qui cupiunt divites fieri, incidunt in muſcipulam 1. Tim. 6

& tentationes. Et, Mihi omnis gloriatio in Christo est: Fessa membra jejuniis, morbo gravante concutiet: sed
Gal. 6. Apostoli repercutietur eloquio: Quando infirmor, tunc fortior sum, & virtus in infirmitate perficitur. Minabitur mortem, sed audiet: Cupio dissolvi; & esse cum Christo. Ignita jacula librabit, sed excipientur scuto fidei. Et ne multa replicem, impugnabit Satanas, sed tutabitur Christus. Gratia tibi Domine Jesu, quod in die tua habeo, qui pro me te possit rogare. Scis ipse (tibi enim patent pectora singulorum, qui cordis arcana rimaris: qui tantæ bestiæ alvo inclusum prophetam in profundo vides) ut ego & ille à tenera infantia pariter ad florentem usque adoleverimus ætatem: ut idem nos nutricum sinus, iidem amplexus foverint bajulorum. Et cùm post Romana studia ad Rheni semibarbaras (a) ripas, eodem cibo, pari frueremur hospitio, ut ego primus cœperim velle te colere: memento quæso hunc bellatorem tuum, mecum quondam fuisse tyronem. Habeo promissum maje-
Matt. 5. statis tuæ. Qui docuerit, & non fecerit, minimus vocabitur in regno cœlorum; qui autem docuerit, & fecerit maximus vocabitur in regno cœlorũ. Fruatur ille virtutis corona, & ob quotidiana martyria stolatus agnum sequatur. Multę sunt mansiones apud patrem. Et stella à stella differt in claritate. Mihì concede, ut inter sanctorum calcanea, caput possim levare: ut cùm ego voluerim, ille perfecerit: mihì ignoscas, qui implere non potuì: illi tribuas pręmium, quod meretur. Plura fortasse, quàm epistolæ brevitas patiebatur, longo sermone protraxerim, quod mihì semper accidere consuevit, quando aliquid de Bonosi nostri laude dicendum fuit. Sed ut ad illud redeam, unde discesseram. Obsecro te, ne amicum, qui diu quæritur (b), vix invenitur, difficilè servatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat quilibet auro, & pompatici ferculis corusca ex sarcinis metalla radient. Charitas non potest comparari. Dilectio pretium non habet: Amicitia quæ desinere potest (c), vera numquam fuit. Vale in Christo.

EPI-

(a) *Treverim intelligit ad Rheni ripam positam, ubi fuit S. Hieronymus.*

(b) *Amicus tarde acquiritur, sed cito amittitur. Senec. de benefic.*

(c) *Veræ amicitiæ sempiternæ sunt. Cic. de amicit.*

EPISTOLA XII.

HIERONYMUS AD NEPOTIANUM DE VITA CLERICORUM ET SACERDOTUM.

ARGUMENTUM.

Nepotiano, Heliodori ex sorore nepoti, iuveni adhuc ætate, verùm senili animo, vivendi formam, quæ à clericis vel monachis servari debet, præscribit.

PEtis à me Nepotiane cariſſime literis tranſmarinis, & crebrò petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta vivendi, & qua ratione is qui ſæculi militia derelicta, vel monachus cæperit eſſe vel clericus, rectum Chriſti tramitem teneat, ne ad diverſa vitiorum diverticula rapiatur. Dum eſſem adoleſcens, imò penè puer, & primos impetus laſcivientis ætatis eremi duritia refrenarem, ſcripſi ad avunculum tuum ſanctum Heliodorum exhortatoriam epiſtolam, plenam lacrymis, querimoniiſque, & quæ deſerti ſodalis monſtraret affectum: ſed in illo opere pro ætate tunc luſimus, & calentibus adhuc rhetorum ſtudiis atque doctrinis, quædam ſcholaſtico flore depinximus; nunc jam cano capite, & arata rugis fronte, & inſtar boum pendentibus à mento palearibus, Frigidus obſiſtit circum præcordia ſanguis. Unde & in alio loco idem poëta canit: Omnia fert ætas, animum quoque. Et poſt modicum: Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mœrin jam fugit ipſa. Quod ne de gentili tantùm literatura proferre videamur, divinorum voluminum ſacramenta cognoſce. David annos natus ſeptuaginta, bellicoſus quondam vir, ſenectute frigeſcente, non poterat calefieri: quæritur itaque puella de univerſis finibus Iſraël Abiſag Sunamitis, quæ cum rege dormiret, & ſenile corpus calefaceret. Nonne tibi videtur, ſi occidentem ſequeris literam, vel figmentum eſſe de mimo, vel Attellanarum (a) ludicra? Frigidus ſenex obvoluitur veſtimentis, & niſi complexu adoleſcentulæ non tepeſcit: vivebat adhuc Berſabee, ſupererat Abigail, & reliquę uxores

3. Reg. 1.

(a) *Atellana genus eſt comœdiæ obſcœnum ab Atella Oſcorum oppido, quod nunc Averſam appellamus.*

res ejus & concubinæ, quas ſcriptura commemorat, omnes quaſi frigidæ repudiantur, & in unius tantum grandævus caleſcit amplexibus. Abraham multo David ſenior fuit, & tamen vivente Sara aliam non quæſivit uxorem. Iſaac duplices David annos habuit, & cum Rebecca jam vetula nunquam friguit. Taceo de prioribus ante diluvium viris, qui poſt annos nongentos, non dico ſenilibus, ſed penè jam carioſis artubus, nequaquam puellares quæſiere amplexus. Certè Moyſes dux Iſraelitici populi, centum & viginti annos habebat, & Sephoram non mutavit. Quæ eſt igitur iſta Sunamitis uxor & virgo tam fervens, ut frigidum calefaceret, tam ſancta ut calentem ad libidinem non provocaret? Exponat ſapientiſſimus Salomon patris ſui delicias, & pacificus bellatoris viri narret amplexus: Poſſide ſapientiam, poſſide intelligentiam. Ne obliviſcaris, & ne declinaveris à verbis oris mei, neque derelinquas illam, & apprehendet te: ama illam, & ſervabit te. Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam, & in omni poſſeſſione tua, poſſide intelligentiam, circumda illam, & exaltabit te; honora illam, & amplexabitur te, ut det capiti tuo coronam gratiarum, corona quoque deliciarum proteget te: omnes penè virtutes corporis mutanter in ſenibus, & creſcente ſola ſapientia, decreſcunt cætera, jejunia, vigiliæ, & eleemoſynæ, chameuniæ (a), huc illùcque diſcurſus, peregrinorum ſuſceptio, defenſio pauperum, inſtantia orationum, perſeverantia, viſitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemoſynæ. Et ne ſermonem longiùs protraham, cuncta quæ per corpus exercentur, fracto corpore minora fiunt, nec hoc dico, quòd in iuvenibus, & adhuc ſolidioris ætatis, his dumtaxat, qui labore & ardentiſſimo ſtudio, vitæ quoque ſanctimonia, & orationis ad Dominum Jeſum frequentia, ſcientiam conſecuti ſunt, frigeat ſapientia, quæ in pleriſque ſenibus ætate marceſcit: ſed quòd adoleſcentia multa corporis bella ſuſtineat, & inter incentiva vitiorum, & carnis titillationes, quaſi ignis in lignis viridibus ſuffocetur, ut ſuum non poſſit explicare fulgorem: ſenectus verò rurſus eorum, qui adoleſcentiam ſuam honeſtis artibus inſtruxerunt, & in lege Domini meditati ſunt die ac nocte, ætate fit doctior, uſu

Prov. 4.

(a) *Græca vox humi cubationes ſignificans.*

usu tritior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum dulcissimos fructus metit: unde & sapiens ille vir Graciæ Themistocles, cùm expletis centum & septem annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere quòd tunc egrederetur è vita, quando sapere cæpisset. Plato octogesimo primo anno scribens mortuus est, & Isocrates nonaginta & novem annos in docendi scribendique labore complevit. Taceo cæteros philosophos, Pythagoram, Democritum, Xenocratem, Zenonem, Cleantem, qui jam ætate longæva, in sapientiæ studijs floruerunt. Ad poetas venio, Homerum, Hesiodum, Simonidem, Stesichorum; qui grandes natu, cygneum nescio quid, & solito dulcius, vicina morte, cecinerunt. Sophocles, cùm propter nimiam senectutem, & rei familiaris negligentiam, à filiis accusaretur amentiæ, Oedipi fabulam, quam nuper scripserat, recitavit judicibus, & tantum sapientiæ in ætate jam fracta specimen dedi, ut severitatem tribunalium in theatri favorem verteret. Nec mirum, cum etiam Cato Censorius, Romani generis disertissimus, jam, & senex, Græcas literas discere nec erubuerit, nec desperaverit. Certè Homerus refert, quod de lingua Nestoris jam, vetuli, & penè decrepiti, dulcior melle oratio fluxerit. Sed & ipsius nominis Abisag sacramentum, sapientiam senum indicat ampliorem: interpretatur enim pater meus superfluus, vel patris mei rugitus: verbum superflui ambiguum est, sed in præsenti loco virtutem sonat, quod amplior sit in senibus, & redundans ac larga sapientia; in alio autem loco superfluus, quasi non necessarius ponitur. Abisag autem, id est rugitus, propriæ nuncupatur, quod ut maris fluctus resonat, & ut ita dicam, de pelago veniens fremitus auditur. Ex quo ostentur abundantissimum, & ultra humanam vocem divini sermonis in senibus tonitruum commorari. Porrò Sunamitis in lingua nostra, coccinea dicitur: ut significet calere sapientiam, & divina lectione fervere; quod licet Dominici sanguinis indicet sacramentum, tamen & fervorem ostendit sapientiæ, unde, & obstetrix illa in Genesi coccinum ligat in manu Phares, qui ab eo, quod parietem diviserat, duos ante populos separantem, divisoris, id est Phares, sortitus est nomen: & Rahab meretrix, in typo ecclesiæ resticulam mysterium sanguinis continen-

 tem,

tem, ut Hiericho pereunte, domus ejus salvaretur, appendit in fenestra, unde & in alio loco de viris sanctis scriptura commemorat: Hi sunt, qui venerunt de calore
Par.2 domus patris Rechab. Et Dominus noster in Evangelio.
Luc. 12. Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quam volo ut ardeat. Qui in discipulorum corda succensus, cogebat eos dicere: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via & aperiret nobis scripturas? Quorsum hæc tam longo repetita principio? Ne à me quæras pueriles declamationes, sententiarum flosculos, verborum lenocinia, & per fines capitulorum singulorum, acuta quædam breviterque conclusa: quæ plausus & clamores excitant audientium (a). Amplexetur me modo sapientia, & Abisag nostra, quæ numquam senescit, in meo requiescat sinu. Impolluta est, virginitatisque perpetuæ, & quæ in similitudinem Mariæ, cum quotidie generet, semperque parturiat, incorrupta est. Hinc reor dixisse Apostolum, Spiritu ferventes: & in Evangelio Dominum prædicasse, quod in fine mundi, quando juxta Prophetam Zachariam, stultus pastor esse cœperit, sapientia decrescente, refrigescet charitas multorum. Audi igitur, ut beatus Cyprianus ait: non diserta sed fortia. Audi fratrem collegio, patrem senio, qui te ab incunabilis fidei usque ad perfectam ducat ætatem, & per singulos gradus vivendi præcepta constituens, in te cœteros erudiat. Scio quidem, ab avunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc pontifex Christi est, te & didicisse quæ sancta sunt, & quotidie discere, normamque vitæ ejus, exemplum habere virtutum: sed & nostra qualiacumque sunt suscipe, & libellum hunc libello illius copulato, ut cum ille te monachum erudierit, hic clericum doceat esse perfectum. Igitur clericus qui Christi servit ecclesiæ, interpretetur primò vocabulum suum, & nominis definitione prolata, nitatur esse quod dicitur: si enim Κλῆρος Græcè, sors Latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors, id est pars clericorum.

est.

(a) *Idem Hieron. in Eccles. 9. Quemcumque, ait, videris in Ecclesia declamatorē, & quodam lenocinio, ac venustate verborum excitare plausus, ac risus excutere, audientes in affectus lætitiæ concitare; scito signum esse insipientiæ tā ejus qui loquitur, quam eorum qui audiant.*

est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus: nihil extra Dominum habere potest: quod si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus: verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus. Dominus pars ejus fieri non dignabitur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus: nec accipio partem inter cœteras tribus, sed quasi levita & sacerdos vivo de decimis, & altari serviens, altaris oblatione sustentor: habens victum (*a*), & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Obsecro itaque te, & repetens, iterum iterumque monebo, ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia: ne plus habeas, quam quando clericus esse cæpisti, & dicatur tibi: Cleri eorum non proderunt eis. Nonnulli enim sunt ditiores monachi, quam fuerant sæculares; & clerici, qui possideant opes sub Christo paupere, quas sub locuplete, & fallace diabolo non habuerant: ut suspiret eos ecclesia divites, quos mundus tenuit antè mendicos. Mensulam tuam (*b*) pauperes, & peregrini, & cum illis Christus conviva noverit. Negotiatorem (*c*) clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. Corrumpunt mores bonos confabulationes pessimæ. Tu aurum contemnis, alius diligit: tu calcas opes, ille sectatur: tibi cordi silentium, mansuetudo, secretum: illi verbositas, attrita frons, cui nundinæ, fora placent, & plateæ, ac medicorum tabernæ. In tanta morum discordia, quæ potest esse

Ps. 15.

(a) *S. Bern. Ep. 2. ad Fulconem: Quicquid prçter quotidianum victum, & vestitum simplicem de altario retines, tuũ non est, sacrilegium est, rapina est.*

(b) *In Conc. Turon. 2. Can. 5. statutum est, ut suos pauperes alerent non modo Presbyteri, sed etiam laici.*

(c) *In Conc. Carth. Can. 15. statutum est, ut Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi, vel Clerici non sint conductores, neque procuratores, neque ullo turpi, vel inhonesto negotio victum quçrant, qui a respicere debent scriptum esse: nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Vide tit. decretal. de vita, & honest. Clericarum.*

esse concordia? Hospitiolum tuum aut rarò aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem (*a*) tecto mansites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior David, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit. Ægrotanti tibi quilibet sanctus frater assistat, & germana, vel mater, aut probatæ quelibet apud omnes fidei: quod si hujuscemodi non fuerint consanguinitatis castimoniæque personæ, multas anus (*b*) nutrit ecclesia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant ministrando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat eleemosynę. Scio quosdam convaluisse corpore, & animo ęgrotare cœpisse. Periculosè tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus aut vidua visitatur, aut virgo, numquam domum solus introeas (*c*). Tales habeto socios, quorum contubernio non infameris. Si lector, si acolythus, si psaltes te sequitur, non ornentur veste, sed moribus (*d*): nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum sola, secreto, & absque arbitro vel teste non sedeas. Si familiarius est aliquid loquendum, habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, vel maritatam: non est tam in humana,

ut

(a) *Concessit olim Nyc. Synodus Clericis cum matre, sorore, aliisque personis simul habitare, in quibus nulla esset suspicio. Verum ex Nānat. Conc. id etiam probibitum fuit Can. 3. quia, ait, instigāte diabolo etiā in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiā in pedissequis illarum.*

(b) *Anus viduas ab Ecclesia nutriri solitas esse, earumque ministerio uti consuevisse fideles, ex Apostolo constat. Viduarum munus erat ægrotantes mulieres invisendi; cū baptismo tingendæ essent, ministrandi; ac tandē quędā pręstandi quę viros non decebant.*

(c) *Invisere feminas à Synodo Cart. 3. Can. 25. vetantur Clerici, nisi permittente Episcopo, & alio Clerico concomitante. Conciliū Tarrac. jubet, ut Clerici consanguineas, cum subest necessitas visitent; idque raro, & celeri salutatione, & præterea testē solatii sui fide, & ætate probatū secū adhibeat.*

(d) *Conc. Carth. 4. Can. 45. Clericus professionem suam & in habitu, & in incessu probet, & nec vestibus, nec calceamētis decorem quærat.*

ut nullum præter te habeat, cui se audeat credere. Caveto omnes suspiciones, & quicquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicitas (*a*), & oblatos ac degustatos cibos, blandasque, & dulces litterulas sanctus amor non habet: Mel meum lumen meum, meum desiderium, omnes delicias, & lepores, & risu dignas urbanitates, & cœteras ineptias amatorum in comędiis erubescimus, in sæculi hominibus detestamur, quanto magis in monachis, & in clericis, quorum & sacerdotium proposito, & propositum ornatur sacerdotio? Nec hoc dico, quod aut in te aut in sanctis viris ista formidem sed quod in omni proposito, & in omni gradu & sexu, & boni, & mali reperiantur, malorumque condemnatio laus bonorum sit. Pudet dicere, sacerdotes idolorum, mimi, & aurigæ, & scorta hęreditates capiunt: solis clericis & monachis hoc lege (*b*) prohibetur, & prohibetur non à persecutoribus, sed à Principibus Christianis. Nec de lege conqueror, sed doleo, cur meruimus hanc legem. Cauterium bonum est, sed quod mihi vulnus, ut indigeam cauterio? Provida severaque legis cautio, & tamen nec sic refrenatur avaritia. Per fideicommissa legibus illudimus, & quasi majora sint Imperatorum scita quam Christi leges timemus; evangelia contemnimus. Sit heres, sed mater filiorum, idest gregis sui, ecclesia, quæ illos genuit, nutrivit, & pavit. Quid nos inferimus inter matrem & liberos? Gloria episcopi est, pauperum inopiæ providere. Ignominia sacerdotis est, propriis studere divitiis (*c*). Natus in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix milio, & cibario pane rugientem saturare ventrem poteram, nunc similam, & mella fastidio, novi, & genera, & nomina

(a) *Idest ori ad osculandũ porrectas; hac enim ceremonia amantes donatas porrigebant vestes, & oblatos, pręgustatosque cibos.*

(b) *Intelligit legẽ Valentiani, Valentis, & Gratiani Imp. l. 20. Cod. Th. de Ep. & Cler. anno 371. illã vero ãtiquavit Marcianus Imp. ejusque ea de re sanctionem probavit Justinianus, ac suo Codici inseri voluit. l. Generali. Cod. de Ep. & cle.*

(c) *Nihil tam fœdum, quam à clericis luxui impendi ea bona, quæ temperantiæ, & amatoribus paupertatis addicta fuere. Hieron. in Mich. permittitur tibi Sacerdos ut vivas de altari, non ut luxuries.*

mina piscium, in quo litore concha lecta sit calleo: saporibus avium discerno provincias, & ciborum me raritas ac novissimè damna ipsa delectant. Audio præterea in senes(a), & anus absque liberis, quorundam turpe servitium: ipsi apponunt matulam (b) obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propria suscipiunt: pavent ad introitum medici: trementibusque labiis an commodius habeant sciscitantur: & si paululum senex vegetior fuerit, periclitantur, simulataque lætitia mens intrinsecus avara torquetur: timent enim ne perdant ministerium, & vivacem senem, Mathusalem annis comparant. O quanta apud Deum merces, si in præsenti pretium non sperarent. Quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur. Minori labore margaritum Christi emi poterat. Divinas scripturas (c) sæpius lege, imo numquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce, quod doceas: obtine eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. Permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris, paratus semper ad satisfactionem, omni poscenti te rationem, de ea quæ in te est spe. Non confundant opera tua sermonem tuum; ne, cum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat, cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat. Accusare avaritiam & latro potest; sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent. Esto subjectus pontifici tuo (d), & quasi animæ parentem suscipe. Amare filiorum, timere servorum est. Si pater sum,
Mal.1. inquit, ubi est honor meus? Si Dominus ego sum, ubi est timor meus? plura tibi in eodem viro observanda sunt nomina, monachus, pontifex, avunculus, qui te

(a) *Dolet etiã S. Ambr. Clericos, & monachos sui temporis totos fuisse in aucupandis hæreditatibus. L. 3. de offic. cap. 9.*

(b) *Immundũ vas hebræi matulã vocant, quo ad suscipienda, & proiicienda stercora uti solemus. Hieron. in Ose. c. 8.*

(c) *Lectionem sacrę scripturę S. Patres Clericis pręsertim inculcant. At nunc (ait Hieron. ep. ad Dam. de filio prodigo) etiã Sacerdotes Dei omissis Evangeliis, & Prophetis videmus comœdias legere.*

(d) *Vetus est Eccl. disciplina, quod suis Episcopis in sacra ordinatione clerici obedientiam promittant; quod tamen quidã variis artibus eludunt.*

te jam in omnibus quæ sancta sunt docuit. Illud etiam dico, quod episcopi sacerdotes se esse noverint, non dominos: honorent clericos, quasi clericos, ut & ipsis à clericis, quasi episcopis, honor deferatur. Scitum illud est oratoris Domitii; Cur ego te, inquit, habeam ut principem, cum tu me non habeas ut senatorem? Quod Aaron & filios ejus, hoc episcopum & presbyteros esse noverimus. Unus dominus, unum templum, unum sit etiam ministerium. Recordemur semper, quid Apostolus Petrus præcipiat sacerdotibus: Pascite eum, qui in vobis est, gregem Domini, providentes non coactè, sed spontanee secundùm Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè; neque ut dominantes in clerum, sed forma facti gregis ex animo, ut cum apperuerit princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronam. Pessimę cõsuetudinis est in quibusdam ecclesiis, tacere (*a*) presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui, quasi aut invideant, aut non dignentur audire. Et si alii, inquit Apostolus Paulus, fuerit revelatũ sedenti, prior taceat: potestis enim per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes consolentur: & spiritus prophetarum prophetis subjectus est; non enim dissensionis Deus, sed pacis. Gloria patris est filius sapiens. Gaudeat episcopus judicio suo, cum tales Christo elegerit sacerdotes. Docente te in ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscitetur: lacrymæ auditorum, laudes tuæ sint, sermo presbyteri, scripturarum lectione conditus sit. Nolo te declamatorem esse & rabulam (*b*) garrulumque sine ratione, sed mysteriorum peritum, & sacramentorum Dei tui eruditissimum. Verba voluere, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere, indoctorum hominum est. Attrita frons interpretatur sæpe quod nescit, & cùm alijs persuaserit, sibi

Pet 5.

(a) *Id moris in Africa fuisse tradit Possidius in vita Augustini, ut Pręsbyteri ne concionarentur unquam, nisi absente Episcopo; primũ autem Valeriũ Hipponensem Episcopũ cũ gente gręcus esset, nec latinã linguam satis calleret, Augustino pręcepisse, ut pręsente se concionem haberet: quod exemplũ deinde reliqui Episcopi imitati sunt.*

(b) *Rabula, ut Nonio placet, à rabie dicitur, quasi rabiosus; hinc Cic. quasi rabulæ, qui sibi diserti nõ videntur, nisi omnia tumultu, & vociferatione concusserint.*

ſibi quoque uſurpat ſcientiam. Præceptor quondam meus Gregorius Nazianzenus, rogatus à me ut exponeret, quid ſibi vellet in Luca ſabbatum Δευτεροπρωτον eleganter luſit. Docebo te, inquiens, ſuper hac re in eccleſia: in qua mihi omni populo acclamante, cogeris invitus ſcire quod neſcis, aut certè ſi ſolus tacueris, ſolus ab omnibus ſtultitiæ condemnaberis. Nihil tam facile, quam vilem plebeculam, & indoctam concionem linguæ volubilitate decipere, quæ quidquid non intelligit, plus miratur. M. Tullius, in quem pulcherrimum illud elogium eſt: Demoſthenes tibi præripuit, ne eſſes primus orator, tu illi, ne ſolus: in oratione pro Q. Gallo, quid de favore vulgi, & de imperitis concionatoribus loquatur, attende: ne his fraudibus ludaris: loquor enim, quæ ſum ipſe nuper expertus. Unus quidam poeta nominatus homo perlitteratus, cujus ſunt illa colloquia poetarum ac philoſophorum, cùm facit Euripidem & Menandrum inter ſe, alio loco Socratem atque Epicurum diſſerentes, quorum ætates non annis, ſed ſæculis ſcimus eſſe disjunctas, quantos is plauſus & clamores movet? multos enim condiſcilos habet in theatro, qui ſimul literas non didicerant. Veſtes pullas æquè devita ut candidas. Ornatus ut ſordes parimodo fugiendæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non abſque amictu lineo incedere, ſed pretium veſtium linearum non habere, laudabile eſt: alioquin ridiculum, & plenum dedecoris eſt referto marſupio, quod ſudarium, orariumque non habeas gloriari. Sunt qui pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant, & ſub prætextu eleemoſynæ quærunt divitias; quæ magis venatio appellanda eſt, quam eleemoſynæ genus. Sic beſtiæ, ſic aues, ſic capiuntur & piſces. Modica in hamo eſca ponitur, ut matronarum in eo ſacculi protrahantur. Sciat Epiſcopus cui commiſſa eſt eccleſia, quem diſpenſationi pauperum curæque præficiat (a); Melius eſt

(a) *Sæpe ſacris canonibus cautum fuit debere epiſcopos ad recte munus ſuum, prædicationis ſcilicet explendum, ſe cæteris curis quantumvis piis exonerare, alium deligentes, qui illas fideliter procurarent, Vide Conc. cart Can. 17. & 20. & Rom. Conc. ſub ſan. mem. Bened. XIII. quam diſciplinā Apoſtoli docuerunt, qui ut orationi, & miniſterio verbi inſtarent, menſarū curas in 7. Diaconos transtulere. Act. 6.*

est non habere quod tribuam, quàm impudenter petere, quòd recondam. Sed & genus arrogantiæ est, clementiorem te velle videri, quam pontifex Christi est. Non omnia possumus omnes. Alius in ecclesia oculus est, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cætera. Lege Pauli epistolam ad Corinthios; quomodo diversa, 1.Cor.12
membra unum corpus efficiunt. Nec rusticus tamen & simplex frater ideo se sanctum putet, si nihil noverit: nec peritus & eloquens, lingua æstimet sanctitatem. Multoque melius est è duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Multi ędificant parietes, & columnas ecclesiæ substruunt: marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur: & ministrorum Christi nulla electio est. Neque verò mihi aliquis opponat dives in Judæa templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta: tunc hæc probabantur à Domino, quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat redemptio peccatorum, quamquam hæc omnia præcesserint in figura. Scripta sunt autem propter nos, in quos fines sæculorum devenerunt. Nunc verò, cùm paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicarit, cogitemus crucem ejus, & divitias lutum putabimus. Quid miramur, quòd Christus vocat iniquum mammona? quid suspicimus, & amamus, quod Petrus se non habere gloriosè testatur? alioquin, si tantum literam sequimur, & in auro atque divitijs simplex nos delectat historia, cum auro observemus & cætera. Ducant pontifices Christi uxores virgines: Quamvis bonæ mentis sit, qui cicatricem habuerit, & deformis est: privetur sacerdotio, lepra corporis, animæ vitiis præferatur. Crescamus & multiplicemur, & repleamus terram, nec immolemus agnum, nec mysticum pascha celebremus: quia hæc absque templo fieri lege prohibentur. Figamus septimo mense tabernaculum, & solemne jejunium buccina concrepemus. Quòd si hæc omnia, spiritualibus spiritualia comparantes, scientesque cum Paulo, quòd lex spiritualis est, & David verba cantantes: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua: sic intelligimus, ut Dominus Ps.118.
quoque noster intellexit, & interpretatus est sabbatum: aut aurum repudiemus cum cæteris superstitionibus Judæo-

dæorum: aut si aurum placet, placeant, & Judæi, quos cum auro aut probare nobis necesse est, aut damnare. Convivia tibi vitanda sunt sæcularium (a), & maxime eorum, qui honoribus tument. Turpe est, ante fores sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores consulum & milites excubare, judicemque provinciæ melius apud te prandere, quam in palatio. Quod si obtenderis te facere hæc, ut roges pro miseris atque subjectis: judex sæculi plus defert clerico continenti, quàm diviti: & magis sanctitatem tuam venerabitur, quam opes: aut si talis est, qui non audiat clericos pro quibuslibet tribulatis, nisi inter phyalas, libenter carebo hujuscemodi beneficio, & Christum rogabo pro Judice, qui magis & citiùs subvenire potest, quàm judex. Melius enim est confidere in Domino, quàm confidere in homine: melius est sperare in Domino, quàm sperare in principibus. Numquam vinum redoleas, ne audias illud philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare. Vinolentos sacerdotes & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet: Qui altario deserviunt, vinum, & siceram non bibant. Sicera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest, sive illa quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut cum favi decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctisque frugibus aqua pinguior coloratur. Quidquid inebriat, & statum mentis evertit, fuge similiter ut vinum. Nec hoc dico, quòd Dei à nobis creatura damne-
1. Tim. 5. tur: siquidem, & Dominus vini potator est appellatus, & Timotheo dolenti stomachum, modica vini sorbitio relaxata est: sed modum pro ætatis, & valetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando, quòd si absque vino ardeo adolescentia, & inflammor calore sanguinis, & succulento validoque sum corpore: libenter carebo poculo, in quo suspicio veneni est. Pulchrè dicitur apud Græcos, & nescio an apud nos æque resonet: Pinguis venter non gignit mentem tenuem. Tantum tibi jejunorum modum impone, quantum ferre potes: sint tibi pura.

(a) *Dolet S. Petr. Dam. quod ad episcoporum mensam affluentibus deliciis alieni ructent, & pauperes, quorum est tota substantia procul exclusi famis inopia contabescant.*

ra, casta, simplicia, moderata & non superstitiosa jejunia. Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesque ciborum quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel pistacia? Tota hortorum cultura vexatur, ut cibario non vescamur pane, & dum delicias sectamur, à regno cœlorum retrahimur. Audio præterea quosdam, contra rerum hominumque naturam, aquam non bibere, nec vesci pane, sed sorbitiunculas delicatas, & contrita olera, baccarumque succum non calice sorbere sed concha. Pro pudor! non erubescimus istiusmodi ineptijs, nec tædet superstitionis. Insuper etiam famam abstinentiæ in delicijs quærimus. Fortissimum jejunium est aqua & panis, sed quia gloriam non habet, & omnes pane, & aqua vivimus, quasi publicum & commune jejunium non putatur. Cave ne hominum rumusculos aucuperis: ne offensam Dei populorum laude commutes. Si adhùc, inquit Apostolus, hominibus placerem, Christi servus non essem. Desiit placere hominibus, & servus factus est Christi. Per bonam famam & malam, à dextris, & à sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non divitiis tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit & tristia: per diem sol non urit eum, neque Luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & ostentui habere phylacteria, & conscientia repugnante, pharisaica ambitione circumdari. Quanto melius erat, hæc non in corpore, sed in corde gestare, & Deum habere fautorem, non aspectus hominum: Inde pendet euangelium, inde lex & Prophetæ, sive sacra & Apostolica doctrina: melius est enim hæc omnia in mente portare, quàm in corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot species gloriarum percurrant. Vis scire quales Dominus quærat ornatus? Habeto prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem: his cœli plagis includere: hæc te quadriga, velut aurigam Christi ad metam concita ferat; nihil hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi sunt & tutamini, gem-

Gal. 1.

mæ vertuntur in ſcuta. Cave quoque ne aut linguam aut
Pſ 49. aures habeas prurientes, id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas (a), aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum, hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè quòd ero ſimilis tui? arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Parce à detractione linguæ, cuſtodi ſermones tuos: & ſcito quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conſcientia judicaris, & in his ipſe deprehenderis, quæ in aliis arguebas. Neque verò illa juſta eſt excuſatio: Referentibus aliis injuriam facere non poſſum. Nemo invito audito libenter refert. Sagitta in lapidem numquam figitur, interdum reſiliens percutit dirigentem. Diſcat detractor, dum te videt non libenter audire, non
Prov. 24 facilè detrahere. Cum detractoribus, ait. Salomon, ne miſcearis, quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam utriuſque quis novit? tam videlicet ejus, qui detrahit, quam illius qui accommodat aurem detrahenti. Officii ergo tui eſt, viſitare languentes, noſſe domos matronarum ac liberos earum, & nobilium virorum cuſtodire ſecreta. Officii tui, non ſolùm oculos caſtos ſervare, ſed linguam. Numquam de formis mulierum diſputes, nec, quid agatur in alia, domus alia per te noverit. Hippocrates adjurat diſcipulos antequam doceat, & in verba ſua jurare compellit, extorquet ſacramento ſilentium, ſermonem, inceſſum, habitum, moreſque præſcribit: quanto magis nos, quibus animarum cura commiſſa eſt; omnium Chriſtianorum domos debemus amare, quaſi proprias? Conſolatores potiùs nos in mœroribus ſuis, quàm convivas in proſperis noverint. Facilè contemnitur clericus, qui ſæpe vocatus ad prandium, non recuſat. Numquam petentes, raró accipiamus rogati. Beatius enim eſt magis dare, quam accipere; neſcio enim quomodo etiam ipſe, qui deprecatur ut tribuat, cùm acceperis, viliorem te judicat: & mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur. Prædicator continentiæ, nuptias ne conciliet. Qui

Apo-

(a) *Ait S. Bernardus, quod detractor, & libens auditor uterque Diabolum portat, ille in lingua, hic in aure. Idem etiā docet, quod in ore ſæcularium nugæ nugæ ſunt, in ore Sacerdotum ſunt blaſphemiæ.*

Apostolum legit dicentem : Superest ut qui habent uxores, sic sint quasi non habeant: cur virginem cogit ut nubat ? Qui de monagamia sacerdos est, quare viduam hortatur ut digama sit : Procuratores & dispensatores domorum alienarum atque villarum quomodo possunt esse clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates ? Amico quippiam rapere, furtum est : Ecclesiam fraudare, sacrilegium est : accepisse quod pauperibus erogandum sit, &, esurientibus plurimis, vel cautum esse velle, vel timidum, aut quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. Ego fame torqueor, & tu judicas quantum ventri meo satis sit, aut divide statim quod acceperis, aut si timidus dispensator es, dimitte largitorem, ut sua ipse distribuat. Nolo sub occasione mea sacculus tuus plenus sit, nemo mea melius me servare potest. Optimus dispensator est, qui sibi nihil seruat. Coegisti me, Nepotiane charissime, lapidato jam virginitatis libello, quem sanctæ Eustochio Romæ scripseram, post annos decem rursus Bethelem ora reserare, & confodiendum me linguis omnium prodere.

EPISTOLA XIII.

HIERONYMUS RUSTICO MONACHO VIVENDI FORMAM PRÆSCRIBIT.

ARGUMENTUM.

Docet, quomodo vitam monacho dignam instituere debeat, & quanto tutius sit in monasterio cum aliis, quàm in solitudine illam traducere.

NIhil Christiano felicius, cui promittitur regnum cœlorum : nihil laboriosius, qui quotidie de vita periclitatur ; nihil fortius, qui vincit diabolum : nihil imbecillius, qui à carne superatur, utriusque rei exempla sunt plurima Latro credit in cruce, & statim meretur audire. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Judas de Apostolatus fastigio in proditionis tartarum labitur, nec familiaritate convivii, nec intinctione buccellæ, nec osculi gratia frangitur, ne quasi hominem tradat, quem filium Dei noverat. Quid Samaritana vilius ? non

solùm ipsa credidit, & post sex viros vnum invenit Dominum, Messiamque cognovit ad fontem, quem in templo Judæorum populus ignorabat: sed & auctor sit salutis multorum, & Apostolis ementibus cibos, esurientem reficit, lassumque sustentat. Quid Salomone sapientius? attamen infatuatur amoribus mulierum. Bonum est sal, nullumque sacrificium absque hujus aspersione suscipitur, unde & Apostolus præcipit: Sermo vester semper in gratia sale sit conditus. Quod si infatuatur, foras projicitur, in tantumque perdit nominis dignitatem, ut ne in sterquilinium quidem utile sit, quo solent credentium arva condiri, & sterile animarum solum pinguescere. Hæc dicimus, ut prima te fili Rustice fronte doceamus, magna cœpisse, & excelsa sectari, & adolescentiæ immò pubertatis incentiva calcantem, perfectæ quidem ætatis gradum scandere, sed lubricum iter esse, per quod ingrederis, nec tantum sequi gloriæ post victoriam, quantum ignominiæ post ruinam: Non mihi nunc per virtutum prata ducendus est rivuulus; nec laborandam ut ostendam tibi variorum pulchritudinem florum, quid in se lilia habeant puritatis, quid rosa verecundiæ possideat, quid violæ purpura promittat in regno, quid rutilantium spondeat pictura gemmarum, jam enim (propitio Deo) stivam tenes: jam tectum atque solarium cum Petro Apostolo conscendisti; qui esuriens in Judæis, Cornelii saturatur fide, & famem incredulitatis eorum, gentium conversione restinguit, atque in vase evangeliorum quadrangulo, quod de cœlo descendit ad terram, docetur, & dicit omnes homines posse salvari, rursumque quod viderat in specie candidissimi linteaminis in superna transfertur, & credentium turbam de terris ad cœlum rapit, ut
Mat. 5. pollicitatio Domini compleatur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Totum quod apprehensa manu insinuare tibi cupio, quod quasi doctus nauta post multa naufragia rudem conor instruere vectorem: illud est, ut in quo littore pudicitiæ pirata sit, noveris, ubi Charybdis, & radix omnium malorum avaritia, ubi Scyl-
Gal. 5. læi obtrectatorum canes, de quibus Apostolus loquitur: Ne mordentes invicem mutuò consumamini: quomodo, in media tranquillitate securi, Lybicis interdum vitiorum Syrtibus obruamur: quid venenatorum animantium desfer-

certum hujus seculi nutriat. Navigantes Rubrum mare, Exod.14.
in quo optandum nobis est, ut verus Pharao cum suo mergatur exercitu, multis difficultatibus ac periculis ad vrbem maximam perveniunt. Utroque in littore gentes vagæ imò belvæ habitant ferocissimæ; semper soliciti, semper armati, totius anni vehunt cibaria; latentibus saxis, vadisque durissimis plena sunt omnia, ita ut speculator doctus in summa mali arbore sedeat, & inde regendæ & circum flectendæ navis dictata prædicet. Felix cursus est, si post sex menses supradictæ urbis portum teneant, à quo se incipit aperire Oceanus: per quem vix anno perpetuo ad Indiam pervenitur, & ad Gangem fluvium, quem Phison sancta scriptura commemorat, qui circumit totam terram Evilath, & multa genera pigmentorum de paradisi dicitur fonte devehere: ubi nascitur carbunculus, & smaragdus, & margarita candentia, & uniones, quibus nobilium feminarum ardet ambitio: montesque aurei, quos adire, propter gryphas & dracones & immensorum corporum monstra, hominibus impossibile est, ut ostendatur nobis, quales custodes habeat avaritia. Quorsum ista? Perspicuum est, si negotiatores sæculi tanta sustinent, ut ad incertas periturasque divitias perveniant, & servent cum animæ discrimine, quæ multis periculis quæsierunt: quid Christi negetiatori faciendum est, qui venditis omnibus, querit pretiosissimum margaritum? qui totis substantiæ suæ opibus emit agrum, in quo reperiat thesaurum, quem nec fur effodere, nec latro possit auferre? Scio me offensurum esse quamplurimos, qui generalem de vitijs disputationem in suam referunt contumeliam: & dum mihi irascuntur, suam indicant conscientiam; multòque pejus de se, quàm de me judicant: ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia, certas personas eligam atque perstringam. Prudentis viri est, ac prudentium feminarum, dissimulare, immo emendare quod in se intelligant, & indignari sibi magis quàm mihi, nec in monitorem maledicta congerere; qui etsi iisdem teneatur criminibus, certè in eo melior est, quòd sua ei mala non placent. Audio religiosam te habere matrem, multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudivit infantem, ac post studia Galliarum, quæ vel florentissima sunt, misit Romam, non parcens sumptibus, &

absentiam filii spe sustinens futurorum: ut ubertatem Gallici, nitoremque sermonis gravitas Romana condiret, nec calcaribus in te, sed frenis uteretur; quod & in disertissimis viris Græciæ legimus qui Asianum tumorem (a) Attico siccabant sale, & luxuriantes flagellis vineas falcibus reprimebant, ut eloquentiæ torcularia non verborum pampinis, sed sensuum quasi uvarum expressionibus redundarent; hanc tu suscipe ut parentem, ama ut nutricem, venerare ut sanctam. Nec aliorum imiteris exemplum, qui relinquunt suas, & alienas appetunt, quorum dedecus in propatulo est, sub nominibus pietatis, quærentium suspecta consortia. Novi ego quasdam, jam maturioris ætatis, libertini (b) generis adolescentibus delectari, & filios quærere spirituales, paulatimque pudore superato, ficta matrum nomina erumpere in licentiam maritalem. Aliæ sorores virgines deserunt, & externis viduis copulantur. Sunt quæ oderunt suos, & non suorum palpantur affectu: quarum impatientia, index animi, nullam recipit excusationem: & cassa pudicitiæ velamenta quasi aranearum fila dirumpit. Videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa, à mulieribus non posse discedere, sub eodem manere tecto, simul inire convivia, ancillas iuvenes habere in ministerio, & præter vocabulum nuptiarum omnia esse matrimonii. Nec hæc culpa est Christiani nominis, si simulator religionis in vitio sit: quinimo confusio gentilium, cùm ea vident ecclesiis displicere, quæ omnibus bonis non placent. Tu verò, si monachus esse vis non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui renunciando, hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ. Sordidæ vestes, candidæ mentis indicia sint: vilis tunica contemptum sæculi probet: ita dumtaxat, ne animus tumeat, ne habitus sermoque dissentiant. Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis jejuniorum cupit frigore extinguere, quæ & ipsa moderata sint, ne nimia debilitent stomachum, & majorem refectionem poscentia, erumpant in cruditatem, quæ parens libidinum est. Modicus ac temperatus cibus & carni &

animæ

(a) *Apposite longum Asiaticũ dicendi genus tumorẽ, & breve laconicum, sal atticum vocat; quippe cum sale injecto superflui desiccentur humores.*

(b) *Libertus est is qui ex servo factus est liber; inde libertini generis ducitur nomen.*

animæ utilis est. Matrem ita vide, ne per illam alias videre cogaris: quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum vivat suo pectore vulnus. Ancillas quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidiis: quia quanto vilior earum conditio, tanto facilior est ruina. Et Joannes Baptista sanctam matrem habuit, pontificisque filius erat, & tamen nec matris affectu, nec patris opibus vincebatur, ut in domo parentum, cum periculo viveret castitatis. Vivebat in eremo, & oculis desiderantibus Christum, nihil aliud dignabatur aspicere: vestis aspera, zona pellicea, cibus locustæ, melque silvestre, omnia virtuti, & continentiæ præparata. Filii Prophetarum, quos monachos in veteri testamento legimus, ædificabant sibi casulas propter fluenta Jordanis, & turbis urbium derelictis, polenta & herbis agrestibus victitabant. Quamdiu in patria tua es, habeto cellulam pro paradiso: varia scripturarum poma decerpe, his utere deliciis, harum fruere complexu. Si scandalizat te oculus, pes, manus, proiice ea. Nulli parcas, ut soli parcas animæ. Qui viderit, inquit Dominus, mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra non sunt munda, in conspectu Domini, quanto magis homines, quorum vita tentatio est? Væ nobis, qui, quoties concupiscimus, toties fornicamur. Inebriatus est, inquit, gladius meus in cœlo, multo amplius in terra, quæ spinas & tribulos generat. Vas electionis, in cujus ore Christus resonabat macerat corpus suum, & subiicit servituti, & tamen cernit naturalem carnis ardorem suæ repugnare sententiæ, ut quod non vult, hoc agere compellatur, & quasi vim patiens, vociferatur, & dicit: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et tu te arbitraris absque lapsu, & vulnere posse transire, nisi omni custodia servaveris cor tuum, & cum Salvatore dixeris: Mater mea & fratres mei hi sunt, qui faciunt voluntatem patris mei? Crudelitas ista pietas est. Immo quid tam pium, quam sanctæ matri sanctum filium custodire? Optat & illa te vivere, & non videre ad tempus ut semper cum Christo videat. Anna Samuelem non sibi, sed tabernaculo genuit. Filii Jonadab, qui vinum & siceram non bibebant in tentoriis, & quas nox compulerat, sedes habebant,

Luc. 11. Mat. 5. 1. Cor. 9. Luc. 8. 1. Reg 1. Hier. 35.

Ps. 70. scribuntur in Psalmo, quod primi captivitatem sustinuerint, qui ab exercitu Chaldæorum, vastante Judeam, urbes introire compulsi sunt. Viderint quid alii sentiant unusquisque enim suo sensu ducitur: mihi oppidum carcer, & solitudo paradisus est. Quid desideramus urbium
Exod. 2. frequentiam, qui de singularitate censemur? Moyses ut præesset populo Judæorum, quadraginta annis eruditur in eremo: pastor ovium, hominum factus est pastor. Apostoli de piscatione lacus Genezareth ad piscationem hominum transierut. Qui tunc habentes patrem, rete, naviculam secuti Dominum, protinus omnia relinquerunt, portantes quotidie crucem suam, & ne virgam quidem in manu habentes. Hæc dico, ut etiam si clericatus te titillat desiderium discas quod possis docere, & rationabilem hostiam offeras Christo, ne miles antè quam tyro, ne prius magister sis quam discipulus. Non est humilitatis meæ neque mensuræ judicare de clericis, & de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum suum, quem si tenueris, quomodo tibi in eo vivendum sit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Nunc monachi incunabula moresque discutimus, & ejus monachi, qui liberalibus studiis eruditus in adolescentia, jugum Christi collo suo imposuit. Primumque tractandum est, utrum solus, an cum aliis in monasterio vivere debeas. Mihi quidem placet, ut habeas sanctorum contubernium; nec ipse te doceas; & absque doctore ingrediaris viam, quam numquam ingressus es, statimque tibi in partem alteram declinandum sit, & errori pateas: plusque aut minus ambules, quam necesse est, ne aut currens lasseris, aut moram faciens obdormias. In solitudine cito subrepit superbia: & si parumper jejunaverit, hominemque non viderit, putat se alicujus esse momenti, oblitusque sui, unde & quò venerit, intus corde, lingua foris vagatur. Judicat contra Apostoli voluntatem alienos servos, quo gula voluerit, porrigit manum; dormit quantum voluerit, nullum veretur, facit quod voluerit, omnes inferiores se putat, crebiusque in urbibus, quam in cellula est, & inter fratres simulat verecundiam, qui platearum turbis colliditur. Quid igitur? solitariam vitam reprehendimus? Minimè, quippe quam sæpe laudavimus; sed de ludo monasteriorum, hujuscemodi volumus egredi mi-

milites, quos eremi dura rudimenta non terreant; qui specimen conversationis suæ multo tempore dederint: qui omnium fuerint minimi, ut primi omnium fierent: quos nec esuries aliquando, nec saturitas superavit, qui paupertate lætantur, quorum habitus, sermo, vultus, incessus, doctrina virtutum est: qui nesciunt secundum quosdam ineptos homines, dæmonum pugnantiũ contra se portenta confingere, ut apud imperitos, & vulgi homines miraculum sui faciant, & exinde lucra sectentur. Vidimus nuper & planximus, Cræsi opes unius morte deprehensas, urbisque stipes quasi in usus pauperum congregatas, stirpi, & posteris derelictas. Tunc ferrum quod latebat in profundo, supernatavit aquę: & inter palmarum arbores myrrhę amaritudo mõstrata est. Nec mirum: talem & socium & magistrum habuit, qui egentium famem suas fecit esse divitias, & miseris derelicta, in suam reservavit miseriam: quorum clamor tandem pervenit ad cœlum, & patientissimas Dei vicit aures, ut missus angelus pessimus, Nabal (a) Carmelo diceret: 1 Reg. 25.
Stulte hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem Luc. 12.
præparasti, cujus erunt? Volo ergo te & propter causas quas supra exposui, non habitare cum matre, & præcipuè ne aut offerentem delicatos cibos renuendo contristes: aut, si acceperis, oleum igni adiicias, & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites. Numquam de manu & oculis tuis recedat liber; discatur psalterium ad verbum: oratio sine intermissione, vigil sensus sit, nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum. Si Apostoli, habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum, pro spiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in usus tuos cessura non præpares? vel fiscellam texe junco, vel canistrum lentis plecte viminibus: sarriatur humus: areo-

læ

(a) *Avarum Monachum Nabal Carmelo comparat; Is enim erga David, & ejus socios aliquid alimẽti benedictionis nomine postulantes, avarus fuit, ideoque ab Angelo percussus.*

læ æquo limite dividantur: in quibus cum olerum jacta fuerint semina, vel plantæ per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ: ut pulcherrimorum versuum spectator assistas: Ecce supercilio clivosi tramitis undam elicit: illa cadens raucum per levia murmur Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arua. Inserantur infructuosæ arbores vel gemmis, vel surculis: ut parvo post tempore laboris tua dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis proverbia: & monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam, in parvis disce corporibus. Texantur & lina capiendis piscibus: scribantur libri: ut & manus operetur cibum, & animus lectione saturetur. In desideriis est omnis otiosus. Ægyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque operis labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem. Ne vagetur perniciosis cogitationibus mens, & instar fornicantis Hierusalem, omni transeunti divaricet pedes suos. Dum essem juvenis, & solitudinis me deserta vallarent, incentiva vitiorum ardoremque naturæ ferre non poteram: quem cum crebris jejuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æstuabat: ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi, ut post Quintiliani acumina, Ciceronis fluvios, gravitatemque Frontonis, & lenitatem Plinii, alphabetum discerem, & stridentia anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desparaverim, quotiesque cessaverim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia tam mea, qui passus sum, quàm eorum, qui mecum duxerunt vitam;& gratias ago Domino, quod de amaro semine literarum dulces fructus carpo. Dicam & aliud, quod in Ægypto viderim. Græcus adolescens erat in cœnobio, qui nulla abstinentia, nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere. Hunc periclitantem pater monasterii hac arte servavit: Imperat cuidam viro gravi, ut jurgiis atque conviciis insectaretur hominem, & post irrogatam injuriam primus veniret ad querimoniam. Vocati testes pro eo loquebantur, qui contumeliam fecerat: flere ille contra mendacium: nullus alius credere veritati: solus pater detentionem suam callidè opponere, ne

abun-

abundantiori tristitia absorberetur frater. Quid multa? Ita annus ductus est, quo expleto interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis, an adhuc molestiæ aliquid sustineret: Papæ, inquit, vivere mihi non licet, & fornicari libeat. Hic si solus fuisset, quo adjutore superasset? Philosophi sæculi solent amorem veterem amore novo quasi clavum clavo expellere, quod & Assuero regi septem principes fecere Persarum, ut Vasthi reginæ desiderium, aliarum puellarum amore compescerent. Illi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur: nos amore virtutum vitia superemus. Declina, ait, à malo, & fac bonum: quære pacem, & persequere eam. Nisi oderimus malum, bonum amare non possumus: quin potiùs faciendum est bonum, ut declinemus à malo. Pax quærenda, ut bella fugiamus, nec sufficit eam quærere, nisi inventam fugientéque omni studio persequamur, quæ exuperat omnem sensum, in qua habitatio Dei est, dicente propheta: Et factus est in pace locus ejus. Pulchreque persecutio pacis dicitur, juxta illud Apostoli: Hospitalitatem persequentes, ut non levi usitatoque sermone, & (ut ita loquar) summis labiis hospites invitemus, sed toto mentis ardore teneamus, quasi offerentes se cum lucro nostro atque compendio. Nulla ars absque magistro discitur: Etiam muta animalia, & ferarum greges, ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt. Grues unam sequuntur ordine literato, Imperator unus, judex unus provinciæ. Roma, ut condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ utero, Esau & Jacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli archipresbyteri, singuli archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In navi unus gubernator, in domo unus Dominus, in quamvis grandi exercitu unius signum expectatur. Et ne plura replicando fastidium legendi faciam: per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in monasterio sub unius disciplina patris, consortioque multorum: ut ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam: hic te silentium, ille doceat mansuetudinem: non facias quod vis: comedas quod juberis: vestiare quod acceperis: operis tui pensum persolvas: subiiciaris cui non vis: lassus ad stratum venias, ambu-

Est. 1. Ps. 37. Ps. 65. Rom. 12 Gen. 25.

bu-

bulansque dormites, & necdum expleto somno surgere compellaris. Dicas psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus quæritur, dicente
1. Cor 14 Apostolo: Psallam spiritu, psallam & mente: Cantantes
Eph. 5. in cordibus vestris Domino. Legerat enim esse præceptum: Psallite sapienter. Servias fratribus, hospitum
Ps. 46. laves pedes, passus injuriam, taceas; præpositum monasterij rimeas ut dominum, diligas ut parentem. Credas tibi salutare, quidquid ille præceperit: nec de maiorum sententia judices, cujus officiis est obedire, & implere quæ jussa sunt, dicente Moyse: Audi Israel, & tace.
Deut. 27. Tantis negotiis occupatus, nullis vacabis cogitationibus: & dum ab alio transis ad aliud, opusque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris. Vidi ego quosdam, qui postquam renunciavere sæculo, vestimentis dumtaxat & vocis professione, non rebus, nihil de pristina conversatione mutarunt: res familiaris magis aucta quam imminuta, eadem ministeria servulorum, idem apparatus convivii, in vitro, & patella fictili aurum comeditur; & inter turbas & examina ministrorum, nomen sibi vindicant solitarii; qui verò pauperes sunt, & tenui substantiola, videnturque sibi scioli, pomparum ferculis similes procedunt in publicum, ut caninam exerceant facundiam. Alii, sublatis in altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, stupentibusque in terram oculis, tumentia verba trutinantur, ut si præconem addideris, putes incedere præfecturam. Sunt qui humore cellarum, immoderatisque jejuniis, tædio solitudinis, ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholiam, & Hippocratis magis fomentis quàm nostris monitis indigent. Plerique artibus & negotiationibus pristinis carere non possunt: mutatisque nominibus institorum, eadem exercent commercia, non victum, & vestitum, quod Apostolus præcipit, sed majora quàm sæculi homines emolumenta sectantes. & priùs quidem ab ædilibus, quos ἀγορανόμους Græci appellant, vendentium coercebatur rabies, nec erat impune peccatum: nunc autem sub religionis titulo exercentur injusta compendia, & honor nominis Christiani fraudem magis facit, quàm patitur: quodque pudet dicere (sed necesse est, ut saltem sic ad nostrum erubescamus de-

de-

decus) publicè extendentes manus, pannis aurum tegimus, & contra omnium opinionem, plenis sacculis morimur divites qui quasi pauperes viximus. Tibi cùm in monasterio fueris hæc facere non licebit; & inolescente paulatim consuetudine, quod primùm cogebaris, velle incipies: & delectabit te labor tuus: oblitusque præteritorum, semper priora sectaberis, nequaquam considerans, quid alii mali faciant, sed quid boni tu facere debeas. Neque verò peccantium ducaris multitudine, & te pereuntium turba solicitet, ut tacitus cogites: Quid? ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant? ecce illi fruuntur suis rebus, ministrant ecclesiis, adeunt balneas, unguenta non spernunt, & tamen in omnium ore versantur. Ad quod & antè respondi, & nunc breviter respondeo, me in præsenti opusculo non de clericis disputare, sed monachum instituere. Sancti sunt clerici, & omnium vita laudabilis. Ita ergo age, & vive in monasterio, ut clericus (*a*) esse merearis ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules, ut ad altare Christi, quasi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum testimonium, feminæque nomen tuum noverint, & vultum tuum nesciant. Cùm ad perfectam ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis in clerum elegerit, agito quæ clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores: quia in omni conditione, & gradu, optimis mixta sunt pessima. Ne ad scribendum citò prosilias, & levi ducaris insania. Multo tempore disce, quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis: immo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui cùm te adulationibus foverint, & quodam modo impotem mentis effecerint, si subitò respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curvari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam. Nulli detrahas, nec in eo te sanctum putes, si cæteros laceres. Accusamus sæpe quod faci-

(a) *Olim omnes monachi laici erant, iisque sacra mysteria presbyter celebrabat, quem vel foris accersebant, vel ad vos dirigebat episcopus, aut ipsi monasterio suo egredi cogebantur, ut illis interessent. Eo verò se flagrare desiderio testatus est Siric. Papa ep. 1. ut monachi, quos tamen morum gravitas, & vitæ, & fidei institutio sancta commendaret clericorum officiis adgregarentur. Vide Tomasin.*

facimus, contra nosmetipsos diserti in nostra vitia invehimur, muti de eloquentibus judicantes. Testudineo Grunnius (a) incedebat ad loquendum gradu, & per intervalla quædam vix pauca verba carpebat, ut eum putares singultire, non proloqui: & tamen cum mensa posita librorum exposuisset struem, adducto supercilio, contractisque naribus, ac fronte rugata, duobus digitulis concrepabat, hoc signo ad audiendum, discipulos provocans: tum nugas meras fundere, & adversum singulos declamare. Creticum (b) diceres esse Longinum, Censoremque Romanæ facundiæ, notare quem vellet, & de senatu doctorum excludere: hic bene nummatus plus placebat in prandiis. Nec mirum si qui multos inescare solitus erat, facto cuneo circumstrepentium garrulorum procedebat in publicum, intus Nero, foris Cato, totus ambiguus: ut ex contrariis diversisque naturis unum monstrum, novamque bestiam diceres esse compactam, juxta illud poeticum: Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra. Numquam ergo tales videas, nec hujusmodi hominibus
Ps. 49. appliceris, nec declines cor tuum in verba malitiæ, & audias: Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & ad-
Ps. 59. versus filium matris tuæ ponebas scandalum. Et iterum: Filii hominum, dentes eorum arma & sagittæ. Et alibi:
Ps. 54. Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula. Et apertius in Ecclesiaste: Sicut mordet serpens in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit. Sed dices: Ipse non detraho; aliis loquentibus quid facere possum? Ad excusandas excusationes in peccatis ista prætendimus. Christus arte non illuditur, nequaquam mea, sed Aposto-
Gal. 6. Prov. 25. li sententia est, Nolite errare Deus non irridetur. Ille in corde, nos videmus in facie. Salomon loquitur in proverbiis: Ventus aquilo dissipat nubes, & vultus tristis linguas detrahentium. Sicut enim sagitta, si mittatur contra duram materiam, nonnumquam in mittentem reverti-
Ose. 7. tur, & vulnerat vulnerantem, illudque completur: Facti
Eccl. 27. sunt mihi in arcum pravum. Et alibi; Qui mittit in altum lapi-

(a) *Invehitur in quendã rabulam, qui porcorũ instar obmurmurando detrahebat, cum tamen incessu gravitatem quandam præseferret.*

(b) *Loquitur de philosopho Longino Cassio præceptore Porphirii, quem Aurelianus Imp. occidit. Censorem verò intelligit Catonem.*

lapidem, recidet in caput ejus: ita detractor cum tristem faciem viderit audientis, imò ne audientis quidem, sed obturantis aures suas, ne audiat judicium sanguinis, illico conticescit, pallet vultus, hærent labia, saliva siccatur, vnde idem vir sapiens; Cum detractoribus, inquit, ne misceearis, quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? tam scilicet ejus, qui loquitur, quàm illius, qui audit loquentem. Veritas angulos non amat, nec quærit susurrones. Timotheo dicitur: Adversum presbyterum accusationem citò ne receperis. Peccantem autem coram omnibus argue: ut & cæteri metum habeant. Non est facile de provecta ætate credendum, quam & vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis: verum quia homines sumus, & interdum contra annorum maturitatem, puerorum vitijs labimur: si me vis corrigere delinquentem, apertè increpa, tantum ne occultè mordeas. Corripiet me justus in misericordia, & increpabit. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quem enim diligit Dominus, corripit; castigat autem omnem filium, quem recipit. Et per Esaiam clamat Dominus: Populus meus, qui beatos vos dicunt, seducunt vos, & semitas pedum vestrorum supplantant. Quid enim mihi prodest, si aliis mala referas mea? si me nesciente peccatis meis immo detractionibus tuis alium vulneres; & cum certatim omnibus narres, sic singulis loquaris, quasi nulli dixeris alteri? hoc est non me emendare, sed vitio tuo satisfacere. Præcipit Dominus peccantes in nos argui debere secretò, vel adhibito teste, & si audire noluerint, referri ad Ecclesiam, habendosque in malo pertinaces, sicut ethnicos & publicanos. Hæc expressius loquor, ut adolescentem meum & linguæ & aurium prurigine liberem, ut renatum in Christo, & sine ruga & macula, quasi pudicam virginem exhibeam, castam tam mente quam corpore; ne solo nomine glorietur, & absque eleo bonorum operum, extincta lampade, excludatur à sponso. Habes istic sanctum doctissimumque pontificem Proculum, qui viva & præsenti voce nostras schedulas superet, quotidianisque tractatibus iter tuum dirigat; nec patiatur te, in partem alteram declinando, viam relinquere regiam, per quam Israel, ad terram repromissionis properans, se transiturum esse promittit.

Prov. 24. 1. Tim. 5 Ps. 141. Esa. 3. Matt. 18 Num. 10

mittit. Atque utinam exaudiatur vox Ecclesiæ implorantis: Domine, pacem tuam da nobis, omnia enim dedisti nobis: Utinam, quòd renunciamus sæculo, voluntas sit, non necessitas, & paupertas habeat expetita gloriam, non illata cruciatum. Cæterum juxta miserias hujus temporis, & ubique gladios sævientes, satis dives est, qui pane non indiget. Nimium potens est, qui servire non cogitur. San-
3. Reg. 17 ctus Exuperius Tholosæ episcopus, viduæ Sareptensis imitator, esuriens pascit alios, & ore pallente jejuniis, fame torquetur aliena; omnemque substantiam Christi visceribus erogavit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini canistro vimineo, sanguinem portat in vitro: qui avaritiam ejecit è templo, qui absque funiculo & increpatione cathedras vendentium columbas, id est dona sancti Spiritus, mensasque subvertit mammonæ, & nummulariorum æra dispersit: ut domus Dei domus vocetur orationis, non latronum spelunca. Hujus tu è vicino sectare vestigia, & cæterorum, qui virtutum illius similes sunt, quos sacerdotium & humiliores facit & pauperes: aut si perfecta desideras, exi cum Abraham de patria, & cognatione tua: & perge quò nescis. Si habes substantiam, vende & da pauperibus: si non habes, grandi onere liberatus es: nudum Christum nudus sequere, durum, grande, difficile: sed magna sunt præmia.

EPISTOLA XIV.

HIERONYMUS AD PAULINUM DE INSTITUTIONE MONACHI.

ARGUMENTUM.

Ad sacrarum scripturarum cognitionem hortatur, normamque vivendi sanctè accommodateque illi proponit.

Matt. 12 BOnus homo de bono cordis thesauro profert ea quæ bona sunt, & ex fructibus arbor cognoscitur. Metiris nos virtutibus tuis, & parvos magnus extollis: ultimamque partem convivii occupas, ut patris familias judicio proveharis. Quid enim in nobis; aut quantulum est, ut doctæ vocis mereamur præconium? ut illo ore, quo religiosissimus princeps defenditur, humiles nos mo-

dicique

dicique laudemur? Noli igitur, frater chariſſime annorum nos æſtimare numero: nec ſapientiam canos reputes, ſed canos ſapientiam, Salomone teſtante: Cani hominis prudentia ejus. Nam & Moyſes ſeptuaginta presbyteros jubetur eligere, quos ipſe ſciret eſſe presbyteros, utique non ævo, ſed prudentia judicandos. Et Daniel adhuc puer longævos judicat, atque impudicos ſenes ætas laſciva condemnat. Noli, inquam, fidem penſare temporibus: ne me idcirco meliorem putes, quod prior in Chriſti exercitu cœperim militare. Paulus Apoſtolus, & vas electionis, de perſecutore mutatus, noviſſimus in ordine, primus in meritis eſt; quia extremus licèt, plus omnibus laboravit. Judas qui quondam audierat, tu autem homo qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, dux meus, & notus meus, in domo Dei ambulavimus cum consenſu, proditor, amici, & magiſtri, Salvatoris arguitur voce. Et nodum informis leti trabe nectit ab alta. E contrario, latro crucem mutat paradiſo, & facit homicidij pœnam martyrium. Quanti hodie diu vivendo portant funera ſua, & quaſi ſepulchra dealbata, plena ſunt oſſibus mortuorum. Subitus calor longum vincit teporem. Denique & tu, audita ſententia Salvatoris: Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me: verba vertis in opera, & nudam crucem nudus ſequens, expeditior & levior ſcandis ſcalam Jacob. Tunicam mutas cum animo; nec pleno marſupio glorioſas ſordes appetis, ſed puris manibus & candido pectore pauperem te & ſpiritu, & operibus gloriaris. Nihil eſt enim grande triſti, & lurida facie, vel ſimulare vel oſtentare jejunia, poſſeſſionum redditibus abundare, & vile jactare palliolum. Crates ille Thebanus, homo quondam ditiſſimus, cùm ad Philoſopandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abjecit, nec putavit ſe ſimul poſſe & virtutes & divitias poſſidere: nos ſuffarcinati auro Chriſtum pauperem ſequimur & ſub prætextu eleemoſynæ priſtinis opibus incubantes, quomodo poſſumus aliena fideliter diſtribuere, qui noſtra timidè reſervamus? Plenus venter facilè de jejunijs diſputat. Non Hieroloymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis benè vixiſſe laudandum eſt. Illa expetenda eſt civitas, non quæ occidit Prophetas, & Chriſti ſanguinem fudit, ſed quam fluminis impetus lætificat;

Sap 4.

Exod. 12.

Pſ. 57.

quæ in monte ſita, celari non poteſt, quam matrem ſanctorum Apoſtolus clamitat, in qua ſe municipatum cum juſtis lætatur habere. Neque verò hoc dicens, memetipſum inconſtantiæ redarguo, damnoque quod facio; ut fruſtra videar ad exemplum Abraham, & meos & patriam reliquiſſe, ſed nō audeo Dei omnipotentiā anguſto fine concludere, & coarctare, parvo terræ loco, quem non capit cœlum. Singuli quique credentium, non locorum diverſitatibus, ſed fidei merito ponderantur. Et veri adoratores neque Hieroſoymis, neque in monte Garizim adorant patrem: quia Deus Spiritus eſt, & adoratores ejus in ſpiritu & veritate adorare opertet. Spiritus autem ſpirat ubi vult: & Domini eſt terra & plenitudo ejus. Poſtquam, ſiccato Judææ vellere, univerſus orbis cœleſti rore perfuſus eſt, & multi de Oriente & Occidente venientes recubuerunt in ſinu Abrahæ: deſiit notus eſſe tantùm in Judæa Deus, & in Iſrael magnum nomen ejus, ſed in omnem terram exivit ſonus Apoſtolorum, & in fine orbis terræ verba eorum. Salvator ad diſcipulos, loquens cùm eſſet in templo. Surgite, inquit, abeamus hinc. Et ad Judæos: Relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Si cœlum & terra tranſibunt, utique tranſibunt omnia quæ terrena ſunt. Et crucis igitur & reſurrectionis loca proſunt his, qui portant crucem ſuam, & cum Chriſto reſurgunt quotidie, qui dignos ſe tanto exhibent habitaculo. Cæterum qui dicunt: Templum Domini, templum Domini: audiant ab Apoſtolo: Vos eſtis templum Domini, & Spiritus Sanctus habitat in vobis. Et de Hieroſolymis & de Britania ęqualiter patet aula cęleſtis. Regnum enim Dei intra vos eſt; Antonius, & cuncta Ægypti; & Meſopotamię, Ponti, Cappadociæ, & Armeniæ examina monachorū, non videre Hieroſolymā, & patet illis abſque hac urbe, paradiſi janua. Beatus Hilarion, cum Palęſtinus eſſet, & in Palęſtina viveret, uno tanto die vidit Hieroſolymam, ut nec contemnere loca ſancta propter viciniam, nec rurſus Deum loco claudere videretur. Ab Hadriani temporibus uſque ad imperium Conſtantini, per annos circiter centum octoginta, in loco reſurrectionis ſimulacrum Jovis, in crucis rupe ſtatua ex marmore Veneris, à gentibus poſita colebatur, exiſtimantibus perſecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem reſurrectionis & crucis, ſi loca ſancta

Joa. 3. *Pſ. 23.* *Io. 14.*

per

per idola polluissent. Bethlehem nunc nostram, & angu-
stissimum orbis locum, de quo psalmista canit: Veritas Ps. 48.
de terra orta est, lucus inumbrabat Thamus, id est Ado-
nidis; & in specu, ubi quondam Christus parvulus vagiit
Veneris amasius plangebatur. Quorsum, inquies, hæc
tam longo repetita principio? Videlicet ne quidquam fi-
dei tuæ deesse putes, quia Hierosolymam non vidisti, nec
nos idcirco meliores existimes, quod hujus loci habitacu-
lo fruimur: sed sive hic sive alibi, æqualem te pro operi-
bus tuis apud Dominum habere mercedem. Re vera, ut
simpliciter motus mentis meæ fatear, considerans & pro-
positum tuum & ardorem, quo sæculo renunciasti, diffe-
rentias in locis arbitror, si urbibus & frequentia urbium
derelicta, in agello habites, & Christum quæras in soli-
tudine, & ores solus in monte cum Jesu, sanctorumque
tantum locorum vicinitatibus perfruaris: idest, ut & ur-
be careas, & propositum monachi non amittas. Quod lo-
quor, non de Episcopis, non de Presbyteris, non de
Clericis loquor, quorum aliud officium est, sed de mo-
nacho, & monacho quondam apud sæculum nobili; qui
idcirco pretium possessionum suarum ad pedes Apostolo-
rum posuit, docens pecuniam esse calcandam, ut humi-
liter & secreto victitans, semper contemnat, quod semel
contempsit. Si crucis & resurrectionis loca non essent in
urbe celeberrima, in qua curia, in qua aula militum,
in qua scorta, mimi, scurræ, & omnia sunt quæ solent
esse in cœteris urbibus, vel si monachorum turbis solum-
modo frequentaretur, expetendum re vera hujuscemodi
cunctis monachis esset habitaculum: nunc vero summæ
stultitiæ est renunciare sæculo, dimittere patriam, urbes
deserere, monachum profiteri, & inter majores populos
periculosius vivere, quam eras victurus in patria. De to-
to huc orbe concurritur, plena est civitas universi generis
hominum, & tanta utriusque sexus constipatio, ut quod
alibi ex parte fugiebas, hic totum sustinere cogaris. Quia
igitur fraternè interrogas per quam viam incedere debeas,
revelata tecum facie loquar. Si officium vis exercere pres-
byteri: si Episcopatus te vel opus vel honor fortè dele-
ctat; vive in urbibus, & castellis, & aliorum salutem fac
lucrum animæ tuæ: sin autem cupis esse, quod diceris,
monachus, idest, solus: quid facis in urbibus, quæ uti-

que non sunt solorum habitacula, sed multorum? Habet unumquodque propositum Principes suos. Romani duces imitentur Camillos, Frabricios, Regulos, Scipiones. Pnilosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poetæ æmulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium. Historici Thucydidem, Sallustium, Herodotum, Livium. Oratores Lysiam, Gracchos, Demosthenem, Tullium: & ut ad nostra veniamus, Episcopi, & Presbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum. Nos autem habeamus propositi nostri Principes Paulos, Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios: & ut ad scripturarum auctoritatem redeam, noster Princeps (a) Helias, noster Hælisæus, nostri duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula propè fluenta Jordanis. De his sunt & illi filii Rechab, qui vinum & siceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis, qui Dei per Hieremiam voce laudantur, & promittitur eis, quod non deficiet de stirpe eorum vir stans coram Domino. Hoc reor & septuagesimi Psalmi titulum significare. Filiorum Jonadab, & eorum qui primi in captivitatem ducti sunt. Iste est Jonadab filius Rachab, qui in Regnorum libro scribitur currum ascendisse cum Hieu. Et hujus filii sunt, qui in tabernaculis semper habitantes ad extremum, propter irruptionem Chaldaici exercitus, Hierosolymam intrare compulsi, hanc primi captivitatem sustinuisse dicuntur, quod post solitudinis libertatem urbe quasi carcere sunt reclusi. Obsecro itaque, te, ut quoniam sanctæ sororis tuæ ligatus es vinculo, & non penitus expedito pergis gradu, sive hic sive ibi, multitudines hominum, & officia, & salutationes, & convivia, veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis & vespertinus cibus, olera, & legumina: interdumque pisciculos pro summis ducas deliciis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærat magnopere, de quam pretio-

(a) *Heliam, quem monachorum Principem tota fere antiquitas asserit, Fratres Carmelitæ peculiari ratione Parentem suum colunt; eique in Basilica Vatic. Statuam marmoream posuerũt hac inscriptiõe:* Universus Carmelitarum Ordo Fundatori suo S. Heliæ Prophetæ erexit anno D. 1727.

tiosis cibis stercus conficiat. Quidquid post gulam non sentitur, idem tibi sit, quod panis, & legumina. Habes adversus Jovinianum libros de contemptu ventris & gutturis plenius differentes. Semper in manu tua sacra sit lectio. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo sæpius dormiendum. Rumusculos, & gloriolas, & palpantes adulatores, quasi hostes fuge. Pauperibus & fratribus, refrigeria sumptuum manu propria distribue. Rara est in hominibus fides. Non credis verum esse quod dico? cogita Judæ loculos: Humilitatem vestium tumenti animo non appetas. Sæcularium & maximè potentum consortium devita. Quid tibi necesse est ea videre crebrius, quorum contemptu monachus esse cœpisti? Soror præcipuè tua matronarum declinet consortia. Nec inter sericas vestes & gemmas circumsedentium feminarum se sordidatam aut doleat, ut miretur: quia alterum propositi pœnitentia, alterum jactantiæ seminarium est. Cave ne quasi fidelis, & famosus tuorum quondam dispensator, alienam pecuniam distribuendam accipias. Intelligis quid loquar. Dedit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Habeto simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos; & serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidiis. Non multum distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi Christianum. Quem senseris tibi aut semper aut crebro de nummis loquentem, excepta eleemosyna, quæ indifferenter omnibus patet, institorem potius habeto, quam monachum. Præter victum, & vestitum & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. Verum Christi templum anima credentis est: illam exorna: illam vesti, illi offer donaria, in illa Christum suscipe. Quæ utilitas est, parietes fulgere gemmis, & Christum in paupere fame periclitari? Jam non sunt tuæ quæ possides, sed dispensatio tibi credita est. Memento Ananię, & Saphiræ, illi sua timide servaverunt, tu *Act. 5.* considera ne Christi substantiam imprudenter effundas, id est, ne immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus, & secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. Noli respicere ad phaleras & *Pers.* nomina vana Catonum. Ego te, inquit, intus, & in cute novi. Esse Christianum, grande est, non videri: Et ne-

nescio quomodo plus placent mundo, qui Christo displicent. Hæc non, sicut ajunt, Sus Minervam, sed ingredientem pelagus, amicus amicum monui, malens à te facultatem meam requiri, quam voluntatem: ut in quo ego lapsus sum, tu firmo pergeres gradu. Librũ tuum, quem pro Theodosio Principe prudenter ornateque compositum transmisisti, libenter legi, & præcipue mihi in eo subdivisio placuit; cumque in primis partibus vincas alios, in penultimis teipsum superas. Sed & ipsum genus eloquii pressum est & nitidum, & cum Tulliana luceat puritate, crebrum est in sententiis: jacet enim (ut ait quidam) oratio, in qua tantum verba laudantur. Præterea magna est rerum consequentia, & alterum pendet ex altero. Quidquid assumpseris, vel finis superiorum, vel initium sequentium est. Felix Theodosius, qui a tali Christi oratore defenditur. Illustrasti purpuras ejus, & utilitatem legum futuris sęculis cõsecrasti. Macte vertute (*a*) qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris? O si mihi liceret istiusmodi ingenium non per Aonios montes, & Heliconis vertices, ut Poetę canunt, sed per Sion, & Itabyrium, & Sina excelsa ducere: si contingeret docere quæ didici, & quasi per manus mysteria tradere scripturarum: nasceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet. Audi ergo mi conserve, amice, germane ausculta paulisper, quo in scripturis sanctis calle gradiaris. Totum, quod legimus in divinis libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice, sed dulcius in medulla est. Qui edere vult

Ps. 118. nucleum, frangat nucem (*b*). Revela, inquit David, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Si tantus Propheta tenebras ignorantiæ confitetur, qua nos putas parvulos, & penè lactantes inscitę nocte circumdari? Hoc autem velamen non solum in facie Moysi, sed & in Evangelistis & apostolis positum est. Turbis Salvator in parabolis loquebatur, & contestans mysticum esse quod dicebatur,

Matt. 13. ajebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Nisi aperta fuerint universa, quæ scripta sunt ab eo, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit: nullo alio reserante pandentur. Si haberes hoc fun-

[a] *Frequens, ac elegans apud omnes dictum, quo laudemus pariter, ac adhortemur aliquẽ. Unde Virgil. Macte nova virtute puer, sic itur ad astra.*
(b) *est hoc proverbiũ Plauti.*

fundamentum; immo si quasi extrema manus operi tuo induceretur, nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius, nihilque latinius tuis haberemus voluminibus. Tertullianus creber est in sententiis, sed difficilis in loquendo. B. Cyprianus instar fontis purissimi dulcis incedit & placidus, & cum totus sit in exercitatione virtutum occupatus, persecutionum angustiis de scripturis divinis nequaquam disseruit. Inclyto Victorinus martyrio coronatus, quod intelligit eloqui non potest. Lactantius, quasi quidam fluvius eloquentiæ Tullianæ, utinam tam nostra confirmare potuisset, quam facile aliena destruxit. Arnobius inæqualis & nimius est, & absque operis sui partitione confusus. Sanctus Hilarius Gallicano cothurno attollitur, & cum Græcię floribus adornetur, longis interdum periodis involuitur, & à lectione simpliciorum fratrum procul est. Taceo de cœteris, vel defunctis vel etiam adhuc viventibus, super quibus in utramque partem post alii judicabunt. Ad te ipsum veniam Symmisten (*a*), sodalem meum & amicum; amicum inquam meum antequam notum, & precabor, ne assentationem in necessitudine suspiceris: quin potius vel errare me existimato, vel amore labi, quam amicum adulatione decipere. Magnum habes ingenium, & infinitam sermonis suppellectilem: & facilè loqueris & purè, facilitasque ipsa & puritas mixta prudentiæ est: capite quippe sano, omnes sensus vigent: huic prudentiæ & eloquentiæ si accederet vel studium, vel intelligentia scripturarum, viderem te brevi arcem tenere nostrorum, & ascendentem cum Jacob tecta Sion, canere in domatibus, quod in cubilibus cognovisses. Accingere quæso, te accingere. Nihil sine magno labore vita dedit mortalibus. Nobilem (*b*) te Ecclesia habeat, ut prius senatus habuit, præpara tibi divitias, quas quotidie eroges, & numquam deficiant, dum viget ætas, dum nondum canis spargitur caput, antequam subeant morbi, tristisque senectus, Et labor, & diræ rapiat inclementia mortis. Nihil in te mediocre esse contentus sum: totum summum, totum perfectum desidero.

(a) *Symmistes ille dicitur, qui iisdem initiatus est sacris.*

(b) *Ita ait, quia Paulinus ex Senatore primum presbyter, post modum Nolanæ Ecclesiæ Episcopus fuit. Quod nobilem eum Ecclesia habuerit, testatur etiã S. Aug. lib. 1. de Civ. Dei.*

EPISTOLA XV.

HIERONYMUS AD LÆTAM, DE INSTITUTIONE FILIÆ.

ARGUMENTUM.

Docet quomodo instituere filiam debeat: rogansque ut properè in Bethlehem ad aviam Paulam, & Eustochium amitam illam mittat, se magistrum parvulæ futurum pollicetur.

1. Cor. 7. APostolus Paulus scribens ad Corinthios, & rudem Christi ecclesiam sacris instruens disciplinis, inter cætera mandata hoc quoque proposuit, dicens: Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum ea, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem; alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem mundi sunt. Si cui forte hactenus videbantur nimium disciplinæ vincula laxata, & præceps indulgentia præceptoris, consideret domum patris tui, clarissimi quidem & eruditissimi viri, sed adhuc ambulantis in tenebris: & intelliget consilium Apostoli illuc profecisse ut radicis amaritudinem, dulcedo fructuum compensaret: & viles virgulæ balsama pretiosa sudarent. Tu es nata de impari (a) matrimonio, & de te & Toxotio meo Paula generata est. Quis hoc crederet vt Albini pontificis neptis de repromissione martyris nasceretur? ut præsente & gaudente avo, parvulæ adhuc lingua balbutiens, Christi alleluja resonaret? ut virginem Christi in suo gremio nutriret senex? Et bene feliciterque expectavimus. Sancta & fidelis domus virum sanctificat infidelem. Jam candidatus est fidei, quem filiorum & nepotum credens turba circumdat. Ego puto etiam ipsum Jovem, si abuisset talem cognationem, potuisse in Christum credere. Despuat licet & irrideat epistolam meam, & me vel stultum vel insanum

cla-

(a) *Impar. matrimonium est fidelis cum infideli; hoc ab initio contrahere ecclesia prohibet; contractum verò non dirimit si infidelis cum fideli habitare consentit. 1. Corinth. 7. S. Aug. lib. 1. de adult. conjug. subindicat suo ævo dubitatum fuisse an ea disparitas impedimentum esset dirimens, & ipse natus est ex matrimonio S. Monicæ cum Ethnico.*

clamitet: hoc & gener ejus faciebat, antequam crederet. Fiunt, non nascuntur Christiani. Auratum squalet Capitolium, fuligine & aranearum telis omnia Romæ templa cooperta sunt, movetur vrbs sedibus suis, & inundans populus ante delubra semiruta currit ad martyrum tumulos, si non extorquet fidem prudentia extorqueat saltem verecundia. Hoc Læta religiosissima in Christo filia dictum sit, ut non desperes parentis salutem, & eadem fide qua meruisti filiam, & patrem recipias, totiusque domus beatitudine perfruaris, sciens illud à Dño repromissum: Quæ apud homines impossibilia, apud Deũ possibilia sunt. Num. quã sera conversio. Latro de cruce transiit in paradisum: Nabuchodonosor rex Babylonis, post efferationem corporis & cordis, & belluarum in eremo convictum, mentem recepit humanam. Et vt omittam vetera, ne apud incredulos nimis fabulosa videantur, ante paucos annos propinquus vester Gracchus, nobilitatem patriciam sonans nomine, cum præfecturam gereret urbanam, nonne specum Mithrę (*a*), & omnia portentuosa simulacra, quibus Corax(*b*), Niphus, Miles, Leo, Perses, Helios, Bromius pater initiantur, subvertit, fregit, exussit, & his quasi obsidibus antè præmissis, impetravit baptismum Christi? Solitudinem patitur & in urbe gentilitas; dii quondam nationum cum bubonibus & noctuis in solis culminibus remanserunt; vexilla militum, crucis insignia sunt. Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris pictura condecorat. Jam & Ægyptius (*c*) Serapis Christianus factus est. Marnas (*d*) Gazæ luget inclusus, & eversionem templi jugiter pertremiscit. De India, Perside, Æthiopia, monachorum quotidie turmas suscipimus. Deposuit pharetras Armenius; Hunni discunt psalterium: Scythiæ frigora fervent calore fidei, Getarum rutilus & flavus exercitus, ecclesiarum circumfert tentoria, & ideo forsitan contra nos æqua pugnant acie, quia pari religione confidunt. Penè lapsus sum ad aliam

Matt. 19. *Dan.* 4.

(a) *Persæ* μίθραν *solem vocabant, eique bovem mactabant.*

(b) *Nomina Deorum, quorum simulacra Romæ colebantur.*

(c) Hieron. *in Isa.* 17. *Serapis in Alexandria, & Marnæ templum Gazæ in ecclesias Domini surrexerunt.*

(d) *Gaza est urbs Palæstinæ maritima, ubi Juppiter oppidanorum lingua Marnas dictus colebatur.*

aliam materiam & currente rota, dum vrceum facere cogito, amphoram finxit manus, propositum enim mihi erat sanctæ Marcellæ & tuis precibus invitatum ad matrē, id est ad te, sermonem dirigere, & docere quomodo instituere Paulam nostram debeas; quæ priùs Christo consecrata est, quā genita; quàm antè votis, quā vtero concepisti. Vidimus aliquid tēporibus nostris de prophetalibus libris. Anna sterilitatem alvi fęcunditate mutavit: tu luctuosam
1.Reg.1. fęcunditatem vitalibus liberis commutasti; Fidens loquor accepturam te filios, quæ primum fœtum Domino reddidisti. Ista sunt primogenita, quæ offeruntur in lege. Sic natus est Samuel; sic ortus Sampson est; sic Joannes Baptista ad introitum Mariæ exultavit & lusit. Audiebat enim verba Domini per os virginis pertonantis: & de utero matris in occursum ejus gestiebat erumpere. Igitur, quæ de repromissione nata est, dignam habeat ortu suo institutionem parentum. Samuel nutritur in templo: Joannes in solitudine præparatur. Ille sacro crine venerabilis est, vinum, & siceram non bibit; adhuc parvulus cum Domino sermocinatur: hic fugit urbes; zona pellicea cingitur; locustis alitur, ac melle silvestri: & in typum pœnitentiæ prædicandæ, tortuosissimi animalis (a) vestitur exuvijs. Sic erudienda est anima, quæ futura est templum Dei. Nihil aliud discat audire, nihil loqui, nisi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia verba non intelligat, cantica mundi ignoret, adhuc tenera lingua psalmis dulcibus imbuatur. Procul sit ætas lasciva puerorum: ipsæ puellæ, & pedissequæ à secularibus consortiis arceantur, ne quod malè didicerint, pejus doceant. Fiant ei literæ vel buxeæ (b), vel eburneæ, & suis nominibus appellentur: ludat in eis, ut & lusus ipse eruditio sit, & non solùm ordinem teneat literarum, ut memoria nominum in canticum transeat, sed & ipse inter se crebrò ordo turbetur, & mediis vltima, primis media misceantur, ut eas non sono tantùm, sed & visu noverit. Cùm vero cœperit trementi manu stylum (c) in cera ducere, vel alterius superposita manu teneri, regantur articuli, vel in tabula

(a) *Sic vocat camelum, cujus pilis S. Jo: Bapt. amiciebatur.*
(b) *Hæc cum seqq. mutuatus est Hieron. á Quintil. lib. instit.*
(c) *Veteres ceratis in tabulis instrumento quodā scribebant, illudque stylum vocabant; unde dicendi genus stylū dicimus.*

tabula sculpantur elementa: ut per eosdem sulcos inclusa marginibus trahantur vestigia, ut foras non queant evagari. Syllabas jungat ad præmium, & quibus illa ętas deliniri potest, munusculis invitetur. Habeat & in discendo socias, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur. Non objurganda est, si tardior sit: sed laudibus excitandum est ingenium, ut & vicisse gaudeat, & victa doleat. Cavendum in primis, ne oderit studia: ne amaritudo eorum, præcepta in infantia ultra rudes annos transeat. Ipsa nomina per quæ consuescit paulatim verba contexere, non sint fortuita, sed certa, & coacervata de industria, Prophetarum videlicet atque Apostolorum, & omnis ab Adam Patriarcharum series, de Matthæo Luceque descendat; *Mat.* 12.
ut, dum aliud agit futuræ memoriæ præparetur. Magister *Luc.* 3.
probæ ætatis, & vitæ atque eruditionis est eligendus: nec puto, erubescet vir doctus id facere in propinqua vel nobili virgine, quod Aristotiles facit in Philippi filio, ut ipse librariorum [*a*) utilitate initia traderet literarum. Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna consistere non possunt. Ipse elementorum sonus & prima institutio præceptorum aliter de erudito, aliter de rustico ore profertur; unde & tibi est providendum ne ineptis blanditijs fęminarum, dimidiata dicere verba filia consuescat, in auro atque purpura ludere: quorum alterum linguæ, alterum moribus officit: Ne discat in tenero, quod ei postea dediscendum est. Gracchorum eloquentiæ multum ab infantia sermo matris contulisse scribitur. Hortensii oratio inter paternos sinus coaluit. Difficulter eradit, quod rudes animi perbiberunt; Lanarum conchylia, quis in pristinum candorem revocet? Recens testa diu & saporem retinet & odorem, quo primum imbuta est. Græca narrat historia, Alexandrum potentissimum regem, orbisque domitorem, & in moribus & in incessu, Leonidis (*b*) pędagogi sui non potuisse carere vitiis, quibus adhuc parvulus fuerat infectus. Proclivis est enim malorum æmulatio: & quorum virtutes assequi nequeas, citò imitaris vitia. Nutrix ipsa non sit temulenta, non lasciva,

(a) *Librarii prima olim literarũ elementa pueros docebãt.*

(b) *Leonides Alexandri pędagogus cum quibusdam vitiis imbuit, quæ robustam quoque, & maximum regem ab illa institutione puerili sunt prosecuta. Diog. & Quintil.*

ſciva, non garrula: habeat modeſtam gerulam, nutricium gravem. Cùm avum viderit, in pectus ejus tranſiliat, de collo pendeat; nolenti Alleluja decantet. Rapiat eam avia: patrem riſibus agnoſcat: ſit omnibus amabilis, & univerſa propinquitas roſam ex ſe natam gaudeat. Diſcat ſtatim, quam habeat & alteram aviam, quam amitam; cui imperatori, cui exercitui tyruncula nutriatur, illas deſideret, ad illas tibi minitetur abſceſſum. Ipſe habitus, & veſtitus doceat eam, cui promiſſa ſit Cave ne aures ejus perfores: ne ceruſſa & purpuriſſo (a) conſecrata Chriſto ora depingas, nec collum auro & margaritis premas; nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes (b), & ei aliquid de gehennæ ignibus auſpiceris, habeat alias margaritas, quibus poſtea venditis, emptura eſt pretioſiſſimum margaritum. Prætextata, nobiliſſima quondam fœmina, jubente viro Hymmettio, qui patruus Euſtochij virginis fuit, habitum ejus cultumque mutavit, & neglectum crinem mundano more texuit ſibi, vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in ſomnis veniſſe ad ſe angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne auſa es viri imperium preferre Chriſto? tu caput virginis Dei, tuis ſacrilegis attrectare manibus? quæ jam nunc areſcent, ut ſentias excruciata quid feceris: & finito menſe quinto ad inferna duceris: ſin autem perſeveraveris in ſcelere, & marito ſimul orbaberis & filiis. Omnia per ordinem expleta ſunt, & ſeram miſeræ pœnitentiam velox ſignavit interitus. Sic ulciſcitur Chriſtus violatores templi ſui, ſic gemmas & pretioſiſſima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quod inſultare velim calamitatibus infelicium; ſed ut moneam, cum quanto metu & cau-
1. Reg. tione ſervare debeas, quod Deo ſpopondiſti. Heli ſacerdos offendit Deum ob vitia liberorum. Epiſcopus fieri non poteſt, qui filios habuerit luxurioſos, non ſubditos. At è contrario de muliere ſcribitur, quod ſalva fiet per filio-
1. Tim. 2 rum generationem, ſi permanſerit in fide, & caritate, & ſanctificatione cum pudicitia. Si perfecta ætas & ſui juris

(a) *Multa habes in hanc rem apud Tertull. lib. de cultu fœmin. & S. Cypr. de hab. Virg.*
(b) *S. Cypr. audaci conatu, &c. ſacrilego contẽptu crines tuos inficis malo præſagio futurorum capitulos jam tibi flammeos auſpicaris.*

juris, imputatur parentibus: quanto magis lactens & fragilis, quæ juxta sententiam Domini ignorat dextram & sinistram, id est boni & mali differentiam? Si solicita provides, ne filia percutiatur à vipera, cur non eadem cura provideas, ne feriatur à malleo (*a*) universæ terræ? ne bibat de aureo calice Babylonis? ne egrediatur cum Dina, & velit videre filias regionis alienæ? ne ludat pedibus ne trahat tunicas? Venena non dantur, nisi melle circumlita: & vitia non decipiunt, nisi sub specie umbraque virtutum. Et quomodo inquies, peccata patrum filiis non redduntur, nec filiorum parentibus, sed anima quæ peccaverit ipsa morietur? Hoc de his dicitur, qui possunt sapere, de quibus in Evangelio scriptum est: Ætatem habet, loquatur pro se: qui autem parvulus est, sapit ut parvulus, donec ad annos sapientiæ veniat, & Pythagoræ litera Y (*b*) eum perducat ad bivium, tam bona ejus quam mala parentibus imputantur. Nisi fortè existimas christianorum filios, si baptisma non receperint, ipsos tantùm reos esse peccati, & non etiam scelus referri ad eos qui dare noluerint, maximè eo tempore, quo contradiscere non poterant, qui accepturi erant: sicut è regione salus infantium, majorum lucrum est. Offerre necne filiam potestatis tuæ fuit: quamquam alia sit tua conditio, quæ priùs eam voluisti quam conciperes: ut autem oblatam non negligas, ad periculum tuum pertinet. Qui claudam, & mutilam, & qualibet sorde maculatam obtulerit hostiam, sacrilegij reus est: quanto magis qui partem corporis sui, & illibatæ animæ puritatem regis amplexibus parat, si negligens fuerit, punietur? Postquam grandiuscula esse cœperit, & in exemplum sponsi sui crescere sapientia, ætate & gratia apud Deum & homines, pergat ad templum veri patris cum parentibus suis, sed cum illis non egrediatur è templo. Quærat eam in itinere sæculi inter turbas & frequentiam propinquorum, & nusquam alibi reperiant, nisi in adyto scripturarum, Prophetas & Apostolos de spiritualibus nuptijs sciscitantem. Imitetur Mariam, quam Gabriel solam in cubiculo suo repe-

Gen. 34. *Ezec 18* *Io. 9.* *Lev. 31.*

(a) *Idest diabolo, alludit ad Her. 50. vide Orig. ibid. Hom. 3*
(b) *Pytagoras per Y literam, quæ in duas partes dividitur significaviti nobis duas esse propositas vias, quarum dextra nos ad virtutem invitaret, sinistra verò vitiis pateret*

reperit, & ideo forsitan timore perterrita est, quia virum, quę non solebat aspexit, Emuletur eam, de qua dicitur: *Ps. 44.* Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus; Loquatur & ipsa electo charitatis jaculo vulnerata: Introduxit me rex in *Cant. I.* cubiculum suum. Numquam exeat foras, ne inveniant eam, qui circumeunt civitatem, ne percutiant, & vulnerent, & auferant theristrum (*a*) pudicitiæ, & nudam in sanguine derelinquant, quin potiùs cùm aliquis ostium ejus pulsaverit, dicat: Ego murus, & ubera mea turris, lavi pedes meos, uon possum iniquinare eos. Non vescatur in publico, id est in parentum convivio, ne videat cibos quos desideret. Et licet quidam putent majoris esse virtutis, prȩsentem contemnere voluptatem: tamen ego arbitror securioris continentiæ esse, nescire quod quæras. Legi quondam in scholis puer: Ægre reprehendas, quod finis consuescere. Discat jam nunc & vinum non bibere, in quo est luxuria. Ante annos robustæ ætatis, periculosa est teneris gravis abstinentia; usque ad id tempus si necessitas postulaverit, & balneas adeat, & vino utatur modico propter stomachum, & carnium edulio sustentetur, ne priùs deficiant pedes, quam currere incipiant. Et hoc dico juxta indulgentiam, non juxta imperium, timens debilitatem, non docens luxuriam: alioqui, quod Judaica superstitio ex parte facit in rejectione quorundam animalium atque escarum, quod & Indorum (*b*) Brachmani, & Ægyptiorum Gymnosophistæ in polentæ, & orizæ, & pomorum solo observant cibo, cur virgo Christi non faciat in toto? Si tanti vitrum, quare non majoris sit pretii margaritum? Quæ nata est ex promissione, sic vivat, ut illi vixerunt, qui de repromissione generati sunt, æqua gratia æquum habeat & laborem. Surda sit ad organa: tibia, lyra, cithara, cur facta sint nesciat. Reddat tibi pensum quotidie de scripturarum floribus carptum. Ediscat Græcorum versuum numerum. Seeuatur statim & Latina eruditio, quæ si non ab initio os tenerum composuerit,

(a) *Vox Græca velum designans, quo matronæ vultum ab æstivis solis caloribus contegentes defendebant. LXX. illud cant. 5: tulerunt pallium meum habent theristrum.*

(b) *Brachmanes philosophi erant apud Indos, qui mira ciborum abstinentia vivebant. Gymnosophistæ verò in Ægypto, qui a vino, & omnis carnis genere abstinebant.*

rit, in peregrinum ſonum lingua corrumpitur, & exter. nis vitiis ſermo patrius ſordidatur. Te habeat magiſtram, te rudis miretur infantia. Nihil in te & in patre ſuo videat, quod ſi fecerit, peccet. Mementote vos parentes virginis, magis eam exemplis doceri poſſe, quàm voce. Citò flores pereunt, citò violas, & lilium, & crocum, peſtilens aura corrumpit. Nuſquam abſque te procedat in publicum: baſilicas martyrum & eccleſias ſine matre non adeat. Nullus ei juvenis, nullus cincinnatus arrideat. Vigiliarum dies & ſolemnes pernoctationes ſic virguncula noſtra celebret, ut ne tranſverſum quidem unguem à matre diſcedat. Nolo de ancillulis ſuis aliquam plus diligat, cujus crebrò auribus inſuſurret. Quidquid uni loquitur, hoc omnes ſciant. Placeat ei comes, non compta, neque formoſa, atque laſciva, quæ liquido gutture carmen dulce moduletur, ſed gravis, pallens, ſordidata, ſubtriſtis. Præponatur ei probæ fidei, ac morum & pudicitiæ virgo veterana, quæ illam doceat, & aſſueſcat exemplo ad orationem & pſalmos nocte conſurgere, manè hymnos canere, tertia, ſexta, nona hora ſtare in acie quaſi bellatricem Chriſti, accenſaque lucerna reddere ſacrificium veſpertinum. Sic dies tranſeat, ſic nox inveniat laborantem; orationi lectio, lectioni ſuccedat oratio: breve videbitur tempus, quod tantis operum varietatibus occupatur. Diſcat & lanam facere, tenere colum, ponere in grembio calathum, rotare fuſum, ſtamina pollice ducere. Spernat bombycum telas, Serum vellera, & aurum in fila lenteſcens. Talia veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur. Cibus ejus oluſculum ſit, & ſimilia, raroque piſciculi. Et ne gulæ præcepta longius traham, de quibus in alio loco pleniùs ſum locutus, ſic comedat, ut ſemper eſuriat; ut ſtatim poſt cibum poſſit legere, orare, & pſallere. Diſplicent mihi, in teneris maximæ ætatibus, longa & immoderata jejunia, in quibus junguntur hebdomades, oleum in cibo ac poma vetantur. Experimento didici, aſellum in via cum laſſus fuerit diverticula quærere. Faciant hoc cultores Iſidis (*a*) & Cybeles, qui guloſa abſtinentia phaſides aues ac fumantes turtures vorant, ne ſcilicet cerealia

(a) *Ægypti erant, & Galli vocabantur; hi poſt longa jejunia phaſianis carnibus reficiebantur.*

lia dona contaminent. Hoc in perpetuo jejunio sit præceptum, ut longo itineri vires perpetes suppetant, ne in prima mansione currentes, in mediis corruamus. Cœterùm ut antè scripsi, in quadragesima continentiæ vela pandenda sunt, & tota aurigæ retinacula equis laxanda properantibus, quamquam alia sit conditio sæcularium, alia virginum & monachorum. Sæcularis homo in quadragesima ventris ingluviem decoquit, & in cochlearum morem succo victitans suo, futnris dapibus ac saginæ aqualiculum parat. Virgo & monachus sic in quadragesima suos dimittant equos, ut sibi meminerint semper esse currendum: finitus labor major, infinitus moderatior est, ibi enim respiramus, hic perpetuò incedimus. Si quando ad suburbana pergis, domi filiam non relinquas, nesciat sine te, nec possit vivere: & cum sola fuerit pertimescat. Non habeat colloquia sæcularium, & malarum virginum contubernia. Non intersit nuptijs servulorum, neque perstrepentis lusibus misceatur. Scio præcepisse quosdam, ne virgo Christi cum eunuchis lavet, nec cum maritatis fœminis: quia alii non deponant animos virorum, aliæ tumentibns uteris præferant fœditatem: mihi omnino in adulta virgine lavacra displicent, quæ se ipsam debet erubescere & nudam videre non posse, si enim vigiliis & jejuniis macerat corpus suum, & in servitutem redigit: si flammam libidinis & incentiva ferventis ætatis extinguere cupit continentiæ frigore: si appetitis sordibus turpare festinat naturalem pulchritudinem: cur è contrario balnearum fomentis sopitos ignes suscitat? Pro gemmis & serico divinos codices amet, in quibus non auri & pellis Babylonicæ vermiculata pictura, sed ad fidem placeat emendata & erudita distinctio. Discat primò psalterium, his se canticis avocet, & in proverbiis Salomonis erudiatur ad vitam. In Ecclesiaste consuescat, quæ mundi sunt calcare: In Job virtutis & patientiæ exempla sectetur. Ad Evangelia transeat, numquam ea positura de manibus: Apostolorum Acta & Epistolas, tota cordis imbibat voluntate: Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ Prophetas, Heptateuchum, & Regum & Paralypomenon libros, Esdræ quoque & Esther volumina. Ad ultimum sine periculo discat Canticum canticorum: ne si in exordio legerit, sub

car-

carnalibus verbis ſpiritualium nuptiarum epithalamium, non intelligens vulneretur. Caveat omnia apocrypha (*a*), & ſi quando ea non ad dogmatum veritatem, ſed ad ſignorum reverentiam legere voluerit, ſciat non eorum eſſe, quorum titilis prænotantur, multaque his admixta vitioſa, & grandis eſſe prudentiæ, aurum in luto quærere. Cypriani opuſcula ſemper in manu teneat. Athanaſij epiſtolas, & Hilarij libros inoffenſo decurrat pede. Illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet. Cæteros ſic legat, ut magis judicet, quàm ſequatur. Reſpondebis: Qnomodo hæc omnia mulier ſæcularis, in tanta frequentia hominum, Romæ cuſtodire potero? Noli ergo ſubire onus, quod ferre non potes: ſed poſtquam ablactaveris eam cum Iſaac, & veſtieris cum Samuel, mitte auiæ & amitæ. Redde pretioſiſſimam gemmam: cubiculo Mariæ, & cunis Jeſu vagientis impone. Nutriatur in monaſterio: ſit inter virginum choros; jurare non diſcat: mentiri ſacrilegium putet: neſciat ſæculum: vivat angelicè: ſit in carne ſine carne: omne hominum genus ſui ſimile putet. Et ut cætera taceam, certè te liberet ſervandi difficultate, & cuſtodiæ periculo. Melius tibi eſt deſiderare abſentam, quam pavere ad ſingula, quid loquatur, cum quo loquatur, cui annuat, quem libenter aſpiciat. Trade Euſtochio parvulam, cujus nunc & ipſe vagitus pro te oratio eſt: trade comitem ſanctitatis futuram hæredem; illam videat, illam amet, illam primis miretur ab annis, cujus ſermo, & inceſſus, & habitus doctrina virtutum eſt. Sit in gremio aviæ, quæ repetat in nepte, quidquid præmiſit in filia: quæ longo uſu didicit nutrire, ſervare, docere virgines; in cujus coronam centenarij quotidie numeri caſtitas texitur. Felix virgo, felix Paula Toxotii, quæ per aviæ amitæque virtutes nobilior eſt ſanctitate quam genere. O ſi tibi contingeret videre ſocrum, & cognatam tuam, & in parvis corpuſculis ingentes animos intueri: pro inſita tibi pudicitia non ambigerem, quin præcederes filiam, & primam Dei ſententiam ſecunda Evangelii

N lege

(a) *Vox Græca à verbo apocrypto, abſcondo. 1. libri quorum veri authores ignorantur apocryphi dicuntur. 2. qui in canone SS. ſcripturarum non recenſentur. 3. hæreticorum libri hæreſibus ſcatentes. Vide Calmet.*

lege mutares: nec tu parvi penderes aliorum desideria liberorum, sed te ipsam magis offerres Deo. Sed quia tempus est amplexandi, & tempus longè fieri à complexibus: & uxor non habet potestatem corporis sui, & unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat in Domino: & qui sub jugo est, ita debet currere, ne in luto comitem derelinquat: totum redde in sobole, quod in te interim distulisti. Anna filium, quem Deo voverat,
1. Reg. 1. postquam obtulit in tabernaculo, numquam recepit, indecens arbitrata, ut futurus Propheta in ejus domo cresceret, quæ adhuc alios filios habere cupiebat. Denique postquam concepit & peperit, non est ausa ad templum accedere, & vacua apparere coram Domino, nisi priùs redderet quod debebat: talique immolato sacrificio, reversa domum, quinque liberos sibi genuit, quia primogenitum Deo peperat. Miraris felicitatem sanctæ mulieris? imitare fidem, ipse, si Paulam miseris, & magistrum me & nutricium spondeo, gestabo humeris, balbutientia senex verba formabo, multo gloriosior mundi philosopho(*a*), qui non regem Macedonum, Babylonio periturum veneno, sed ancillam & sponsam Christi erudiam regnis cœlestibus offerendam.

EPISTOLA XVI.

HIERONYMUS AD GAUDENTIUM, DE PACATULÆ INFANTULÆ EDUCATIONE.

ARGUMENTUM.

Gaudentii precibus motus, docet quomodo Pacatulæ infantis, virginitati jam destinatæ tenera ætas sit instruenda.

CAusa difficilis, parvulæ scribere, quæ non intelligit quid loquaris, cujus animum nescias: de cujus voluntate periculosè promittas, ut secundùm præclari oratoris exordium, spes in ea magis laudanda sit, quàm res. Quid enim horteris ad continentiam, quæ placentas desiderat: quæ in sinu matris garrula voce balbutit: cui dulciora sunt mella, quàm verba: audiat profunda Apostoli, quæ anilibus magis fabulis delectatur:

(a) *Aristotelē intelligit Magistrum Alexandri Magni.*

tur: Prophetarum ænigmata ſentiat, quam triſtior gerulæ vultus exagitat: Evangelij intelligat majeſtatem, ad cujus fulgura omnis mortalium ſenſus hebetatur: Ut parenti ſubiiciatur horter, quæ manu tenera ridentem verberat matrem? Itaque Pacatula noſtra hoc epiſtolium poſt lectura ſuſcipiat: interim modo literarum elementa cognoſcat, jungat ſyllabas, diſcat nomina, verba conſociet, atque ut voce tinnula iſta meditetur, proponantur ei cruſtula (*a*), mulſa, præmia: & quidquid guſtu ſuave eſt, quod vernat in floribus, quod rutilat in gemmis, quod blanditur in pupis (*b*), acceptura feſtinet; interim & tenero tentet pollice fila ducere, rumpat ſæpe ſtamina, ut aliquando non rumpat, poſt laborem luſibus geſtiat, de matris pendeat collo, rapiat oſcula propinquarum, Pſalmos mercede decantet, amet quod cogitur diſcere: ut non opus ſit, ſed delectatio, non neceſſitas, ſed voluntas. Solent quędam cum futuram virginem ſpoponderint, pulla tunica eam induere, & furvo operire pallio, auferre linteamina, nihil in collo, nihil in capite auri ſinere: revera bono conſilio, ne habere diſcat in tenero, quod poſtea ponere compellatur. Aliis vero è contra videtur. Quid enim ajunt, ſi ipſa non habuerit, habentes alias non videbit? Φιλόκοσμον genus femineum eſt: multaſque etiam inſignis pudicitiæ, quamvis nulli virorum, tamen ſibi ſcimus libenter ornari; quin potius habendo ſatietur, & cernat laudari alias, quæ iſta non habeant: meliuſque eſt, ut ſatiata contemnat, quam non habendo habere deſideret. Tale vero quid & Iſraelitico feciſſe vides populo Dominum, *Exod. 16.* ut cupientibus Ægyptias carnes uſque ad nauſeam & vomitum præberet examina coturnicum: multoſque ſæculi reperies homines facilius carere experta corporis voluptate, quam eos qui à pueritia libidinem neſciant: ab aliis enim nota calcari, ab aliis ignota appeti; illos vitare pęnitendo ſuavitatis inſidias, quas fugerunt: hos carnis illecebras dulci titillatione corporis blandientes, dum mella putant, venena noxia reperire: mel enim diſtillare labia meretricis, quod ad tempus impinguat veſcentium fau-

N 2

(a) *Melliti genus panis eſt, in ſubtiles quaſdam, & variegatas laminas inciſi.*

(b) *Pupos, & pupas, puellos, puellaſque olim vocabãt; quod etiã hodie ſervatur; hinc imagunculę eorum pupę etiã nunc dicuntur; his pueri delectãtur.*

fauces, & postea felle amarius invenitur, unde & in Domini sacrificiis mel non offerunt, ceraque contempta, quæ mellis hospitium est, oleum accenditur in templo Dei, quod de amaritudine exprimitur olivarum. Pascha quoque cum amaritudinibus comedi in azymis sinceritatis & veritatis jubetur: quas qui habuerit, in sæculo persecutionem sustinebit, unde & Propheta mysticè cantat: Sedebam solus, quia amaritudine repletus sum. Quid igitur? Luxuriandum est in adolescentia, ut postea luxuria fortiùs contemnatur? Absit verò, inquiunt. Unusquisque enim in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Circumcisus quis, ideft virgo vocatus est, non adducat præputium, hoc est, non quærat pelliceas tunicas nuptiarum, quibus Adam ejectus de paradiso virginitatis, indutus est. In præputio qui vocatus est, hoc est habens uxorem & matrimonii pelle circundatus, non quærat virginitatis & æternæ pudicitiæ nuditatem, quam semel habere desivit, sed utatur vase suo in sanctificatione, & pudicitia; bibatque de fontibus suis; & non quærat cisternas luparum dissipatas, quæ purissimas aquas pudicitiæ continere non possunt; unde & idem Paulus in eodem capitulo, de virginitate & nuptiis disputans servos carnis vocat in matrimonio constitutos, liberos eos qui absque jugo nuptiarum tota Domino serviunt libertate. Quod loquimur, non in universum loquimur, sed in parte tractamus, nec de omnibus, sed quibusdam dicimus; ad utrumque enim sexum, non solum ad vas infirmum, noster sermo dirigitur. Virgo es, quid te mulieris delectat societas? quid fragilem & subtilem ratem magnis committis fluctibus, & grande periculum navigationis incertæ securus ascendis. Nescis quid desideres, & tamen sic ei jungeris, quasi aut ante desideraveris, aut ut levissimè dicam, postea desideraturus sis. Sed ad ministerium iste suxus est aptior. Elige ergo anum deformem, elige probatæ in Domioo continentiæ, quid te adolescentula, quid pulchra, quid luxuriosa delectat? Uteris balneis, cute nitida, rubicundis genis incedis, carnibus vesceris, affluis divitiis, pretiosa veste circumdaris: & juxta serpentem mortiferum secure dormire te credis? At non habitas in eodem hospitio. In nocte dumtaxat: cœterum totos dies in hujus confabulatione consumis. Quare solus cum

so-

Lev. 2.

Hier. 15.

sola, & non cum arbitris sedes, ut cum ipse non pecces aliis peccare videaris, ut exemplo sis miseris, qui nominis tui auctoritate delinquant? Tu quoque virgo, vel vidua, cur tam longo sermone viri retineris? cur cum solo relicta non metuis? saltem alui te & vesicæ cogat necessitas, ut exeas foras: ut deseras in hac re eum cum quo licentius, quam cum germano, multo inverecundius, quam cum marito egisti. Sed de scripturis sanctis aliquid interrogas. Interroga publice, audiant pedissequæ, audiant comites tuæ. Omne quod manifestatur, lux est: Bonus sermo secreta non quærit, quin potius delectatur laudibus suis, & testimonio plurimorum. Magister egregius contemnit viros, despicit fratres, & in unius mulierculæ secreta eruditione desudat. Declinavi parumper de mea disputatione aliorum occasione, & dum infantem Pacatulam instituo, immo nutrio, & multarum subito mihi male pacatarum bella suscepi, revertar ad propositum. Sexus femineus suo jungatur sexui: nesciat, immo timeat cum pueris ludere. Nullum impudicum verbum noverit: & si fortè in tumultum familiæ discurrentis aliquid audiat, non intelligat. Matris nutum pro verbis ac monitis, & pro imperio habeat. Amet ut parentem, subiiciatur ut dominæ, timeat ut magistram. Cum autem virgunculam rudem, & edentulam septimus ætatis annus exceperit, & cœperit erubescere, scire quid taceat, dubitare quid dicat: discat memoriter psalterium & usque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apostolos, & Prophetas sui cordis thesaurum faciat; nec liberius procedat ad publicum, nec semper ecclesiarum quærat celebritatem: in cubiculo suo totas delicias habeat, numquam juvenculos, numquam cincinnatos videat: vocis dulcedines per aurem animam vulnerantes, puellarumque lascivia repellatur, quæ quanto licentius adeunt, tanto difficilius evitantur: & quod didicerunt, secreto docent, inclusamque Danaen (a) vulgi sermonibus violant. Sit ei magistra comes, pedagoga custos, non multo vino dedita, non juxta Apostolorum otiosa, atque verbosa, sed so- 1.Tim.

(a) *Hanc Acrisius pater, ne violeretur, ereę inclusit turri, at Juppiter ejus amore captus in speciē imbris aurei se trāsformavit, & per impluvium in puellę gremium descendens, eā stupravit. Hic nota pudicitiam optime custoditam violari.*

sobria, gravi, lanifica, & ea tantum loquens, quæ animum puellarem ad virtutem instituant. Ut enim aqua in areola digitum sequitur præcedentem, ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis est,& quocumque duxeris trahitur. Solent lascivi & comptuli juvenes blandimentis, affabilitate, munusculis aditum sibi per nutrices aut alumnas quærere, & cum clementer intraverint, de scintillis incendia concitare, paulatimque proficere ad impudentiam, & nequaquam posse prohiberi, illo in se versiculo comprobato: Ægre reprehendas,quod sinis consuescere. Pudet dicere, & tamen dicendum est: Nobiles feminæ, quæ nobiliores habuere neglectui procos, vilissimæ conditionis hominibus & servulis copulantur, ac sub nomine religionis, & umbra continentiæ, interdum deserunt viros Helenæ (a), sequuntur Alexandros, nec Menelaos pertimescunt. Videntur hæc, planguntur, & non vindicantur: quia multitudo peccantium peccandi licentiam subministrat. Pro nefas, orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruunt. Urbs inclyta, & Romani imperii caput, uno hausta est incendio: nulla est regio, quæ non exules Romanos habeat: in cineres ac favillas sacræ quondam ecclesiæ conciderunt, & tamen studemus avaritiæ. Vivimus quasi altera die morituri, & ædificamus, quasi semper in hoc sæculo victuri. Auro parietes, auro fulgent capita columnarum, & nudus atque esuriens ante
Lev. 10. fores nostras Christus in paupere moritur. Legimus Aaron pontificem isse obviam furentibus flammis,& accenso thuribulo, Dei iram cohibuisse: stetit inter mortem, & vitam sacerdos magnus: nec ultra vestigia ejus ignis pro-
Exod 32. cedere ausus est. Moysi loquitur Deus: Dimitte me, & delebo populum istum. Quando dicit, Dimitte me, ostendit se teneri posse, ne faciat quod minatus est. Dei enim potentiam servi preces impediebant. Quis putas ille sub cœlo est, qui nunc iræ Dei possit occurrere? qui obvia-
Rom. 9. re flammis? & cum Apostolo dicere: Optabam ego ana-
Esa. 24. Exod. 32. thema esse pro fratribus meis? Pereunt cum pastoribus greges: quia sicut populus sic sacerdos. Moyses compassionis loquebatur affectu: Si dimittis populo huic, dimitte:

(a) *Ex Virgilio notum est quod Helena relicto Menelao viro Alexandrū Priami filium secuta sit; eamque ob causam Troja diruta fuerit. Causa mali tanti femina sola fuit.*

te: ſin autem, dele me de libro tuo. Vult perire cum pereuntibus, nec propria ſalute contentus eſt. Gloria quippe regis, multitudo populi. His Pacatula noſtra nata eſt temporibus: inter hæc crepundia primam carpit ætatem, antè lachrymas ſcitura, quam riſum; prius fletum ſenſura quam gaudium; nec dum introitus, jam exitus; talem ſemper putet fuiſſe mundum: neſciat præterita, fugiat præſentia, futura deſideret. Hæc ut tumultuario ſermone dictarem, & poſt neces amicorum, luctumque perpetuum infanti ſenex longo poſtliminio ſcriberem, tua Gaudenti frater, impulit charitas: maluique parum quam nihil omnino poſcenti dare; quia in altero voluntas oppreſſa luctu, in altero amicitiæ diſſimulatio eſt.

EPISTOLA XVII.

HIERONYMUS AD EUSTOCHIUM DE CUSTODIA VIRGINITATIS.

ARGUMENTUM.

Docet, quomodo custodire virginitatem debeat: eosque qui castitatis specie ventri, avaritiæque inserviunt, acriter interea reprehendit.

AUdi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet rex decorem tuum. In quadrageſimo quarto pſalmo Deus ad animam loquitur humanam, ut, ſecundum exemplum Abrahæ, exiens de terra ſua, & de cognatione ſua, relinquat Chaldæos, qui quaſi dæmonia interpretantur, & habitet in regione viventium, quam alibi propheta ſuſpirat, dicens: Credo videre bona Domini in terra viventium. *Pſ. 26.* Verum non ſufficit tibi exire de terra tua niſi obliviſcaris populi tui, & domus patris tui; ut, carne contempta, ſponſi jungaris amplexibus. Ne reſpexeris, inquit, retro: *Gen. 19.* nec ſteteris in omni circa regione, ſed in monte ſalvum te fac, ne fortè comprehendaris. Non expedit apprehenſo aratro, reſpicere poſt tergum, *Matt. 24* nec de agro reverti domum; nec poſt Chriſti tunicam, ad tollendum aliud veſtimentum tecto deſcendere. Grande miraculum: Pater filiam cohortatur, ne meminerit patris ſui. Vos de patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri *Ioan. 8.*

1 Io. 3. vultis facere, dicitur ad Judæos. Et alibi: Qui facit peccatum, de diabolo est. Tali primum parente generati, nigri sumus; & post pœnitentiam, necdum culmine virtutis ascenso, dicimus: Nigra sum, sed speciosa filiæ Jerusalem. Exivi de domo infantiæ meæ: oblita sum patris mei, renascor in Christo. Quid pro hoc mercedis accipio? Sequitur: Et concupiscet rex decorem tuum. Hoc ergo illud magnum est sacramentum; Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt ambo, jam non, ut ibi, in vna carne, sed in uno spiritu. Non est sponsus tuus arrogans, non superbus, Æthiopissam duxit uxorem. Statim ut volueris sapientiam audire veri Salomonis, & ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta quæ novit, & inducet te rex in cubiculum suum & mirum in modum, colore mutato, sermo tibi ille conveniet: Quæ est ista, quæ ascendit dealbata? Hæc idcirco, domina mi Eustochium, scribo (dominam quippe vocare debeo sponsam Domini mei) ut ex ipso principio lectionis agnosceres, non me nunc laudem virginitatis esse dicturum, quam probasti optimam, & consecuta es; nec enumeraturum molestias nuptiarum, quomodo uterus intumescat, infans vagiat, cruciet pellex, domus cura solicitet, & omnia, quæ putantur bona, mors extrema præcidat: habent enim & maritatæ ordinem suum, honorabiles nuptias, & cubile immaculatum: sed ut intelligeres tibi exeunti de Sodoma, timendum esse Lot vxoris exemplum. Nulla est enim in hoc libello adulatio: adulator quippe, blandus inimicus est. Nulla erit rhethorici pompa sermonis, quæ te etiam inter angelos statuat, &, beatitudine virginitatis exposita, mundum subiiciat pedibus tuis. Nolo tibi venire superbiam de proposito, sed timorem. Onusta incedis auro: latro tibi vitandus est. Stadium est hæc vita mortalibus: hic contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter serpentes, & scorpiones securus ingreditur. Et inebriatus est, inquit Dominus, gladius meus in cœlo: & tu pacem arbitraris in terra, quæ tribulos generat, & spinas, quam serpens comedit? Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, sed adversus principatus, & potestates hujus mundi, & rectores harum tenebrarum, adversus spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Magnis inimicorum circumdamur agminibus,

Marginal notes: Cant. 1. (beside "ascenso"); Ps. 44. (beside "renascor"); Cant. 3. (beside "niet"); Heb. 13. (beside "cidat"); Esa. 34. (beside "gladius"); Eph. 6. (beside "quæ tribulos").

nibus, hostium plena sunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura post modicum, pugnat sola cum pluribus. Cum autem fuerit dissoluta; & venerit princeps mundi hujus; & invenerit in ea nihil: tunc secura audies per prophetam: Non timebis à timore nocturno: A sagitta volante per diem, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis; ad te autem non appropinquabunt. Quod si eorum te multitudo turbaverit; & ad singula incitamenta vitiorum cœperis æstuare; & dixerit tibi cogitatio tua: Quid faciemus? Respondebit tibi Helisæus: Noli timere, quia plures nobiscum sunt, quam cum illis: & orabit, & dicet: Domine aperi oculos puellæ tuæ, ut videat: & apertis oculis videbis igneum currum, qui te ad exemplum Heliæ in astra sustollat; & tunc læta cantabis: Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Quamdiu hoc fragili corpore detinemur; quamdiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus: & concupiscit spiritus adversus carnem, & caro adversus spiritum: nulla est certa victoria. Adversarius noster diabolus, tamquam leo rugiens aliquem devorare quærens, circumit. Posuisti, ait David, tenebras, & facta est nox. In ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ: Catuli leonum rugientes ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi. Non quærit diabolus homines infideles: non eos, qui foris sunt, & quorum carnes rex Assyrius in olla succendit, de ecclesia Christi rapere festinat. Escæ ejus secundum Abacuc electæ sunt. Job subvertere cupit, &, devorato Juda, ad cribrandos apostolos expetit potestatem. Non venit Salvator pacem mittere super terram, sed gladium. Cecidit Lucifer, qui mane oriebatur: & ille qui in paradiso deliciarum nutritus est, meruit audire: Si exaltatus fueris ut aquila, inde detraham te, dicit Dominus. Dixerat enim in corde suo: Super sidera cœli ponam sedem meam, & ero similis altissimo. Unde quotidie ad eos qui per scalam Jacob somniantis descendunt, loquitur Deus: Ego dixi, Dij estis, & filii altissimi omnes: vos autem sicut homines moriemini, & tamquam unus de principibus cadetis: Cecidit enim primus diabolus, & cum stet Deus in synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit. Apostolus

Ioan. 14.
Ps. 90.
4. Reg. 6.
Ps. 123.
Ps. 103.
Esa. 14.

ftolus iis, qui Dii esse desinunt, scribit: Ubi enim in vobis sunt dissensiones, & æmulationes: nonne homines estis, & secundum hominem ambulatis? Si Apostolus, vas electionis, & separatus in evangelium Christi, ob carnis aculeos & incentiva vitiorum reprimit corpus suum, & servituti subiicit, ne aliis prædicans ipse reprobus inveniatur, & tamen videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & captivum se in legem duci peccati: si post nuditatem, jejunia, fames, carcerem, flagella, supplicia, in semetipsum reversus exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus! tu te putas securam esse debere? Cave queso, ne quando de te dicat Deus: Virgo Israel cecidit, & non est, qui suscitet eam. Audenter loquar. Cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pœna, sed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam compleatur. Virgines bonæ deficient. Observa quid dicat, Et virgines bonæ deficient: quia sunt & virgines malæ. Qui viderit, inquit, mulierem ad coucupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Perit ergo & mente virginitas. Istæ sunt virgines malæ, virgines carne, non spiritu, virgines stultæ, quæ oleum non habentes excluduntur à sponso. Si autem & illæ, quæ virgines sunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non salvantur: quid fiet illis, quæ prostituerunt membra Christi, & mutaverunt templum sancti Spiritus in lupanar? illico audient: Descende: sede in terra virgo filia Babylonis: sede in terra: non est solium filiæ Chaldæorum: non vocaberis ultra mollis, & delicata: accipe molam, & mole farinam: discooperi velamen tuum denuda crura, transi flumina: revelabitur ignominia tua, apparebunt opprobria tua. Et hoc post Dei filii thalamos, post oscula fratruelis & sponsi, illa, de qua quondam sermo propheticus concinebat: Astitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, circumdata varietate: nudabitur, & posteriora ejus ponentur in faciem ipsius: Sedebit ad aquas solitudinis, &, posito vase, divaricabit pedes suos omni transeunti, & usque ad verticem polluetur. Rectius fuerat homini, subiisse conjugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem, in profundum

Amos 5. Amos 8.

dum inferni cadere. Ne fiat, obsecro, civitas meretrix, fidelis Sion. Ne post trinitatis hospitium ibi dæmones saltent, & Sirenæ nidificent, & hæricii. Non solvatur fascia pectoralis; sed statim ut libido titillaverit sensum, aut blandum voluptatis incendium dulcis nos calore perfuderit, erumpamus in vocem: Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi caro. Et cum paululum inter vitia atque virtutes cœperit fluctuare, dicito: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quia confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus. Nolo finas cogitationem crescere. Nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Dum parvus est hostis, interfice: nequitia, ne zizania crescant, elidatur in semine. Audi Psalmistam, dicentem: Filia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis: beatus, qui tenebit, & allidet parvulus suos ad petram. Quia enim impossibile est in sensum hominis non irruere innatum medullarum colorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ut cœperit cogitare sordida, statim interficit cogitata, & allidit ad petram: petra autem Christus est. O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lacrymæ, quotidie gemitus, &, si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò, & potu taceo, cum etiam languentes monachi aqua frigida utantur, &, coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qni ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaveram, scorpionum tantum socius, & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis; & mens desideriis æstuabat in frigido corpore; & ante hominem sua jam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Jesu jacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subjugabam. Non erubesco confiteri infelicitatis meæ miseriam: quin potius plango me non esse, quod fuerim. Memini me clamantem diem crebro

Ps. 117.
Ps. 41.
Ps. 136.

crebro junxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino increpante, tranquillitas; ipsam quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum consciam, pertimescebam: & mihimet iratus, & rigidus, solus deserta penetrabam, sicubi concava vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus; ibi illud miserrimæ carnis ergastulum; & ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post cœlo inhærentes oculos, nonnumquam videbar mihi interesse agminibus angelorum: & lætus gaudensque cantabam: Post te in odorem unguentorum tuorum curremus. Si autem hoc sustinent illi, qui exeso corpore, solis cogitationibus oppugnantur: quid patitur puella, quæ deliciis fruitur: nempe illud Apostoli: Vivens mortua est. Si quid itaque in me potest esse consilii: si experto creditur; hoc primum moneo, hoc obtestor, ut sponsa Christi vinum fugiat pro veneno: hæc adversus adolescentiam prima arma sunt dæmonum. Non sic avaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio, facile aliis caremus vitiis: hic hostis inclusus est. Quocumque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum, & adolescentia, duplex est incendium voluptatis, quid oleum flammæ adiicimus? quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Paulus ad Timotheum, Jam noli, inquit, aquam bibere, sed vino modico utere, propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Vide, quibus causis vini potio concedatur; ut ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et ne nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcepit esse sumendum, medici potius consilio, quam Apostoli: licet & Apostolus sit medicus spiritualis; ne Timotheus imbecillitate superatus, evangelii prædicandi non posset implere discursus, alioquin se dixisse meminerat: Vinum, in quo est luxuria: Et bonum est homini non bibere, & carnem non manducare. Noe vinum bibit, & inebriatus est. Post diluvium, rudi adhuc seculo, & tunc primum plantata vinea, inebriare vinum forsitan nesciebat. Et ut intelligas scripturæ in omnibus sacramentum: Margaritum quippè est sermo Dei, & ex omni parte forari potest: post ebrietatem nudatio femorum subsecuta est, libido juncta luxuriæ, prius enim venter extenditur, & sic cætera membra concitantur:

Cant. 1. | 1 Tim. 5 | 1. Tim. 5 | Rom. 14.

tur: Manducavit enim populus, & bibit, & surrexerunt ludere. Lot, amicus Dei, in monte salvatus: & de tot millibus populis solus justus inventus, inebriatur à filiabus suis: & licet illæ putarent genus hominum defecisse, & hoc facerent liberorum magis desiderio, quam libidinis; tamen sciebant, virum justum hoc nisi ebrium, non esse facturum, denique, quid fecerit, ignoravit: & quamquam voluntas non sit in crimine, error in culpa est: inde nascuntur Moabitæ, & Ammonitæ, inimici Israel: qui usque ad quartam & decimam progeniem, & usque in æternum, non ingrediuntur in Ecclesiam Dei. Helias cum Jezabel fugeret, & sub quercu jaceret lassus: veniente ad se angelo suscitatur, & dicitur ei: Surge, & manduca. Respexit, & ecce ad caput ejus panis colyra, & vas aquæ. Revera non poterat Deus conditum ei merum mittere, & electos cibos, & carnes contusione mutatas. Helisæus filios prophetarum invitat ad prandium, & herbis agrestibus eos alens consonum prandentium audit clamorem: Mors in olla, homo Dei: non iratus est coccis: lautioris enim mensæ consuetudinem non habebat, sed farina desuper jacta, amaritudinem dulcoravit, eadem spiritus virtute, qua Moyses mutaverat maram in dulcedinem. Necnon & illos, qui ad eum comprehendendum venerant, oculis pariter ac mente cæcatos, cum in Samariam nescios induxisset, qualibus eos epulis refici imperavererit, ausculta. Pone eis, inquit, panem, & aquam: manducent, & bibant, & remittantur ad Dominum suum. Potuit & Danieli de regiis ferculis opulentior mensa transferri: sed Abacuc ei messorum prandium portat, arbitror rusticanum, ideoque & desideriorum vir appellatus est, quia panem desiderii non manducavit, & vinum concupiscentiæ non bibit. Innumerabilia sunt de scripturis divina responsa, quæ gulam damnent, & simplices cibos probent; verum, quia nunc non est propositum de jejuniis disputare; & universa exequi, sui est tituli, & voluminis, hæc sufficiant pauca de plurimis: alioqui, ad exemplum horum, poteris tibi ipsa colligere, quo modo primus de paradiso homo, ventri magis obediens, quam Deo, in hanc lacrymarum dejectus est vallem: & ipsum Dominum satanas fame tentaverit in deserto: & Apostolus clamitet; Escæ ventri, & venter escis:

Gen. 19. 3. Reg. 19 4. Reg. 6.

Deus

Deus autem & hunc, & illas destruet. Et de luxuriosis, quorum Deus venter est: id enim colit unusquisque, quod diligit. Ex quo solicitè providendum est, ut quos saturitas de paradiso expulit, reducat esuries. Quod si volueris respondere, te nobili stirpe generatam, semper in deliciis, semper in plumis, non posse à vino & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus vivere: districtius respondebo: Vive ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quod Deus, universitatis creator, & dominus, intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonisque delectetur ardore: sed quod aliter pudicitia tuta esse non possit. Job, Deo carus, & testimonio ipsius immaculatus, & simplex, audi quid de diabolo suspicetur. Virtus ejus in lumbis, & potestas ejus in umbilico. Honestè viri mulierisque genitalia, immutatis sunt appellata nominibus, unde & de lumbis David super sedem ejus promittitur esse sessurus, & septuaginta quinque animæ introierunt in Ægyptum, quæ exierunt de femore Jacob. At postquam, colluctante Domino, latitudo femoris ejus emarcuit; à liberorum opere cessavit. Et qui pascha facturus est, accinctis mortificatisque lumbis facere præcipitur. Et ad Job dicit Deus. Accinge sicut vir lumbos tuos. Et Joannes zona pellicea cingitur circa lumbos suos. Et Apostoli jubentur accinctis lumbis, evangelii tenere lucernas. Ad Jerusalem verò, quæ respersa sanguine, in campo invenitur erroris, in Ezechiele dicitur. Non est præcisus umbilicus tuus. Omnis igitur adversus viros diaboli virtus, in lumbis est: omnis in umbilico contra fœminas fortitudo. Vis scire ita esse, ut dicimus? accipe exempla. Sampson, leone fortior, & saxo durior, qui & unus & nudus mille persecutus est armatos, in Dalilæ mollescit amplexibus. David, secundum cor Domini electus, & qui venturum Christum sancto sæpe ore cantaverat; postquam deambulans super tectum domus suæ, Bersabeæ captus est nuditate, adulterio junxit homicidium. Ubi & illud breviter attende, quod nullus sit etiã in domo tutus aspectus. Quapropter ad Dominum pœnitens loquitur: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci. Rex enim erat, alium non timebat. Salomon, per quem se cecinit ipsa sapientia, qui disputavit à cedro Libani usque ad hyssopum, quæ exiit per parietem, recessit à Domino, quia amator mulie-

Job. 40.

Marc. 1.

Luc. 12.

Ezec. 16.

Ps. 50.

lie-

lierum fuit. Et ne quis sibi de sanguinis propinqnitate 2 Reg. 13
confideret, in illicitum Thamar sororis Ammon frater exarsit incendium. Piget dicere, quot quotidie virgines ruant quantas de suo gremio mater perdat Ecclesia; super quæ sidera inimicus superbus ponat thronum suum; quot petras excavet (*a*), & habitet coluber in foraminibus earum. Videas plerasque viduas antequam nuptas, infelicem conscientiam mentita tantum veste protegere. Quas nisi tumor uteri, & infantum prodiderit vagitus, sanctas & castas se esse gloriantur, & erecta cervice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ vero sterilitatem præbibunt, & nec dum sati (*b*) hominis homicidium faciunt. Nonnullæ, cum se senserint concepisse de scelere, abortii venena meditantur; & frequenter etiam ipsæ commortuæ, trium criminum reæ, ad inferos perducuntur, homicidæ sui, Christi adulteræ, nec dum nati filii parricidæ. Istæ sunt, quæ solent dicere: Omnia munda mundis: Sufficit mihi conscientia mea: Cor mundum desiderat Deus: Cur me abstineam a cibis, quos creavit Deus ad utendum? Et si quando festive & lepide volunt vivere, ubi se mero ingurgitaverint, ebrietati sacrilegium copulantes, ajunt: Absit, ut ego me a Christi sanguine abstineam. Et quam viderint pallentem, atque tristem, miseram, & Manichæam (*c*) vocant. Et consequenter: Tali enim proposito jejunium hæresis est. Hæ sunt, quæ per publicum notabiliter incedunt; & furtivis oculorum nutibus, adolescentium greges post se trahunt, quæ semper audiunt per prophetam:
Facies meretricis facta est tibi, impudorata es tu. Pur- Hier. 3.
pura tantum in veste tenuis, & laxius, ut crines decidant, ligatum caput, soccus vilior, & per humeros hiacynthina læna mavorte (*d*) volitans, succinctæ manicæ brachiis adhærentes, & solutis genubus fractus incessus. Hæc est apud

(a) *Excavatas petras virgines corruptas vocat hic Hieron.*

(b) *De illis loquitur, quæ ne conciperent pharmachum aliquod præbibebant.*

(c) *Manichæi licet turpissimis flagitiis dediti, abstinebant se tamen à carnibus, & ovis, asserentes nullo mortuo vescendum esse corpore, quod inde divina recessisset substantia; sed nec vinum bibebant.*

(d) *Pallii genus est vile, & angustum, quo, teste Cassiano, virgines ac monachi collum & humeros tegebãt. Læna autem fœmineum, ac delicatum indumenti genus est.*

apud illas tota virginitas. Habeant istæ hujusmodi laudatores suos, & sub virginali nomine lucrosius pereant. Libenter talibus non placemus. Pudet dicere, pro nefas: triste, sed verum est: Unde in ecclesias Agapetarum (a) pestis introiit? unde sine nuptiis aliud nomen uxorum? immo unde novum concubinarum genus? Plus inferam. Unde meretrices univiræ? eadem domo, uno cubiculo, sæpe uno tenentur & lectulo; & suspiciosos nos vocant, si aliquid extimemus. Frater sororem virginem deserit, cęlibem spernit virgo germanum, fratrem quærit extraneum; & cum in eodem proposito esse se simulent, quærunt alienorum spiritale solatium, ut domi habeant carnale commercium. Istiusmodi homines Salomon in Proverbiis spernit, dicens: Alligabit quis in sinu ignem, & vestimenta ejus non comburentur? aut ambulabit super carbones ignis & pedes illius non ardebunt? Explosis igitur, & exterminatis his, quæ nolunt esse virgines, sed videri, nunc ad te mihi omnis dirigatur oratio; quæ quanto prima Romanæ urbis virgo nobilis esse cœpisti, tanto tibi amplius laborandum est, ne & præsentibus bonis careas & futuris. Et quidem molestias nuptiarum, & incerta conjungii, domestico exemplo didicisti; cum soror tua Blesilla, ætate major, sed proposito minor, post acceptum maritum, septimo mense viduata est. O infelix humana conditio, & futuri nescia. Et virginitatis coronam, & nuptiarum perdidit voluptatem. Et quamquam secundum pudicitiæ gradum teneat viduitas: tamen quas illam per momenta sustinere existimas cruces, spectantem quotidie in sorore, quod ipsa perdiderit; & cum difficilius experta careat voluptate, minorem continentiæ habere mercedem? Sit tamen & illa secura, sit gaudens. Centesimus & sexagesimus fructus de uno sunt semine castitatis. Nolo habeas consortium matronarum: nolo ad nobilium domos accedas: nolo te frequenter videre quod contemnens, virgo esse voluisti. Sic sibi solent applaudere

Prov. 6.

(a) *Agape convivium erat inter fideles in Ecclesia solitũ exhiberi post sacra peracta mysteria jam inde ab Apostolorũ ævo usitatum; hujus meminit S. Paulus 1. Cor. 11. ubi ritum Agaparum Chrisost. describit: Quia tamen in luxum & inhonestas epulas ea convivia versa fuerant, ideo Hieronymus reprehendit, & ante Hieron. Concilium Laodicen. Can. 28.*

re mulierculæ de judicibus viris, & in aliqua poſitis dignitate. Si ad imperatoris uxorem concurrit ambitio ſalutantium, cur tu facis injuriam viro tuo? Ad hominis conjugem Dei ſponſa quid properas? Diſce in hac parte ſuperbiam ſanctam: ſcito te illis eſſe meliorem. Neque vero earum tantum te cupio declinare congreſſus, quæ maritorum inflantur honoribus, quas eunuchorum greges ſæpiunt, & in quarum veſtibus attenuata in filum auri metalla texuntur; ſed etiam eas fuge, quas viduas neceſſitas fecit, non voluntas; non quod mortem optaverint maritorum; ſed quod datam occaſionem pudicitiæ non libenter acceperint. Nunc vero, tantum veſte mutata priſtina, non mutatur ambitio. Precedit caveas Baſternarum (*a*) ordo ſemivirorum: & rubentibus buccis, cutis farta diſtenditur, ut eas putes maritos non amiſiſſe, ſed quærere. Plena adulatoribus domus, plena convivis. Clerici ipſi, quos & magiſterio eſſe oportuerat pariter, & timori, oſculantur capita matronarum, &, extenta manu, ut benedicere eos putes velle, ſi neſcias, pretia accipiunt ſalutandi. Illæ interim, quæ ſacerdotes ſuo viderint indigere præſidio, eriguntur in ſuperbiam: & quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem; caſtæ vocantur, & Nonnæ, &, poſt cenam dubiam (*b*), apoſtolos ſomniant. Sint tibi ſociæ, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie eſt, quas & ætas probavit, & vita, quæ quotidie in cordibus ſuis canunt: Ubi paſcis? ubi cubas in meridie? Quæ ex affectu dicunt: *Cant. 1.*
Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Eſto ſubjecta parentibus; imitare ſponſum tuum. Rarus ſit egreſſus in publicum: martyres tibi quærantur in cubiculo tuo. Numquam cauſa deerit procedendi, ſi ſemper, quando neceſſe eſt, proceſſura ſis. Sit tibi moderatus cibus, & numquam venter expletus. Plures quippe ſunt, quę, cum vino ſint ſobriæ, ciborum largitate ſunt ebriæ. Ad orationem tibi noctę ſurgenti non indigeſtio ructum faciat,

(a) *Loquitur hic Hieron. de quodam currus genere, quo matronæ, viriq. nobiles geſtari ſolebant. Eunuchi autem, quos ſemiviros vocat, currum antecedebant: baſternam vehiculi genus eſſe Servius docet.*

(b) *Ideo dubiam vocat, quod ita eſſet opipara, ut conviva merito dubitaret, cuinam rei primum manum admovere deberet. Vide Ter. in Phorm.*

ſed inanitas. Crebrius lege, diſce quamplurima. Tenenti codicem ſomnus obrepat, & cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat. Sint tibi quotidiana jejunia, & refectio ſatietatem fugiens. Nihil prodeſt, biduo triduoque tranſmiſſo, vacuum portare ventrem, ſi pariter obruatur, ſi compenſetur ſaturitate jejunium. Illico mens repleta torpeſcit, & irrigata humus ſpinas libidinum germinat. Si quando ſenſeris, exteriorem hominem florem adoleſcentiæ ſuſpirare; & accepto cibo, cum te in lectulo compoſitam dulcis libidinum pompa concuſſerit: arripe ſcutum fidei, in quo ignitæ diaboli extinguuntur ſagittæ. Omnes adulterantes; quaſi clibanus corda eorum. At tu, Chriſti comitata veſtigiis, & ſermonibus ejus intenta dic:
Luc. 24. Nonne cor noſtrum ardens erat in via, cum aperiret no-
Pſ. 118. bis Jeſus ſcripturas? Et illud: Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud. Difficilè eſt humanam animam aliquid non amare: & neceſſe eſt, ut in quoſcumque mens noſtra trahatur affectus. Carnis amor ſpiritus amore ſuperatur. Deſiderium deſiderio reſtinguitur. Quidquid inde minuitur, hinc creſcit. Quin potius
Cant. 3. ſemper ingemina, & dicito ſuper lectum tuum: In noctibus quæſivi, quem dilexit anima mea. Mortificate ergo,
Col 3. inquit Apoſtolus, membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram.
Gal. 2. Unde & ipſe poſtea confidenter ajebat: Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Chriſtus. Qui mortificat membra ſua, & in imagine perambulat, non timet dicere. Factus ſum, ſicut uter in pruina. Quidquid enim in me fuit humoris libidinis, excoctum eſt, & infirmata ſunt in jejunio genua mea, & oblitus ſum manducare panem
Pſ. 101. meum. A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ Eſto cicada noctium. Lava per ſingulas noctes lectum tuum, lacrymis tuis ſtratum tuum riga. Vigila & fias ſicut paſſer in ſolitudine: Pſalle ſpiritu, pſalle & ſenſu: Benedic anima mea dominum, & ne obliviſcaris omnes retributiones ejus, qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis: Qui ſanat omnes infirmitates tuas, & redimit ex corruptione vitam tuam. Et quis noſtrum ex corde dicere poteſt: Quia cinerem tamquam panem manducabam, & potionem meam cum fletu miſcebam? An non flendum eſt, non gemendum, cum me rurſus ſerpens invitat ad illicitos cibos? Cum de paradiſo virginitatis ejectum tunicis vult

ve-

vestire pelliceis, quas Helias, ad paradisum rediens, projecit in terram? Qnid mihi, & voluptati, quæ brevi perit? Quid cum hoc dulci, & mortifero carmine Sirenarum? Nolo te illi subjacere sententiæ, qua in hominem est illata damnatio: In doloribus, & anxietatibus paries. Mulieris lex ista est, non mea. Et ad virum conversio tua. Sit conversio illius ad maritum, quæ virum non habet Christum: Et ad extremum, Morte morieris. Finis iste conjugii, meum propositum sine sexu est. Habeant nuptæ suum tempus, & titulum. Mihi virginitas in Maria dedicatur & Christo. Dicat aliquis: Et audes nuptiis detrahere, quæ à Deo benedictæ sunt? Non est detrahere nuptiis, cum illis virginitas antefertur. Nemo malum bono comparat. Glorientur & nuptæ, cum à virginibus sint secundæ: Crescite, ait, & multiplicamini, & replete terram. Crescat, & multiplicetur ille, qui impleturus est terram. Tuum agmen in coels est. Crescite, & multiplicamini, hoc expletur edictum post paradisum, & nuditatem, & ficus folia, auspicantia pruriginem nuptiarum, Nubat, & nubatur ille, qui in sudore faciei comedit panem suum, cui terra tribulos & spinas generat, & cujus herba sentibus suffocatur. Meum semen, centenaria fruge fecundum est. Non omnes capiunt verbum Dei, sed ii, quibus datum est; alium eunuchum necessitas facit, me voluntas. Tempus amplexandi, & tempus abstinendi à complexibus: tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Postquam de duritia nationum generati sunt filii Abrahæ, cœperunt sancti lapides volui super terram. Pertranseunt quippe mundi istius turbines, & in curru Dei rotarum celeritate volvuntur. Consuant tunicas, qui inconsutam desursum tunicam perdiderunt, quos vagitus delectat infantium, in ipso lucis exordio fletu lugentium quod nati sunt. Eva in paradiso virgo fuit, post pelliceas tunicas initium sumpsit nuptiarum. Tua regio paradisus est. Serva quod nata es, & dic: Revertere anima mea in requiem tuam. Et vt scias virginitatem esse naturæ, nuptias post delictum: virgo nascitur caro de nuptiis, in fructu reddens, quod in radice perdiderat. Exiet virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet. Virga mater est Domini simplex, pura, sincera, nullo extrinsecus germine cohærente, & ad similitudinem Dei unione fecunda.

4. Reg. 2. — Gen. 3. — Gen. 1. — Eccl. 3. — Ps. 14. — Esa. 11.

Cant. 2. Virgæ flos Christus est, dicens: Ego flos campi, & lilium convallium. Qui & in alio loco, lapis prædicatur abscis-
Dan. 2. sus de monte sine manibus: significante propheta, virginem nasciturum esse de Virgine. Manus quippe accipiuntur pro opere nuptiarum, ut ibi: Sinistra ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. In hujus sensus congruit voluntatem etiam illud, quod animalia, quæ in
Gen. 6.
Exod. 3. arcam Noe bina inducuntur, immunda sunt. Impar enim numerus est mundus: Et Moyses, & Jesus Nave nudis in sanctam terram pedibus jubentur incedere: & discipuli sine calciamentorum onere, & vinculis pellium ad prædicationem novi evangelii destinantur: & milites vestimentis Jesu sorte divisis, caligas non habuere quas tollerent, nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat servis. Laudo nuptias, laudo conjugium: sed quia mihi virgines generant, lego de spinis rosam, de terra aurum, de concha margaritum. Numquid, qui arat tota die arabit? nonne, & laboris sui fruge lætabitur? Plus honorantur nuptiæ, quando quod de illis nascitur, plus amatur. Quid invides mater filiæ? Tuo lacte nutrita est, tuis educata visceribus, in tuo adolevit sinu, tu illam virginem sedula pietate servasti. Indignaris, quod noluit militis esse uxor, sed regis? Grande tibi beneficium præstitit. So-
1. Cor. 7. crus Dei esse cœpisti. De virginibus, inquit, Apostolus, præceptum Domini non habeo, cur? quia, & ipse ut esset virgo, non fuit imperii sed propriæ voluntatis. Neque enim audiendi sunt, qui eum uxorem habuisse confingunt: cum de continentia disserens, & suadens perpetuam castitatem, intulerit: Volo autem omnes esse sicut me ipsum. Et infra: Dico autem innuptis, & viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. Et in alio loco: Numquid non habemus potestatem circumducendi mulieres, sicut & cæteri apostoli? Quare ergo non habet Domini de virginitate præceptum? Quia majoris est mercedis, quod non cogitur, sed offertur: quia, si fuisset virginitas imperata, nuptiæ videbantur ablatæ: & durissimum erat contra naturam cogere, angelorumque vitam ab hominibus extorquere, & id quodam modo damnare,
Esa 31. quod conditum est. Alia fuit in veteri lege felicitas, ibi dicitur beatus, qui habet semen in Sion, & domesticos in Jerusalem. Et; Maledicta sterilis, quæ non pariebat.

Et:

Et: filii tui ficut novellæ olivarum, in circuitu menfæ tuæ. Et: Repromiffio divitiarum. Et: Non erit infirmus in tribubus tuis. Nunc eunuchis dicitur: Nec lignum arbitreris aridum. Habes locum pro filiis, & filiabus, in cœleftibus fempiternum. Nunc benedicuntur pauperes, & Lazarus diviti præfertur in purpura. Nunc, qui infirmus eft, fortior eft. Vacuus erat orbis: & ut de typicis taceam, fola erat benedictio liberorum. Propterea & Abraham iam fenex Cethuræ copulatur: & Jacob mandragoris redimitur: & conclufam vulvam in Ecclefiæ figuram Rachel conqueritur. Paulatim vero increfcente fegete, meffor immiffus eft. Virgo Helias, Helifæus virgo, virgines multi filii prophetarum. Hieremiæ dicitur: Et tu ne accipias uxorem. Sanctificatus in utero, captivitate propinqua, uxorem prohibetur accipere. Aliis verbis id *1. Cor. 7.*
ipfum Apoftolus loquitur: Exiftimo hoc bonum effe propter inftantem neceffitatem, quoniam bonum eft homini fic effe. Quæ eft ifta neceffitas, quæ aufert gaudia nuptiarum? Tempus breviatum eft: Reliquum eft, ut & qui habent uxores, fic fint quafi non habeant. In proximo eft Nabuchodonofor. Promovit fe leo de cubili fuo. Quo mihi fuperbiffimo regi fervitura conjugia? Quo parvulos, quos propheta complorat, dicens: Adhæfit lingua lacten- *Thren 4.*
tis ad faucem ipfius in fiti. Parvuli poftulaverunt panem: & qui frangeret eis, non erat. Inveniebatur ergo, ut diximus, in viris tantum hoc continentiæ bonum, & in doloribus jugiter Eva parturiebat. Poftquam vero virgo concepit in utero, & peperit nobis puerum, cujus principatus in humeros ejus, Deum, fortem, patrem futuri fæ- *Esa. 9.*
culi, foluta maledictio eft. Mors per Evam, vita per Mariam. Ideoque & ditius virginitatis donum fluxit in fœminas. Statim ut filius Dei ingreffus eft fuper terram, novam fibi familiam inftituit, ut qui ab angelis adorabatur in cœlo, haberet angelos & in terris. Tunc Holofernis caput Judith continens amputavit. Tunc Aman, qui interpretatur iniquitas, fuo combuftus eft igni. Tunc Jacobus, & Joannes, relicto patre, rete, navicula, fecuti funt falvatorem, affectum fanguinis & vincula fæculi, & curam *Mat. 10.*
domus pariter relinquentes. Tunc primum auditum eft: Qui vult venire poft me, abneget femetipfum, & tollat crucem fuam, & fequatur me. Nemo enim miles cum

Luc. 9. uxore pergit ad prælium. Discipulo, ad sepulturam patris ire cupienti, non permittitur. Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, ubi requiescant: filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Ne forsitan con-
1. Cor.7. tristeris, si angustè manseris. Qui sine uxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Domino. Qui autem cum uxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori. Divisa est mulier, & virgo. Quæ non est nupta, cogitat quę sunt Domini, ut sit sancta corpore, & spiritu, nam, quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Quantas molestias habeant nuptiæ, & quot solicitudinibus vinciantur, in eo libro, quem adversus Helvidium de beatæ Mariæ perpetua virginitate edidimus, puto breviter expressum. Nunc eadem replicare perlongum est: & si cui placet, de illo po-
1.Thes.5 test haurire fonticulo. Verum ne penitus videar omisisse: nunc dicam, quod cum Apostolus sine intermissione orare nos jubeat, & qui in coniugio debitum solvit, orare non possit, aut oramus semper, & virgines sumus: aut orare desinimus, ut conjugio serviamus. Etsi nupserit, inquit, virgo, non peccat: tribulationem tamen carnis
1. Cor.7. habebunt hujusmodi. Et in principio libelli præfatus sum, me de angustiis nuptiarum aut nihil omnino, aut pauca dicturum: & nunc eadem admoneo: ut si tibi placet scire, quot molestiis virgo libera, quot uxor adstricta sit, legas Tertullianum ad amicum philosophum scribentem, & de virginitate alios libellos, & beati Cypriani volumen egregium, & Papæ Damasi super hac re versu, prosaque composita, & Ambrosii nostri, quæ nuper scripsit ad sororem, opuscula: in quibus tanto se effudit eloquio, ut quidquid ad laudes virginum pertinet, expresserit, ordinarit. Nobis diverso tramite incedendum, virginitatem non tantum efferimus, sed servamus: nec sufficit scire, quod bonum est, nisi custodiatur attentius, quod electum
Matt.10. est: quia illud judicii est, hoc laboris: & illud commu-
20. ne cum pluribus, hoc cum paucis. Qui perseveraverit, inquit, usque in finem, hic salvus erit. Et multi vocati, pauci autem electi. Itaque obtestor te coram Deo, & Christo Jesu, & electis angelis ejus, ne vasa templi Domini, quæ solis sacerdotibus videre concessum est, facile in publicum proferas: ne sacrarium Dei quisquam profa-

nus

nus aspiciat. Oza arcam, quam non licebat tangere, attingens, subita morte prostratus est, neque enim vas aureum, & argentum tam carum Deo fuit, quam templum corporis virginalis. Præcessit umbra, nunc veritas est. Tu quidem simpliciter loqueris, & ignotos quosque blanda non despicis: sed aliter vident impudici oculi: non norũt animæ pulchritudinẽ considerare, sed corporũ. Ezechias thesaurũ Dei monstrat Assyriis, sed Assyrii non debuerunt videre, quod cuperent. Denique, frequentibus bellis Judæa convulsa, vasa primum Domini capta atque translata sunt: & inter epulas & concubinarum greges, quia palma vitiorum est, honesta polluere, Balthassar potat in phialis. Ne declines aurem tuam in verba malitiæ. Sæpe enim indecens aliquid loquentes, tentant mentis arbitrium: si libenter audias virgo, quod dicitur: si ad ridicula quæque solvaris: quidquid dixeris, laudant: quidquid negaveris, negant: facetam vocant, & sanctam, & in qua nullus sit dolus: Ecce vere ancilla Christi, dicentes: Ecce tota simplicitas: non vt illa horrida, turpis, rusticana, terribilis, & quæ ideo forsitan maritum non habuit, quia invenire non potuit. Naturali ducimur malo, adulatoribus nostris libenter favemus: & quamquam nos respondeamus indignos, & calidus rubor ora perfundat: attamen ad laudem suam intrinsecus anima lætatnr. Sponsa Christi arca est testamenti, intrinsecus, & extrinsecus deaurata, custos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud fuit, nisi tabulæ testamenti; ita & in te nullus sit extrinsecus cogitatus. Super hoc propitiatorium, quasi super Cherubim, sedere vult Dominus. Mittit discipulos suos, ut in te, sicut in pullo asinæ sedeat. Curis te sæcularibus soluat, ut paleas ac lateres Ægypti derelinquens, Moysen sequaris in eremo, & terram repromissionis introeas. Nemo sit, qui prohibeat, non mater, non soror, non cognata, non germanus: Dominus te necessariam habet. Quot voluerint impedire, timeant flagella Pharaonis, qui populum Dei ad colendum eum nolens dimittere, passus est ea, quæ scripta sunt. Jesus ingressus in templum, ea quæ templi non erant, projecit: Deus enim zelotes est, & non vult patris domum fieri speluncam latronum. Alioquin, ubi æra numerantur, ubi sunt caveæ columbarum: simplicitas enecatur: ubi in pe-

Dan. 5.

ctore virginali sæcularium negotiorum cura æstuat: statim velum templi scinditur: sponsus consurgit iratus, & dicit: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Lege evangelium, & vide quomodo Maria ad pedes Domini sedens Marthæ studio præferatur. Et certe Martha, sedulo hospitalitatis officio, Domino atque discipulis ejus convivium præparabat. Martha, inquit, Martha solicita es, & turbaris erga plurima: pauca autem necessaria sunt, aut unum: Maria bonam partem elegit, qnæ non auferetur ab ea. Esto & tu Maria, cibis præferto doctrinam. Sorores tuæ cursitent, & quærant quo modo Christum hospitem suscipiant. Tu semel sæculi onere projecto, sede ad pedes Domini, & dic: Inveni eum, quem quærebat anima mea: tenebo eum, & non dimittam: & ille respondeat: una est columba mea, perfecta mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ, cœlesti videlicet Jerusalem. Semper te cubiculi tui secreta custodiant: Semper tecum sponsus ludat intrinsecus. Oras, loqueris ad sponsum: legis, & ille tibi loquitur: & cum te somnus oppresserit, veniet post parietem, & mittet manum suam per foramen, & tanget ventrem tuum: Et expergefacta consurges, & di-
Cant. 4. ces: Vulnerata caritate ego sum. Et rursus ab eo audies: Hortus conclusus, soror mea sponsa: hortus conclusus, fons signatus. Cave ne domum exeas, & velis videre filias regionis alienæ, quamvis fratres habeas patriarchas,
Gen. 34. & Israel parente læteris. Dina egressa corrumpitur. Nolo te sponsum quærere per plateas: nolo te circumire angulos civitatis, dicas licet: Surgam, & circumibo civitatem, & in foro, & in plateis quæram, quem dilexit anima mea: & interroges: Num, quem dilexit anima mea, vidistis? nemo tibi respondere dignabitur. Sponsus in plateis
Matt. 7. non potest inveniri. Arcta, & angusta via est, quæ ducit
Cant. 5. ad vitam. Denique sequitur: Quæsivit eum, & non inveni: vocavi eum, & non respondit mihi. Atque utinam non invenisse sufficiat, vulneraberis, nudaberis, & gemebunda narrabis. Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem: percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt theristrum meum mihi. Si autem hoc exiens patitur illa, quæ dixerat: Ego dormio, & cor meum vigilat: & fasciculus stactes fratruelis meus mihi, in medio uberum meorum commorabitur. Quid de nobis fiet, quæ adhuc adolescen-
tulæ

tulæ ſumus? quæ ſponſa intrante cum ſponſo, remanemus extrinſecus? Zelotypus eſt Jeſus, non vult ab aliis videri faciem tuam. Excuſes licet, atque cauſeris, obducto velamine ora contexi, & quæſivi te ibi, & dixi: Annuncia mihi, quem dilexit anima mea: ubi paſcis, ubi cubas in meridie, ne quando efficiar ſicut operta ſuper greges ſodalium tuorum, indignabitur, tumebit, & dicet: Si non cognoveris te ipſam ò pulchra inter mulieres; egredere in veſtigiis gregum, & paſce hædos tuos in tabernaculis paſtorum. Sis licet pulchra, & inter omnes mulieres ſpecies tua diligatur à ſponſo: niſi te cognoveris, & omni cuſtodia ſervaveris cor tuum: niſi oculos juvenum fugeris: egredieris de thalamo meo, & paſces hædos, qui ſtaturi ſunt à ſiniſtris. Itaque mi Euſtochium filia, domina, conſerva, germana, (aliud enim ætatis, aliud meriti, aliud religionis, hoc caritatis eſt nomen) audi Eſaiam loquentem: Populus meus intra cubiculum tuum. Claude oſtium tuum, abſcondere puſillum aliquantulum, donec tranſeat ira Domini. Foris vagentur virgines ſtultæ, tu intrinſecus eſto cum ſponſo: quia ſi oſtium clauſeris, & ſecundum Evangelii præceptum in occulto oraveris patrem tuum, veniet, pulſabit, & dicet: Ecce ego ſto ante januam, & pulſo. Si quis mihi aperuerit, introibo, & cœnabo cum eo, & ipſe mecum. Et tu ſtatim ſolicita reſpondebis: Vox fratruelis mei pulſantis, & dicentis, Aperi mihi ſoror mea, proxima mea, perfecta mea, columba mea: Neceſſe eſt ut dicas: Diſpoliavi me tunica mea, quomodo induam illam? lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos? Illico conſurge, & aperi: ne te morante pertranſeat, & poſtea conqueraris, & dicas: Aperui ego fratrueli meo, fratruelis meus pertranſivit. Quid enim neceſſe eſt, ut cordis tui oſtia clauſa ſint? Sponſo aperiantur Chriſto claudantur diabolo, ſecundum illud: Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, ne dimiſeris locum tuum. Daniel in ſublimi cænaculo ſuo (neque enim manere poterat in humili) feneſtras apertas ad Jeruſalem habuit; & tu habeto apertas feneſtras, ſed unde lumen introeat, unde videas ciuitatem Domini: ne aperias illas feneſtras, de quibus dicitur. Intrauit mors per feneſtras noſtras. Illud quoque tibi vitandum eſt cautius, ne inanis gloriæ ardore capiaris. Quomodo, inquit Jeſus,

Eſa. 26. *Apoc. 2.* *Eccl. 10.* *Dan. 6.* *Hier. 9.* *Io. 5.*

pote-

potestis credere, gloriam ab hominibus accipientes? Vi-
Io. 3. de quale malum sit, quod qui habuerit, non potest crede-
1. Cor. 11 re. Nos vero dicamus: Quoniam gloriatio mea tu es. Et:
Gal. 16. Qui gloriatur, in Domino glorietur, Et: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Et: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et illud: in te laudabimur tota die: In Domino laudabitur anima mea. Cum facis eleemosynam, Deus solus videat. Cum jejunas, læta sit facies tua. Vestis nec satis munda, nec sordida, & nulla diversitate notabilis; ne ad te obviam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. Frater est mortuus, sororis est corpusculum deducendum: cave, ne dum hæc sæpius facis, ipsa moriaris. Nec satis religiosa velis videri, nec plus humilis, quam necesse est: ne gloriam fugiendo quæras, plures enim, paupertatis, misericordię, atq; jejunii arbitros declinantes; hoc ipso cupiũt placere, quod placere contemnunt: & mirum in modũ laus, dum vitatur, appetitur. Cæteris perturbationibus, quibus hominis mens gaudet, ægrescit, sperat, & metuit, plures invenio extraneos: hoc vitio, pauci admodum sunt, qui caruerint; & ille optimus, qui, quasi in pulchro corpore, rara nævorum sorde respergitur. Neque vero moneo, ne de divitiis glorieris: ne te cæteris præferas, scio
Ps. 130. humilitatem tuam, scio te ex affectu dicere: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: novi, & apud te, & apud matrem tuam superbiam, per quam diabolus cecidit, penitus locum non habere, unde ad te super ea scribere superfluum sit; stultissimum quippe est docere, quod noverit ille, quem doceas. Sed ne hoc ipsum tibi jactantiam generet, quod seculi jactantiam contempsisti: ne cogitatio tacita subrepat, ut quia in auratis vestibus placere desisti, placre coneris in sordidis: & si quando in conventum fratrum veneris, vel sororum, humilis sedeas, scabello te causeris indignam: vocem ex industria, quasi confectam jejuniis, non tenues: & deficientis imitata gressum, humeris ne innitaris alterius. Sunt
Matt. 6. quippe nonnullæ exterminantes facies suas, ut appareant hominibus jejunantes; quæ statim ut aliquem viderint, ingemiscunt, demittunt supercilium, &, operta facie, vix unum oculum liberant ad videndum. Vestis pulla,

cin-

cingulum facceum,& fordidis manibus pedibufque venter folus, quia videri non poteft, æftuat cibo. His quotidie pfalmus ille canitur: Dominus diffipabit offa hominum fibi placentium. Ps. 52. Aliæ virili habitu, vefte mutata (a), erubefcunt effe quod natæ funt, crinem amputant, & impudenter erigunt facies eunuchinas. Sunt quæ ciliciis veftiuntur, & cucullis fabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuas & bubones. Sed ne tantum videar difputare de feminis, viros quoque fuge, quos videris catenatos (b): quibus feminei contra Apoftolorum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta funt diaboli. Talem olim Anthimum, talem nuper Sophronium Roma congemuit: qui poftquam nobilium introjerunt domos, & deceperunt mulierculas oneratas peccatis, femper difcentes & numquam ad fcientiam veritatis pervenientes, triftitiam fimulant, &, quafi longa jejunia, furtivis noctiū cibis protrahunt. Pudet dicere reliqua, ne videar potius invehi, quam monere. Sunt alii, (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo presbyterium, & diaconatum ambiunt, ut mulieres licentius videant. Omnis his cura de veftibus, fi bene oleant; fi pes, laxa pelle, non folleat. Crines calamiftri veftigio rotantur: digiti de anulis radiant; & ne plantas humidior via fpargat, vix imprimunt fumma veftigia. Tales cum videris, fponfos magis exiftimato, quam Clericos Quidam in hoc omne ftudium, vitamque pofuerunt, ut matronarum nomina, domos, morefque cognofcant: ex quibus unum, qui hujus artis eft princeps, breviter ftrictimque defcribam; quo facilius, magiftro cognito, difcipulos recognofcas. Cum fole feftinus exurgit: falutandi eo ordo difponitur; viarum compendia requiruntur; & pene ufque ad cubicula dormientium fenex importunus ingreditur. Si puluillum viderit, fi mantile elegans, fi ali-

(a) *Magnus eft abufus, quod femina vefte mentiatur fe virum. In Deut. 22. ne idfiat, expreffe cautum eft:* Non induetur mulier vefte virili, nec vir utatur vefte feminea; abominabilis enim apud Deum eft qui facit hæc. *Herodotus fcribit mulierē exuta tunica verecūdiā etiā exuere.*

(b) *Depingit viros quofdam, qui ad oftentationem fanctitatis catenis ad collum ferreis, promiffa barba, longis capillis, nigro ac pullo pallio, nudifque pedibus incedebant.*

aliquid domesticæ supellectilis; laudat, miratur, attrectat; & se his indigere conquerens, non tam impetrat, quam extorquet: quia singulę metuunt veredarium (*a*) urbis ostendere. Huic inimica castitas, inimica jejunia: prandium nidoribus probat, & altili (*b*) γέρον ὁ πέπον: vulgo pipizo nominatur. Os barbarum, & procax, & in convicia semper armatum. Quocumque te verteris, primus in facie est. Quidquid novum insonuerit, aut auctor, aut exagerator est famæ. Equi per horarum momenta mutantur, tam nitidi, tamque feroces, ut Thracii (*c*) regis illum putes esse germanum. Variis callidus hostis pugnat insidiis. Sapientior erat coluber omnibus bestiis, quas
Gen. 3. creaverat Dominus super terram. Unde & Apostolus,
2. Cor. 2. Non, inquit, ignoramus ejus astutias. Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ munditiæ conveniunt Christiano. Si quid ignoras, si quid de scripturis dubitas interroga eum, quem vita commendat, excusat ætas, fama non re-
2. Cor. 11. probat, qui possit dicere: Despensavi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. Aut si non est, qui possit exponere, melius est aliquid nescire securè, quam cum periculo discere. Memento, quia in medio laqueorum ambulas: & multæ veteranæ virgines, castitatis indubitatæ, in ipso mortis limine coronam perdidere de manibus. Si quæ ancillulæ sunt comites propositi tui, ne erigaris adversus eas, ne infleris ut domina. Unum sponsum habere cœpistis, simul psallitis: Christi simul corpus accipitis: cur mensa diversa sit? Provocentur & aliæ. Honor virginum sit invitatio cæterarum: quod si aliquam senseris infirmiorem in fide, suscipe, consolare, blandire, & pudicitiam illius fac lucrum tuum. Si qua simulat, fugiens servitutem: huic aperte Apostolum lege: Melius est nubere, quam uri. Eas autem virgines, & viduas, quæ otiosæ & curiosæ domos circumeunt matronarum, quæ rubo-

re

(a) *Quos nunc agentes in rebus, vel veredarios appellant, veteres frumentarios nominabant. Hieron. in Abdiam.*

(b) *Senem effeminatū, ac mollem significat, qui illud tantum prādiū probat, quod nidorē, & altiliū ac saginatarū aviū escas habeat; & propterea pipizo vulgo appellabatur; pipi enim cortalium avium vox est.*

(c) *Intelligit Diomedē Thracię Regem, qui ferocissimos habebat equos eosque hospitum carne pascebat; sed ab Hercule equis ad devorādū objectus est.*

re frontis abstrito, parasitos vincunt mimorum, quasi quasdam pestes abiice. Corrumpunt mores bonos, confabulationes pessimæ. Nulla illis, nisi ventris, cura est, & quæ ventri sunt proxima. Istiusmodi hortari solent, & dicere: Mi catella, rebus tuis utere, vive dum vivis: & numquid filiis tuis servas? Vinosæ, atque lascivæ quidvis mali insinuant, ac ferreas quoque mentes ad delicias emolliunt. Et cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quod primam fidem irritam fecerunt. Nec tibi diserta multum velis videri, aut lyrici festiva carminis metro ludere. Non delumbem matronarum salivam delicata secteris, quæ nunc strictis dentibus, nunc labiis dissolutis, balbutientem linguam in dimidiata verba moderantur rusticum putantes omne, quod nascitur, adeo illis adulterium etiam linguæ placet. Quæ enim communicatio luci ad tenebras? qui consensus Christo cum Belial? quid facit cum psalterio Horatius? cum evangeliis Maro? cum Apostolis Cicero? Nonne scandalizatur frater, si te viderit in idolio recumbentem? Et licet omnia munda mundis, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: tamen simul bibere non debemus calicem Christi, & calicem dæmoniorum. Referam tibi meæ infelicitatis historiam. Cum ante annos plurimos domo, parentibus sorore, cognatis, & quod his difficilius est, consuetudine lautioris cibi propter cœlorum me regna castrassem: & Hierosolymam militaturus pergerem, bibliotheca, quam mihi Romæ summo studio ac labore confeceram, carere omnino non poteram: itaque miser ego, lecturus Tullium, jejunabam, post noctium crebras vigilias, post lacrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex imis visceribus eruebat, Plautus sumebatur in manus, si quando in memetipsum reversus, Prophetas legere cœpissem: sermo horrebat incultus: & quia lumen cæcis oculis non videbam, non oculorum putabam culpam esse, sed solis. Cum ita me antiquus serpens illuderet, in media ferme quadragesima medullis infusa febris corpus invasit exhaustum, & sine ulla requie, quod dictu quoque incredibile fit, sic infelicia membra depasta est, ut ossibus vix hærerem: interim parantur exequiæ: & vitalis animæ calor, toto frigescente jam corpore, in solo tantum tepente pectusculo

pal-

palpitabat; cum subito raptus in spiritu, ad tribunal judicis pertrahor: ubi tantum luminis, & tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris, ut projectus in terram, sursum aspicere non auderem. Interrogatus de conditione. Christianum me esse respondi. Et ille, qui præsidebat. Mentiris, ait: Ciceronianus es, non Christianus, Ubi enim thesaurus tuus ibi & cor tuum. Illico obmutui, & inter verbera (nam cædi me jusserat) conscientiæ magis igne torquebar, illum mecum versiculum reputans: In inferno autem quis confitebitur tibi? Clamare autem cœpi, & ejulans dicere: Miserere mei Domine, miserere mei. Hæc vox inter flagella resonabat. Tandem ad præsidentis genua provoluti qui adstabant, precabantur ut veniam tribueret adolescentiæ, & errori locum pœnitentiæ commodaret: extracturus deinde cruciatum, si gentilium literarum libros aliquando legissem. Ego, qui in tanto constrictus articulo, vellem etiam majora promittere, dejerare cœpi, & nomen ejus obtestans dicere; Domine, si unquam habuero codices seculares, si legero, te negavi. In hæc sacramenti verba dimissus, revertor ad superos, & mirantibus cunctis, oculos aperio, tanto lacrymarum imbre perfusos, ut etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec vero sopor ille fuerat, aut vana somnia, quibus sæpe deludimur, testis est tribunal illud, ante quod jacui: testis judicium triste, quod timui, ita mihi numquam contingat in talem incidere quæstionem, liventes fateor habuisse me scapulas, plagas sensisse post somnum, & tanto dehinc studio divina legisse, quanto non ante mortalia legeram. Avaritiæ tibi quoque vitandum est malum, non ut aliena non appetas, (hoc enim & publicæ leges puniunt) sed quo tua, quæ tibi sunt aliena, non serves. Si in alieno, inquit, fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? Aliena nobis auri argentique sunt pondera: nostra possessio spiritualis est: de qua alibi dicitur: Redemptio animæ viri, propriæ divitiæ. Nemo enim potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, & alterum amabit; aut unum patietur, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire, & mammonæ, id est, divitiis. Nam gentili Syrorum lingua, mammona divitiæ nuncupantur. Cogitatio victus: spinæ sunt fidei. Radix avaritiæ, cura gentilium. At dicis:

Matt. 6. | Ps. 6. | Luc. 16.

Puella

Puella sum delicata, & quæ manibus meis laborare non possum: si ad senectam venero, si ægrotare cœpero: quis mei miserebitur? Audi Apostolis loquentem Jesum: Ne cogitetis in corde vestro quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus, quam vestimentum? Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cœlestis pascit illa. Si vestis defuerit, lilia proponantur. Si esurieris, audias, Beatos pauperes, & esurientes. Si aliquis te afflixerit dolor, legito: Propter hoc complaceo mihi in infirmitatibus meis, & datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet, ne extollar. Letare in omnibus judiciis Dei. Exultaverunt enim filiæ Judæ in omnibus judiciis tuis Domine. Illa tibi semper in ore vox resonet: Nudus exivi de utero matris meæ, nndus revertar. Et, Nihil intulimus in hunc mundum, neque auferre quid possumus. At nunc plerasque videas armaria stipare vestibus, tunicas mutare quotidie, & tamen tineas non posse superare. Quæ religiosior fuerit, unum exterit vestimentum, & plenis arcis pannos trahit. Inficiuntur membranæ colore purpureo. Aurum liquescit in literas, gemmis codices vestiuntur, & nudus ante fores earum Christus emoritur: & cum manum egenti porrexerint buccinant: cum ad agapem vocaverint, præco conducitur. Vidi nuper (nomen taceo, ne satyram putes) nobilissimam Romanorum mulierem in basilica B. Petri, semiviris antecedentibus, propria manu quo religiosior putaretur, singulos nummos dispertire pauperibus, interea, ut usu nosse perfacile est, anus quædam annis pannisque obsita, præcucurrit, ut alterum nummum acciperet: ad quam cum ordine pervenisset, pugnus porrigitur pro denario, & tanti criminis reus sanguis effunditur. Radix omnium malorum est avaritia: ideoque ab Apostolo idolorum servitus appellatur. Quære primum regnum Dei, & hæc omnia apponentur tibi. Non occidet fame animam justam Dominus. Junior fui, & senui, & non vidi justum derelictum, neque semen ejus quærens panem. Helias corvis ministrantibus pascitur. Vidua Sareptana, ipsa cum filiis nocte moritura, prophetam pascit esuriens: & mirum in modum: capsace completo, qui alendus venerat, alit.

Matt. 6. *1. Cor. 11.* *1. Tim. 6.* *Ps. 36.*

Pe-

Act. 3. Petrus apostolus, inquit: Argentum, & aurum non habeo: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine domini Jesu surge, & ambula. At nunc multi, licet sermone taceant, opere loquuntur: Fidem, & misericordiam non habeo: quod autem habeo, argentum, & aurum, hoc
Matt. 26 tibi non do. Habentes autem victum, & vestitum his contenti sumus. Audi, Jacob quid sua oratione postulet. Si fuerit Deus mecum: & servaverit me in via hac, per quam ego iter facio: & dederit mihi panem ad manducandum, & vestitum ad vestiendum. Tantum necessaria deprecatus est: & post annos viginti dives dominus, & ditior pater, ad terram revertitur Chanaan. Infinita de scripturis exempla suppetunt, quæ avaritiam doceant esse fugiendam: verum, quia nunc ex parte de ea dicitur, & suo, si Christus annuerit, volumini reservatur: quid ante non plures annos Nitriæ gestum sit referemus. Quidam ex fratribus parcior magis quam avarior, & nesciens triginta argenteis Dominum venditum, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit, initum est inter monachos consilium, (nam in eodem loco circiter quinque millia divisis cellulis habitabant) quid facto opus esset, alii pauperibus distribuendos esse dicebant, alii dandos ecclesiæ, nonnulli parentibus remittendos. Macarius vero, & Pambo, & Isidorus, & cæteri quos patres vocant, sancto in eis loquente spiritu, decreverunt infodiendos esse cum eodem, dicentes: Pecunia tua tecum sit in perditionem (a). Nec hoc crudeliter quisquam putet factum: tantus cunctos per totam Ægyptum terror invasit, ut unum solidum dimisisse, sit criminis. Et quoniam monachorum fecimus mentionem, & te scio libenter audire, quæ sancta sunt: aurem paulisper accomoda. Tria sunt in Ægypto genera monachorum. Primum Cœnobitæ, quod illi Sauses gentili lingua vocant, nos, In communi viventes, possumus appellare. Secundum Anachoritæ, qui soli habitant per deserta, & ab eo, quod procul ab hominibus recesserint, nuncupantur. Tertium genus est, quod Remoboth dicunt, deterrimum, atque neglectum, & quod in nostra provincia aut solum aut primum est. Hi bini vel terni, nec multo plures simul habitant

(a) *Hæc erat formula, qua prisci Patres contra monachos proprietarios utebantur. Gonz. in c. 2. de statu monach.*

tant, suo arbitratu ac ditione viventes; & de eo, quod laboraverint in medium partes conferunt, ut habeant alimenta communia. Habitant autem quam plurimum in urbibus, & castellis: & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint, majoris est pretii: inter hos sæpe sunt jurgia: quia, suo viventes cibo, non patiuntur se alicui esse subjectos, revera solent certare jejuniis;& rem secreti victoriæ faciunt. Apud hos affectata sunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio virginum, detractio clericorum: & si quando dies festus venerit, saturantur ad vomitum. His igitur, quasi quibusdam pestibus exterminatis, veniamus ad eos, qui plures sunt, & in commune habitant, id est, quos vocari Cœnobitas diximus. Prima apud eos confœderatio est, obedire majoribus, & quidquid jusserint facere: divisi sunt per decurias, atque centurias, ita ut novem hominibus decimus præsit: & rursus decem præpositos sub se centesimus habeat, manent separati, sed junctis cellulis: usque ad horam nonam, ut institutum est, nemo pergit ad alium, exceptis his decanis, quos diximus: ut si cogitationibus fortè quis fluctuat, illius consoletur alloquiis. Post horam nonam in commune concurritur; psalmi resonant, scripturæ recitantur ex more, & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem patrem vocant, incipit disputare: quo loquente tantum silentium fit, ut nemo alium respicere, nemo audeat excreare: dicentis laus in fletu est audientium: tacitæ volvuntur per ora lacrymæ,& ne in singultus quidem erumpit dolor. Cum vero de regno Christi, & de futura beatitudine, & de gloria cœperit annunciare ventura; videas cunctos moderato suspirio, & oculis ad cœlum levatis, intra se dicere: quis dabit mihi pennas sicut co- Ps. 54.
lumbæ, & volabo, & requiescam? Posthæc concilium solvitur, & unaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est: nemo comedens loquitur, vivitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur: vinum tantum senes accipiunt, quibus & parvulis sæpè fit prandium: ut aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens. Dehinc consurgunt pariter, & hymno dicto, ad præsepia redeunt:

ibi usque ad vesperam cum suis unusquisque loquitur, & dicit: Vidistis illum, & illum? quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quam moderatus incessus? Si infirmum viderint, consolantur: si in Dei amore ferventem, cohortantur ad studium. Et quia nocte extra orationes publicas in suo cubili unusquisque vigilat, circumeunt cellulas singulorum, & aure apposita, quid faciant, diligenter explorant: quem tardiorem deprehenderint, non increpant: sed dissimulato quod norunt, eum sæpius visitant, & prius incipientes, provocant magis orare, quam cogunt. Opus diei statum est: quod decano redditum, fertur ad œconomum: qui & ipse per singulos menses patri omnium cum magno tremore reddit rationem: à quo etiam cibi, cum facti fuerint, prægustantur: & quia non licet dicere cuiquam: Tunicam, & sagum, textaque juncis strata non habeo; ille ita universa moderatur, ut nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis vero cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem: & tanto senum ministerio confovetur, ut ne delicias urbium, nec matris quærat affectum. Dominicis diebus orationi tantum & lectionibus vacant: quod quidem & omni tempore, completis opusculis, faciunt. Quotidie aliquid de scripturis discitur. Jejunium totius anni æquale est, excepta quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere: à pascha ad pentecostem cœnæ mutantur in prandia: quo & traditioni ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Tales Philo, Platonici sermonis imitator, tales Iosephus, Græcus Livius, in secunda Judaicæ captivitatis historia Essenos refert. Verum quia nunc, de virginibus scribens, pene superfluum de monachis disputavi, ad tertium genus veniam, quos anachoritas vocant: qui & de cœnobiis exeuntes, excepto pane, & sale, ad deserta nihil proferunt amplius: hujus vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius, & ut ad superiora conscendam princeps Joannes Baptista fuit. Talem vero virum Hieremias quoque propheta describit, dicens: *Thr. 5.* Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, & tacebit, quoniam sustulit super se jugum, & dabit percutienti se maxillam: saturabitur opprobriis: quia non in sempiternum abiiciet Dominus. Horum laborem, & conversationem in carne non carnis,

carnis, alio tempore, si volueris, explicabo. Nunc ad propositum redeam: quia de avaritia disserens ad monachos veneram. Quorum tibi exemplum proponens, non dico aurum, atque argentum, & cæteras opes, sed ipsam terram, & cœlum despicies, & Christo copulata cantabis: Pars mea Dominus. Post hæc quamquam Apostolus *Ps. 15.* orare nos semper jubeat: & sanctis etiam ipse sit somnus *1.Thes.5.* oratio: tamen divisas orandi horas debemus habere: ut si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & vesperam, nemo est qui nesciat. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa: nec recedatur à mensa, nisi referatur creatori gratia. Noctibus bis terque surgendum, revolvenda, quæ de scripturis memoriter retinemus: Egredientes de hospitio, armet oratio: regredientibus de platea, oratio occurrat antequam sessio: nec prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur. Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem. Nulli detrahas, nec adversus filium matris tuæ ponas scandalum. Tu quæ es, ut alienum servum judices? Suo Domino stat, aut cadit. Stabit autem: Potens est enim Deus statuere illum. Nec si biduo jejunaveris, putes te non jejunantibus esse meliorem. Tu jejunas, & irasceris: ille comedit, & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris esuriem rixando digeris: ille moderatius alitur, & Deo gratias agit, unde quotidie clamat Esaias: Non tale jejunium elegi, dicit Dominus. Et ite- *Esa.58.* rum: In diebus jejuniorum vestrorum inveniuntur voluntates vestræ, & omnes, qui sub vestra potestate sunt, stimulatis. In judiciis, & litibus jejunatis, & percutitis pugnis humilem. Ut quid mihi jejunatis? Quale illud potest esse jejunium, cujus iram non dicam nox occupat, sed luna integram derelinquit? Te ipsam considerans, noli in alterius ruina, sed in tuo opere gloriari. Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, possessionum reditus, & quotidianas domus impensas supputant. Neque enim undecim Apostoli Judæ proditione sunt fracti: nec, Phileto & Alexandro facientibus nau- *2.Tim.2.* fragium, cæteri à cursu fidei substiterunt. Nec dicas, illa & illa suis rebus fruitur: honoratur ab hominibus fratres ad eam conveniunt, & sorores. Numquid ideo virgo esse

 de-

desiit? Primum dubium est, an virgo sit talis. Non enim quo modo videt homo videt Deus. Homo videt in facie, Deus autem videt in corde. Dehinc, etiam si corpore virgo est, an spiritu virgo sit, nescio. Apostolus autem ita virginem definivit: Ut sit sancta corpore, & spiritu. Ad extremum habeat sibi gloriam suam. Vincat Pauli sententiam: deliciis fruatur, & vivat. Nos meliorum exempla sectemur. Propone tibi beatam Mariam: quæ tantæ extitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur. Ad quam cum Angelus Gabriel in viri specie descendisset, dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum: consternata & perterrita, respondere non potuit, numquam enim à viro fuerat salutata. Denique nuncium discit, & loquitur, & quæ hominem formidabat, cum angelo fabulatur intrepida. Potes & tu esse mater Domini. Accipe tibi tomum magnum, novum, & scribe in eo stylo hominis: velociter spolia detrahe: & postquam accesseris ad prophetissam, & conceperis in utero, & pepereris filium, dic: A timore tuo Domine concepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salvationis tuæ, quem fecimus super terram. Tunc & filius tuus tibi respondebit, & dicet: Ecce mater mea, & fratres mei. Et mirum in modum ille, quem in latitudine pectoris tui paulo ante descripseras, quem in novitate cordis stylo signaveras, postquam spolia ex hostibus receperit, postquam denudaverit principatus, & potestates, & affixerit eas cruci, conceptus adolescit, & major effectus sponsam te incipit habere de matre. Grandis labor, sed grande præmium, esse quod martyres, esse quod Apostoli, esse quod Christus est: quæ quidem universa tunc prosunt cum in ecclesia fiunt, cum in una domo pascha celebramus: si arcam ingredimur cum Noe, si pereunte Hiericho, Rahab meretrix justificata nos continet. Cæterum virgines, quales apud diversas hæreses, & quales apud impurissimum Manichæum esse dicuntur, scorta sunt existimandæ non virgines; si enim corporis earum auctor est diabolus, quo modo possunt honorare plasmationem hostis sui? sed quia sciunt virginale vocabulum gloriosum sub ovium pellibus lupos tegunt. Christum mentitur antichristus, & turpitudinem vitæ falso nominis honore convestiunt. Gaude soror, gaude filia, gaude mi virgo: quia, quod aliæ simulant, tu

1. Cor. 7. — Luc. 1. — Esa. 8. — Esa. 26. — Marc. 3.

vere esse cœpisti. Hæc omnia, quæ digessimus, dura videbuntur ei, quæ non amat Christum. Qui autem omnem sæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit universa sub sole, ut Christum lucrifaciat, qui commortuus est Domino suo, & consurrexit, & crucifixit carnem cum vitiis & concupiscentiis, liberè proclamabit: *Gal. 5.*
Quis nos separabit à caritate Christi? an tribulatio? an *Rom. 8.*
angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Et iterum. Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque angelus, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque excelsum, neque profundum, neque alia creatura poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Dei filius pro nostra salute hominis factus est filius. Novem mensibus in utero, ut nascatur, expectat, fastidia sustinet, cruentus egreditur, pannis involvitur, blanditiis delinitur: & ille pugillo mundum includens præsepis continetur angustiis. Taceo, quod usque ad triginta annos ignobilis, parentum paupertate contentus est: verberatur & tacet: crucifigitur, & pro crucifigentibus deprecatur. Quid igitur retribuam *Ps. 115.*
Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus. Hæc est sola digna retributio, cum sanguis sanguine compensatur, & redempti cruore Christi pro Redemptore libenter occumbimus. Quis sanctorum sine certamine coronatus est? *Gen. 20.*
Abel justus occiditur: Abraham uxorem periclitatur amittere. Et ne in immensum volumen extendam, quære & invenies singulos adversa perpessos. Solus in deliciis Salomon fuit, & forsitan ideo corruit. Quem enim diligit *Prov. 3.*
Dominus, castigat autem omnem filium, quem recipit. Nonne melius est brevi tempore dimicare, ferre vallum, arma sumere lassescere sub lorica, & postea gaudere victorem, quam impatientia unius horæ servire perpetuo? Nihil amantibus durum est, nullus difficilis cupienti labor est. Respice, quanta Jacob pro Rachael pacta uxore su- *Gen. 29.*
stinuit: Et servivit, inquit scriptura, Jacob pro Rachael annis septem. Et erant in conspectu ejus quasi dies pauci, quoniam amabat illam. Unde & ipse postea memorat: In die urebar æstu, & gelu nocte. Amemus & nos Christum,

ejusque semper quæramus amplexus: & facile videbitur omne difficile: brevia putabimus universa, quæ longa sunt: & jaculo illius vulnerati, per horarum momenta dicemus: Heu me, quia peregrinatio mea prolongata est.
Ps 119. Rom. 5. Non sunt enim condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes autem non confundit. Quando tibi grave videbitur esse, quod sustines, Pauli secundam epistolam ad Corinthios lege: In laboribus plurimum, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies quadragenas una minus accepi: ter virgis cæsus sum: semel lapidatus sum: ter naufragium feci: nocte & die in profundo maris fui. In itineribus sæpius, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in deserto, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; In laboribus, in miseriis, in vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis plurimis, in frigore, & nuditate. Quis nostrum saltem minimam portionem de catalogo harum sibi potest vindicare virtutum? ob quę
2 Tim. 4. ille postea confidenter ajebat: Cursum consumavi, fidem servavi; superest mihi corona justitiæ, quam retribuet mihi in illa die Dominus justus judex. Si cibus insulsior fuerit contristamur; & putamus Deo nos aliquod præstare beneficium, cum aquatius vinum bibimus. Calix frangitur, mensa subvertitur, verbera resonant, & aqua tepidior sanguine vindicatur. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nisi vim feceris, cœlorum regna non capies. Nisi pulsaveris importune, panem non accipies sacramenti. An non tibi videtur violentia, cum caro cupit esse quod Deus est, & illuc unde angeli corruerunt, angelos judicatura conscendit? Egredere quæso paulisper de carcere, & præsentis laboris ante oculos tuos tibi pinge mercedem, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Qualis erit illa dies, cum tibi Maria mater Domini, choris occurret comitata
Exod. 15. virgineis? cum post rubrum mare, submerso cum suo exercitu Pharaone, tympanum tenens precinet responsuris: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est; equum, & ascensorem projecit in mare. Tunc Thecla in-

tuos

tuos volabit amplexus. Tunc & ipse sponsus occurret, & dicet: surge veni proxima mea, speciosa mea, columba mea; quia ecce hyems transivit, pluvia abiit sibi. Tunc angeli mirabuntur, & dicent: Quæ est ista prospicens quasi diluculum, speciosa ut luna, electa ut sol? Videbunt te filię, & laudabunt reginæ, & concubinæ prædicabunt. Hinc & alius castitatis chorus occurreret: Sara cum nuptis veniet, filia Phanuelis Anna cum viduis. Erunt in diversis gregibus carnis & spiritus matris tuæ. Lætabitur illa, quod genuit, exultabit ista quod docuit. Tunc vere super asina Dominus ascendet, & cœlestem ingredietur Jerusalem. Tunc parvuli, de quibus in Esaia Salvator effatur: Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Deus, palmas victoriæ sublevantes consono ore cantabunt: Osanna in *Cap. 8.* excelsis: Benedictus, qui venit in nomine Domini, osanna in excelsis. Tunc centum quadraginta quatuor millia in *Apoc. 14.* conspectu throni & seniorum tenebunt citharas, & cantabunt canticum illud, & nemo poterit dicere canticum illud, nisi numerus definitus. Hi sunt qui cum mulieribus se non coinquinaverunt: virgines enim permanserunt. Hi sunt, qui sequuntur agnum, quocumque vadit. Quotiescumque te vana sæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo aliquid videris gloriosum: ad paradisum mente transgredere: esse incipe, quod futura es: & audies à sponso tuo: Pone me sicut umbraculum in corde tuo, si- *Cant. 8.* cut signaculum in brachio tuo, & corpore pariter ac mente munita clamabis, & dices: Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, & flumina non operient eam.

EPISTOLA XVIII.

AD DEMETRIADEM DE SERVANDA VIRGINITATE.

ARGUMENTUM.

A Juliana matre, & Proba avia rogatus, Demetriadem virginem docet quomodo vivere, & virginitatem custodire debeat.

INter omnes materias, quas ab adolescentia usque ad hanc ætatem, vel mea vel notariorum scripsi manu, nihil præsenti opere difficilius: scripturus enim ad Demetriadem virginem Christi, quæ & nobilitate & divitiis pri-

ma est in orbe Romano, si cuncta virtutibus ejus congrua dixero adulari putabor: si quædam subtraxero, ne incredibilia videantur, damnum laudibus ejus mea faciet verecundia: quid igitur faciam? quod implere non possum, negare non audeo: tanta est aviæ ejus & matris, insignium feminarum, in jubendo auctoritas, in petendo fides, in extorquendo perseverantia. Neque enim ut novum & precipuum quiddam à me flagitant, cujus ingenium in hujuscemodi materiis sæpe detritum est, sed ne vocis meæ pro virili parte desit testimonium, in ejus virtutibus explicandis, cujus, ut incllyti oratoris utar sententia, spes magis laudanda, quam res est: quamquam puellares annos fidei ardore superarit, & inde cœperit, ubi aliis desisse perfectæ consummatæque virtutis est. Sit procul obtrectatio, facessat invidia, nullum in ambitione sit crimen: ignoti ad ignotam scribimus, dumtaxat juxta faciem corporalem, alioquin interior homo pulchre sibi cognitus est, illa notitia qua & Paulus Apostolus Colossenses, multosque credentium noverat, quos antè non viderat. Quantum sit apud me meritum, imò miraculum virginis nostrę, hinc potest æstimari, quod occupatus in explanatione templi Ezechielis, quod opus in omnibus scripturis sanctis vel difficillimum est; & in ea parte delubri, in qua sancta sanctorum & thymiamatis altare describitur, malu parumper hoc uti diverticulo, ut de altari transirem ad altare, & hostiam vivam placentem Deo, ac sine ulla macula æternæ pudicitiæ consecrarem. Scio quod ad imprecationem pontificis, flammeam virginale (*a*), sanctum operuerit caput, & illud Apostolicæ vocis insigne celebra-
2. Cor. 11 tum sit: Volo autem vos omnes virginem castam exhibere Christo. Quando astitit regina à dextris ejus, in vestitu deaurato, circumdata varietate. Qua veste polymita, & multarum virtutum diversitate contexta, indutus fuit & Joseph, & regum quondam utebantur filiæ. Unde & ipsa sponsa lætatur, ac dicit: introduxit me rex in cubiculum suum sodaliumque respondet chorus: Omnis gloria filiæ regis intrinsecus. Sed & nostra oratio dabit aliquid emolumenti. Equorum cursus favore pernicior fit: pugilum fortitudo clamoribus incitatur: paratas ad prælium acies stri-

(a) *Velum rubrum, quo nuper nuptæ mulieres caput, partemque faciei tegendo utebantur.*

ſtrictoſque mucrones, ſermo impetatoris accendit. Igitur & in opere præſenti avia quidem materque plantaverunt, ſed & nos rigabimus, & Dominus incrementum dabit. Rhethorum diciplina eſt ab avis & atavis, omni retro nobilitate ornare, quem laudes: ut ramorum ſterilitatem radix fœcunda compenſet, & quod in fructu non teneas, mireris in trunco. Scilicet nunc mihi Proborum & Olibriorum clara repetenda ſunt nomina, & illuſtris Anitii ſanguinis genus: in quo aut nullus aut rarus eſt, qui non meruerit conſulatum: aut proferendus Olibrius virginis noſtræ pater, quem immatura morte ſubtractum, Roma congemuit. Vereor plura dicere, ne ſanctæ matris vulnus exaſperem, & virtutum ejus recordatio fiat doloris inſtauratio. Pius filius, vir amabilis, clemens dominus, civis affabilis, conſul quidem in pueritia, ſed morum bonitate ſenator illuſtrior. Felix morte ſua, qui non vidit patriam corruentem: immo felicior ſobole, qui Demetriadis proaviȩ nobilitatem inſigniorem reddidit, Demetriadis filiæ perpetua caſtitate. Verum quid ago? oblitus propoſiti, dum admiror juvenem, laudavi aliquid bonorum ſæcularium, cum in eo mihi virgo magis noſtra laudanda ſit, quod hæc univerſa contempſerit: quod ſe non nobilem, non divitiis præpollentem, ſed hominem cogitarit. Incredibilis animi fortitudo, inter gemmas & ſericum, inter eunuchorum & puellarum catervas, & adulationem ac miniſteria familiæ perſtrepentis, & exquiſitas epulas, quas amplæ domus præbebat abundantia, appetiſſe eam jejuniorium laborem, aſperitatem veſtium, victus continentiam: legerat enim Domini verba dicentis: *Matt. 11.* Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Stupebat ad converſationem Heliæ, & Joannis baptiſtæ: quorum uterque zona pellicea aſtrinxit & mortificavit lumbos ſuos; alter veniſſe narratur in ſpiritu, & virtute Heliæ præcurſor Domini, in utero prophetans parentis, & ante diem judicii, judicis voce laudatus. Annæ filiæ Phanuelis mirabatur ardorem, quæ orationibus atque jejuniis uſque ad ultimam ſenectutem in templo, Domino ſerviebat. Quatuor virginum filiarum Philippi deſiderabat chorum: & unam ſe illarum eſſe cupiebat, quæ pudicitia virginali, prophætiæ gratiam conſecutæ ſunt. His & hujuſcemodi cogitationibus paſcebat animum, nihil ita metuens,

Luc. 2. *Act. 21.*

tuens, quam aviam matremque offendere, quarum cum incitaretur exemplo, voluntate, & studiis terrebatur, non quod displiceret eis sanctum propositum, sed quod pro rei magnitudine optare id & appetere non auderent. Æstuabat Christi tyruncula, oderat ornatum suum: & cum Esther loquebatur ad Dominum: Tu nosti quod oderim insigne capitis mei, hoc est, diadema quo utebatur quasi regina, & tantæ ducam immunditiæ, velut pannum menstruatæ. Ajunt sanctæ & nobiles feminæ quæ eam viderunt, quæ norunt, quas de littore Galliarum ad habitationem sanctorum locorum, hostium per Africam compulit sæva tempestas, noctibus & secretò, consciis tantum virginibus Dei, quæ in matris & aviæ comitatu erant, numquam eam linteaminum, numquam plumarum usam mollitie, sed ciliciolum in nuda humo habuisse pro stratu, jugibus faciem rigasse lacrymis, Salvatori mente ac genubus advolutam, ut suum reciperet propositum, ut impleret desiderium, ut aviæ animum matrisque molliret. Quid ultra differo, cum jam nuptiarum appropinquaret dies, & futuro matrimonio thalamus pararetur, secreto & absque arbitris, noctemque habens pro solatio, talibus se fertur armasse consiliis: Quid agis Demetrias? cur pudicitiam tanto pavore defendis? libertate opus est & audacia. Quæ sic in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendo? quæ tuorum vultum ferre non potes, quomodo sustineres tribunalia persecutorum? si te virorum exempla non provocant, hortetur faciatque securam beata martyr Agnes, quę & ętatem vicit & tyrannum, & titulum castitatis martyrio consecravit. Nescis misera, nescis cui virginitatem tuam debeas. Dudum inter barbaras tremuisti manus; avię, matrisque sinu & palliis tegebaris: vidisti te captivam, & pudicitiam tuam non tuæ potestatis: horruisti truces hostium vultus; raptas virgines Dei, gemitu tacito conspexisti. Urbs tua quondam orbis caput, Romani populi sepulcrum est, & tu in Lybico littore exulem virum exul ipsa accipies? quam habitura pronubam? quo deducenda comitatu? Stridor Punicæ linguæ procacia tibi Fescennina (*a*) cantabit. Rumpe moras omnes. Perfecta Dei di-

(a) *Nuptiales versus procaces obscenitate, & opprobrio pleni fescennini dicebātur dicto nomine a fescennino oppido ubi primū invēti sūt, vel quod fascinū thalami prohiberent.*

dilectio foras mittit timorem. Assume scutum fidei, loricam justitiæ, galeam salutis, procede ad prælium. Habet & pudicitia servata martyrium suum. Quid metuis aviam? qnid formidas parentem? forsitan & ipsę velint, quod te velle non credunt. His & aliis compluribus inflammata stimulis, omnem corporis cultum & habitum sæcularem, quasi propositi sui impedimenta projecit. Pretiosa monilia, & graves censibus uniones, ardentesque gemmæ redduntur scriniis, vili tunica induitur, viliori tegitur pallio, & insperata aviæ genubus repente provolvitur, fletu tantum & planctibus quæ esset ostendit. Obstupuit sancta & gravis femina, alienum habitum in nepte conspiciens: mater gaudio stabat attonita: utraque verum non credere, quod verum esse cupiebat. Hęsit vox faucibus, & inter ruborem & pallorem, metumque atque lætitiam, cogitationes variæ nutabant. Succumbendum est huic loco neque narrare aggrediar, quod dicendo minus faciam. Ad explicandam incredibilis gaudii magnitudinem, & Tulliani fluvius siccaretur ingenii, & contortæ Demosthenis vibratæque sententiæ tardius, languidiusque ferrentur. Quidquid potest cogitare animus, quidquid sermo potest explicare, illo in tempore factum est. Certatim in oscula neptis & filiæ, mater & avia ruunt: ubertim flere præ gaudio, jacentem manu attollere, amplexarique trepidantem, agnoscere in illius proposito mentem suam, & gratulari quod nobilem familiam virgo virginitate sua nobiliorem faceret, invenisse eam, quod præstaret generi, quod Romanæ urbis cineres mitigaret. Jesu bone, quid illud in tota domo exultationis fuit? Quasi ex radice fecunda multæ simul virgines pullularunt: exemplumque patronæ & dominæ secuta est clientum turba atque famularum. Per omnes domos fervebat virginitatis professio: quarum cum impar esset in carne conditio, unum erat præmium castitatis: parum loquor. Cunctæ per Africam Ecclesiæ quodam exultavere tripudio, non solum ad urbes, oppida, viculosque, sed ad ipsa quoque magalia celebris fama penetravit: omnes inter Africam, Italiamque insulæ hoc rumore tepletę sunt, & inoffenso pede longius gaudia cucurrere. Tunc lugubres vestes Italia mutavit, & semiruta urbis Romæ mœnia pristinum ex parte recepere fulgorem, propitium sibi existimantes Deum in

alumnæ

alumnæ conversione perfecta. Putares extinctam Gothorum manum, & colluviem perfugarum atque servorum Domini desuper intonantis fulmine concidisse. Non sic post Trebiam (*a*), Trasymenum & Cannas, in quibus locis Romanorum exercituum cæsa sunt millia, Marcelli primum apud Nolam prælio se populus Romanus erexit, minori prius gaudio strata Gallorum (*b*) agmina, auro redempta nobilitas, & seminarium Romani generis in arce cognovit. Penetravit hic rumor Orientis littora, & in mediterraneis quoque urbibus Christianæ gloriæ triumphus auditus est. Quæ virginum Christi non hujus se societate jactavit? quę mater non tuum, Juliana, beatum clamavit uterum? Incerta apud infideles sint præmia futurorum, plus interim recipisti virgo, quam obtulisti. Quam sponsam hominis una tantum provincia noverat, virginem Christi totus orbis audivit. Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere. Tanti (ut dicitur) vitrum, quanti (*c*) margaritum? Certè qui religiosiores sibi videntur, parvo sumptu, & qui vix ad alimenta sufficiat virginibus dato, omnem censum in utroque sexu sęcularibus liberis largiuntur: quod nuper in hac urbe dives quidam fecit presbyter, ut duas filias in proposito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorū luxurię atque deliciis provideret. Fecerunt hoc multæ, pro dolor, nostri propositi feminæ: atque utinam rarum esset exemplum, quod quanto crebrius est, tanto istę feliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla secutę sunt.

Fer-

(a) *Sub Sempronio consule ad Trebiam fluvium Placentiæ proximum, & sub Cajo Flaminio ad Thrasymenum Perusiæ lacum, & sub Varrone, & Paulo Emilio ad Cannas apuliæ vicum cæsa fuisse multa Romanorum millia testis est Livius; qui etiā tradit M. Claudium Marcellum defensa Nola, & represso insolente tot victoriis Annibale Romanos erexisse.*

(b) *Quomodo capta Roma à Gallis, capitolio tantū excepto Camillus dictator adveniens Gallos vicerit, promissumque aurum solvi prohibuerit, Livius scribit.*

(c) *Proverbium est, ut doceamur pluris estimare pretiosa quā vilia; & si hominibus non damus nuptas, nisi corpore menteque integras, quanto magis id observare debemus in iis quas Deo sacramus.*

Fertur, & omnium Christianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptiis preparatum à sancta Christi Sinoride virgini traditum, ne sponso fieret injuria: immo ut dotata pristinis opibus veniret ad sponsum: & quod in rebus mundi periturum erat, domesticorum Dei sustantaret inopiam. Quis hoc credat? Proba illa, omnium dignitatum, & cunctæ nobilitatis in orbe Romano nomen illustrius, cujus sanctitas, & in universos effusa bonitas, etiam apud barbaros venerabilis fuit, quam trium liberorum, Probini, Olibrii, & Probi, non fatigarunt ordinarii consulatus; & cum incensis direptisque domibus in urbe captivitas sit, nunc habitas venundare dicitur possessiones, & facere sibi amicos de iniquo mammona, qui se recipiant in æterna tabernacula, ut erubescant omnis ecclesiastici ministerii gradus, & cassa nomina monachorum, emere prædia, tanta nobilitate vendente. Vix barbarorum effugerat manus, & avulsas de complexu suo virgines fleverat, cum subitò intolerabili, quod numquam timuerat, amantissimi filii orbitate percutitur, & quasi futura virginis Christi avia, spe futurorum mortiferum vulnus excepit, probans in se verum esse, quod in lyrico carmine super justi præconio dicitur: Si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinæ. Legimus in volumine Job: Adhuc isto loquente, venit alius nuncius. Et in eodem: Tentatio, siuè ut melius habetur in Hebræo, militia est vita hominis super terram. Ad hoc enim laboramus, & in sæculi hujus periclitamur militia, ut in futuro sæculo coronemur. Nec mirum hoc de hominibus credere, cum Dominus ipse tentatus sit. Et de Abraham scriptura testatur, quod Deus tentaverit eum. Quam ob causam & Apostolus loquitur: Gaudentes in tribulatione, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Et in alio loco: Quis nos sperabit à caritate Christi? tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est. Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus ut oues occisionis. Et Esaias hujuscemodi homines cohortatur, dicens: Qui ablactati estis à lacte, qui avulsi ab ubere, tribulationem expectate, spem super spem. Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in no-

Job. 1. Mat. 4. Gen. 22. Rom 5. Esa. 28.

nobis. Cur ista replicaverim, sequens sermo monstrabit. Quæ de medio mari fumantem viderat patriam, & fragili cymbæ salutem suam suorumque commiserat, crudeliora invenit Africæ littora. Excipitur enim ab eo quem nescias, utrum avarior an crudelior fuerit: cui nihil dulce præter vinum, & pretium, & qui sub occasione partium clementissimi Principis, sævissimus omnium extitit tyrannorum: &, ut aliquid loquar de fabulis poetarum, quasi Orcus in tartaro, non tricipitem, sed multorum capitum habuit Cerberum, qui cuncta traheret ac laceraret. Hic matrum gremiis abducere pactas, negotiatoribus & avidissimis mortalium Syris, nobilium puellarum nuptias vendere, non pupillarum, non viduarum, non virginum Christi inopiæ parcere, magisque manus rogantium spectare, quam vultus. Hanc feram Charybdim Scyllamque succinctam multis canibus fugiens, barbaros matrona sustinuit, qui nec naufragiis parcerent, nec captivitatibus flecterentur. Imitare crudelis saltem hostem Romani imperii. Brennus (*a*) nostri temporis tantùm quod invenerat tulit: tu quæris quod non invenis. Et mirantur æmuli (virtus enim semper invidiæ patet) cur tantarum secum pudicitiam tacita proscriptione mercata sit: cùm & ille partem dignatus sit accipere, qui totum potuit auferre, & hæc quasi comiti negare non ausa sit, quæ se intelligebat sub nomine privatæ dignitatis tyranno servientem? sentio me inimicorum patere morsibus, quod adulari videar clarissimæ & nobilissimæ feminę: quia accusare non poterunt, si me scient hucusque tacuisse. Neque enim laudavi in ea unquam antiquitatem generis, divitiarum & potentiæ magnitudinem, viro vivente vel mortuo: quæ alii forsitan mercenaria oratione laudaverint. Mihi propositum est, stylo ecclesiastico laudare aviam virginis meæ, & gratias agere, quod voluntatem ejus sua adjuverit voluntate: alioquin cellulaæ monasterii, vilis cibus, vestisque contempta, & ætas vicina jam morti, brevisque tamporis viaticum, carent omni assentationis infamia. Denique in reliquis partibus, omnis mihi sermo ad virginem dirigetur, & virginem nobilem, & nobilem non minus sanctitate, quam genere: cujus quanto subli-

mior

(a) *Sic vocat Africæ tyrannũ à Brenno Gallorum Rege, qui Romam, victis prius ad Alliã fluvium Romanis cæpit.*

mior ascensus est tanto, lapsus periculosior. Unum illud tibi nata Deo, præque omnibus unum prædicam, & repetens iterumq; iterumque monebo, ut animum tuum sacræ lectionis amoré occupes, nec in bona terra pectoris tui, sementem lolii avenarumque suscipias: ne dormiente patrefamilias, qui est νοῦς, id est animus Deo semper adhærens, inimicus homo zizania superseminet, sed semper loquaris: In noctibus quæsivi quem diligit anima mea, ubi pascis, ubi cubas in meridie? Et adhæsit post te anima mea, me suscepit dextera tua. Illudque Hieremiæ: Non *Hier. 17.*
laboravi sequens te, neque enim est dolor in Jacob, nec labor in Israel. Quando eras in sæculo, ea quæ erant sæculi diligebas, polire faciem purpurisso, & ceruffa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere. Ut taceam de inaurium pretiis, candore margaritarum, rubri maris profunda testantium, smaragdorum virore, cerauniorum flammis, hiacynthorum pelago, ad quæ ardent & insaniunt studia matronarum. Nunc autem quia sæculum reliquisti, & secundo post baptismum gradu inisti pactum cum adversario tuo, dicens ei: Renuncio tibi diabole, & sæculo tuo, & pompæ tuę, & operibus tuis; serva fœdus quod pepigisti, & esto consentiens, pactumque custodiens cum adversario tuo, dum es in via hujus sæculi, ne fortè tradat te judici, & te de suo aliquid usurpasse convincat, tradarisque ministro, qui ipse est & inimicus & vindex, & mittaris in carcerem, & in tenebras exteriores; quæ quanto à Christo vero lumine separantur, tanto nos majori horrore circumdant, & non inde exeas, nisi solvas novissimum quadrantem, id est minimum quodque delictum, quia & pro otioso verbo reddituri sumus rationem in die judicii. Hæc dicta sint non infausto contra te vaticinio, sed pavidi cautique monitoris officio, ea quoque in te, quæ tuta sunt formidantis. Si spiritus, inquit, potestatem habentis ascenderit super te, *Eccl 10.*
locum tuum ne dimiseris. Quasi in procinctu, & in acie stamus semper ad pugnam: Vult nos loco movere hostis, & de gradu decedere, sed solidanda vestigia sunt, & dicendum. Statuit supra petram pedes meos, & petra refugium leporibus. Pro quo multi herinaceos legunt. Herinaceus animal parvum & fugax, & spinarum sentibus prægravatum. Sed ideo Jesus spinis corônatus est, & no-

stra

ſtra delicta portavit, & pro nobis doluit, ut de ſentibus & tribulationibus feminarum, ad quas dicitur: In anxietatibus & doloribus pariet mulier, & ad virum converſio tua, & ipſe tui dominabitur, roſa virginitatis & lilia caſtitatis naſcerentur. Unde & ſponſus paſcitur inter lilia & inter eos, qui veſtimenta ſua non coinquinaverunt, virgines enim permanſerunt, audieruntque præceptum: Candida ſint ſemper veſtimenta tua, & quaſi auctor virginitatis, & princeps, loquitur confidenter: Ego flos campi, & lilium convallium. Petra igitur leporum eſt, qui in perſecutionibus fugiunt de civitate in civitatem. Nec timent illud propheticum. Periit fuga à me. Montes autem excelſi cervis, quorum colubri cibus ſunt, quos educit puer parvulus de foramine, quando pardus & hœdus requieſcunt ſimul, & bos & leo comedunt paleas, ut nequaquam bos diſcat feritatem, ſed leo doceatur manſuetudinem. Revertamur ad propoſitum teſtimonium: Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Poſt quod ſequitur, quia curatio queſcere facit peccata maxima. Qui verſiculus hunc habet ſenſum: Si in cogitationes tuas coluber aſcenderit, omni cuſtodia ſerva cor tuum. Et cum David canito: Ab

Pſ. 10. occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo: & ad peccatum maximum, quod opere perpetratur, nequaquam pervenies, ſed incentiva vitiorum ſtatim in mente jugulabis, & parvulos Babylonis allides ad petram: in qua ſerpentis veſtigia non reperiuntur, cauteque

Pſ. 18. Domino promittes: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Hoc

Exod. 40 eſt, quod alibi ſcriptura teſtatur: Peccata patrum reddam in filios in tertiam & quartam generationem, ut cogitationes noſtras mentiſque decretum non ſtatim puniat, ſed reddat in poſteris, id eſt, in malis operibus, & in delictorum perſeverantia: quoniam per Amos loquitur. Super tribus & quatuor impietatibus illius, & illius civitatis, nonne averſabor eam? Hæc curſim, quaſi de prato pulcherrimo ſanctarum ſcripturarum parvos flores carpſiſſe ſufficiat pro commonitione tui: & ut claudas cubiculum pectoris, & crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Ægypti in te locum reperiat, ſed primogenita, quæ apud Ægyptios pereunt, in tua

mente

mente salventur, & dicas cum Propheta: Paratum cor *Ps. 56.*
meum Deus, paratum cor meum, cantabo & psallam.
Exurge, gloria mea, exurge psalterium & cithara. Quam
assumere jubetur & Tyrus multis peccatorum confossa
vulneribus: ut agat pœnitentiam, & maculas pristinæ
fœditatis cum Petro amaris lachrymis abluat. Verùm
non ignoremus pœnitentiam, ne facile peccemus. Illa
quasi secunda post naufragium miseris tabula sit, in virgine
integra servetur navis. Aliud est, quærere quod
perdideris: aliud, possidere qnod numquam amiseris.
Unde & Apostolus castigabat corpus suum, & in servitu- *1. Cor. 9.*
tem redigebat, ne aliis prædicans, ipse reprobus inveniretur;
corporisque ex persona generis humani inflammatus
ardoribus loquebatur: Miser ego homo, quis me li- *Rom. 7.*
berabit de corpore mortis hujus? Et iterum: Scio quia
non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum: velle
etiam adjacet mihi; ut faciam autem bonum, nequaquam
invenio, neque enim, quod volo bonum, sed quod nolo
malum, hoc facio. Et denuo: Qui in carne sunt, Deo
placere non possunt. Vos autem non estis in carne, sed in
spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Post cogitationum
diligentissimam cautionem, jejuniorum tibi arma
sumenda sunt, & canendum cum David: Humiliavi in *Ps. 34.*
jejunio animam meam: Et, Cinerem tamquam panem
manducavi. Et, cum molesti erant mihi, induebar cilicio.
Eva per cibum ejecta est de paradiso. Helias quadraginta
dierum exercitatus jejunio, igneo curru rapitur in cœlum.
Moyses quadraginta diebus ac noctibus familiaritate
& sermone Dei pascitur, in se verissimum probans
quod dicitur: non in solo pane vivit homo, sed in omni
verbo quod procedit de ore Dei. Salvator generis humani,
qui virtutum & conversationis suæ nobis reliquit exemplum,
post baptismum statim assumitur à spiritu, ut pugnet
contra diabolum, & oppressum atq; contritum tradat
discipulis conculcandum, unde & Apostolus loquitur:
Deus autem conteret Satanam sub pedibus vestris velociter.
Et tamen hostis antiquus, post quadraginta dierum
jejunium, per cibum molitur insidias, & dicit: Si filius
Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. In lege, mense se- *Lev. 16.*
ptimo post clangorem tubarum decimo die mensis totius
gentis Hebrææ jejunium est, & exterminatur illa anima

Job.38. de populo suo, quæ saturitatem prætulerit continentiæ. In Job scriptum est de dracone: Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo illius super umbilicum ventris ejus. Adversum juvenes & puellas, ætatis ardore hostis noster abutitur, & inflammat rotam nativitatis nostræ, & im-
Ose. 7. plet illud Osee: Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum quæ Dei misericordia, & jejuniorum frigore restringuntur. Hæc sunt ignita diaboli jacula, quæ simul &
Dan. 3. vulnerant, & inflammant, & à rege Babylonio tribus pueris præparantur, qui succendit fornacem quadraginta no-
Deut. 16 vem cubitorum, habens & ipse septem hebdomadas ad perditionem, quas Dominus observari jusserat ad salutem. Sed quomodo ibi quartus, speciem habens quasi filii hominis, immensos mitigavit ardores, & inter camini æstuantis incendium docuit flammas calorem amittere, & aliud oculis comminari, aliud præbere tactui: sic & in animo virginali rore cœlesti & jejuniorum frigore calor puellaris extinguitur: & in humano corpore, angelorum impetratur conversatio. Quamobrem & vas electionis de
1. Cor. 7. virginibus se dicit Domini non habere præceptum: quia contra naturam immo ultra naturam est, non exercere quod nata sis; interficere in te radicem tuam, & sola virginitatis poma decerpere: nescire thorum, omnem virorum horrere contactum, & in corpore vivere sine corpore. Neque verò immoderata tibi imperamus jejunia, & enormem ciborum abstinentiam, quibus statim corpora delicata franguntur, & antè ægrotare incipiunt, quam sanctæ conversationis facere fundamenta. Philosophorum quoque sententia est: μεσότητας ἀρετὰς, ὑπερβολὰς κακίας εἶναι, quod Latinus ita potest sermo resonare: moderatas esse virtutes, excedentes modum atque mensuram, inter vitia deputari. Unde & unus de septem sapientibus: μηδὲν ἄγαν, id est, ne quid ait nimis, quod tam celebre
Terent. factum est, ut comico quoque versu expressum sit. Sic debes jejunare, ut non palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarum vel porteris vel traharis manibus, sed ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias. Jejunium non perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio, atque pudicitia, sine qua nemo videbit Deum: gradus præbet ad summa scandentibus,

bus,

bus, nec tamen (si sola fuerit) virginem poterit coronare. Legamus evangelium sapientium & stultarum virginum, quarum aliæ cubiculum sponsi ingrediuntur: aliæ, bonorum operum oleum non habentes, extinctis lampadibus excluduntur. Latus est super jejuniis campus: in quo & nos sæpe cucurrimus, & multorum proprii habentur libri, ad quorum te mittimus lectionem, ut discas quid boni habeat continentia, & quid è contrario mali saturitas. Imitare sponsum tuum. Esto aviæ matrique subjecta, nullum virorum, & maximè juvenum, nisi cum illis, videas: nullum scias quem illæ nesciant. Sæcularis quoque sententia est: Eadem velle, & eadem nolle, ea demum firma amicitia est. Ut appeteres virginitatem, ut Christi præcepta cognosceres, ut scires quid tibi expediret, quid eligere deberes, illarum te exempla docuerunt sancta domi instruxit conversatio. Non igitur solum putes tuum esse, quod tuum est, sed earum, quæ suam in te expressere pudicitiam, & honorabilium nuptiarum cubilisque immaculati pretiosissimum germinavere te florem, qui perfectos afferet fructus, si humiliaveris te sub potenti manu Dei, & scriptum semper memineris: Superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Ubi autem gratia, non operum retributio, sed donantis est largitas, ut impleatur dictum Apostoli; Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. Et tamen, velle, & nolle nostrum est: ipsumque quod nostrum est, sine Dei miseratione nostrum non est. Eunuchorum quoque tibi & puellarum ac servulorũ mores magis eligantur, quam vultuum elegantia; quia in omni sexu, & ætate, & truncatorum corporum violenta pudicitia, animi considerandi sunt, qui amputari, nisi Christi timore non possunt. Scurrilitas atque lascivia te præsente non habeant locum. Numquam verbum inhonestum audias; aut si audieris, non inesceris. Perditæ mentis homines, uno frequenter levique sermone tentant claustra pudicitiæ. Ridere & rideri sæcularibus derelinque; gravitas tuam personam decet. Catonem quoque, illum dico Censorium, & vestræ quondam urbis principem, qui extrema ætate Græcas literas nec erubuit censor, nec desperavit senex discere; & M. Crassum semel in vita scribit risisse Lucillius. Fuerit illa affectata severitas, gloriam quærens auramque popularem;

Mat. 25.

Iac. 4.

Rom. 9.

nos affectus & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis hujus habitamus, & fragili carne circumdamur, moderari,& regere possumus,amputare non possumus; un-
Ps.4. de & Psalmista dicit; Irascimini, & nolite peccare. Quod
Ephes.4. Apostolus edisserens: Sol, inquit, non occidat super iracundiam vestram, quia & irasci hominis est, & finem iracundiæ imponere, Christiani. Superfluum reor, te monere contra avaritiam, cum generis tui sit, & habere & calcare divitias; & Apostolus doceat avaritiam esse idolorum cultum, Dominusque respondeat sciscitanti: Magi-
Mat.19. ster bone, quid boni faciens, vitam æternam possidebo? Si vis esse perfectus; vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis, & veni sequere me. Apostolici fastigii est, perfectæque virtutis, vendere omnia & pauperibus distribuere, & sic levem atque expeditum cum Christo ad cœlestia subvolare. Nobis immo tibi diligens credita est dispensatio; quamquam in hoc omni ætati omnique personæ libertas arbitrii relicta sit: Si vis, inquit esse perfectus. Non cogo, non impero, sed propono palmam, ostendo prȩmia: tuum est eligere, si volueris in agone atque certamine coronari. Et consideremus,quam sapienter sapientia sit locuta: Vende quæ habes. Cui præcipiuntur? nempe illi cui dictum est: Si vis esse perfectus. Non partem bonorum tuorum vende, sed omnia. Cumque vendideris, quid sequitur? Et da pauperibus. Non divitibus; non propinquis, non ad luxuriam, sed ad necessitatem. Sive ille sacerdos sit, sive cognatus & affinis, nihil in illo aliud consideres quam
Act.4. paupertatem. Laudent te esurientium viscera,non ructantium opulenta convivia. In Actis Apostolorum, quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & fervebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, ut ostenderent pecunias esse calcandas: dabaturque singulis prout cuique opus erat. Ananias & Saphyra dispensatores timidi, immo corde duplici, & ideo condemnati, quia post votum obtulerunt quasi sua, & non ejus, cui semel ea voverant: partemque sibi jam alienæ substantiæ reservaverunt; metuentes famem, quam vera fides non timet, præsentem meruere vindictam, non crudelitate sententiæ, sed correptionis exemplo. Denique & Apostolus Petrus
ne-

nequaquam imprecatur eis mortem, ut ſtultus Porphyrius calumniatur, ſed Dei judicium Prophetico ſpiritu annunciat, ut pœna duorum hominum ſit doctrina multorum. Ex eo tempore, quo virginitati perpetuæ conſecrata es, tua non tua ſunt, immo verè tua, quia Chriſti eſſe cœperunt, quæ avia vivente vel matre ipſarum arbitrio diſpenſanda ſunt. Sin autem objerint, & ſomno ſanctorum requieverint: ſcio enim, & hoc illas optare, ut te habeant ſuperſtitem; cum ætas maturior fuerit, & voluntas gravior, firmiorque ſententia, facies quod tibi viſum fuerit, imo quod Dominus imperat, ſcitura nihil te habituram, niſi quod in bonis operibus erogaveris. Alii edificent Eccleſias, veſtiant parietes marmorum cruſtis; columnarum moles advehant, earumque deaurent capita, pretioſum ornatum non ſentientia: ebore argentoque valuas, & gemmis aurata diſtinguant altaria, non reprehendo, non abnuo, unuſquiſque in ſenſu ſuo abundet: meliuſque eſt hoc facere, quam repoſitis opibus incubare: ſed tibi aliud propoſitum eſt. Chriſtum veſtire in pauperibus, viſitare in languentibus, paſcere in eſurientibus, ſuſcipere in his qui tecto indigent, & maximè in domeſticis fidei; virginum alere monaſteria, ſervorum Dei & pauperum ſpiritu, habere curam, qui diebus, & noctibus ſerviunt Domino tuo: qui in terra poſiti, imitantur angelorum converſationem & nihil aliud loquuntur, niſi quod ad laudes Dei pertinet: habenteſque victum, & veſtitum, his gaudent divitiis, qui plus habere nolunt, ſi tamen ſervant propoſitum; alioqui ſi amplius deſiderant, his quoque quæ neceſſaria ſunt, probantur indigni. Hæc ad virginem divitem & virginem nobilem ſum locutus. Nunc tantum ad virginem loquar, ideſt, non ea, quæ extra te, ſed in te ſunt tantum conſiderans. Præter pſalmorum (*a*), & orationis ordinem, quod tibi hora Tertia, Sexta, Nona, ad veſpe-

(a) *Cœpit cum Eccleſia divinum officium, pſalmis videlicet ac lectionibus contextum: ad precationes conveniebant, convenireque fideles jubebantur mane, tertia, ſexta, nona, veſpere, & ad Galli cantum in reſurrectionis Chriſti memoriam. Conveniebant autem vel in Eccleſiam ſi perſecutiones non oberant, vel intra domum aliquã ab Epiſcopo coacti; vel ſi nec id licebat, quiſque privatim apud ſe, vel duo, treſve ſimul. Auctor Apoſt. conſtit. lib. 8. cap. 40.*

speram, media nocte, & manè semper est exercēdum statue quot horis sanctam scripturam ediscere debeas, quanto tempore legere, non ad laborem, sed ad delectationem, & instructionem animæ. Cumque hæc finieris spatia, & frequenter te ad figenda genua solicitudo animæ suscitaverit: habeto lanam semper in manibus; vel staminis pollice fila deducito: vel ad torquenda subtegmina in alveolis fusa, vertantur, aliarumque neta aut in globum collige, aut texenda compone, quæ texta sunt, inspice, quæ errata, reprehende, quæ facienda, constitue. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, numquam dies tibi longi erunt, sed quamvis æstivis tendantur solibus, breves videbuntnr, in quibus aliquid operis prætermissum non est. Hæc observans & te ipsam salvabis & alias, & eris magistra sanctæ conversationis, multarumque castitatem lucrum tuum facies, scriptura dicente. In desideriis est omnis anima otiosi. Nec idcirco tibi ab opere cessandum est, quia Deo propitio nulla re indiges: sed ideo cum omnibus laborandum est, ut per occasionem operis nihil aliud cogites, nisi quod ad Domini pertinet servitutem. Simpliciter loquar. Quamvis omnem censum tuum in pauperes distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, nisi quod manibus tuis ipsa confeceris, vel in usus proprios, vel in exemplum virginum cœterarum, vel quod aviæ matrique offeras, majora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura. Pene præterii, quod vel præcipuum est. Dum esses parvula & sanctæ ac beatæ memoriæ Anastasius Episcopus Romanam regeret Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sęva tempestas simplicitatem fidei, quæ Apostoli voce laudata est, polluere & labefactare conata est; sed vir ditissimæ paupertatis & Apostolicæ sollicitudinis, statim noxium perculit caput, & sibilantia hydræ ora compescuit. Et quia vereor, immo rumore cognovi, in quibusdam adhuc vivere, & pullulare venenata plantaria: illud te pio charitatis affectu premonendam puto, ut sancti Innocentii, qui apostolicæ cathedræ, & supradicti viri successor & filius est, teneas fidem, nec peregrinam, quamvis tibi prudens callidaque videaris, doctrinam recipias. Solent enim hujuscemodi per angulos mussitare, & quasi justitiam Dei quærere: Cur, illa anima in illa est nata provincia? quid causæ extitit

ut

ut alii de Christianis nascatur parentibus, alii inter feras & sævissimas nationes ubi nulla Dei notitia est? Cumque hoc quasi scorpionis ictu simplices quosque percusserint, & fistulato vulnere locum sibi fecerint, venena diffundunt Putasne frustra infans parvulus, & qui vix matrem risu & vultus hilaritate cognoscat, qui nec boni aliquid fecit nec mali, dæmone corripitur, morbo opprimitur regio, & ea sustinet, quæ videmus impios homines non sustinere, & sustinere Deo servientes? Si autem judicia sunt, inquiunt, Domini vera, justificata in semetipsis, & nihil apud Deum injustum est: ipsa ratione compellimur, ut credamus animas fuisse in cœlestibus, & propter quædam antiqua peccata damnatas in corporibus humanis, & ut ita loquamur, sepultas, nosque in valle lachrymarum pœnas luere veterum peccatorum: unde & Propheta dicit: Priusquam humiliarer, ego peccavi. Et, educ de carcere animam meam: Et, Iste peccavit, ut cæcus ex utero nasceretur, an parentes ejus? & cœtera his similia. Hæc impia,& scelerata doctrina olim in Ægypto & Orientis partibus versabatur,& nunc abscondita quasi in foveis viperarum apud plerosque versatur, illarumque partium polluit puritatem; & quasi hæreditario malo serpit in paucis, ut perveniat ad plurimos, quam certus sum, quod si audieris, non recipies. Habes enim apud Deum magistras, quarum fides norma doctrinæ est. Intelligis quid loquar. Dabit enim tibi Deus in omnibus intellectum; nec statim adversum sævissimam hæresim, & multo his nequiora quæ dixi, responsionem hominis flagitabis: ne non tam prohibuisse videar, quam commonuisse: cum præsentis operis sit instruere virginem, non hæreticis respondere: cœterum omnes fraudolentias eorum, & cuniculos, quibus nituntur subvertere veritatem, in alio opere, Deo adjuvante, subvertimus; quod si volueris, prompte libenterque mittemus: ultroneas enim ajunt putere merces, & pretia facilitate decrescunt, quæ semper in raritate majora sunt. Solet inter plerosque esse certamen, utrum solitaria an cum multis vita melior sit, quarum prior præfertur quidem secundæ: sed si in viris periculosa est, ne abstracti ab hominum frequentia, sordidis & impiis cogitationibus pateant;& pleni arrogantiæ & supercilii cunctos despiciant; armentque linguas suas, vel clericis vel

aliis

aliis monachis detrahendo, de quibus rectissime dicitur:
Ps.56. Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ; & lingua eorum gladius acutus: quanto magis in feminis, quarum mutabilis fluctuansque sententia, si suo arbitrio relinquatur, cito ad deteriora delabitur? Novi ego in utroque sexu, per nimiam abstinentiam cerebri sanitatem quibusdam fuisse vexatam, præcipueque in his qui in humectis & frigidis habitavere cellulis, ita ut nescirent quid agerent, quove se verterent, quid loqui, quid tacere deberent. Certe si rudes sæcularium literarum de tractatibus hominum disertorum quippiam legerint, verbositatem solam discunt, absque notitia scripturarum; & juxta vetus elogium, cum loqui nesciant, tacere non possunt; docentque scripturas quas non intelligunt; & cum aliis persuaserint, eruditorum sibi assumunt supercilium, prius imperitorum magistri quam doctorum discipuli. Bonum est igitur obedire majoribus, parere præfectis; & post regulas scripturarum, vitę suę tramitem ab aliis discere, nec pręceptorę uti pessimo, scilicet pręsumptione sua. De talibus feminis &
Ephes.4. Apostolus loquitur: Quę circemferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Matronarum maritis ac sæculo servientium, tibi consortia declinentur, ne solicitetur animus: & audias quid vel maritus uxori, vel uxor locuta sit viro. Venenatæ sunt hujusmodi confabulationes, super quarum damnatione, sæcularem versum assumens Apostolus fecit ecclesiasticum: Corrumpunt mores bonos confabulationes
1. Cor.15 malæ: Cujus jambici metrum, dum verbum servat ex verbo, nequaquam expressit Latina translatio. Graves fęminæ, & maximè viduæ ac virgines, tibi comites eligantur: quarum probata est conversatio, sermo moderatus, sancta verecundia. Fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittuut, cutem poliunt, utuntur pigmentis, astrictas habent manicas, vestimenta sine ruga, soccosque crispantes, ut sub nomine virginali vendibilius pereant. Mores enim & studia dominarum, plerumque ex ancillarum & comitum moribus judicantur: illa tibi sit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quæ se nescit esse pulchram, quæ negligit formæ bonum, & procedens ad publicum, non pectus & colla denudat, nec pallio revoluto cervicem aperit, sed

quæ

quæ celat faciem & vix uno oculo, qui viæ necessarius est, patente ingreditur: Dubito an loquar, sed velim nolim, quia crebrò fit, dicendum est: non quod hæc in te timere debeam, quæ ista forsitan nescias, nec unquam audieris, sed quod per occasionem tui, cæteræ præmonendæ sint. Cincinnatulos pueros & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est: Non bene olet, qui bene semper olet: quasi quasdam pestes & venena pudicitiæ virgo devitet, ut taceam de cæteris, quorum importuna visitatio & se infamat & alias; ut etiam si nihil mali perpetretur, tamen hoc sit vel maximum malum, frustra patere maledictis & morsibus ethnicorum. Nec hoc de omnibus dicimus, sed de his. quos Ecclesia ipsa reprehendit, quos interdum abiicit, in quos nonnumquam episcoporum & presbyterorum censura desævit, ut prope periculosius sit lascivis puellis, ad loca religionis, quam ad publicum procedere. Quæ vivunt in monasterio, & quarum simul magnus est numerus, numquam solæ, numquam sine matre procedant. De agmine columbarum crebrò accipiter unam separat, quam statim invadat & laceret, cujus carnibus & cruore saturetur. Morbidæ oues suum reliquunt gregem, & luporum faucibus devorantur. Scio ego sanctas virgines, quæ diebus festis, propter frequentiam populorum, pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando major est adhibenda custodia, & publicum penitus devitandum. Ante annos circiter triginta, de virginitate servanda edidi librum, in quo necesse fuit mihi ire contra vitia, & propter instructionem virginis, quam monebam, diaboli insidias patefacere, qui sermo offendit plurimos, dum unusquisque in se intelligens quod dicebatur, non quasi monitorem libenter audivit, sed quasi criminatorem sui operis aversatus est. Veruntamen quid profuit armasse exercitum reclamantium, & vulnus conscientiæ dolore monstrasse? liber manet, homines prætereunt. Scripsi ad plerasque virgines ac viduas σπουδάσματα (a), & quidquid dici poterat, in illis opusculis defloratum est: ut aut superflo eadem à nobis repetantur, aut nunc prætermissa, plurimum noceant. Certè & beatus Cyprianus egregium de virginita-

te

(a) *Græca vox, studia, resque studiose elaboratas significat. Sophronius opuscula sic vocat.*

te volumen edidit, multi alii tam Latino sermone quam Græco, omniumque gentium literis atque linguis, præcipuè in ecclesiis Agnetis vita laudata est. Sed hoc ad eas pertineat, quæ necdum elegerunt virginitatem, & exhortatione indigent, ut sciant quale sit quod eligere debeant: nobis electa servanda sunt, & quasi inter scorpiones & colubros incedendum, ut accinctis lumbis, calceatis pedibus, & apprehensis manu baculis, iter per insidias hujus sæculi & inter venena faciamus, ut possimus ad dulces Jordanis pervenire aquas, & terram repromissionis intrare, & ad domum Dei ascendere, ac dicere cum Propheta: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et illud: Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ: Felix illa conscientia & beata viginitas in cujus corde præter amorem Christi, qui est sapientia, castitas patientia, atque justitia, cæteræque virtutes, nullus alius versatur amor, nec ad recordationẽ hominis aliquãdo suspirat: nec videre desiderat, quem cum viderit, nolit dimittere. Sanctum virginum propositum, & cœlestis angelorumque familiæ gloriam, quarundam non bene se agentium, nomen infamat. Quibus apertè dicendum est, ut aut nubant, si se non possunt continere; aut contineant: si nolunt nubere. Digna res risu; immo planctu, incedentibus dominis, ancilla virgo procedit ornatior: ut pro nimia consuetudine, quam incomptam videris, dominam suspiceris: nonnullæ separata & absque arbitris quærunt hospitia, ut vivant licentiùs, utantur balneis, faciantque quod volunt, & devitent conscientias plurimarum. Hæc videmus & patimur, & si aureus nummus affulserit, inter bona opera deputamus. Finem jungo principio, nec semel monuisse contentus sum. Ama scripturas sanctas, & amabit te sapientia, dilige eam, & servabit te, honora illam, & amplexabitur te. Hæc monilia in pectore & in auribus tuis hæreant, nihil aliud noverit lingua, nisi Christum, nihil possit sonare, nisi quod sanctum est. Aviæ tuæ tibi semper ac matris in ore dulcedo versetur, quarum imitatio, forma virtutis est.

Ps 25.

EPI-

EPISTOLA XIX.

HIERONYMUS AD FURIAM DE VIDUITATE SERVANDA.

ARGUMENTUM.

Hortatur ut in viduitate perſtet: verum quia florenti erat ætate, quomodo pudicitiam una cum fama tueri debeat, late, ac eleganter docet.

OBſecras literis, & ſuppliciter deprecaris, ut tibi reſcribam, immo ſcribam, quomodo vivere debeas, & viduitatis coronam illæſo pudicitiæ nomine conſervare. Gaudet animus, exultant viſcera, geſtit affectus, hoc te cupere eſſe poſt virum, quod ſanctæ memoriæ mater tua Titiana multo tempore fuit ſub marito. Exauditæ ſût preces & orationes ejus, impetravit in unica filia quod vivens ipſa poſſederat. Habes præterea generis tui grande privilegium, quod exinde à Camillo vel nulla vel rara veſtræ familiæ ſcribitur ſecundos noſſe concubitus, ut non tam laudanda ſis, ſi vidua perſeveres, quam execranda, ſi id Chriſtiana non ſerves, quod per tanta ſæcula gentiles feminæ cuſtodierunt. Taceo de Paula & Euſtochio, ſtirpis veſtrę floribus, ne per occaſinem exhortationis tuæ illas laudare videar. Bleſillamque prætereo, quæ maritum ſuum, tuum ſecuta germanum, in brevi vitæ ſpatio tempora virtutum multa complevit. Atque utinam præconia feminarum imitarentur viri: & rugoſa ſenectus redderet, quod ſponte offert adoleſcentia. Sciens & videns in flammam mitto manum, adducentur ſupercilia, extendetur brachium, Iratuſque Chremes tumido deſæviet ore. Conſurgent proceres, & adverſus epiſtolam meam turba patricia denotabit: me magum, me ſeductorem clamitans, & in terras ultimas deportandum. Addant, ſi volunt, & Samaritem: ut Domini mei titulum recognoſcam. Certè filiam a parente non divido, nec dico illud de evangelio: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos. Vivit enim, quicumque credit in Chriſtum. Et qui in illum credit, debet utique quomodo ille ambulavit, & ipſe ambulare. Faceſſat invidia, quam nomini Chriſtiano male- 1. Ioa.

di-

dicorum semper genuinus infigit:ut dum probra metuunt, ad virtutes non provocentur. Exceptis epistolis, ignoramus alterutrum. Solaque causa pietatis est, ubi nulla carnis notitia est. Honora patrem tuum, sed si te à vero patre non separat. Tamdiu scito sanguinis copulam, quam-
Ps.44. diu ille suum noverit creatorem, alioquin David protinus tibi canit: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus. Grande præmium parentis obliti. Concupiscet rex decorem tuum, quia audisti, quia vidisti, quia inclinasti aurem tuam, & populi tui domusque patris tui oblita es, idcirco concupiscet rex decorem tuum, & di-
Cant.4. cet tibi: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Quid pulchrius anima, quæ Dei filia appellatur, & nullos extrinsecus quærit ornatus? Credit in Christum, & hac ambitione pergit ad sponsum, eundem habens dominum, quem & virum. Quid angustiarum habeant nuptiæ, didicisti in ipsis nuptiis: & quasi coturnicum carnibus, usque ad nauseam saturata es: amarissimam choleram tuæ sensere fauces. Egessisti acescentes & morbidos cibos: revelasti æstuantem stomachum, quid vis rursum ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis revertens ad vomitum, & sus lota ad volutabrum luti. Bruta quoque animalia & vagæ aves in easdem pedicas retiaque non incidunt. An vereris, ne proles Furiana deficiat, & ex te parens tuus non habeat pusionem, qui reptet in pectore, & cervicem ejus stercore linat? Quippe ni omnes habent filios, qui habuere matrimonia? & quibus nati sunt liberi, suo generi responderunt? Exhibuit Ciceronis filius patrem in eloquentia? Cornelia vestra, pudicitiæ simul & fœcunditatis exemplar, Gracchos se genuisse lætata est? Ridiculum est sperare pro certo, quod multos & non habere videas, & cum habuerint, perdidisse. Cui dimittes tantas divitias? Christo, qui mori non potest. Quem habebis hæredem? Ipsum, quem & Dominum contristabitur pater, sed lætabitur Christus: lugebit familia, sed angeli gratulabuntur. Faciat pater quod vult de substantia sua, non es ejus, cui nata es, sed cui renata, qui te grandi pretio redemit sanguine suo. Cave nutrices, & gerulas, & istiusmodi venenata animalia, quę de corio tuo satura-

rari ventrem suum cupiunt, non suadent quod tibi, sed quod sibi prosit. Et sæpe illud obganniunt: Sola ne perpetua mœrens carpere juventa? nec dulces natos, veneris nec præmia noris? Ubi pudicitiæ sanctitas, ibi frugalitas est; ubi frugalitas, ibi damna servulorum; quidquid non tulerint, sibi ablatum putant: nec considerant de quanto, sed quantum accipiant. Ubicumque viderint Christianum, statim illud de trivio, ὁ γραικὸς ἐπιθέτης, vocant impostorem, detrahunt: hi rumores turpissimos ferunt, & quod ab ipsis egressum est, id ab aliis audisse se simulant iidem auctores & exaggeratores. Exit fama de mendacio, quæ cum ad matronas pervenerit, & earum linguis fuerit ventilata, provincias penetrat. Videas plerasque rabido ore sævire, & tincta facie viperinis orbibus, dentibus pumicatis carpere Christianos. Hic aliqua, cui circa humeros hiacynthina læna est, rancidulum quiddam balba de nare locuta, perstrepit ac tenero supplantat verba palato. Omnis consonat chorus, & latrant universa subsellia. Junguntur nostri ordinis, qui & roduntur, & rodunt, adversus nos loquaces, pro se muti: quasi & ipsi aliud sint quam monachi, & non quidquid in monachos dicitur, redundet in clericos, qui patres sunt monachorum. Detrimentum pecoris, pastoris ignominia est: sicut e regione, illius monachi ita laudanda est, qui venerationi habet Sacerdotes Christi, per quem factus est Christianus. Hæc locutus sum in Christo filia, non dubitans de proposito tuo, numquam enim exhortatorias literas postulares, si ambigeres de bono monogamiæ: sed ut nequitiam servulorum, qui te venalem portant, & insidias affinium, ac pium parentis errorem intelligeres: cui, ut amorem in te tribuam, amoris scientiam non concedo dicens, aliquid cum Apostolo: Confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Imitare potius, crebro enim id ipsum repetam, sanctam matrem tuam; cujus ego quoties recordor, venit in mentem ardor ejus in Christum, pallor ex jejuniis, eleemosynæ in pauperes, obsequium in servos Dei, humilitas vestium & cordis, atque in cunctis sermo moderatus. Pater tuus, quem honoris causa nomino, non quia Consularis & patricius (a), sed quia Christianus est.

Rom. 10

(a) *Eruditos de patritiis libros brevi excipies, opera docti adolescentis Octaviani Gentili Patritii Septempedani.*

est, impleat nomen suum: lætetur filiam genuisse Christo, non sæculo; quin potius doleat, quod & virginitatem frustra amiseris, & fructus perdideris nuptiarum. Ubi est maritus, quem tibi dedit? Etiam si amabilis, etiam si bonus fuisset, mors rapuisset omnia; & copulam carnis solvisset interitus. Arripe quæso occasionem, & fac de necessitate virtutem. Non quæruntur in Christianis initia, sed finis; Paulus male cępit, sed bene finivit: Judę laudantur exordia, sed finis proditione damnatur. Lege Ezechielem: Justitia justi non liberabit eum in quacumque die peccaverit; Et impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. Ista est scala Jacob, per quam angeli ascendunt & descendunt: cui Dominus innititur, lapsis porrigens manum, & fessos ascendentium gradus sui contemplatione sustentans. Sed sicut non vult mortem peccatoris tantum, quantum ut convertatur & vivat; ita tepidos odit, & cito ei nauseam faciunt. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix illa in Evangelio baptizata, lacrymis suis & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, salvata est: non habuit crispantes mitras, nec stridentes calceolos, nec orbes stibio fuliginatos, quanto fœdior, tanto pulcrior. Quid facit in facie Christianæ purpurissus & cerussa? quorum alterum ruborem genarum labiorumque mentitur; alterum candorem oris & colli, ignis juvenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicia: quomodo flere potest pro peccatis suis, quæ lacrymis cutem nudat, & sulcos ducit in facie? Ornatus iste non Domini est, velamen istud antichristi est. Qua fiducia erigit ad cœlum vultus, quos conditor non agnoscit? Frustra obtenditur adolescentia, & ætas puellaris asseritur. Vidua quæ marito placere desivit, & juxta Apostolum vere vidua est, nihil habet necessarium, nisi perseverantiam. Meminit pristinæ voluptatis: scit quid amiserit, quo delectata sit. Ardentes Diaboli sagittæ, jejuniorum, & vigiliarum rigore restinguendæ sunt. aut loquendum nobis est, ut vestiti sumus; aut vestiendum, ut loquimur: quid aliud pollicemur, & aliud ostendimus? lingua personat castitatem, & totum corpus præfert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet & ornatum. Cæterum vidua, quæ in deliciis est, (non est meum, sed Apostoli) vivens mortua est. Quid sibi vult

hoc,

hoc, quod ait: Vivens mortua est? vivere quidem videtur ignorantibus, & non esse peccato mortua: sed Christo, quem secreto non fallunt, mortua est. Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur. Quorundam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad judicium, quosdam autem & subsequuntur. Similiter & facta bona manifesta sunt;& quæ aliter se habent, abscondi non possunt. Quod dicit, istiusmodi est: quidam tam libere & palam peccant, ut postquam eos videris, statim intelligas peccatores; alios autem, qui callidè occultant vitia sua, ex frequenti conversatione cognoscimus. Similiter & bona apud aliquos in propatulo sunt, in aliis longo usu discimus. Quid ergo necesse est nos jactare pudicitiam, quæ sine comitibus & appendiciis suis, & continentia & parcitate, fidem sui facere non potest? Apostolus macerat corpus suum, & animæ subiicit imperio, ne quod aliis præcipit, ipse non servet: & adolescentula, fervente cibis corpore, de castitate secura est? Neque verò hæc dicens condemno cibos, quos Deus creavit ad utendum cum gratiarum actione, sed juvenibus & puellis incentiva aufero voluptatum. Non Ætnæi ignes, non Vulcania tellus, non Vesevus & Olympus tantis ardoribus æstuant,ut juveniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ. Avaritia calcatur à plerisque,& cum marsupio deponitur. Malidicam linguam indictum emendat silentium. Cultus corporis & habitus vestium, unius horæ spatio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecus sunt, & quod foris est, facilè abiicitur. Sola libido insita à Deo ob liberorum procreationem, si fines suos egressa fuerit, redundat in vitium, & quadam lege naturæ in coitum gestit erumpere. Grandis igitur virtutis est, & solicitæ diligentiæ, superare quod nata sis, in carne non carnaliter vivere, tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem, Argi, ut fabulæ ferunt, centum oculis observare. Hoc est, quod Apostolus verbis aliis loquebatur: Omne peccatum, quod fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Ajunt medici, & qui humanorum corporum scripsere naturas, præcipueque Galenus in libris, quorum titulus ὑπερὶ ὑγιεινῶν puerorum, & juvenum, ac perfectæ ætatis virorum mulierumque corpora, insito calore fervere, & noxios illis cibos ætatibus,qui calorem au-

Ezech 18

1. Cor. 6.

augeant, sanitatique conducere, frigida quæque in esu & potu sumere: sicut è contrario senibus, qui pituita laborant, & frigore, calidos cibos & vetera vina prodesse: unde & Salvator; Attendite, inquit, vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ. Et Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Nec mirum hoc figulum sensisse de vasculo, quod ipse fabricatus est, cum etiam comicus, cujus finis est humanos mores nosse atque describere, dixerit: Sine Cerere & Libero friget Venus. Primùm igitur, si tamen stomachi firmitas patitur, donec puellares amores transeas, aquam in potu sume, quæ natura frigidissima est: aut si hoc imbecillitas prohibet, audi cum Timotheo: Vino modico utere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Deinde in ipsis cibis calida quæque devita, non solum de carnibus loquor, super quibus vas electionis profert sententiam: Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum: sed etiam in ipsis leguminibus inflantia quæque & gravia declinanda sunt: nihilque ita scias conducere Christianis adolescentibus, ut esum olerum. Unde & in alio loco. Qui infirmus est, ait, olera manducet, ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est. Si autem tres pueri & Daniel leguminibus vescebantur, pueri erant, necdum ad sartaginem venerant, in qua rex Babylonius senes judices frixit: nobis non corporis cultus, qui in illis, excepto privilegio gratiæ Dei, ex hujuscemodi cibis enituerat, sed animæ vigor quæritur, quæ carnis infirmitate fit fortior. Unde est quod nonnulli, vitam pudicam appetentium, in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnium putant, & leguminibus onerant stomachum, quæ moderatè parceque sumpta innoxia sunt. Et ut quod sentio loquar, nihil sic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque convulsus. Malo apud te filia, verecundia parumper, quam causa periclitari. Quidquid facit seminarium voluptatum, venenum puta. Parcus cibus, & venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur. Et multo melius est quotidie parum quam raro satis sumere. Pluvia illa optima est, quæ sensim descendit in terram. Subitus & nimius imber in præceps arua subvertit. Quando comedis, cogita quod statim tibi oran-

Luc. 21. Ephes. 5. Terent. 1. Tim. 5. Rom. 14.

orandum, illico & legendum sit. De scripturis sanctis habeto fixum versuum numerum: illud pensum Domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas, quam calathum pectoris tui hoc subtegmine impleveris. Post scripturas sanctas, doctorum hominum tractatus lege, eorum dumtaxat, quorum fides nota est. Non necesse habes aurum in luto quærere: multis margaritis unam redime margaritam. Sta, juxta Hieremiam, in viis pluribus, ut ad illam viam quæ ad patrem ducit pervenias. Amorem monilium atque gemmarum sericarumque vestium transfer ad scientiam scripturarum. Ingredere terram repromissionis, lacte & melle manantem. Comede similam & oleum: vestire cum Joseph variis indumentis: perforentur aures tuæ cum Hierusalem sermone Dei, ut pretiosa ex illis novarum segetum grana dependent. Habes sanctum Exuperium, probatæ ætatis, & fidei, qui te monitis suis frequenter instituat. Fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in ęterna tabernacula. Illis tribue divitias tuas, qui non phasides aues, sed cibarium panem comedant, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam. Intellige super egenum & pauperem. Omni petenti te, da, sed maximè domesticis fidei: nudum vesti, esurientem ciba, ægrotantem visita. Quotiescumque manum extendis. Christum cogita. Cave ne mendicante Domino Deo tuo alienas divitias augeas. Juvenum fuge consortia. Comatulos, comptos, atque lascivos domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur, ut noxius. Fidicinas & psalterias, & istiusmodi chorum diaboli, quasi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibuis tuis. Noli in publicum subinde procedere, & spadonum exercitu præeunte (*a*), viduarum circumferri libertate. Pessimæ consuetudinis est, cum fragilis sexus & imbecilla ætas suo arbitrio abutitur, & putat licere quod libet. Omnia quidem licent, sed non omnia expediunt. Nec procurator calamistratus, nec formosus collactaneus, nec candidulus & rubicundus assecla adhæreat lateri tuo. Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu judicatur. Sanctarum virginum & viduarum societatem appete. Et si sermocinandi cum viris incubuerit necessitas, arbitros ne devites: tantaque confabulandi fiducia sit, ut intran-

Herb. 6. *1. Cor. 6.*

(a) *Sic vocantur Eunuchi qui viduis servire solebant.*

te alio, nec paveas, nec erubescas. Speculum mentis est facies: & taciti oculi, cordis fatentur arcana. Vidimus nuper ignominiosum quemdam per totum Orientem volitasse rumorem. Et ætas, & cultus, & habitus, & incessus, & indiscreta societas, exquisitè epulæ, regius apparatus, Neronis, & Sardanapali nuptias loquebantur. Aliorum vulnus nostra sit cautio. Pestilente flagellato, stultus sapientior erit. Sanctus amor impatientiam non habet. Falsus rumor citò opprimitur, & vita posterior judicat de priore. Fieri quidem non potest, ut absque morsu hominum, vitæ hujus curricula quis pertranseat: malorumque solatium est, bonos carpere, dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed tamen citò ignis stipulæ conquiescit: & exundans flamma, deficientibus nutrimentis, paulatim emoritur. Si anno præterito fama mentita est, aut certè si verum dixit, cesset vitium, cessabit & rumor. Hæc dico, non quod de te sinistrum quid metuam, sed quod pietatis affectu etiam quæ tuta sunt pertimescam. O si videres sororem tuam, & illud sacri oris eloquium coram audire contingeret: cerneres in parvo corpusculo ingentes animos, audires totam veteris & novi testamenti supellectilem ex illius corde fervere. Jejunia pro ludo habet, orationem pro deliciis. Tenet tympanum in exemplum Mariæ: & Pharaone submerso virginum choro præcinit: Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem dejecit in mare. Has docet psaltrias Christo, has fidicinas erudit Salvatori. Sic dies, sic nox ducitur: & oleo ad lampades præparato, sponsi expectatur adventus. Imitare ergo & tu consanguineam tuam. Habeat Roma, quod angustior urbe Romana possidet Bethlehem. Habes opes, facile tibi est indigentibus victus subsidia ministrare. Quod luxuriæ parabatur, virtus insumat: nullam nuptias contemptura timeat egestatem. Redime virgines, quas in cubiculum regis inducas. Suscipe viduas, quas inter virginum lilia, & martyrum rosas, quasi quasdam violas misceas: pro corona spinea, in qua Christus mundi delicta portavit, talia serta compone. Lætetur & adjuvetur nobilissimus pater tuus: discat à filia quod didicerat ab uxore. Jam incanuit caput, tremunt genua, dentes cadunt, & fronte ob senium rugis arata, vicina est mors in foribus, desi-

Prov. 19. (margin, beside "pientior erit")

Exod. 15. (margin, beside "enim magnificatus est")

designatur rogus propè. Velimus, nolimus, senescimus. Paret sibi viaticum, quod longo itineri necessarium est. Secum portet, quod invitus dimissurus est, immo præmittat in cœlum, quod si negaverit, terra sumptura est. Solent adolescentulæ viduæ, quarum nonnullæ abierunt retro post Satanam, cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubentes dicere: Patrimoniolum meum quotidie perit, majorum hæreditas dissipatur, servus contumeliosè locutus est: imperium ancilla neglexit, quis procedet ad publicum? quis respondebit pro agrorum tributis? parvulos meos quis erudiet, & vernulas quis educabit? Et hanc, pro nefas, causam opponunt matrimonij, quæ vel sola debuit nuptias impedire. Superducit mater filiis, non nutricium, sed hostem; non parentem, sed tyrannum. Inflammata libidine obliviscitur uteri sui, & inter parvulos suas miserias nescientes, lugens dudum, nova nupta componitur. Quid obtendis patrimonium? quid superbiam servulorum? confitere turpitudinem. Nulla idcirco maritum ducit, ut cum marito non dormiat; aut si certè libido non stimulat, quæ tanta insania est, in morem scortorum prostituere castitatem, ut augeantur divitiæ, & propter rem vilem atque perituram, pudicitia, quę pretiosa & æterna est, polluatur? Si habes liberos, nuptias quid requiris? si non habes, quare expertam non metuis sterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc sponsales tabulæ, ut post paululum testamentum facere compellaris. Simulabitur mariti infirmitas: & quod te morituram facere volet, ipse victurus faciet; aut si evenerit, ut ex secundo marito habeas filios, domestica oritur pugna, intestinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aspicere oculis quos genuisti. Clam porriges cibos, invidebit mortuo: & nisi odoris filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod si de priore uxore sobolem habens, domum te introduxerit, etiam si clementissima fueris, omnes comœdi, & mimographi, & communes rhetorum loci in novercam sævissimam declamabunt. Si privignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis ut malefica: si non dederis cibos, crudelis, si dederis, venefica diceris: Oro te, quid habent tantum boni secundæ nuptiæ, ut hæc mala valeant compensare? Volumus scire, quales esse debent viduæ?

Luc. 2. Legamus evangelium ſecundum Lucam. Et erat, inquit, Anna prophetiſſa, filia Phanuelis de tribu Aſer. Anna interpretatur gratia: Phanuel in lingua noſtra reſonat vultum Dei, Aſer vel in beatitudinem vel in divitias vertitur. Quia igitur ab adoleſcentia uſque ad octoginta quatuor annos viduitatis onus ſuſtinuerat, & non recedebat de templo, diebus ac noctibus inſiſtens jejuniis & obſecrationibus: idcirco meruit gratiam ſpiritualem, & nuncupari filia vultus Dei, & atavi beatitudine divitiiſque cenſeri. Recordemur viduæ Sareptanæ, quæ & ſuæ & filiorum ſaluti, Heliæ prætulit famem, ut in ipſa nocte moritura cum filio ſuperſtitem hoſpitem relinqueret, malens vitam perdere, quam eleemoſynam, & in pugillo farinæ, ſeminarium ſibi meſſis dominicæ præparavit. Farina ſeritur, & olei capſaces naſcitur, in Judæa frumenti eſt penuria: granum enim tritici ibi mortuum fuerat, & in gentium vidua olei fluenta manabant. Legimus in Judith, (ſi cui tamen placet volumen recipere) viduam confectam jejuniis, & habitu lugubri ſordidatam, quæ non lugebat mortuum virum, ſed ſqualore corporis, ſponſi quærebat adventum. Video armatam gladio manum, cruentam dexteram, recognoſco caput Holophernis de mediis hoſtibus reportatum: Vincit viros fęmina, & caſtitas truncat libidinem, habituque repente mutato, ad victrices ſordes redit, omnibus ſæculi cultibus mundiores. Quidam imperitè & Deboram inter viduas numerant, ducemque Barach arbitrantur Deboræ filium, cum aliud ſcriptura commemoret. Nobis ad hoc nominabitur, quod prophetiſſa fuerit, & in ordine judicum ſupputetur. Et quia dicere poterat: Quam dulcia gutturi meo eloquia

Pſ. 118. tua: ſuper mel & favum ori meo: Apis nomen accepit, ſcripturarum floribus paſta, Spiritus ſancti odore perfuſa, & dulces ambroſiæ ſuccos prophetali ore componens Noemì, quæ nobis ſonat παρακεκλημένη, quam interpretari poſſumus, conſolatum, marito & liberis peregre mortuis, pudicitiam reportavit in patriam, & hoc ſuſtentata viatico, nurum Moabitidem tenuit, ut illud Eſaiæ vaticinium compleretur: Emitte agnum Domine dominato-

Eſa. 16. rem terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion. Venio ad viduam de evangelio, viduam pauperculam, omni Iſraelitico populo ditiorem, quæ accipiens granum ſina-

ſinapis, & mittens fermentum in farinæ ſatis tribus, patris & filii confeſſionem, Spiritus ſancti gratia temperavit, & duo minuta miſit in gazophylacium; id eſt, quidquid habere poterat in ſubſtantia ſua, univerſaſque divitias in utroque fidei ſuæ obtulit teſtamento. Hæc ſunt duo Seraphin ter glorificantia trinitatem, & in theſauros Eccleſiæ condita. Unde & forcipe utriuſque Teſtamenti, ardens carbo comprehenſus, purgat labia peccatoris. *Eſa, 6.*
Quid vetera repetam, & virtutes feminarum de libris proferam, cum poſſis multas ante oculos tibi proponere in urbe qua vivis, quarum imitari exemplum debeas? Et ne videar adulatione per ſingulas currere, ſufficit tibi ſancta Marcella, quæ reſpondens generi ſuo, aliquid nobis de evangelio retulit. Anna ſeptem annis à virginitate vixerat cum marito, iſta ſeptem menſibus. Illa Chriſti expectabat adventum, iſta tenet quem illa ſuſceperat. Illa vagientem canebat, iſta prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael, hæc cum redemptis gentibus clamitat: Frater non redimit, redimet homo. Et in alio pſalmo: Homo natus eſt in ea, & ipſe fundavit eam altiſſimus. Scio me ante hoc ferme biennium edidiſſe libros contra Jovinianum, quibus venientes è contrario quæſtiones, ubi Apoſtolus concedit ſecunda matrimonia, ſcripturarum auctoritate contrivi, & non eſt neceſſe eadem ex integro ſcribere, cum poſſis inde, quæ ſcripta ſunt, mutuari. Hoc tantum ne modum egrediar epiſtolæ, admonitam te volo: Cogita quotidie te eſſe morituram, & numquam de ſecundis nuptiis cogitabis.

Luc. 2. *Pſ. 48.*

EPISTOLA XX.

HIERONYMUS AD SALVINAM DE SERVANDA VIDUITATE.

ARGUMENTUM.

Eam conſolatur, & poſt mortui viri laudes, quomodo ſuperſtites ex eo parvulos, regere, qualemque ipſa vitam traducere debeat, docet, & à ſecundis nuptiis dehortatur.

VEreor, ne officium putetur ambitio, & quod illius exemplo facimus, qui ait: Diſcite à me, quia mitis

sum, & humilis corde, gloriæ facere appetitione dicamur, & non viduam alloqui, & in angustia constitutam, sed aulæ nos insinuare regali; & sub occasione sermonis, amicitias potentium quærere: quod liquido non putabit,
Lev. 19. qui scierit esse præceptum: Personam pauperis non accipies in judicio: ne sub prætextu misericordiæ, quod injustum est, judicemus. Unusquisque enim non hominum, sed rerum pondere judicandus est. Nec diviti obsunt opes, si eis bene utatur: nec pauperem egestas commendabiliorem facit, si inter sordes & inopiam peccata non caveat: utriusque nobis rei testimonium & Abraham Patriarcha, & quotidiana exempla suppeditant, quorum alter in summis divitiis amicus Dei fuit, alii quotidie in sceleribus deprehensi pœnas legibus solvunt. Alloquimur igitur divitem pauperem, nescientem ipsa quæ possidet, neque enim marsupium ejus discutimus, sed animæ puritatem. Loquimur ad eam, cujus faciem ignoramus, & virtutes novimus, quam nobis fama commendat: cujus venerabiliorem pudicitiam adolescentia facit, quæ mortem juvenis mariti sic flevit, ut exemplum conjugii dederit: sic tulit, ut eum profectum crederet, non amissum: Orbitatis magnitudo, religionis occasio fuit. Nebridium suum, sic quærit absentem, ut in Christo præsentem noverit. Cur ergo ad eam scribimus, quam ignoramus? Triplex nimirum causa est; prima, quia pro officio sacerdotii, omnes Christianos filiorum loco diligimus, & profectus eorum nostra est gloria: altera, quia pater defuncti intima, mihi necessitudine copulatus fuit: extrema, quæ & validior, quod filio meo Avito roganti negare nihil potui; qui crebris literis interpellatricem duri judicis vi-
Luci 18. duam superans, & multorum mihi, ad quos ante super eadem materia scripseram, exempla proponens, ita suffudit pudorem negantis, ut plus considerarem quid ille cuperet, quàm quid me facere conveniret. Alius forsitan laudet Nebridium, quod de sorore generatus Augustæ, & in materteræ nutritus sinu, invictissimo principi ita carus fuit, ut ei conjugem nobilissimam quæreret, & bellis civilibus Africam diffidentem hac velut obside sibi fidam redderet. Mihi à principio statim illud est prædicandum, quod, quasi vicinæ mortis præscius, inter fulgorem palatii & honorum culmina, quæ ætatem anteibant, sic vixit,
ut

ut se ad Christum crederet profecturum. Sacra narrat historia, Cornelium Centurionem cohortis Italicę in tantum acceptum Deo, ut Angelum ad eum mitteret, & omne mysterium, quo Petrus de Circumcisionis angustiis transferebatur ad præputii latitudinem, ad illius merita pertinere doceret: qui primus ab Apostolo baptizatus salutem gentium dedicavit; scriptum namque est de eo: Erat vir quidam in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus, & timens Deum, cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & orans Deum semper. Quidquid de illo dicitur, hoc nomine commutato in Nebridio meo vindico. Sic religiosus fuit, & amator pudicitiæ, ut virgo sortiretur uxorem, sic timens Deum cum omni domo sua, ut oblitus dignitatis, omne consortium cum monachis haberet & clericis, tantasque eleemosynas faceret in populis, ut fores ejus pauperum ac debilium obsiderent examina, certe sic semper orans Deum, ut illi, quod optimum esset, eveniret. Raptus est, ne malitia mutaret mentem ejus, quia placita erat anima illius Deo. Unde & ego possum super eo vere abuti Apostoli voce, dicentis: In veritate cognovi, quoniam non est personarum acceptor Deus, sed in omni proposito, qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi. Nihil nocuit militanti paludamentum, & baltheus, & apparitorum catervæ, quia sub habitu alterius alteri militabat: sicut è contrario aliis nihil prodest vile palliolum, furva tunica, corporis illuvies, & simulata paupertas, si nominis dignitatem operibus destruant. Legimus & in Evangelio de alio Centurione Domini testimonium: Nec in Israel tantam fidem inveni. Et ut ad superiora redeamus. Joseph qui in egestate & in divitiis dedit experimenta virtutum, qui & servus & Dominus docuit animæ libertatem, nonne post Pharaonem regis ornatus insignibus sic Deo carus fuit, ut super omnes Patriarchas duarum tribuum pater fieret? Daniel & tres pueri sic præerant Babyloniæ opibus, & sic erant inter principes civitatis, ut habitu Nabuchodonosor, Deo mente servirent. Mardochæus & Esther inter purpuram, sericum, & gemmas superbiam humilitate vicerunt, tantique fuere meriti, ut captivi victoribus imperarent. Hæc illuc tendit oratio, ut ostendam,

Act. 10. *Sap. 4.* *Act. 10.* *Mat. 8.* *Gen. 41.* *Esth. 8.*

juvenem meum conjunctionem sanguinis regalis, & affluentiam divitiarum, atque insignia potestatis, materiam
Eccl. 7. habuisse virtutum, dicente Ecclesiaste: Sicut protegit
Matt. 19 sapientia, sic protegit & pecunia. Nec statim illud huic
Luc. 19. testimonio putemus adversum: Amen dico vobis, difficilè dives intrabit in regnum Cœlorum. Et rursum dico vobis: Facilius est Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. Alioquin Zachæus Publicanus, quem ditissimum commemorat scriptura, contra hanc sententiam salvatus videbitur. Sed quomodo, quod apud homines impossibile est, apud Deum possibile fiat, Apostoli consilium docet scribentis ad Ti-
1. Tim. 6 motheum; Divitibus hujus sæculi præcipe non superbè sapere, nec sperare in incerto divitiarum suarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum. Benefaciant, sint divites in operibus bonis, facilè tribuant, communicent, thesaurizent sibi bonum fundamentum in futurum, ut apprehendant veram vitam. Di-
Mat. 19. dicimus quo modo Camelus (a) introire possit per foramen acus; quo modo animal tortuosum, deposito pondere sarcinarum, assumat sibi pennas columbæ, & requiescat in ramis arboris, quæ de sinapis semente succrevit. Legimus in Esaia, Camelos Madiam, & Epha, & Saba aurum & thus ad urbem Domini deportantes, in typo horum Camelorum. Ismaelitæ negotiatores, stactem, & thymiama, & resinam, quæ nascitur in Galaad, & cutem vulneribus obducit, Ægyptiis deferunt; tantæque felicitatis sunt, ut emant & vendant Joseph, & mercimonium eorum mundi salus sit. Docet & Æsopi fabula, plenum muris ventrem per angustum foramen egredi non valere.
1. Tim. 6 Ergo Nebridius meus quotidie illud revolvens: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa. Quidquid & Imperatoris largitio & honoris infulæ dederant, in usus pauperum conferebat.
Mat. 19. Noverat enim à Domino esse præceptum: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Et quia hanc sententiam implere non poterat, habens uxorem, & parvulos liberos, & multam fa-

(a) *Quoniam κάμιλος rudentem, seu funem nauticum etiā significat ideo putarunt multi Christum non de animali, sed de rudente intellexisse, cui interpretationi se opponit Hiero.*

familiam, faciebat sibi amicos de iniquo mammona, qui se reciperent in æterna tabernacula. Nec semel abiiciebat sarcinam, quod fecerunt Apostoli patrem, rete, naviculam relinquentes, sed ex æqualitate, aliorum inopiæ suam abundantiam communicabat: ut postea illorum divitiæ, hujus indigentiam sustentarent. Scit ipsa, cui libellus hic scribitur, me non nota, sed audita narrare, nec ex aliquo in me beneficio, scriptorum more Græcorum, gratiam lingua reddere. Procul à Christianis ista suspicio. Habentes victum & vestitum, his contenti sumus. Ubi vile olusculum, & cibarius panis, & cibus potusque moderatus, ibi divitiæ supervacuæ, ibi nulla adulatio, quæ vel precipuè fructum respicit. Ex quo colligitur, fidele esse testimonium, quod causas non habet mentiendi. Ac ne quis putet me solas in Nebridio prædicare eleemosynas, quamquam & has exercuisse sit magnum, de quibus dicitur: sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Ad cœteras vertutes eius veniam, quas singulas in paucis hominibus deprehendimus. Quis fornacem regis Babylonii sine adustione ingressus est? Cujus adolescentis Ægyptia domina pallium non tenuit? Quæ uxor eunuchi nullos creat liberos voluptate transacta? Quem hominum disputatio illa non terreat? Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Mirum dictu est: nutritus in palatio, contubernalis & condiscipulus Augustorum, quorum mensæ ministrat orbis, & terræ ac maria serviunt, in primo ætatis flore tantæ verecundiæ fuit, ut virginalem pudorem vinceret, & ne levem quidem obscœni rumoris in se fabulam daret. Deinde purpuratorum propinquus socius consobrinus, iisdem cum ambobus studiis eruditus, (quæ res etiam externorum mentes sibi conciliat) non est inflatus superbia, nec cæteros homines adducta fronte contempsit: sed cunctis amabilis, ipsos principes amabat ut fratres, venerabatur ut Dominos, & in illorum salute suam salutem positam fatebatur. Ministros autem eorum, & universum ordinem palatii, quo regalis frequentatur ambitio, sic sibi caritate sociarat, ut qui merito inferiores erant, officiis se pares arbitrarentur. Difficile factu est, gloriam virtute superare; & ab his diligi,

1.Tim.6

Eccl.3.

Rom.7.

quos

quos præcedas. Quæ vidua non hujus auxilio sustentata est? quis pupillus non in eo reperit patrem? totius Orientis Episcopi ad hunc miserorum preces, & laborantium desideria conferebant: quidquid ab Imperatore poscebat, eleemosyna in pauperes, pretium captivorum, misericordia in afflictos erat. Unde & ipsi Principes libenter præstabant, quod sciebant non uni sed pluribus indulgeri. Quid ultra differimus? Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos fœni. Reversa est terra in terram suam: dormivit in Domino, & appositus est ad patres suos, plenus dierum ac luminis, & nutritus in senectute bona. Cani enim hominis sunt sapientia ejus. In brevi ætate tempora multa complevit. Tenemus pro eo dulcissimos liberos, uxor hæres pudicitiæ pretium est. Nebridius pusio patrem quærentibus exhibet. Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat. Scintilla vigoris paterni lucet in filio: & similitudo morum per speculum carnis erumpens, ingentes animos angusto in pectore versat. Jungitur ei Germana Rosarum (*a*) & Liliorum calathus, eboris ostrique commercium, sic refert ore Patrem, ut ad venustatem propensior sit: sic matrem mixta similitudine pingit, ut in uno corpore utrumque agnoscas: ita suavis est & mellitula, ut honor sit omnium propinquorum, hanc tenere non dedignatur Augustus, hanc fovere in sinu Regina lætatur: certatim ad se omnes rapiunt, pendet ex collo, hæret in brachiis singulorum, garrula atque balbutiens linguæ offensione dulcior fit. Habes igitur Salvina, quos nutrias, in quibus virum absentem tenere te credas. Ecce hæreditas Domini, filii merces, fructus ventris: pro uno homine duos filios recepisti: auctus est numerus charitatis. Quidquid debebas marito, redde filiis: amore præsentium absentis desiderium tempera. Non est parui apud Deum meriti, bene filios educare. Audi Apostolum commonentem: Vidua eligatur non minus annorum sexaginta, quæ fuerit unius viri uxor, in bonis operibus habens testimonium, si filios educavit, si hospitalis fuit, si sanctorum pedes lavit, si afflictis abundanter præbuit, si omne opus bonum subsecuta est. Didicisti catalogum virtutum tua-

Sap. 4. *Ps. 116.* *1. Tim. 5*

(a) *Rosas pro verecundia, lilia pro virginitate usurpat, & eodem ferme tendit eboris candor, & ostri purpura. In epist. ad Furiam dixit Virginum lilia, & martyrum rosas.*

tuarum, quid debeas nomini tuo, quibus meritis secundum pudicitiæ gradum possideas. Nec te moveat, quod sexagenaria eligatur vidua, & putes adolescentulas ab Apostolo reprobari. Et te crede eligi ab eo, qui discipulo dixerat: Nemo adolescentiam tuam contemnat, non continentiam, sed ætatem. Alioquin omnes, quæ ante sexaginta annos viduatæ sunt, hac lege accipient maritos. Sed quia rudem Christi instituebat ecclesiam, & omni ordini providebat, præcipueque pauperibus, quorum ei cura cum Barnaba fuerat demandata, illas vult ecclesiæ opibus sustentari, quæ veræ viduæ sunt, quas & ætas probat & vita: Heli Sacerdos offendit Deum ob vitia liberorum: ergo è contrario placatur Deus virtutibus eorum, si permanserint in fide, & charitate, & sanctitate cum pudicitia. O Timothee, te ipsum castum custodi. Absit, ut sinistrum quippiam mihi de te suspicari liceat: sed ex abundantia lubricam ætatem monuisse pietatis est. Quæ dicturus sum, non tibi, sed puellaribus annis dicta intellige. Vidua quæ in deliciis est vivens mortua est. Hoc vas electionis loquitur: & de illo profertur thesauro, qui confidenter ajebat: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus? Hoc ille pronunciat, qui libere sub persona sua fragilitatem humani corporis fatebatur: non enim, quod volo bonum, hoc operor, sed quod nolo malum. Et propterea castigo & redigo in servitutem corpus meum, ne aliis prædicans, ipse reprobus inveniar. Si ille timet, quis nostrum potest esse securus? Si David amicus Domini, & Salomon amabilis ejus, victi sunt quasi homines, ut & ruinæ nobis ad cautionem, & pœnitudinis ad salutem exempla præberent: quis in lubrica via lapsum non metuat? Procul sint à conviviis tuis Phasides aves, crassi Turtures, Attagen Jonicus, & omnes aves, quibus amplissima patrimonia avolant. Nec ideo te carnibus vesci non putes, si suum, leporum, atque cervorum, & quadrupedum (a) animantium esculentias reprobes, non

1.Tim.4.

1.Cor.13

Rom.7.

(a) *Quod olim SS. Patres quadrupedum esum repudiandum censuerint, testatur Prudent. in hymno post cibum; avium autem esum permisisse creduntur, quod de eodem elemento quo & pisces sint creatæ. Sanctus Benedictus in reg. cap. 39. sic statuit: à carnium vero quadrupedum omnino ab omnibus abstineatur comestione, præter omnino debiles.*

non enim hæc pedum numero sed suavitate gustus judicantur. Scimus ab Apostolo dictum: Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gtatiarum actione percipitur. Sed idem loquitur: Bonum est vinum non bibere, & carnem non manducare. Et in alio loco: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Omnis creatura Dei bona est. Audiant hæc mulieres, quæ solicitæ sunt, quomodo placeant viris. Comedant carnes, quæ carni serviunt, quarum fervor despumat in coitum, quæ maritis alligatæ, generationi ac liberis dant operam. Quarum uteri portant fœtus, earum & intestina carnibus impleantur. Tu verò, quæ in tumulo mariti sepelisti omnes pariter voluptates, quæ litam purpurisso & cerussa faciem, super feretrum, ejus lachrymis diluisti, quæ pullam tunicam, nigrosque calceolos, candidæ vestis & aurati socci depositione sumpsisti, nihil habes necesse aliud, nisi perseverare in jejunio. Pallor & sordes gemmæ tuæ sint: plumarum mollities juvenilia membra non foveat, balnearum calor novum adolescentulæ sanguinem non incendat. Audi quid ex persona viduæ continentis Ethnicus poeta decantet: Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores, Abstulit, ille habeat secum, servetque sepulchro. Si tanti vilissimum vitrum, quanti pretiosissimum margaritum? Si sic communi lege naturę damnat omnes gentilis vidua voluptates: quid spectandum est à vidua Christiana, quæ pudicitiam suam non solum ei debet, qui defunctus est, sed & ei, cum quo regnatura est? Quæso te, ne generalia monita & conveniens puellari sermo personæ suspicionem tibi injuriæ moveant, & arbitreris me objurgantis animo scribere, non timentis, cujus votum est, te nescire quę metuo. Tenera res in feminis fama pudicitiæ est, quasi flos pulcherrimus cito ad levem marcescit auram, levique flatu corrumpitur, maximè ubi & ætas consentit ad vitium, & maritalis deest auctoritas, cujus umbra tutamen uxoris est. Quid facit vidua inter familiæ multitudinem? inter ministrorum greges? quos nolo contemnat ut famulos, sed ut viros erubescat. Certè, si ambitiosa domus hęc officia flagitat, præficiat his senem honestis moribus, cujus honor dominæ dignitas sit. Scio multas, clausis ad publicum foribus, non caruisse infamia servulorum, quos suspectos faciebat aut cultus immoderatus, aut crassi cor-

1. Tim. 4 · Rom. 14 · Eph. 5 · Virg. (marginal references)

po-

poris nitor, aut ætas apta libidini, aut ex conſcientia occulti, ſecurus animi tumor, qui etiam bene diſſimulatus, frequenter erumpit in publicum, & conſervos quaſi ſervos deſpicit. Hoc ex abundantia dictum ſit, ut omni diligentia cuſtodias cor tuum & caveas, quidquid de te fingi poteſt. Non ambulet juxta te calamiſtratus procurator, non hiſtrio fractus in feminam, non cantoris diabolici venenata dulcedo, non juvenis cultus & nitidus. Nihil artium ſcenicarum, nihil tibi in obſequiis molle jungatur. Habeto tecum viduarum & virginum choros, habeto tui ſexus ſolatia: Ex ancillarum quoque moribus dominæ judicantur. Certè, cum tecum ſancta ſit mater, & lateri tuo amita hæreat virgo perpetua, non debes periculosè externorum conſortia quærere, de tuorum ſocietate ſecura. Semper in manibus tuis ſit divina lectio, & tam crebræ orationes, ut omnes cognitionum ſagittæ, quibus adoleſcentia percuti ſolet, hujuſmodi clypeo repellantur. Difficile eſt, quin potius impoſſibile, perturbationum initiis carere quempiam, quas ſignificantius Græci προπαθείας, vocant: nos, ut verbum vertamus è verbo, antepaſſiones poſſumus dicere: eo quod incentiva vitiorum omnium titillent animos, & quaſi in meditullio noſtrum judicium ſit, vel abiicere cogitata vel recipere. Unde & naturæ Dominus in Evangelio loquebatur: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Ex quo perſpicuum eſt, juxta alterius libri teſtimonium, proclivius eſſe cor hominis à pueritia ad malum, & inter opera carnis, & ſpiritus, quæ Apoſtolus enumerat, mediam animam fluctuare, nunc hæc nunc illa cupientem. Nam vitiis nemo ſine naſcitur: Optimus ille eſt, qui minimis vrgetur, velut ſi egregio inſperſos reprehendas corpore nævos. Hæc eſt, quod aliis verbis Propheta ſignificat: Turbatus ſum, & non ſum locutus. Et in eodem volumine: Iraſcimini, & nolite peccare. Et illud Architæ Tarentini ad villicum negligentem: Jam te verberibus enecaſſem, niſi iratus eſſem. Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur. Quod de una perturbatione dictum eſt, referamus ad cæteras. Sicut iraſci hominis eſt, & iram non perficere Chriſtiani: ſic omnis caro concupiſcit quidem ea, quæ carnis ſunt, & quibuſdam il-

Mat. 15. Gen. 8. Pſ. 75. Pſ. 4.

illecebris ad mortiferas animam voluptates trahit, sed nostrum est, voluptatis ardorem majore Christi amore restinguere, & lasciviens jumentum frenis inediæ subjugare: ut non libidinem, sed cibos quærat ac desideret, & sessorem Spiritum sanctum moderato atque composito portet incessu. Quorsum ista? Ut hominem esse te noveris, & passionibus humanis, nisi caveris, subjacere. De eodem cuncti facti sumus luto, iisdem compacti exordiis: in serico, & in pannis eadem libido dominatur: nec regum purpuras timet, nec mendicantium spernit squalorem. Multoque melius est, stomachum te dolere, quam mentem: imperare corpori, quam servire: gressu vacillare, quam pudicitia. Nec statim nobis pœnitentiæ subsidia blandiantur, quæ sunt infelicium remedia. Cavendum est vulnus, quod dolore curatur. Aliud est, integra nave & salvis mercibus portum salutis intrare: aliud, nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum recursibus ad asperrima saxa collidi. Nesciat vidua digamiæ indulgentiam, nec noverit illud Apostoli: Melius est nubere quam uri. Tolle quod pejus est, uri; & per se bonum non erit nubere. Procul sint hæreticorum calumniæ. Scimus honorabiles nuptias, & cubile immaculatum (a). Etiam de Paradiso expulsus Adam unam uxorem habuit. Primus Lamech maledictus & sanguinarius, & de Can stirpe descendens, unam costam divisit in duas, & plantarium digamiæ protinus diluvii pœna subvertit. Unde illud Apostoli, quod fornicationis metu indulgere compellitur, scribens ad Timotheum: Volo adolescentulas nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti causa. Cur indulserit, statim subjecit: jam enim quædam declinaverunt post Satanam. Ex quo intelligimus, illum non stantibus coronam, sed jacentibus manum porrigere. Vide qualia sint secunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur, quia declinaverunt quædam post Satanam. Ideo adolescentula vidua quæ se non potest continere, vel non vult, maritum potius accipiat quam diabolum. Pulchra nimirum & appetenda res, quæ Satanæ comparatione suscipitur. Fornicata

1. Tim 5

(a) *Hic vides Hieronymum secundas nuptias non improbare. Imo in apol. ad Pammach. non damno, inquit, bigamos, imo nec trigamos, & si dici potest, octogamos.*

ta est quondam & Hierusalem, & divaricavit pedes suos omni transeunti. In Ægypto primum devirginata est, & ibi fractæ sunt mammæ ejus. Cumque ad deserta venisset, & morarum Moysi ductoris impatiens, quasi œstro libidinis furibunda dixisset: Isti sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti: accepit præcepta non bona, & justificationes pessimas, in quibus non viveret, sed puniretur. Quid ergo mirum, si & lascivientibus viduis, de quibus in alio loco Apostolus dixerat: Cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: concessit digamiæ præcepta non bona & justificationes pessimas, ita secundum indulgens maritum, ut & tertium, si liberet, etiam vicesimum; ut scirent sibi non tam viros datos, quam adulteros amputatos? Hæc, filia in Christo charissima, inculco, & crebrius repeto, ut posteriorum oblita, in priora te extendas, habens tui ordinis quas sequaris, Judith de Hebræa Historia, & Annam filiam Phanuelis de Evangelii claritate, quæ diebus & noctibus versabantur in Templo, & orationibus atque jejuniis thesaurum pudicitiæ conservabant, unde & altera in typo Ecclesiæ, diabolum capite truncavit: altera Salvatorem mundi prima suscepit, Sacramentorum conscia futurorum. Illud in calce sermonis quæso, ut brevitatem libelli non de inopia eloquii, vel de materiæ sterelitate, sed de pudoris magnitudine existimes accidisse, dum vereor me ignotis diu ingerere auribus, & occultum legentium judicium pertimesco.

1. Tim. 5

EPISTOLA XXI.

HIERONYMUS AD FABIOLAM DE VESTITU SACERDOTUM.

ARGUMENTUM.

Explicatis initio in spiritualem sensum, quæ de victimarum partibus sancita, enarratisque eodem modo legibus, quæ summis Sacerdotibus veteri in lege præscriptæ erant, singulas vestium species, quibus tam majores, quam minores ejus temporis Pontifices uterentur, mysticè ad animarum profectum doctè eleganterque exponit.

USque hodie in lectione veteris Testamenti super faciem Moysi velamen positum est. Loquitur glorificato

cato vultu, & populus loquentis gloriam ferre non sustinet. Cum autem conversi fuerimus ad Dominum, aufertur velamen, occidens littera moritur, vivificans spiritus suscitatur, Dominus enim spiritus est, & lex spiri-
Ps. 118. tualis. Unde & David orabat in Psalmo; Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Numquid de Bobus cura est Deo? Utique non multo magis de jecore bovis, arietis, & hircorum, & armo dextero, pectusculo, & ventre, quo stercora digeruntur: quorum duo in esum accipiunt sacerdotes, tertium Phinees meretur in prȩmium. De victimis salutaribus adeps, quo pectus obvoluitur, & pinnula jecoris offeruntur super altare: ipsum vero pectus & brachium dexterum dantur Aaron & filiis
Lev. 7. ejus legitimum sempiternum à filiis Israel. Sensus in corde est, habitaculum cordis in pectore. Quæritur ubi sit
Mat. 5. animæ principale, Plato in cerebro, Christus monstrat in corde: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et de corde procedunt cogitationes malæ. Et quid cogitatis nequam in cordibus vestris? Voluptas & concupiscentia, juxta eos qui de Physicis disputant, consistit in jecore. Hujus pinnulam in diversa volitantem, & per oculorum fenestras erumpentem foras, offerunt sacerdo-
Ps. 19. tes Deo; ut postquam opere dixerint Deo, holocaustum tuum pingue fiat, & concupiscentiam, libidinis seminarium, igni spiritus concremaverint, mereantur accipere præmium, pectus & brachium. In pectore mundas cogitationes, legis notitiam, dogmatum veritatem. In brachio bona opera, & pugnam contra diabolum, & armatam manum, ut quod mente conceperint, exemplo pro-
Act. 1. bent. Jesus enim cœpit facere, & docere. Ipsum quoque pectusculum appellatur ἐπίθεμα, id est additamentum, sive præcipuum & egregium: thenupha quippe hoc magis
Mal. 2. sonat. Ex quo intelligimus juxta illud Malachiæ; Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, præcipuam debere esse in sacerdotibus legis doctrinæque notitiam; & additamento gratiæ spiritualis talem virum institui, qui possit contradicentibus resistere; & nihil in se sinistri habere operis, quod ducat ad tartarum: sed dextrum brachium & separatum: ut opera sacerdotis, comparatione virtutum ejus, à cunctis hominibus separata sint, Hæc de victimis, & iis, quæ offerun-
tur

tur in altari, & quæ sacerdotibus dantur à Domino. Cæterum & alia tria, exceptis primitiis hostiarum, & de privato & de macello publico, ubi non religio sed victus necessitas est, sacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. De brachio jam diximus. Maxilla eloquentem eruditumque significat: ut quod pectore concipimus, ore promamus. Venter, receptaculum ciborum, in scorto Madianitide Num. 25.
sacerdotali pugione confixus, universos hominum labores, momentanea blandimenta gulæ, stercoris fine condemnat, & ostendit mentibus consecratis Deo, totum, quod curamus, quod voramus, in secessum proiici. Unde Apo- 1. Cor. 6.
stolus; Escæ, inquit, ventri, & venter escis: Deus autem & hunc, & illas destruet. Et è contrario de luxuriosis: Philip. 3.
Quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum. Vituli pulverem, quem adoraverat Israel, in contemptum superstitionis in potum accepit populus: ut discat contemnere quod in secessum proiici viderat. Præcipitur sacerdotibus ne ministraturi in templo vinum, & siceram bibant; ne ebrietate & crapula & curis hujus vitæ prægraventur corda eorum: nec partem habeant in terra, nisi solum Deum, ut nulla debilitate insignes sint (a): ne truncis auribus, læso oculo, simis naribus, claudo pede, cutis colore mutato: quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Voluntas enim in homine non natura damnatur. Si quis è sacerdotibus semine fluxerit, ad sacerdotalem mensam prohibetur accedere; & è contrario vidua, cujus cum Sara defecerunt muliebria, propter continentiam & castitatem recipitur in domum patris, & de templi ærario alitur. Quòd si filios habuerit, redditnr soboli suæ, ut juxta Apostolum, iis ministretur, quæ verè viduæ sunt, 1. Tim. 5
& ut, quæ de sacerdotalibus sustentatur cibis, nullius alterius amore teneatur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio sacerdotum: servis ciborum reliquiæ conceduntur. Jam tunc reiiciebantur Phygelus & Hermogenes (b), & recipiebatur Onesiphorus. Primitiæ cibo-

 rum,

(a) *Hoc dicit, quia hi omnes ad sacerdotium accedere prohibentur lege Mosaica. Lev. 21. hodie etiam ex sacris canonibus ordinari non possunt corpore vitiati.*

(b) *Viri christiani Asiatici, qui Apostoli sequelam reliquere cum ipsum pro fide vinctum cernerent. Ep. 2. ad Tim.*

rum, & omnium frugum, atque pomorum offeruntur Antistiti: ut habens victum atque vestitum, absque ullo impedimento securus & liber serviat Domino. Primogenita mundorum animalium accipiunt sacerdotes, immundorum pretia. Hominum quoque primi partus rediNum.18. muntur: & quia conditio una nascendi est, pretium æqualiter offertur sic moderatum & leve, ut nec dives intumescat, nec tenuis prægravetur. Æditui & janitores accipiunt decimas: & rursum decimas decimarum offerunt sacerdotibus, tanto illis minores, quanto ipsi majores populo. Quadraginta octo civitates ad habitandum Levitis & Sacerdotibus separantur, sex urbes fugitivorum trans Jordanem & juxta Jordanem eliguntur: & finis exilii, mors Pontificis est. Universa quæ festinus sermo perstrinxit, & quorum pulsavi nec aperui sacramenta, ad cunctos pertinent sacerdotes. Pontifex autem quantis polleat privilegiis, dicam breviter: Caput, inquit, suum
Lev.21. non discooperiet. Habet cidarim, & nomen Dei portat in fronte: diademate ornatus est regio, ad perfectam Christi venit ætatem, semper ejus gloria protegendus est: & vestimenta sua non scindet, quia candida sunt, quia
Gen.38. impolluta, quia agnum sequentia, & de attonsæ ovis con-
Mat. 26. fecta velleribus. Thamar, amissa pudicitia, scidit tuni-
Lev.21. cam. Caiphas perdito sacerdotio, rupit publicè vestimenta. Super omnem animam, quæ mortua est, non ingreditur. Ubicumque peccatum est, & in peccato mors, illuc Pontifex non accedit. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Quamvis potens, & multitudinem offerat victimarum, si mortuus est, non tangitur à Pontifice, non videtur. Quod si revivifcit, & ad vocem Salvatoris egreditur de sepulchro, & fasciis peccatorum solutus incedit, intrabit ad eum Pontifex, & ibi faciet mansionem, & cum resurgente prandebit. Super patre suo & matre sua non inquinabitur. Multa nos facere cogit affectus, & dum propinquitatem respicimus corporum, & corporis & animæ offendimus creatorem. Qui amat patrem aut
Mat. 10. matrem super Christum, non est eo dignus. Discipulus,
Luc. 9. ad sepulturam patris ire desiderans, Salvatoris prohibetur imperio. Quanti monachorum, dum patris matrisque miserentur, suas animas perdiderunt; Super patre & matre pollui nobis non licet: quanto magis super fratribus,

bus, fororibus, confobrinis, familia, fervulis? Genus regale & facerdotale fumus. Illum attendamus patrem, qui numquam moritur: & qui ideo vivens mortuus eft, ut nos mortuos vivificaret. Si quid habemus de Ægypto, quod princeps mundi hujus fuum poffit agnofcere, tenenti Ægyptiæ cum pallio relinquamus. Sindone opertus adolefcens vinctum Dominum fequebatur: incurriffet in laqueos, nifi expeditus & nudus, perfequentium declinaffet impetum. Reddamus parentibus, quæ parentum funt, fi tamen vivunt, fi fervientes Domino filios fuos præferri fibi gloriantur. Et de fanctis non egreditur: & non polluet fanctificationem Dei fui. Pro otiofo quoque verbo rationem reddituri fumus, & omne quod non ædificat audientes, in periculum vertitur loquentium. Ego fi fecero, fi dixero quippiam, quod reprehenfione dignum eft: de fanctis egredior, & polluo vocabulum Chrifti, in quo mihi blandior; quanto magis Pontifex & Epifcopus, quem oportet effe fine crimine, tantarumque virtutum, ut femper moretur in fanctis, & paratus fit victimas offerre pro populo, fequefter Dei & hominum, & carnes agni facro ore conficiens, quia fanctum oleum Dei fui fuper eum eft. Non egreditur de fancto, ne veftimentum, quo indutus eft pulluat. Quotquot enim in Chrifto baptizati fumus, Chriftum induimus. Servemus tunicam, quam accepimus, fanctam cuftodiamus in fancto. Ille montanus habitator, qui de Hierufalem defcendebat in Hierico, non prius vulneratus eft, quam nudatus. Infunditur ei oleum, medicamentum lene, & mifericordia temperatum: & quia debuit negligentiæ fentire cruciatum, vini aufteritate mordetur; ut per oleum ad pœnitentiam provocetur, per vinum fentiat feveritatem judicantis. Uxorem virginem accipiet, viduam autem & ejectam & meretricem non accipiet, fed virginem de genere fuo, & non contaminabit femen fuum in populo. Ego Dominus, qui fanctifico eum. Scio Pontificem, cui præcepta nunc dantur, à plerifque Chriftum intelligi: & id, quod dictum eft: Super patre, & matre non inquinabitur, de virginali Mariæ partu edifferi: multoque facilior eft fuper Domino interpretatio, qui audit in Pfalmo: Tu es facerdos in æternum, fecundum ordinem Melchifedech. Et in Zacharia; Audi Jefu Sacerdos magne, & cui fordida pec-

1. Pet. 2. *Marc. 14* *Luc. 10.* *Scr. 21.* *Pf. 109.* *Zach. 3.*

catorum nostrorum vestimenta tolluntur, ut recipiat gloriam, quam habuit apud Patrem prius quam mundus esset. Sed, ne quis me vim facere scripturæ putet, & sic amare Christum, ut historiæ auferam veritatem, interpretabor in membris, quod referatur ad caput, intelligam de servis, quod impleatur in Domino, quamquam in gloria Domini, gloria famulorum sit; & ubicumque opportunitas loci tulerit, sic de vero lumine disputabo, ut derivetur ad eos, quibus Christus donavit, ut lumen sint. Pontifex iste, quem Mosaicus sermo describit, viduam ejectam & meretricem non ducit uxorem. Vidua est, cujus maritus est mortuus: ejecta, quæ marito vivente proiicitur: meretrix, quæ multorum libidini patet. Sed accipiet, inquit, uxorem virginem, & de genere suo, non alienigenam: ne in mala terra, nobilium seminum frumenta degenerent: Non meretricem, quæ multis exposita est amatoribus: Non ejectam, quæ etiam priori conjugio indigna fuit: Non viduam, ne pristinarum meminerit voluptatum, sed illam animam, quæ non habet maculam neque rugam, quæ cum Christo renata innovatur de die in diem, de qua Apostolus loquitur: Despondi
2.Cor.11 enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. Nolo discipulam conjugem Pontificis, quicquam habere de veteri homine. Si consurrexerimus cum Christo, ea quæ sursum sunt sapiamus, præteritorum obliti, futurorum avidi. Infelix Simon, quia post baptismum de antiquo matrimonio cogitabat, nec ad virginalem venerat puritatem, Petri consortio indignus fuit. Compulisti me, Fabiola, litteris tuis, ut de Aaron tibi sacerdotio scriberem, & vestimentis: ego plus obtuli, ut de cibis & primitiis sacerdotum, & de observatione pontificis præfatiunculam struerem. Egressa de Sodomis, & ad montana festinans, non vis habitare in parva urbe Segor, transcendens proselytos, præteris Israelitas, dimittens Leviticum gradum, & præpete penna transvolans sacerdotes, ad Pontificem venis. Sed dum vestes ejus & rationale pectoris diligenter inquiris, nostra tibi displicuere consortia. Et tu quidem optato frueris otio, & juxta Babylonem Bethlehemetica forsitan rura suspiras. Nos in Ephrata, tandem pace reddita, vagientem de præsepi audimus infantem, & querimonias ejus ac voculas, ad tuas aures

cu-

cupimus pervenire. Legimus in Exodo Tabernaculum,
Menſam, Candelabrum, Altare, Columnas, Tentoria,
Coccum, Byſſum, Hiacinthum, Purpuram, ex auro argento,
ære, vaſa diverſa, Tabernaculum diviſum in
tria, duodecim panes per ſingulas hebdomadas menſæ
impoſitos, in candelabro ſeptem lucernas, altare hoſtiis
holocauſtiſque expoſitum, crateras, ſcyphos, thuribula,
phyalas, mortariola, paxillos, pelles rubras,
pilos caprarum & ligna imputribilia. Tanta & talia offeruntur
in Tabernaculo Dei, ut nullus deſperet ſalutem.
Alius aurum ſenſuum, alius argentum eloquii, alius vocem
æris exhibeat. Totus mundus in tabernaculi deſcribitur
ſacramento. Primum & ſecundum veſtibulum omnibus
patet. Aqua enim & Terra cunctis mortalibus data
ſunt. In ſanctis vero ſanctorum, quaſi ad æthera &
in Cœlum, paucorum, introitus & volatus eſt. Duodecim
panes duodecim menſium ſignificant circulum. Septem
lucernæ, ſeptem errantia aſtra demonſtrant. Et ne longum
faciam, (neque enim propoſitum mihi nunc eſt de
Tabernaculo ſcribere) veniam ad ſacerdotalia veſtimenta:
& antequam myſticam ſcruter intelligentiam, more
Judaico, quæ ſcripta ſunt, ſimpliciter exponam: ut, poſtquam
veſtitum videris ſacerdotem, & oculis tuis omnis ejus patuerit
ornatus tunc ſingulorum cauſas pariter exquiramus.
Diſcamus primum communes ſacerdotum veſtes atque
Pontificum. Lineis feminalibus, quæ uſque ad genua &
poplites veniunt, verenda celantur: & ſuperior pars ſub
umbilico vehementer adſtringitur: ut, ſi quando expediti
mactant victimas, tauros & arietes trahunt, portantque
onera, & in officio miniſtrandi ſunt, etiam ſi lapſi fuerint,
& femora revelaverint, non pateat quod opertum eſt. Inde
& gradus altaris prohibentur fieri: ne inferior populus
aſcendentium verenda conſpiciant: vocaturque lingua
Hebræa hoc genus veſtimenti michneſe, Græcè περισκελῆ,
a noſtris feminalia, vel brachæ uſque ad genua pertingentes.
Refert Joſephus, (nam ætate ejus adhuc templum
ſtabat, & necdum Veſpaſianus & Titus Hieroſolymam
ſubverterant, & erat ipſe de genere ſacerdotali, multoque
plus intelligitur, quod oculis videtur, quam quod
aure percipitur) hæc feminalia de byſſo retorta ob fortitudinem
ſolere contexi, & poſtquam inciſa fuerint, acu

consui: non enim posse in tela hujuscemodi fieri. Secunda ex lino tunica est ποδήρης, id est talaris, duplici sindone, quam & ipse Josephus byssinam vocat, appellaturque chetonet, id est χιτών, quod Hebræo sermone in lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta est, & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Volo pro legentis facilitate abuti sermone vulgato. Solent militantes habere lineas quas camisias vocant, sic aptas membris, & astrictas corporibus, ut expediti sint vel ad cursum vel ab prælia, dirigere jacula, tenere clypeum, ensem vibrare, & quocumque necessitas traxerit. Ergo & sacerdotes, parati in ministerium Dei, utuntur hac tunica, ut habentes pulchritudinem vestimentorum, nudorum celeritate discurrant. Tertium genus est vestimenti, quod illi appellant abnet, nos cingulum, baltheum, vel zonam possumus dicere: Babylonii novo vocabulo hemejanin vocant: diversa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in similitudinem pellis colubri, qua exuit senectutem, sic in rotundum textum est, ut marsupium longius putes. Textum est autem subtegmine cocci, purpuræ, hyacinthi, & stamine byssino, ob decorem & fortitudinem, atque ita polymita arte distinctum, ut diversos flores ac gemmas artificis manu non textas, sed additas arbitreris. Lineam tunicam, de qua supra diximus, inter umbilicum & pectus hoc stringunt baltheo, qui quatuor digitorum habens latitudinem, & ex una parte ad crura dependens, cum ad sacrificia cursu & expeditione opus est, in lævum humerum retorquetur. Quartum genus est vestimenti, rotundum pileolum, quale pictum in Ulysseo (a) conspicimus, quasi sphera media sit divisa, & pars una ponatur in capite: hoc Græci & nostri τιάραν, nonnulli galerum vocant, Hebræi miznepheth: non habet acumen in summo, nec totum usque ad comam caput tegit, sed tertiam

(a) *Idest in imagine Ulyssis. Scribit Plin. Nicomachum Aristodemi filiū primūm Ulyssi addidisse pileum. Pierius Valer. lib. 11. Hieroglyph. docet Pileolum fuisse indicium nobilitatis, ideoque additum imagini Ulyssis, quod ab utroque parente esset nobilissimus. Ursinus testatur in antiquo Rom. denario Mercurium cū galero alato ex altera parte impressum esse, ex altera vero Ulyssem pileatum.*

illam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta constrictum est, ut non facilè labatur ex capite: est autem byssinum, & sic fabre opertum linteolo, ut nulla acus vestigia extrinsecus appareant. His quatuor vestimentis, id est feminalibus, tunica linea, cingulo, quod purpura, cocco, bysso, hyacintoque contexitur, & pileo, de quo nunc diximus, tam sacerdotes quam pontifices utuntur. Reliqua quatuor propriè Pontificum sunt, quoru m primum est meil, id est tunica talaris, tota hyacinthina, ex lateribus ejusdem coloris assutas habens manicas, & in superiori parte, qua collo induitur aperta, quod vulgo capitium vocant, oris firmissimis, ex se textis, ne facilè rumpatur. In extrema parte, id est ad pedes, septuaginta duo sunt tintinnabula, & totidem mala punica, iisdem contexta coloribus, ut supra cingulum. Inter duo tintinnabula unum malum est: inter duo mala unum tintinnabulum, ut alterutrum sibi media sint: causaque redditur: idcirco tintinnabula vesti apposita sunt, ut cum ingreditur Pontifex in Sancta Sanctorum, totus vocalis incedat, statim moriturus, si hoc non fecerit. Sextum est vestimentum, quod Hebraica lingua dicitur Ephod, Septuaginta ἐπωμίδα, id est superhumerale, appellant. Aquila ἐπένδυμα, nos Ephod suo ponimus nomine. Et ubicumque in Exodo sive in Levitico superhumerale legitur, sciamus apud Hebræos Ephod appellari: hoc autem esse Pontificis vestimentum, & in quadam epistola scripsisse me memini: & omnis scriptura testatur, sacrum quiddam esse, & solis conveniens Pontificibus. Nec statim illud occurrat, quod Samuel, qui Levita fuit, scribitur in Regnorum primo libro habuisse ætatis adhuc parvulæ Ephod bad, id est superhumerale lineum: cum David quoque ante Arcam Domini idem portasse referatur: aliud est enim ex quatuor supradictis coloribus, id est, hyacintho, bysso, cocco, purpura, & ex auro habere contextum: aliud, in similitudinem sacerdotum simplex & lineum. Auri laminæ, id est bracteę, mira tenuitate tendutur: ex quibus secta fila torquentur, cum subtegmine trium colorum, hyacinthi, cocci purpuræ, & cum stamine byssino: & efficitur palliolum miræ pulchritudinis, perstringens fulgore oculos in modum caracallarum (a), sed

(a) *Ab hoc vestis genere Imp. Antoninus Caracalla dictus est.*

absque cucullis. Contra pectus nihil contextum est, & locus futuro rationali derelictus. In utroque humero habet singulos lapides clausos & astrictos auro, qui Hebraicè dicuntur Soom, ab Aquila, & Symmacho, & Theodotione onychini, à Septuaginta Smaragdi transferuntur: Josephus sardonicas vocat, cum Hebræo Aquilaque consentiens, ut vel colorem lapidum vel patriam demonstraret. Et in singulis lapidibus sena Patriarcharum nomina sunt, quibus Israeliticus populus dividitur. In dextro humero majores filii Jacob, in lævo minores scripti sunt, ut Pontifex, ingrediens Sancta Sanctorum, nomina populi, pro quo rogaturus est Dominum, portet, in humeris Septimum vestimentum est mensura parvum, sed cunctis supradictis sacratius. Intende quæso animum, ut quę dicuntur, intelligas. Hebraicè vocatur hosen, Græcè autem λόγιον, nos rationale possumus appellare: ut ex ipso statim nomine scias mysticum esse quod dicitur. Pannus est brevis ex auro & quatuor textus coloribus, hoc est, iisdem quibus & superhumerale, habens magnitudinem palmi per quadrum, & duplex, ne facilè rumpatur; intexti sunt enim ei duodecim lapides miræ magnitudinis atque pretii, per quatuor ordines, ita ut in singulis versiculis terni lapides collocentur: In primo ordine Sardius, Topatius, Smaragdus ponitur. Symmachus dissentit in smaragdo, ceraunium pro eo transferens. In secundo Carbunculus, Sapphirus, Jaspis. In tertio Lyncurius, Achates, Amethystus. In quarto Chrysolitus, Onychinus, Berillus. Satisque miror, cur Hyacinthus, pretiosissimus lapis, horum numero non ponatur; nisi fortè ipse est alio nomine Lyncurius. Scrutans eos qui de lapidum atque gemmarum scripsere naturis, lyncurium (a) invenire non potui. In singulis lapidibus secundum ætates duodecim tribuum sculpta sunt nomina. Hos lapides in diademate principis Tyri, & in Apocalypsi Joannis legimus, de quibus extruitur cœlestis Hierusalem, & sub horum nominibus & specie, virtutum vel ordo vel diversitas indicatur. Per quatuor rationalis angulos, quatuor anuli sunt aurei, habentes contra se in superhumerali alios quatuor: ut cum ap-

(a) *In vulg. editione exodi 28. pro lyncurio habetur lygurius; cui lectioni patrocinatur doctissimus Ribera lib. 3. de tēplo cap. 11., qui putat lyguritũ genus esse carbunculi.*

appositum fuerit λόγιον in loco, quem in Ephod diximus derelictum anulus veniat contra anulum, & mutuo sibi vittis copulentur hyacinthinis. Porro ne magnitudo & pondus lapidum contexta stamina rumperent, auro ligati sunt atque conclusi: nec suffecit hoc ad firmitatem, nisi & catenæ ex auro fierent, quæ ob pulchritudinem fistulis aureis tegerentur: haberentque & in rationali supra duos majores anulos, qui uncinis superhumeralis aureis necterentur; & deorsum alios duos: nam post tergum in superhumerali, contra pectus & stomachum, ex utroque latere erant anuli aurei, qui catenis cum rationalis inferioribus anulis jungebantur: atque ita fiebat, ut astringeretur & rationale superhumerali, & superhumerale rationali, ut una textura contra videntibus putaretur. Octava est lamina aurea, id est, sis zahab, in qua scriptum est nomen Dei, Hebraicis quatuor literis, iod, he, vau, he, quod apud illos ineffabile nuncupatur. Hæc super pileolum lineum, & commune omnium Sacerdotum, in Pontifice plus additur, ut in fronte vitta hyacinthina constringatur, totamque Pontificis pulchritudinem, Dei vocabulum coronet & protegat. Didicimus quæ vel communia cum Sacerdotibus, vel quæ specialia Pontificis vestimenta sint: & si tanta difficultas fuit in vasis fictilibus, quanta majestas erit in thesauro, qui intrinsecus latet? Dicamus igitur prius, quod ab Hebræis accepimus: & juxta morem nostrum, spiritualis postea intelligentiæ vela pandamus. Quatuor colores ad quatuor elementa referuntur, ex quibus universa subsistunt. Byssus terræ deputatur, quia ex terra gignitur. Purpura mari, quia ex ejus cochleolis tingitur. Hyacinthus aeri, propter coloris similitudinem. Coccus igni & ætheri, qui Hebraicè Sen appellatur, quod Aquila διάφανον, Symmachus δίβαφον interpretatus est. Pro Cocco, juxta Latinum eloquium, apud Hebræos tolaath, id est vermiculus, scribitur: & justum esse commemorant, ut Pontifex creatoris non solum pro Israel, sed & pro universo Mundo roget: siquidem ex Terra, & Aqua, & Aere, & igne mundus iste consistit; & hæc elementa sint omnium. Unde primum vestimentum lineum terram significat: secundum hyatinthinum, aerem in colore demonstrans: quia de terrenis paulatim ad excelsa sustollitur: & ipsa vestis hyacinthina à capite usque ad talos veniens, in-

indicat aerem de cœlis usque ad terram fusum. Mala autem punica & tintinnabula in inferioribus posita, fulgura tonitruaque demonstrant, sive Terram, & Aquam, & omnium elementorum inter se consonantiam, & sic sibi universa perplexa, ut in singulis omnia reperiantur. Quod autem supradicti colores auro intexti sunt, id significari volunt, quod vitalis calor, & divini sensus providentia, universa penetret. Superhumerale & duos lapides, vel Smaragdinos vel Onychinos, qui desuper sunt, & utrumque humerum tegunt, duo Hemisphæria interpretantur, quorum aliud super terram aliud sub terra fit, sive Solem & Lunam, quæ desuper rutilant. Zonam illam, qua Sacerdotis pectus arctatur, & linea tunica, id est terra, constringitur, interpretantur Oceanum. Rationale in medio positum Terram edisserunt: quæ instar puncti, licet omnia in se habeat, tamen à cunctis vallatur elementis. Duodecim lapides vel Zodiacum interpretantur circulum, vel duodecim menses, & singulis versiculis singula assignant tempora, & his ternos deputant menses. Nec alicui Gentilis videatur expositio, non enim si cœlestia & Dei dispositionem, idolorum nominibus infamarunt, idcirco Dei est neganda providentia, quæ certa lege currit
Iob 9. & fertur, & regit omnia. Nam & in Job Arcturum, & Orionem, & Mazoloth, hoc est Zodiacum circulum, & cætera Astrorum nomina legimus: non quod eadem apud Hebræos vocabala sint, sed quod nos non possumus, quæ dicuntur, nisi consuetis vocibus intelligere. Pulchrè autem hoc ipsum, quod in medio est, appellatur rationale. Ratione enim cuncta sunt plena, & terrena hærent cœlestibus, imo ratio terrenorum & temporum, caloris, & frigoris, & duplex inter utraque temperies, de cœli cursu & ratione descendit. Unde & rationale cum ephod fortius stringitur. Porro quod dicitur in ipso rationali δήλωσις esse & ἀλήθεια, id est manifestatio atque doctrina vel veritas, hoc ipsum significat, quod numquam in Dei ratione mendacium sit, sed & ipsa veritas multis signis & argumentis monstretur hominibus, & usque ad mortales veniat. Unde factum est, ut rationem Solis, & Lunæ, & anni, & mensium, & temporum, & horarum, tempestatum quoque, serenitatis, atque ventorum, & rerum omnium nosceremus, accipientes insitam à Deo sapien-

pientiam, & ipso habitatore atque doctore, domicilii sui nobis & fabricæ scientiam demonstrante. Super omnia ciddaris & vitta hyacinthina cœlum monstrat: & auri lamina, quæ in fronte Pontificis est, inscriptumque nomen Dei, universa quæ subter sunt, Dei arbitrio gubernari. Id ipsum ego puto sub aliis nominibus & in Cherubin & quatuor animalibus figuratum, quæ ita sibi permixta sunt & hęrent, ut in uno inveniantur & cætera, & quod instanter, & ante se vadant, & non revertantur. Labuntur enim tempora, & præterita relinquentia ad futura festinant. Quod autem semper in motu sunt, illud significant, quod & Philosophi suspicantur, currere mundum suo ordine, & incessabiliter velut rotam in suo axe torqueri; unde & rota in rota, idest tempus in tempore, & annus in semetipsum revolvitur; & ipsę rotę elevantur ad cœlum, & super crystallum thronus ex saphyro est, & super thronum similitudo sedentis, cujus inferiora ignea sunt, superiora electrina; ut demonstret quæ inferiora sunt, igne & purgatione indigere; quæ sursum in conditionis suæ puritate persistere. Et quo modo hic in habitu Sacerdotis, auri lamina est desuper; ita in Ezechiele electrum in pectore & in vertice collocatur. Justum ergo erat, sicut supra ex parte diximus, ut Pontifex Dei, creaturarum omnium typum portans in vestibus suis, indicaret cuncta indigere misericordia Dei: & cum sacrificaret ei, expiaretur universalis conditio, ut non pro liberis, ac parentibus & propinquis, sed pro cuncta creatura, & voce & habitu precaretur. Tetigimus expositionem Hebraicam, & infinitam sensuum sylvam alteri tempori reservantes, quędam futuræ domus stravimus fundamenta. De feminalibus lineis hoc solent dicere, ratio seminum, & generationis ad carnem pertinens, terræ per ea deputatur. Unde & ad Adam loquitur Deus: Terra es, & in terram ibis. Causasque hujus rei quomodo de parvulo semine & fœdissimis initiis tanta vel hominum vel diversarum rerum pulchritudo nascatur, esse obvolutas, & humanis oculis non patere. Legimus in Levitico, juxta præceptum Dei Moysen lavisse Aaron & filios ejus, jam tunc purgationem Mundi & rerum omnium sanctitatem baptismi Sacramenta signabant. Non accipiunt vestes, nisi lotis prius sordibus: nec ordinantur ad sacra, nisi in Christo novi

Gen 3.
Lev 8.

vi

vi homines renascantur. Vinum enim novum in novis utribus mittitur. Quod autem Moyses lavat, legis indicium est. Habent Moysen & Prophetas, ipsos audiant. Et ab Adam usque ad Moysen omnes peccaverunt. Præceptis Dei lavandi sumus, & cum parati ad indumentum Christi tunicas pelliceas deposuerimus, tunc induemur veste linea, nihil in se mortis habente, sed tota candida: ut de baptismo consurgentes, cingamus lumbos in veritate, & tota pristinorum peccatorum turpitudo celetur. Unde & David: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Post feminalia & lineam tunicam induimur Hyacinthino vestimento, & incipimus de terrenis ad alta conscendere. Hæc ipsa hyacinthina tunica à Septuaginta ὑποδύτης, id est subucula nominatur, & propriè Pontificis est, significatque rationem sublimium non patere omnibus, sed majoribus atque perfectis. Hanc habuerunt Moyses & Aaron, & Prophetæ, & omnes quibus dicitur: In montem excelsum ascende tu, qui Evangelizas Sion. Nec sufficit nobis priorum absolutio peccatorum, Baptismi gratia, doctrina secretior, nisi habuerimus & opera. Unde jungitur & Ephod, id est superhumerale, quod Rationali copulatur: ut non sit laxum, neque dissolutum, sed hæreant sibi invicem & auxilio sint. Ratio enim operibus & opera ratione indigent, ut quod mente percipimus, opere perpetremus. Duoque lapides in superhumerali vel Christum significant & Ecclesiam, duodecim Apostolorum, qui ad prædicationem missi sunt, nomina continentes, vel litteram & spiritum, in quibus continentur legis universa mysteria. In dextera spiritus, in læva littera est, per litteras ad verba descendimus, per verba venimus ad sensum. Quem pulcher ordo, & ex ipso habitu Sacramenta demonstrans. In humeris opera sunt, in pectore ratio, unde & pectusculum comedunt Sacerdotes. Hoc autem Rationale duplex est, apertum & absconditum, simplex & mysticum, duodecim in se lapides habens & quatuor ordines, quos quatuor puto esse virtutes, Prudentiam, Fortitudinem, Justitiam, Temperantiam, quæ sibi hærent invicem: & dum mutuo miscentur, duodenarium efficiunt numerum: vel quatuor animalia, quæ in Apocalypsi describuntur plena oculis, & Domini luce radiantia mundum illuminant, In uno quatuor, & in

Luc. 10.

Ps. 31.

Esa. 40.

in quatuor singula. Unde & δήλωσις & ἀλήθεια, id est manifestatio vel doctrina & veritas in pectore Sacerdotis est. Cum enim indutus quis fuerit veste multiplici, consequens est, veritatem quam corde retinet, sermone proferre, & ob id in Rationali veritas, id est scientia, ut noverit quæ docenda sint, & manifestatio atque doctrina, ut possit instruere alios, quod mente concepit. Ubi sunt, qui innocentiam Sacerdoti dicunt posse sufficere? Vetus lex novæ congruit: id ipsum Moyses, quod Apostolus. Ille Sacerdotis scientiam ornat in vestibus, iste Timotheum & Titum instruit disciplinis. Sed & ipse vestimentorum ordo præcipuus. Legamus Leviticum: Non prius rationale, & sic superhumerale, sed ante superhumerale, & deinceps rationale. A mandatis tuis, inquit, intellexi: prius faciamus, & sic doceamus, ne doctrinæ auctoritas cassis operibus destruatur. Hoc est, quod in Propheta legimus: Seminate vobis in justitia, & metite fructum vitæ, illuminate vobis lumen scientiæ. Primum seminate in justitia, & fructum vitæ æternæ metite: postea vobis scientiam vindicate. Nec statim absoluta perfectio est, si quis superhumerale & rationale habeat, nisi hæc ipsa inter se forti compagine solidentur, & sibi invicem connexa sint: ut operatio rationi, & ratio operibus hæreat: & his præcedentibus, doctrina sequatur & veritas. Quatuor Elementa, de quibus supra diximus, & duos lapides, vel Onychinos vel Samaragdinos, & gemmas duodecim, quæ ponuntur in rationali, si esset tempus ut discuterem, singulorum naturas & causas tibi exponerem: & quid unusquisque valeat, & quomodo virtutibus singulis comparentur, plenius quæsita demonstrarem. Sufficiat, quod & sanctus Papa Epiphanius egregium super hoc volumen edidit, quod si legere volueris, plenissimam scientiam consequeris. Ego jam mensuram Epistolæ excedere me intelligo, & excipientis ceras video esse completas. Unde ad reliqua transeo, ut tandem finiatur oratio. Lamina aurea rutilat in fronte: nihil enim nobis prodest omnium rerum eruditio, nisi Dei scientia coronemur. Lineis induimur, ornamur hyacinthinis, sacrato baltheo cingimur, dantur nobis opera, rationale in pectore ponitur; accipimus veritatem, profert sermo doctrinam: imperfecta sunt universa, nisi tam decoro corrui dignus quæratur

Lev 8.
Ps. 118.
Osee 10.

tur auriga, & ſuper creatura creator inſiſtens regat ipſe quæ condidit. Quod olim in lamina monſtratur, nunc in ſigno oſtenditur crucis, Auro legis, ſanguis Evangelii
Ezec. 9. pretioſior eſt. Tunc ſignum juxta Ezechielis vocem gementibus figebatur in fronte, nunc portantes crucem,
Ps 4. dicimus; Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domi-
Exod. 28. ne. Bis in Exodo legimus præcipiente Domino, & Moy-
Lev. 8. ſe juſſa faciente, octo veſtium genera pontificis. In Levitico de Septem tantum ſcriptum eſt; & refertur, quo modo Moyſes fratrem ſuum Aaron illis induerit; de Solis feminalibus nihil dicitur, hac ut arbitror cauſa, quod ad genitalia noſtra & verenda lex non mittit manum, ſed ipſi ſecretoria noſtra & confuſione digna tegere & velare debemus, & conſcientiam puritatis feminum Deo judici reſervare. De cæteris virtutibus, verbi gratia ſapientia, fortitudine, juſtitia, temperantia, humilitate, manſuetudine, liberalitate, poſſunt & alii judicare; pudicitiam ſolam novit conſcientia; & humani oculi hujus rei certi judices eſſe non poſſunt, abſque his, qui paſſim
1. Cor. 7. in morem brutorum animalium libidini expoſiti ſunt. Unde & Apoſtolus, De virginibus, inquit, præceptum Domini non habeo, quaſi Moyſes loquatur; feminalibus ego non veſtio, nec impono alicui neceſſitatem: qui vult Sacerdos eſſe, ipſe ſe veſtiat. O quantæ virgines, & quantorum ſperata pudicitia in die judicii dehoneſtabitur; quantorum infamata pudicitia à Deo judice coronabitur! Ipſi igitur aſſumamus femininalia, ipſi noſtra verenda operiamus: non quæramus alienos oculos; ita tegantur genitalia, ut nullorum oculis pateant: nec qnando intramus Sancta Sanctorum, ſi qua apparuerit turpitudo, morte moriamur. Jam ſermo finitur, & ad ſuperiora retrahor. Tanta debet eſſe ſcientia & eruditio Pontificis Dei, ut & greſſus ejus, & motus, & univerſa vocalia ſint. Veritatem mente concipiat, & toto eam habitu reſonet & ornet; ut quidquid agit, quidquid loquitur, ſit doctrina populorum: abſque tintinnabulis enim, & diverſis coloribus, & gemmis, floribuſque virtutum nec Sancta ingredi poteſt, nec nomen Antiſtitis poſſidere. Hæc ad unam lucubratiunculam, cum iam funis ſolveretur à littore, & nautæ crebrius inclamarent, propero ſermone dictavi, quæ memoria tenere poteram, & quæ diuturna

in

in Rationali pectoris mei lectione congesseram, satis intelligens magis me loquendi impetu, quam judicio scribentis fluere, & more torrentis turbidum proferre sermonem. Fertur in indice Septimii Tertulliani liber de Aaron vestibus, qui interim usque ad hanc diem à me non est repertus, si à vobis propter celebritatem urbis fuerit inventus; quæso, ne meam stillam illius flumini comparetis: non enim magnorum virorum ingeniis, sed meis sum viribus æstimandus.

EPISTOLA XXII.

HIERONYMUS MARCELLÆ.

ARGUMENTUM.

Rogatus à Marcella, nobili apud Romanos femina, quid sit Ephod bad, & quid Theraphim apud Hebræos, exponit.

EPistolare officium est, de re familiari aut de quotidiana conversatione aliquid scribere, & quodam modo absentes inter se præsentes fieri, dum mutuò quid aut velint, aut gestum sit nunciant, licet dum confabulationis tale convivium, doctrinæ quoque sale condiatur. Verùm tu, dum tota in tractatibus occuparis, nihil mihi scribis, nisi quod me torqueat, & scripturas legere compellat. Denique heri, famosissima quæstione proposita, postulasti, ut quid sentirem, statim rescriberem. Quasi verò Pharisæorum teneam cathedram, ut quotiescumque de verbis Hebraicis jurgium est; ego arbiter & litis sequester exposcar. Non sunt suaves epulæ, quæ non placentam redolent, quas non condit Apicius, in quibus nihil de magistrorum hujus temporis jure suffumat. Sed quia vector & internuncius sermonis nostri redire festinat, rem grandem celerius dicto, quam debeo: licèt de scripturis sanctis disputanti non tam necessaria sint verba, quam sensus. Quod si eloquentiam quæris, Demosthenes legendus aut Tullius est, si sacramenta divina, nostri codices, qui de Hebræo in Latinum non bene resonant, pervidendi. In fronte epistolæ tuæ posueras, quid sibi velit, quod in Regnorum libro primo scriptum est: Et Samuel puer serviebat ante conspectum Domini, cinctus ephod bad, & diploidem habebat pusillam, quam fecerat ei mater sua, & affe-

afferebat ei de diebus in dies, cum ascenderet cum viro suo sacrificare sacrificium dierum. Itaque quæris quid sit ephod bad, quo futurus Propheta præcingitur, utrum ne zona, an (ut quidam putant) thuribulum, vel genus aliquod vestimenti sit. Et si vestis, quomodo ea præcingitur? Et post ipsum ephod quare adjungitur ei bad? In sequentibus quoque legisse scribis: Venit homo Dei ad Eli, & dicit ei: Hæc dicit Dominus: Manifestè ostendi me ad domum Patris tui, ex omnibus tribubus Israel, cum essent in terra Ægypti servientes in domo Pharaonis, & elegi domum Patris tui ex omnibus tribubus Israel mihi in Sacerdotium: ut ascenderent ad altare meum, & incenderent incensum, & portarent ephod: totumque libri ordinem prosequuta, etiam de illo loco exemplar sumpsisti, in quo Doec Idumæus jussu regis interfecit Sacerdotes. Et conversus, inquit scriptura, Doec Syrus mortificavit ipse Sacerdotes Domini & occidit in illa die trecentos quinque viros, sive, ut in Hebræo legitur, octoginta quinque, omnes qui portabant ephod: & Nob civitatem Sacerdotum occidit in ore gladii à viro usque ad mulierem, ab infante usque ad nutrientem, & vitulum, & asinum, & ovem in ore gladii. Et salvatus est unus filius Achimelech filii Achitob, & nomen ei Abiathar, & fugit post David. Non me teneo, quin problematis ordinem responsione præveniam. Ubi nunc legimus; & omnes portantes ephod, in Hebræo habet, portantes ephod bad. Hoc quare ita dixerim, in sequentibus disces. Illud quoque, quod sequitur, addidisti: Et factum est, cum fugeret Abiathar filius Achimelech ad David, & ipse cum David descendit in Ceila, habens ephod in manu sua: & renunciatum est Saul, quia venit David in Ceila, ubi cum regis adventus & civitatis timeretur obsidio, dixit David ad Abiathar: Defer ephod Domini. Hæc sunt, quæ de regnorum libro excerpta proponens ad volumen Judicum transcendisti, in quo Micha de monte Ephraim scribitur, mille centum argenti siclos matri, quos illa noverat, reddidisse, atque sculptile inde fecisse, & conflatile: & addis hæc post modicum, vocari ephod & theraphim, cum utique si zona sit aut vestimenti genus, sculptile atque conflatile esse non possit. Agnosco errorem penè omnium Latinorum, putantium ephod & theraphim, quæ postea nominantur, de hoc argento,

quod

quod Micha matri dederat, fuisse conflata, cũ scriptura sic referat: Et accepit mater ejus, haud dubiũ quin Michæ argentum, & dedit illud conflatori, & fecit illud sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ, & domus Michę, domus ejus Dei, & fecit ephod & theraphim, & implevit manum unius de filiis suis, & factus est ei in Sacerdotem. Si autem putas ea quæ superius appellata sunt sculptile atque conflatile, ephod & theraphim deinceps nominari, disce esse non eadem; si quidem post matris idolum, quod dicitur sculptile, atque conflatile, fecit Micha ephod & theraphim, sicut ex consequentibus approbatur. Et responderunt quinque viri, qui abierant considerare terram, & dixerunt ad fratres suos: Ecce nostis, quia est in domibus istis ephod, & theraphim, & sculptile, atque conflatile. Et post multa, quæ in medio prætermisisti. Et ascenderunt, inquit, quinque viri, & illuc irruerunt, & sumpserunt sculptile atque conflatile, ephod & theraphim. Et sexcenti viri, qui cincti erant vasis bellicis, ingressi sunt domum Michæ, & sumpserunt sculptile atque conflatile, ephod & theraphim. Ex quo coarguuntur eorum opiniones, qui, ut dissolubilem facerent quæstionem ephod argenteum putaverunt. Illud breviter attende, quod numquam, nisi in Sacerdotio nominetur. Nam & Samuel, qui illo cinctus refertur, Levites fuit: & Sacerdotes Nob hoc dignitatis suæ insigne portabant. Et, quod in Latinis codicibus non habetur, quando David fugiens à Saul venit ad Achimelech, & gladium postulavit, dicens: Vide, si est ad manum tuam lancea & gladius, quoniam gladium meum, & vasa mea non sustuli in manu mea: respondensque Sacerdos dixit: Ecce gladius Goliath alienigenæ, quem percussisti in valle Terebinthi, & hic involutus est vestimento post ephod in sacrario, utique ephod conditum servabatur. Hoc quoque ipsum, quod nunc posuimus, ubi sculptile & conflatile legitur, licet idolum sit, tamen quia per errorem religio putabatur, ad venerationem ejus, sicut ad Dei mysterium, ephod & theraphim insigne conficitur. Theraphim quid sit si spatium dictandi fuerit, prosequemur. Nunc interim de ephod, ut cœpimus explicandum est. In Exodo, ubi Moysi pręcipitur, ut Sacerdotalia jubeat fieri vestimenta, post cætera legitur: Et hæ stolæ quas facient, pectorale, & su-

1. Reg. 2.
1. Reg. 21
Exod. 28.

perhumerale, & tunicas κοσυμβατας, & cidarim, & cinctorium. Ubi autem nos posuimus superhumerale, in Graeco ἐπομίδα septuaginta interpretes transtulerunt, quod scilicet super humeros istiusmodi veniat vestimentum. Deinde jungitur: Et hi accipient aurum, & hiacynthum, & coccum, & purpuram, & byssum, & facient superhumerale de bysso torta opus textile varium. Quid
Exod. 39 plura? totius Exodi liber hac vestium plenus est specie: nam & in fine ejusdem voluminis scribitur: Et fecit omnis sapiens in operibus stolas sanctorum, quae sunt Aaron Sacerdotis, sicut Dominus praecepit Moysi. Et fecerunt superhumerale de auro & hiacyntho, & purpura, & cocco, & bysso retorta. Sed quia in Exodo hoc genus vestimenti praecipitur tantum ut fiat, & postea factum refer-
Lev. 8. tur, non tamen eo Aaron vestitur: In Levitico, quomodo Sacerdotalibus vestimentis indutus fuerit, explicatur: Et applicavit Moyses Aaron & filios ejus, & lavit eos aqua, & vestivit eum tunica & cinxit eum zona, & vestivit eum ἐπενδύτην quod nos subtunicalem, sive tunicam, qua subtus vestitus est, possumus interpretari. Et imposuit ei superhumerale, inquit, & cinxit eum secundum facturam superhumeralis, & constrinxit eam in ipso. Vides itaque, hoc Aaron superhumerali cingi, quomodo Samuel ephod bad illo nescio quo cingebatur. Sed, ne te longius traham, hanc habe sententiam. Ubicumq; in Septuaginta interpretibus, hoc est in codicibus nostris ἐπωμὶς, id est superhumerale legatur, in Hebreo scriptum est ephod. Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi interpretatũ reliquerint, non est mei judicii, cũ hoc ipsum in pluribus fecerint: ut, quae alibi aliter atq; aliter expresserant, novissime translationis varietate lassati, ipsa Hebrea verba posuerint. Aquila autem id quod illi ἱκάτιον dixerunt, ἐπίῤῥαμμα & ἐπένδυμα dixit, quod scilicet tunica est: & quod Hebraeo sermone vocatur mehil superiorem tunicam: ἔνδυμα vero, id est, ἐπωμίς, quod Hebraice dicitur ephod, superius pallium significat, quo tota Sacerdotalis protegatur ambitio. Queras forsitan si ephod Sacerdotale sit pallium, quare in quibusdam locis addatur bar. Audiens bar risum tenere non possum. Nam cum apud Hebraeos dicatur bad, ipsos quoque Septuaginta interpretes sic transtulisse manifestum sit, ut pro bad bar scriberetur, error obti-

obtinuit. Bad autem Hebraica lingua linum dicitur: licet linum pistha significantius exprimatur. Denique ubi nos legimus, & facies femorale lineum, ut operiant carnis turpitudines, à lumbis usque ad crura eorum: in Hebræo *Exod. 28.*
pro lineo bad ponitur. Qua specie vir quoque ille, qui Danieli monstratur, indutus est. Et extuli oculos meos, *Dan. 10.*
& vidi, & ecce vir unus vestitus est baddim, quo plurali numero vestes lineę nuncupantur. Propterea autem Samuel & octogintaquinque viri Sacerdotes, ephod lineum portasse referuntur: quoniam Sacerdos magnus solus habebat licentiam, ephod non lineo vestiendi, verum, ut scriptura commemorat, auro, hiacyntho, purpura, cocco, byssoque contexto. Cæteri habebant ephod, non illa varietate distinctum, & xii. lapidibus ornatum, qui in humero utroque residebant, sed lineum & simplex & toto candore purissimum. Verum quia supra promiseram, me, si spatium dictandi fuisset, de theraphim quoque breviter disserturum, nec quisquam interim interpellator advenit: scito theraphim ab Aquila μορφώματα interpretari, quas nos figuras sive figurationes possumus dicere. Nam in eo loco, quando Saul misit nuncios, ut acciperent David, *1. Reg 19*
& responderunt vexari illum graviter, misit rursum, dicens; Afferte illum in lecto ad me, ut occidam illum: & venerunt nuncii, & ecce κενοτάφια (a) in lecto: pro cenotaphiis, in Hebræo theraphim, id est, μορφώματα posita sunt, & non decor caprarum, ut nostri codices habent sed pulvillus de caprarum pelle consutus, qui intonsis pilis caput involuti in lectulo hominis mentiretur. Ut autem utriusque sermonis veritatem pariter explicem, in Osea *Osee 3.*
comminatur Deus se à populo fornicante omnem gratiam ablaturum, dicens; quod diebus multis sedebunt filii Israel sine rege, & principe, sine sacrificio, sine altari & sine Sacerdotio, & manifestationibus. Pro Sacerdotio & manifestationibus in Hebræo est, sine ephod & sine theraphī, sicut Thedotion & Symmachus transtulerunt. Ex quo intelligimus, in ephod, juxta Septuaginta quoque qui sensum magis, quam verba interpretati sunt, Sacerdotium interpretari: in theraphim vero, id est figurationibus vel figuris, varia opera, quæ theraphim vocantur intelligi. Nam & in Exodo, ceterisque locis, ubi describuntur vestes *Exod. 26*

 plu-

(a) Κενὸν *inanē*, τάφος *sepulcrum significat*.

plumaria arte contextæ, opus Cherubin, id est varium atque depictum, esse factum describitur: ita tamen ut vau litteram Cherubim non habeant: quia ubicumque cum hac litera scribitur, animalia magis quam opera significant. Juxta igitur hunc sensum & Micha cum veste sacerdotali, cætera quoque, quæ ad Sacerdotalia pertinent ornamenta, per teraphim fecisse mostratur. Quam vellem nunc tibi omnem habitum Sacerdotalem exponere, & per singulas vestium species divina ostendere sacramenta. Verum quia in hoc ipso brevitatem epistolæ excessimus, & Josephus ac Philo, viri doctissimi Judæorum, multique de nostris id latissime persecuti sunt, quorum, ut ajunt voce audies me: quæ de cœtero velis, præsens percunctator præsentem: ut si quid forte nescimus, sine teste, sine judice in fida aure moriatur. Nos, ut scis, hebræorum lectione detenti, in latina lingua rubiginem obduximus: in tantum, ut loquentibus quoque nobis stridor quidam non latinus interstrepat: unde ignosce ariditati: & si imperitus sum, inquit, sermone Apostolus, sed non scientia. Illi utrumque non deerat, & unum humiliter renuebat: nobis utrumque deest: quia & quod pueri plausibile habueramus, amisimus; nec scentiam, quam volebamus consecuti sumus, juxta Æsopici canis (a) fabulam, dum magna sectamur, etiam minora perdentes.

LI-

(a) *Nota est Æsopi de cane fabula; qui cum frustrum panis ore portans, prope aquam transiret, in eaque majorem panc umbram vidisset, aperto ore ad umbram illam veluti ad verum advolavit panem: & ita panem quem tenebat amisit, & illud amplius, quod quærebat non invenit.*

LIBER TERTIUS EPISTOLARUM B. HJERONYMI,

Quæ circa veras historias & exempla sanctorum pulchre versantur.

VITA PAULI EREMITÆ.

ARGUMENTUM.

Paulus, à quo primùm Eremus habitari cœpta est, patria Thebæus, annos natus circiter quindecim tam Græcis quam Ægyptiacis literis eruditus, utroque orbatus parente, accusatus à sororis marito, quod Christianus esset, sub Decio & Valeriano persecutoribus fugiens, eremum petiit, ibi annis xciij. mira abstinentia ac sanctitate, usque quo à magno illo Antonio divinitus admonito inviseretur, vitam traducens, obdormivit in Domino. Hujus vitam luculenter describit D.Hieronymus.

INter multos sæpe dubitatum est, à quo potissimum monachorum eremus habitari cœpta sit, quidam enim altius repetentes, à beato Helia & Joanne sumpsere principium, quorum & Helias plus nobis videtur Propheta fuisse, quam monachus; & Joannes ante prophetare cœpisse, quam natus est. Alii autem (in quam opinionem vulgus omne consentit) asserunt Antonium hujus propositi fuisse caput, quod ex parte verum est, non enim tam ipse ante omnes fuit, quam ab eo omnium incitata sunt studia. Amathas verò & Macarius discipuli Antonii, quorum superior magistri corpus sepelivit, etiam nunc affirmant, Paulum quemdam Thebæum, principem istius rei fuisse: quod non tam nomine, quam opinione nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc & alia, prout voluntas tulit, jactitant: subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem fuis-

ſe, & multa quæ perſequi otioſum eſt, incredibilia fingentes, quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem ſententia videtur. Igitur quia de Antonio tam Græco, quam Romano ſtylo diligenter traditum eſt, pauca de Pauli principio & fine ſcribere diſpoſui, magis quia res omiſſa fuit, quam fretus ingenio. Quomodo autem in media ætate vixerit, & quas ſatanæ pertulerit inſidias, nulli hominum compertum habetur. Sub Decio (*a*) & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagini, felici cruore damnati ſunt, multas apud Ægyptum & Thebaida Eccleſias tempeſtas ſæva populata eſt. Voti tunc Chriſtiani erat, pro Chriſti nomine gladio percuti: verum hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora: & ut ipſe, qui ab eo paſſus eſt, Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi, cujus ut crudelitas notior fiat, duo (memoriæ cauſa) exempla ſubjecimus. Perſeverantem igitur in fide martyrem, & inter eculeos, laminaſque victorem juſſit melle perungi, & ſub ardentiſſimo ſole, ligatis manibus poſt tergum reſupinari, ſcilicet ut muſcarum aculeis cederet, qui ignitas ſartagines antè ſuperaſſet. Alium juvenili ætate florentem, in amœniſſimos hortulos præcepit abduci, ibique inter lilia candantia, & rubentes roſas, cum leni juxta murmure aquarum ſerperet rivus, & molli ſibilo arborum folia ventus præſtringeret, ſuper extructum plumis lectum reſupinari, & ne ſe inde poſſet excutere, blandis ſerico nexibus irretitum relinqui: quo cum recedentibus cunctis, meretrix ſpecioſa veniſſet, cœpit delicatis ſtringere colla complexibus; & quod dictu quoque ſcelus eſt, manibus attrectare virilia, ut corpore in libidinem concitato, ſe victrix impudica ſuperjaceret. Quid ageret miles Chriſti, & quo ſe verteret, neſciebat; quem tormenta non vicerant, ſuperabat voluptas: tandem cœlitus

(a) *Sub hoc Imp. anno 253. accidit 8. perſecutio. Quod verò Hieron. illi Valerianum adjungit, ex eo id oritur, inquit Baron. quod licet non ſimul regnaverint, tamen quod eiſdem edictis quibus promulgata, etiam repetita fuerit, una eademque cenſita ſit. Fuiſſe neceſſariam hanc perſecutionem ad corrigendos depravatos longa pace chriſtianorũ mores, teſtatur apertis verbis S. Cypr. lib. de Lapſis.*

litus inspiratus, præcisam morsu linguam in osculantis se faciem expuit, ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superavit. Per idem ergo tempus, quo talia gerebantur apud inferiorem Thebaida, cum sorore jam viro tradita, post mortem amborum parentum in hæreditate locupleti Paulus relictus est annorum circiter quindecim, literis tam Græcis quam Ægyptiacis apprime eruditus, mansueti animi, Deum valde amans; & cum persecutionis procella detonaret, in villam remotiorem & secretiorem secessit. Verum quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat: non illum uxoris lachrymæ, non communio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus ab scelere revocavit: ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod ubi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens (a), dum persecutionis finem præstolaretur, necessitatem in voluntatem vertit, ac paulatim progrediens, rursusque subsistens, atque hoc idem sæpius faciens, tandem reperit saxeum montem, ad cujus radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur, quo remoto, ut est cupiditas hominum occulta cognoscere, avidius explorans, animadvertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cœlo patulis diffusa ramis vetus Palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens: cujus rivum tantummodo foras erumpentem, statim modico foramine, eadem, quæ genuerat, aquas terra sorbebat. Erant præterea per exesum montem haud pauca habitacula, in quibus scabræ jam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim signatæ visebantur; hunc locum Ægyptiorum litteræ ferunt furtivæ monetæ officinam fuisse, ea tempestate qua Cleopatræ junctus est Antonius. Igitur adamato quasi, quod à Deo sibi offerretur, habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatem, cibum, & vestimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impossibile videatur, Jesum, testor, & sanctos Angelos ejus, in ea Eremi parte, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur vi-

(a) *Licitam esse fugam in persecutione ex doctrina Christi, Math. 10. luculenter constat; quam multi SS. PP. scripto, & exẽplo confirmarunt. Marcionitæ, & Montanistæ heretici nefas ducebant persecutionis tempore fugam captare.*

vidisse me monachos, de quibus unus per triginta annos clausus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: alter in cisterna veteri, quam gentili sermone Syri cubam vocant, quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hęc igitur incredibilia esse videbuntur iis, qui non crediderint, quia omnia possibilia sunt credentibus. Sed ut ad id redeam unde digressus sum: cum iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cœlestem ageret in terris, & nonagenarius in alia solitudine Antonius moraretur, ut ipse asserere solebat, hæc in mentem ejus cogitatio incidit, nullum ultra se perfectum monachum in Eremo consedisse: at illi per noctem quiescenti revelatum est, esse alium ulterius multo se meliorem, ad quem visendum deberet proficisci. Illico erumpente luce venerabilis senex infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire velle, quo nesciebat; & jam media dies, coquente desuper sole fervebat, nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, qod servum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtum, cui opinio Poetarum Hippocentauro (a) vocabulum indidit: quo viso, salutaris impressione signi armat frontem: & Heus tu, inquit, quanam in parte hic servus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potius verba, quam proloquens, inter horrentia ora senis blandum quæsivit alloquium, & dexteræ protensione manus, cupitum indicat iter, & sic patentes campos volucri transmittens fuga, ex oculis mirantis evanuit. Verùm hæc utrum diabolus ad terrendum simulaverit, an ut solet Eremus monstruosorum animalium ferax istam quoque gignat bestiam, incertum habemus. Stupens itaque Antonius, & de eo quod viderat secum volvens, ulterius progreditur, nec mora, inter saxosam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cujus extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat: infractusque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei & loricam spei, ut bonus præliator, arripuit: nihilominus memoratum animal pal-

Marc. 5.

ma-

(a) *Nomen ab equo, & centauris hominibus equorũ domitoribus ductum est; qui ex equis pugnare cœperunt: quo factum est, ut à vicinis populis conspecti membra partim humana, partim equina habuisse crederentur.*

marum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides, afferebat. Quo cognito, gradum pressit Antonius: & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & unus ex accolis Eremi, quos vario delusa errore gentilitas, Faunos Satyrosque (a), & incubos vocans colit: legatione fungor gregis mei, precamur ut pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognovimus, & in universam terram exiit sonus ejus. Talia eo loquente, longævus viator ubertim faciem lachrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat; gaudebat quippe de Christi gloria, & de interitu Satanæ: simulque admirans, quod ejus posset intelligere sermonem, & baculo humum percutiens ajebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris: væ tibi civitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere, quid nunc dictura es? bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleverat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moveat, sub rege Constantino, universo mundo teste, defenditur: nam Alexandriam istiusmodi homo vivus perductus, magnum populo spectaculum præbuit, & postea cadaver exanime, ne calore æstatis dissiparetur, sale infuso Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, illatum est. Sed ut propositum persequar, Antonius cœptam Regionem pergebat, ferarum tantum & bubalorum vestigia intuens, & Eremi latam vastitatem: quid ageret, quò verteret gradum nesciebat. Jam altera effluxerat dies, restabat unum, ut deseri se à Christo non posse confideret. Pernox secundas in oratione exegit tenebras: & dubia adhuc luce, procul intuetur Lupam, sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere, quam secutus oculis, & juxta speluncam, cum fera abiisset, accedens, intro cœpit aspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum: verum, ut scriptura ait: Perfecta dilectio foras mittit timorem, suspenso gradu & anhelitu 1. Jo. 4.
tem-

(a) *De Faunis quos, ut ait S. Aug. vulgo incubos vocant, idem 15. de Civ. Dei 23. scribit illos improbos semper extitisse mulieribus, & earum appetisse, ac peregisse concubitum. Satyri dicti sunt, quod in libidinem semper proni sint. Veteres hæc monstra pro silvestribus Diis coluerunt.*

temperato, callidus explorator ingressus, ac paulatim progrediens, sæpiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cæcę noctis horrorem procul lumen intuitus dum avidius properat, offenso in lapidem pede, strepitum concitavit: post cujus sonitum B. Paulus ostium quod patebat occludens, sera obfirmavit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, usque ad sextam & eo amplius horam aditum precabatur, dicens: Qui sim, unde, vel cur venerim nosti, scio me non mereri conspectum tuum: tamen nisi videro, non recedam: qui bestias recipis, hominem cur repellis? quæsivi & inveni; pulso ut aperiatur, quod si non impetro, hic moriar ante postes tuos; certè sepelies vel meum cadaver. Talia perstabet memorans, fixusque manebat. Ad quem responsum paucis ita reddidit heros: Nemo sic petit, ut minetur, nemo cum lachrymis injuriam vel calumniam facit, & miraris si non recipiam, cum moriturus adveneris? Sic arridens Paulus patefecit ingressum, quo aperto, dum in mutuos miscentur amplexus, propriis se salutavere nominibus, gratiæ Domino in commune referuntur. Et post sanctum osculum, residens Paulus cum Antonio ita exorsus est: En, quem tanto labore quæsisti, putridis Senuctute membris operit inculta canities: en vides hominem, pulverem mox futu-
1. Cor. 13 rum: Verum quia Charitas omnia sustinet, narra mihi quæso, quomodo se habeat humanum genus an in antiquis urbibus nova tecta consurgant; quo mundus regatur imperio, an supersint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. Inter has sermocinationes suspiciunt alitem corvum in ramo arboris consedisse, qui inde leuiter subvolans integrum panem ante mirantium ora deposuit; post cujus abscessum: Eja, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors: sexaginta jam anni sunt, quod accipio dimidij semper panis fragmentum: verùm ad adventum tuum, militibus suis Christus duplicavit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei marginem fontis uterque consedit. Hic verò, quis frangeret panem oborta contentio, penè diem duxit in vesperum. Paulus more cogebat hospitii, Antonius jure refellebat ætatis. Tandem consilium fuit, ut apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fon-

te,

te, prono ore libaverunt; & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transegere vigiliis. Cumque jam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic locutus est: Olim te frater in istis regionibus habitare sciebam: olim te conservum meum mihi promiserat Deus, sed quia jam dormitionis meæ tempus advenit: & quod semper cupiebam, dissolvi, & esse cum Christo, peracto cursu superest mihi corona justitiæ: tu missus à Domino, qui humo corpusculum meum regas, immo terræ terram reddas. His Antonius auditis, flens & gemens, ne desereret, atque ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena, expedit quidem tibi, sarcina carnis abjecta, Agnum sequi: sed & cœteris expedit fratribus, ut tuo adhuc instituantur exemplo: quamobrem quæso perge, nisi molestum est, & pallium, quod tibi Athanasius Episcopus dedit, ad involuendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogavit, non quod magnopere curaret utrum tectum putresceret cadaver an nudum, quippe qui tanto temporis spatio contextis Palmarum foliis vestiebatur, sed ut à se recedenti mœror suæ mortis levaretur. Stupefactus ergo Antonius quod de Athanasio & pallio ejus audierat: quasi Christum in Paulo videns, & in pectore ejus Deum venerans, ultra respondere nihil ausus est: sed cum silentio lacrymans, osculatis ejus oculis manibusque ad monasterium, quod postea à Saracenis occupatum est, regrediebatur; neque vero gressus sequebantur animum, sed quamvis corpus inane jejuniis seniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem: tandem fatigatus & anhelus, ad habitaculum suum confecto itinere pervenit. Cui cum duo discipuli, qui ei longo jam tempore ministrare consueverant, occurrissent, dicentes: Ubi tamdiu moratus es pater? Respondit: Væ mihi peccatori, qui falsi monachi nomen fero: vidi Heliam, vidi Joannem in deserto, & verè vidi Paulum in Paradiso, & sic ore compresso, & manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit. Rogantibusque discipulis, ut plenius quidnam res esset exponeret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egressus foras, & ne modicum quidem cibi sumens per viam, qua venerat, regressus est, illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac mente *Eccl. 3.*

te

te contemplans; timebat enim quod evenit, ne se absente, Christo debitum spiritum redderet. Cumque jam dies alia illuxisset & trium horarum spatio viam remeavisset, vidit inter Angelorum catervas, inter Prophetarum, & Apostolorum choros, niveo Paulum candore fulgentem in sublime conscendere. Et statim in faciem suam procidens sabulum capiti superjaciebat: ploransque & ejulans ajebat: cur me Pale dimittis? Cur insalutatus abis? tam tarde notus, tam cito recedis? Referebat postea beatus Antonius tanta se velocitate, quod reliquum erat viæ, cucurrisse, ut instar avis pervolasset; nec immerito, nam introgressus speluncam, vidit genubus complicatis, erecta cervice, extensisque in altum manibus corpus exanime: ac primum & ipse, vivere eum credens, pariter orabat. Postquam vero nulla, ut solebat, suspiria precantis audivit, in flebile osculum ruens, intellexit quod etiam cadaver sancti, Deum, cui omnia vivunt, officioso gestu precabatur. Igitur obvolnto & prolato foras corpore, hymnos quoque & psalmos de Christiana traditione decantans, contristabatur Antonius, quod sarculum, quo terram foderet non haberet; fluctuansque vario mentis æstu, & secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium revertar, tridui iter est, si hic maneam, nihil ultra proficiam: moriar ergo ut dignum est, & juxta bellatorem tuum Criste, ruens extremum halitum fundam. Talia eo animo volvente, ecce duo Leones ex interioris eremi parte currentes, volantibus per colla jubis ferebantur; quibus aspectis primo exhorruit, rursusque ad Deum referens mentem, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu ad cadaver beati senis substiterunt; adulantibusque caudis circa ejus pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes, prorsus ut intelligeret eos plangere quo modo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes, unius hominis capacem locum foderunt, ac statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedesque lingentes: at ille animadvertit benedictionem eos a se precari; nec mora, in laudationem Christi effusus quod muta quoque animalia, Deum esse sentirent, ait: Domine, sine cujus nutu nec folium arboris defluit,

nec

nec unus passerum ad terram cadit, da illis sicut tu scis: & manu anuens eis ut abirent imperavit. Cumque illi recessissent, Sancti corporis oneri seniles curvavit humeros, & deposito eo in fossam, desuper humum congregans, tumulum ex more composuit. Postquam autem alia dies illuxit, ne quid plus hæres ex intestati bonis non possideret tunicam ejus sibi vindicavit, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse sibi contexuerat, ac sic ad monasteriũ reversus, discipulis cuncta ex ordine replicavit, diebusque solemnibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est. Libet in fine opusculi eos interrogare, qui sua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui uno filo villarum insuunt prędia, huic seni nudo quid unquam defuit? Vos gemma bibitis, ille naturæ concavis manibus satisfecit. Vos in tunicis aurum texitis, ille ne vilissimum quidem indumentum habuit mancipii vestri. Sed è contrario illi quidem pauperculo Paradisus patet: vos auratos Gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet, tamen servavit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo pulvere coopertus jacet, resurrecturus in gloriam: vos operosa saxi sepulcra premunt, cum vestris opibus arsuros. Parcite quæso vobis, parcite saltem divitiis quas amatis, cur & mortuos vestros auratis obvoluitis vestibus? cur ambitio inter luctus lacrymasque non cessat? an cadavera divitum nisi in serico putrescere nesciunt? Obsecro, quicumque hæc legis, ut Hieroymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam regum purpuram cum pœnis suis.

VITA SANCTI HILARIONIS.

ARGUMENTUM.

Hilarion monachus, Thabita Palestinæ vico ortus, magni Antonii discipulus, quanta abstinentia & sanctitate vitam duxerit, quantisque semper claruerit miraculis, erudite ita scribit, ut in eo perfectum monachũ contemplari quis valeat.

SCripturus vitam Beati Hilarionis, habitatorem ejus invoco Spiritum Sanctum: ut qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas sermonem tribuat, ut facta dictis exæquentur: eorum enim qui fecere virtutes, ut

ait

ait Crispus, tanta habentur merita, quantum ea verbis potuere attollere præclara ingenia. Alexander magnus Macedo, quem vel arietem, vel pardum; vel hircum caprarum Daniel vocat, cum ad Achillis tumulum pervenisset, Fœlicem te, ait, juvenis, qui magno fruaris præcone meritorum: Homerum videlicet significans. Porro mihi tanti ac talis viri conversatio vitaque dicenda est, ut Homerus quoque si adesset, vel invideret materiæ, vel succumberet; quamquam enim sanctus Epiphanius, Salaminæ Cypri Episcopus, qui cum Hilarione plurimum versatus est, laudem ejus brevi epistola scripserit, quæ vulgo legitur: tamen aliud est, locis communibus laudare defunctum, aliud defuncti proprias narrare virtutes; unde & nos favore magis illius, quam injuria, cœptum ab eo opus aggredientes, maledicorum voces contemnimus, qui olim detrahentes Paulo meo, nunc forte detrahent & Hilarioni, illum solitudinis calumniati, huic obiicientes frequentiam, ut qui semper latuit, non fuisse, qui à multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc & majores eorum quondam Pharisæi, quibus nec Joannis Eremus ac jejunium, nec Domini Salvatoris turbæ, cibi, potusque placuere. Verum destinato operi imponam manum, & Scylleos canes obturata aure transibo. Hilarion ortus vico Thabatha, qui circiter quinque millia à Gaza, urbe Palæstinæ, ad Austrum situs est, cum haberet parentes idolis deditos, rosa, ut dicitur, de spinis floruit, à quibus missus Alexandriam, Grammatico traditus est; ibique quantum illa patiebatur ætas, magnas ingenii & morum documenta præbuit in brevi, carus omnibus & loquendi arte gnarus: quodque his majus est omnibus, credens in Dominum Jesum: non Circi furoribus, non arenæ sanguine, non theatri luxuria delectabatur, sed tota illi voluntas in Ecclesiæ erat congregatione. Audiens autem tunc celebre nomen Antonii, quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incensus visendi ejus studio perrexit ad Eremum; & statim ut eum vidit mutato pristino habitu duobus ferè mensibus juxta eum mansit, contemplans ordinem vitæ ejus, morumque gravitatem, quam creber in oratione, quam humilis in suscipiendis fratribus, severus in corripiendis, alacer in exhortandis esset, & ut continentiam cibique ejus asperitatem nulla unquam infirmitas frangeret.

Dan. 7.

Mat. 11.

Por-

Porro frequentiam eorum, qui ad eum ob varias passiones aut impetus dæmonum concurrebant, ultra non ferens, nec congruum esse ducens, pati in Eremo populos civitatum, sicque sibi magis incipiendum esse, ut cœpisset Antonius, illum quasi virum fortem victoriæ premia accipere, se vero necdum militare cœpisse: reversus est cum quibusdam monachis ad patriam: & parentibus jam defunctis, partem substantiæ fratribus, partem pauperibus largitus est, nihil sibi omnino reservans, timens illud de Actibus Apostolorum, Ananiæ & Saphiræ vel exemplum vel supplicium, maximeque Domini memor dicentis: Qui non renunciaverit omnibus quæ habet, non potest meus esse discipulus. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus & armatus in Christo, solitudinem, qnæ in septimo milliario à Majoma Gazæ emporio per littus euntibus Ægyptum ad lævam flectitur, ingressus est: cumque essent cruenta latrociniis loca, & propinqui amicique ejus imminens periculum denunciarent, contempsit mortem, ut mortem evaderet. Mirabantur omnes animum, mirabantur ætatem, nisi quod flamma quædam pectoris & scintillæ fidei in oculis relucebant, Lenes erant genæ, delicatum corpus & tenue, & ad omnem injuriam impatiens, quod levi vel frigore, vel æstu posset affligi. Igitur sacco tantum membra coopertus, & pelliceum habens ependyten (a), quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat: sagumque rusticum inter mare, & paludem, vasta & terribili solitudine fruebatur, quindecim tantum caricas post solis occasum comedens: & quia regio latrociniis infamis erat, numquam in eodem loco mansitans. Quid faceret diabolus? quo se verteret? Qui gloriabatur ante, dicens: in cœlum ascendam, super sidera cœli ponam thronum meum, & ero similis altissimo: cernebat se vinci à puero, & prius ab eo calcatum fuisse, quem per ætatem calcare potuisset. Titillabat itaque sensus ejus, & pubescenti corpori solita voluptatum incendia suggerebat. Cogebatur tyrunculus Christi cogitare quod nesciebat, & ejus rei animo pompam volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque sibi, & pectus pugnis verberans, quasi cogitationes cæde manus posset excludere: ego, inquit, aselle faciam, ut non calcitres, nec te hordeo alam, sed

Act. 5. *Luc. 14.* *Esa. 14*

(a) *Intima vestis est, quam latini subuculam appellant.*

ſed paleis: fame te conficiam & ſiti, gravi onerabo pondere, per æſtus indagabo & frigora, ut cibum potius quam laſciviam cogites. Herbarum ergo ſucco & paucis caricis poſt triduum vel quatriduum deficientem animam ſuſtentabat, orans frequenter & pſallens, & raſtro humum fodiens, ut jejuniorum laborem labor operis duplicaret, ſimulque fiſcellas junco texens, ęmulabatur Ægyptiorum
2.Theſ.3 monachorum diſciplinam (*a*), & Apoſtoli ſententiam dicentis: Qui autem non operatur, non manducet. Sic attenuatus, & in tantum exeſo corpore, ut oſſibus vix hęreret: quadam nocte cœpit infantum audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctum quaſi mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus, & prorſus variarum portenta vocum, ut ante ſonitu, quam aſpectu, territus cederet: intellexit dæmonum ludibria, & provolutus genibus, Chriſti crucem ſignavit in fronte: talique armatus caſſide, & lorica fidei circumdatus, jacens fortius præliabatur, amodo videre deſiderans, quos horrebat audire, & ſolicitis oculis huc illucque circumſpicens, cum interim ex improviſo, ſplendente luna, cernit rhedam ferventibus equis ſuper ſe irruere, cumque inclamaſſet Jeſum, ante oculos ejus repentino terræ hiatu pompa omnis abſorpta eſt. Tunc ille ait: Equum & aſcenſorem projecit
Exod.15. in mare. Et, Hi in curribus, & hi in equis, nos autem
Pſ.18. in nomine Dei noſtri magnificabimur. Multæ ſunt tentationes ejus, & die noctuque variæ dæmonum inſidiæ, quas ſi omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubanti, quoties eſurienti largiſſimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus ululans & vulpecula ganniens tranſiliuit, pſallentique gladiatorum pugna ſpectaculum præbuit, & unus quaſi interfectus, & ante pedes ejus corruens, ſepulturam rogavit. Oravit ſemel fixo in terram capite, & ut natura fert hominum, abducta ab oratione mens, neſcio quid aliud cogitabat: inſiliit

(a) *Fuiſſe hanc olim diſciplinā ut monachi manuum labore viverent, teſtes ſunt Epiph. Aug. Caſſian. & Hieron. Ep. ad Ruſticum, ſup. lib.2. Æretici Maſſiliani, ſive Euchitæ dicebant non licere monachis operari pro victu, ſed debere eos confidere in Dei providentia, & vivere ex alienis laboribus. Cęterum noſtros monachos ad laborem manuum non teneri, docet Bellarminus lib.2. de Monachis cap.42.*

silit dorso ejus festinus agitator, & latera calcibus, cervicem flagello verberans: Eja, inquit cur dormitas, cachinnansque desuper, cum defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur. Igitur à sextodecimo usque ad vigesimum suæ ætatis annum, æstus & pluvias brevi tuguriunculo declinavit, quod junco & carice texerat. Extructa deinceps brevi cellula, quæ usque hodie permanet, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc est statura sua humiliore, porro longitudine paulo ampliore quam ejus corpusculum patiebatur, ut sepulcrum potius quam domum crederes: capillum semel in anno die Paschæ totondit: super nudam humum stratumque junceum usque ad mortem cubitavit: saccum quo semel fuerat indutus numquam lavans, & superfluum esse dicens munditias in cilicio quærere. Nec mutavit alteram tunicam, nisi cum prior penitus scissa esset. Scripturas quoque sanctas memoriter tenens, post orationes & Psalmos, quasi Deo præsente recitabat. Et quia longum est per diversa tempora carptim ascensum ejus edicere, cōprehendam breviter, ante lectoris oculos vitam ejus pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar. A vigesimoprimo anno usque ad vigesimum septimum, tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aqua frigida comedit, & aliis tribus panem aridum cum sale & aqua. Porro à vigesimoseptimo usque ad trigesimum, herbis agrestibus & virgultorum quorumdam radicibus crudis sustentatus est. A trigesimo autem primo usque ad trigesimum quintum, sex uncias hordeacei panis & coctum modicè olus absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, & totum corpus impetigine & pumicea quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adjecit oleum: & usque ad sexagesimum tertium vitæ suæ annum hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil extrinsecus aut pomorum, aut leguminis, aut cujuslibet rei gustans. Inde cum se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à sexagesimo quarto anno usque ad octogesimum, pane abstinuit, incredibili fervore mentis, ut eo tempore quasi novus accederet ad servitutem Domini, quo cæteri solent remissius vivere. Fiebant autem ei de farina & comminuto olere sorbitiunculæ, cibo & potu vix quinque uncias appen-

dentibus: sicque complens ordinem vitæ nunquam ante solis occasum, nec in diebus festis, nec in gravissima valetudine solvit jejunium. Sed jam tempus est, ut ad ordinem revertamur. Cum habitaret adhuc in tuguriolo, annos natus decem & octo, latrones ad eum nocte venerunt, vel existimantes habere aliquid quod tollerent, vel in contemptum sui reputantes fieri, si puer solitarius eorum impetus non pertimesceret: itaque inter mare & paludem à vespere usque ad solis ortum discurrentes, numquam locum ejus cubiculi invenire potuerunt. Porrò clara luce reperto puero quasi per jocum: Quid, inquiunt, faceres, si latrones ad te venirent? Quibus ille respondit: Nudus latrones non timet. Et illi, Certè ajunt, occidi potes. Possum inquit possum: & ideo latrones non timeo, quia mori paratus sum. Tunc admirati constantiam ejus & fidem, confessi sunt noctis errorem, cæcatosque oculos, correctiorem deinceps vitam pollicentes. Viginti & duos jam in solitudine habebat annos, fama tantum notus omnibus, & per totas Palæstinæ vulgatus urbes: cum interim mulier quædam Eleutheropolitana, cernens despectui se haberi à viro ob sterilitatem, (jam enim per annos quindecim nullos conjugij fructus dederat) prima irrumpere ausa est beatum Hilarionem, & nihil tale suspicanti, repente genibus ejus advoluta. Ignosce, inquit, audaciæ, ignosce necessitati meæ, quid avertis oculos? quid rogantem fugis? noli mulierem aspicere, sed miseram; hic sexus genuit Salvatorem, non habent sani opus medico, *Marc. 2.* sed qui male habent. Tandem substitit, & post tantum temporis visa muliere, interrogavit causam adventus ejus ac fletuum: & postquam didicit, levatis ad cœlum oculis, fidere jussit, euntemque lachrymis prosecutus, exacto anno vidit cum filio. Hoc signorum ejus principium majus aliud signum nobilitavit. Aristæneta, Elpidii, qui postea Præfectus prætorio fuit, vxor, valde nobilis inter suos, & inter Christianos nobilior, revertens cum marito & tribus liberis à beato Antonio, Gazæ propter eorum infirmitatem remorata est: ibi enim, siuè ob corruptum aerem, sivè ut postea claruit, propter gloriam Hilarionis servi Dei, hemitritæo (a) pariter arrepti, omnes à medicis desperati sunt: Jacebat ululans mater, & quasi in-

(a) *Semitertiana febris est, de qua vide Galen. lib. 2. cap. 8.*

inter tria filiorum discurrens cadavera, quem priùs plangeret nesciebat: cognito autem quod esset quidam monachus in vicina solitudine, oblita matronalis pompæ, tantum se matrem noverat, vadit comitata ancillulis & Eunuchis: vixque à viro persuasum est, ut asello sedens pergeret, ad quem cum pervenisset: Per Deum te, ait, Jesum clementissimum Deum nostrum obtestor, per crucem & ejus sanguinem, ut reddas mihi tres filios, & glorificetur in urbe gentilium nomen Domini salvatoris, ingrediatur servus ejus Gazam, & Marnas (*a*) corruat. Renuente illo & dicente, numquam se egressum de cella, nec habere consuetudinem, ut non modo civitatem sed ne villulam quidem ingrederetur, prostravit se illa humi, crebro clamitans: Hilarion serve Christi redde mihi liberos meos: quos Antonius tenuit in Ægypto, à te serventur in Syria. Flebant cuncti, qui aderant, sed & ipse negans flevit. Quid multa? Non prius mulier recessit, quam pollicitus est, se post solis occasum Gazam introiturum, quo postquam venit, singulorum lectulos & arentia membra considerans, invocavit Jesum, & ò mira virtus, quasi de tribus fontibus sudor pariter erupit, eadem hora acceperunt cibos: lugentemque matrem cognoscentes, & benedicentes Deum, sancti manus deosculati sunt. Quod postquam auditum est, & longè lateque percrebuit, certatim ad eum de Syria & Ægypto confluebant, ita ut multi crederent in Christum, & se monachos profiterentur; necdum enim tunc monasteria erant in Palæstina, nec quisquam monachos ante sanctum Hilarionem in Syria noverat; ille fundator & eruditor hujus conversationis & studii in hac provincia fuit. Habebat Dominus Jesus in Ægypto senem Antonium, habebat in Palæstina Hilarionem juniorem. Facidia vicus est Rhinocoruræ, urbis Ægypti; de hoc (sunt decem jam anni) cæca mulier adducta est ad beatum Hilarionem: oblataque ei à fratribus, (jam enim multi cum eo monachi erant) omnem se substantiam expendisse ait in medicos. Cui respondit. Si quæ in medicis perdidisti, dedisses pauperibus, curasset te verus medicus Jesus. Clamante autem illa & misericordiam deprecante, expuit in oculos eius, statimque Salvatoris exemplum virtus eadem prosecuta est. Auriga quoque *Marc. 8.*

(a) *Idolum, quod Gazæ colebatur, de quo alibi dixi.*

Gazensis in curru percussus à dæmone, totus obriguit, itaut nec manus agitare nec cervicem posset reflectere: delatus ergo in lecto, cum solam linguam moveret ad preces, audit non prius posse sanari, quam crederet in Jesum, & se sponderet arti pristinæ renunciaturum. Credidit, spopondit, sanatus est, magisque de animæ quam de corporis salute exultavit. Præterea fortissimus juvenis, nomine Marsitas, de territorio Hierosolymæ, tantum sibi applaudebat in viribus, ut quindecim frumenti modios diu longeque portaret: & hanc haberet palmam fortitudinis suæ, si asinos vinceret. Hic afflictus à pessimo dæmone, non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur: multorum nasum & aures morsibus amputaverat: horum pedes, illorum gulam fregerat: tantumque terrorem omnibus incusserat, ut oneratus catenis & funibus, in diversa nitentium, quasi ferocissimus taurus ad monasterium pertraheretur: quem postquam fratres videre, perterriti (erat enim miræ magnitudinis) nunciaverunt patri. Ille sicut sedebat, jussit eum ad se pertrahi, & dimitti: solutoque, Inclina ait caput, & veni. Tremere ille, & cervicem flectere, nec aspicere contra ausus, omnique ferocitate deposita, pedes cœpit sedentis lambere: adjuratus itaque dæmon, & tortus, qui juvenem possederat, septima die egressus est. Sed nec illud tacendum est, quod Orionus, vir primarius & ditissimus urbis Ailæ, quæ mari rubro imminet, à legione possessus dæmonum, ad eum adductus est: manus, cervix, latera, pedes ferro onerati erant: furorisque sævitiam torvi oculi minabantur: cumque deambularet sanctus cum fratribus, & de scripturis nescio quid interpretaretur, erupit ille de manibus se tenentium, & amplexus eum post tergum, in sublime levavit: clamor ortus ab omnibus: timebant enim, ne confecta jejuniis membra collideret. Et sanctus arridens, Sinite, inquit, & mihi meum palæstritam dimittite, ac sic reflexa super humeros manu, caput ejus tetigit: apprehensoque crine ante pedes adduxit, stringens è regione ambas manus ejus, & plantas utroque calcans pede, simulque ingeminans, torquere ait dæmonum turba, torquere. Cumque ille ejularet, & reflexa cervice terram vertice tangeret: Domine, inquit Jesu, solve miserum, solve captivum: ut unum, ita & plures vin-

vincere tuum est. Rem loquor inauditam: ex uno hominis ore diversæ voces & quasi confusus populi clamor audiebatur. Curatus itaque & hic, non post multum temporis, cum uxore, & liberis venit ad monasterium, plurima (quasi gratiam redditurus) dona afferens. Cui sanctus, Non legisti, inquit, quid Giezi, quid Simon passi sint, quorum alter accepit pretium, alter obtulit, ut ille venderet gratiam Spiritus sancti, hic mercaretur? Cumque Orionus flens diceret, Accipe & da pauperibus, respondit: Tu melius potes tua distribuere, qui per vrbes ambulas, & nosti pauperes: ego qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occasio avaritiæ est: misericordia verò artem non habet. Nemo melius erogat, quam qui sibi nihil reservat. Tristi autem & in terra jacenti, Noli, inquit, contristari fili, quod facio pro me, & pro te facio: si enim hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio revertetur. Quis verò possit silentio præterire, quod Gazanus Majomites, haud longe à monasterio ejus lapides ad ædificandum de ora maris cudens, totus paralysi dissolutus, & ab operis sociis delatus ad sanctum, statim ad opus reversus est? etenim littus, quod Palæstinæ Ægyptoque prætenditur, per naturam molle, arenis in saxa durescentibus asperatur, paulatimque cohærescens sibi glarea, perdit tactum, cum non perdat aspectum. Sed & Italicus, ejusdem oppidi municeps, Christianus adversum Gazensem duumvirum, Marnæ idolo deditum, Circenses equos nutriebat: hoc siquidem in Romanis urbibus jam inde servatur à Romulo: ut propter felicem Sabinarum raptum Conso (a) quasi consiliorum Deo, quadrigę septeno currant circumitu, & equos partis adversæ fregisse victoria sit. Hic itaque æmulo suo habente maleficum, qui dæmoniacis quibusdam imprecationibus hujus impediret equos, & illius incitaret ad cursum, venit ad beatum Hilarionem, & non tam adversarium lædi, quam se defendi obsecravit. Ineptum visum est venerando seni, in hujuscemodi nugis orationem perdere. Cumque subrideret, & diceret: Cur enim non

4.Reg 5.
Act. 8.

(a) *Nota est ex Liv. historia de Conso, cui propter honorem quadrigæ currerent, & Circenses ludi fierent. Consum Deum fraudis velut consiliorū Deum coli Romulus voluit postquam in raptum Sabinarum perfidia provenit. S. Cyp. de Idol.*

non magis equorum pretium pro salute animæ tuæ pauperibus erogas? Ille respondit functionem esse publicam, & hoc non tam se velle, quam cogi, nec posse hominem Christianum uti magicis artibus, sed à servo Christi potius auxilium petere, maximè contra Gazenses adversarios Dei, & non tam sibi, quam Ecclesiæ Christi insultantes. Rogatus ergo à fratribus qui aderant, scyphum fictilem, quo bibere consueverat, aqua jussit impleri, eique tradi, quem cum accepisset Italicus; & stabulum, & equos, & aurigas suos, rhedam carcerumque repagula aspersit. Mira vulgi expectatio: nam & adversarius hoc ipsum irridens diffamaverat: & fautores Italici, sibi certam victoriam pollicentes, exultabant. Igitur dato signo, hi advolant, isti præpediuntur, sub horum curru rotæ fervent; illi prætervolantium terga vix cernunt: clamor fit vulgi nimius, ita vt ethnici quoque ipsi concreparent. Marnas victus à Christo est. Porrò furentes adversarii Hilarionem meleficum Christianorum ad supplicium poscere: Indubitata ergo victoria, & illis & multis retro Circensibus plurimis fidei occasio fuit. De eodem Gazensis emporij oppido virginem Dei vicinus juvenis deperibat, qui cum frequenter tactu, jocis, nutibus, sibilis, & cæteris hujusmodi, quæ solent moriturae virginitatis esse principia, nihil profecisset: perrexit Memphim, ut confesso vulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad virginem, igitur post annum doctus ab Æsculapij vatibus, non remediantis animas, sed perdentis, venit præsumptum animo stuprum gestiens, & subter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprii lamina defodit. Illico insanire virgo, & amictu capitis abjecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis, magnitudo quippe amoris se in furorem verterat: perducta ergo à parentibus ad monasterium seni traditur: ululante statim & confitente dæmone; Vim sustinui, invitus abductus sum: quam benè Memphis somniis homines deludebam. O cruces, o tormenta quæ patior, exire me cogis, & ligatus subter limen teneor: non exeo nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex; Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio, & lamina strictus teneris, dic quare ausus es ingredi puellam Dei? Ut servarem, inquit, eam virgi-

nem.

nem. Tu servares proditor castitatis? cur non potius in eum, qui te mittebat, es ingressus? Ut quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum amoris dæmonem? Noluit autem sanctus antequam purgaret virginem, vel adolescentem signa jubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni ejus accommodasse fidem, asserens fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos: & magis reddita sanitate increpuit virginem, cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset (a). Non solum autem in Palæstina, & in vicinis Ægypti, vel Syriæ, sed etiam in longinquis provinciis fama ejus percrebuerat. Namque candidatus Constantii Imperatoris, rutilus coma, & candore corporis indicans provinciam (inter Saxones quippe & Alemanos gens ejus non tam lata quam valida, apud historicos Germania, nunc verò Francia vocatur) antiquo, hoc est, ab infantia possessus à dæmone, qui noctibus eum ululare, ingemiscere, fremere dentibus compellebat, secretò ab Imperatore evectionem petiit, causam ei simpliciter indicans: & acceptis ad consulares quoque Palæstinæ literis, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus est; qui cum à Decurionibus illius loci quæsisset, ubi habitaret Hilarion monachus, territi Gazenses, & putantes eum ab Imperatore missum, ad monasterium adduxerunt: ut & honorem commendato exhiberent, & si quid ex præteritis injuriis in Hilarionem esset offensæ, novo officio deleretur. Deambulabat tunc senex in arenis mollibus, & secum de Psalmis nescio quid submurmurabat: vidensque tantam turbam venientem, substitit, & resalutatis omnibus, manuque eis benedicens, post horam cæteros abire præcepit, illum verò cum servis suis & apparitoribus remanere; ex oculis enim ejus & vultu, cur venisset, agnovit. Statim ergo ad interrogationem suspensus homo, vix terram pedibus tangens, & immane rugiens, Syro quo interrogatus fuerat sermone re-

(a) *Nullam in nos habent dæmones potestatem, nisi peccato ut noceant mereamur. Tert. de spect. cap. 26. exemplum refert mulieris, quæ theatrum adiit, & inde cum dæmonio rediit; cumque in exorcismo oneraretur immundus spiritus, quod ausus esset fidelem aggredi; constanter & justissime quidem, inquit, feci, in meo eam inveni.*

respondit: Videres de ore barbaro, & qui Francicam tantùm & Latinam linguam noverat, Syra ad purum verba resonare: ut non ſtridor, non aſpiratio, non idioma aliquod Palæſtini deeſſet eloquii. Confeſſus eſt itaque, quo in eum intraſſet ordine. Et ut interpretes ejus intelligerent, qui Græcam tantùm, & Latinam linguam noverant, Græcè quoque eum interrogavit. Quo ſimiliter & in verba eadem reſpondente, multaſq; incantationum occaſiones & neceſſitates magicarum artiũ obtendente. Non curo, ait, quo modo intraveris, ſed ut exeas, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti impero. Cumque curatus eſſet, ſimplicitate ruſtica decem auri libras offerens, hordeaceum ab eo panem accepit, audiens, quod qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent. Parum eſt de hominibus loqui, bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertrahebantur, in quibus Bactrum camelum, enormis magnitudinis, qui jam multos obtriverat, triginta & eo amplius viri diſtentum ſolidiſſimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, ſpumabat os, volubilis lingua turgebat, & ſuper omnem terrorem, rugitus perſonabat immanis. Juſſit igitur eum dimitti ſenex, ſtatim verò & qui adduxerant, & qui cum ſene erant, uſque ad unum omnes diffugerunt. Porro ille ſolus perrexit obviam, & ſermone Syro, Non me inquit, terres diabole tanta mole corporis: & in vulpecula & in camelo unus atque idem es. Et interim porrecta ſtabat manu. Ad quem dum furens & quaſi eum devoratura belua perveniſſet, ſtatim corruit, ſubmiſſumque caput terræ coæquavit, mirantibus cunctis qui aderant, poſt tantam ferociam, tantam ſubitò manſuetudinem. Docebat autem ſenex, hominum cauſa diabolum etiam jumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non ſolum ipſos, ſed & ea, quæ, ipſorum eſſent, cuperet interire. Hujuſque rei proponebat exemplum, quod antequam beatum Job tentare permitteretur, omnem ſubſtantiam ejus interfecerit: nec movere quempiam debere, quod Domini juſſione duo millia porcorum à dęmonibus interfecta ſunt: ſiquidẽ eos, qui viderant, non potuiſſe aliter credere, exiſſe de homine tantam dæmonum multitudinem, niſi grandis porcorum numerus, & quaſi à multis actus, pariter corruiſſet. Tempus me deficiet, ſi voluero univerſa ſigna, quæ ab eo per-

perpetrata sunt, dicere: in tantam enim à Domino fuerat elevatus gloriam, ut beatus quoque Antonius, audiens conversationem ejus, scriberet ei, libenterque ejus epistolas sumeret; & si quando de Syriæ partibus ad se languentes perrexissent, diceret eis: Quare vos tam longè vexare voluistis, cum habeatis ibi filium meum Hilarionem? Exemplo itaque ejus per totam Palæstinam innumerabilia monasteria esse cœperunt, & omnes ad eum monachi certatim currere, quod ille cernens laudabat Domini gratiam: & ad profectum animæ singulos cohortabatur, dicens: præterire figuram hujus mundi, & illam esse veram vitam, quæ vitæ præsentis emeretur incommodo. Volens autem exemplum eis dare & humilitatis & officii, statis diebus ante vindemiam lustrabat cellulas monachorum: quod postquam cognitum est à fratribus, omnes ad eum confluebant: & comitati tali duce, circumibant monasteria, habentes viaticum suum: quia interdum usque ad duo millia hominum congregabantur. Sed & procedente tempore unaquæque villula vicinis monachis, ad susceptionem sanctorum gaudens, cibos offerebat. Quantum autem fuerit in eo studii, ut nullum fratrem, quamvis humilem, quamvis pauperem, præteriret, vel illud indicio est, quod vadens in desertum Cades ad unum de discipulis suis visendum, cum infinito agmine monachorum pervenit Elusam, eo fortè die, quo anniversaria solemnitas omnem oppidi populum in templum Veneris congregaverat. Colunt autem illam ob Luciferum, cujus cultui Saracenorum natio dedita est. Sed & ipsum oppidum ex magna parte semibarbarum est propter loci situm. Igitur audito, quod sanctus Hilarion præteriret, (multos enim Saracenorum arreptos à dæmone frequenter curaverat) gregatim ei cum uxoribus & liberis obviam processere, submittentes colla, & voce Syra Barach, id est benedic, inclamantes: quos ille blandè humiliterque suscipiens, obsecrabat, ut Deum magis quam lapides colerent: simulque ubertim flebat, cœlum spectans, & pollicens si Christo crederent, ad eos se crebro esse venturum. Mira Domini gratia, non prius abire passi sunt, quam futuræ Ecclesiæ lineam mitteret: & sacerdos eorum, ut erat coronatus, Christi signo denotaretur. Alio quoque anno cum exiturus esset ad visenda monasteria, & digere-

1. Cor. 6.

ret

ret in schedula, apud quos manere, quos in transitu visitare deberet: scientes monachi quemdam de fratribus parciorem, simulque cupientes vitio ejus mederi, rogabant ut apud eum maneret. Et ille: Quid inquit, vultis, & vobis injuriam & fratri vexationem facere? Quod postquam frater ille parcus audivit, erubuit: & annitentibus cunctis, vix ab invito impetravit, ut suum quoque monasterium in mansionum ordinem poneret. Post diem ergo decimum venerunt ad eum, custodibus jam in vinea, qua venirent illic dispositis: qui cum lapidibus & glebarum jactu fundæque vertigine accedentes deterrerent, sine esu uvæ manè omnes profecti sunt, ridente sene, & dissimulante scire quod evenerat. Porro suscepti ab alio monacho, cui Sabas vocabulum est (debemus quippe parci tacere, vocabulum largi dicere) quia Dominicus erat dies, invitabantur ab eo universi in vineam, ut ante horam cibi, uvarum pastu laborem viæ sublevarent. Et sanctus, Maledictus ait, qui prius refectionem corporis, quam animæ quæsierit: oremus, psallamus, reddamus Domino officium, & sic ad vineam properabitis. Completo itaque ministerio, in sublimi stans benedixit vineæ, & suas ad pascendum dimisit oves. Erant autem, qui vescebantur, non minus tribus millibus. Cumque centum lagenis æstimata fuisset integra adhuc vinea, post dies viginti trecentas fecit. Porro ille parcus frater multominus solito colligens, etiam id quod habuerat, versum in acetum serò doluit, hoc multis fratribus senex ante futurum dixerat. Detestabatur autem præcipuè monachos, qui infidelitate quadam in futurum reservarent sua: & diligentiam haberent vel somptuum, vel vestitus, aut alicujus earum rerum, quæ cum sæculo transeunt. Denique unum de fratribus, in quinto ferè à se milliario manentem, quia comperiebat hortuli sui nimis cautum timidumque custodem, & pauxillum habere nummorum, ab oculis abegerat, qui volens sibi reconciliari senem, frequenter veniebat ad fratres, & maximè ad Hesychium, quo ille vehementissimè delectabatur. Quadam igitur die Ciceris fascem virentis, sicut in herbis erat, detulit; quem cum Hesychius posuisset in mensa ad vesperum, exclamavit senex, se putorem ejus ferre non posse, simulque unde esset, rogavit. Respondente autem Hesychio, quod frater quidam pri-

primitias agelli sui fratribus detulisset. Non sentis, inquit, putorem teterrimum, & in Cicere fœtere avaritiam? mitte Bobus, mitte brutis animalibus, & vide an comedant. Quod cum ille juxta præceptum in præsepe posuisset: exterriti Boves, & plus solito mugientes, ruptis vinculis in diversa fugerunt: habebat enim senex hanc gratiam, ut ex odore corporum, vestiumque, & earum rerum quas quis tetigerit, sciret cui dæmoni vel cui vitio subjaceret. Igitur sexagesimo tertio vitæ suæ anno cernens jam grande monasterium, & multitudinem fratrum secum habitantium, turbasque eorum, qui diversis languoribus & immundis spiritibus occupatos ad se deducebant, ita ut omni genere hominum solitudo per circumitum repleretur, flebat quotidie, & incredibili desiderio conversationis antiquæ recordabatur: interrogatus à fratribus, quid haberet cur se conficeret, ait: Rursum ad sæculum redii, & recepi mercedem meam in vita mea. En homines Palæstinæ & vicinæ provinciæ existimant me alicujus esse momenti, & ego sub prætextu monasterii, ad dispensationem fratrum, vilem suppellectilem habeo. Servabatur autem à fratribus, maximè ab Hesychio, qui miro amore venerationi senis deditus erat. Cumque ita vixisset lugens biennium; Aristeneta illa, cujus supra fecimus mentionem, Præfecti tunc uxor, sed nihil de Præfecti ambitu habens, venit ad eum, volens etiam ad Antonium pergere. Cui ille flens: Vellem, ait, ipse quoque ire, si non carcere hujus monasterii clausus tenerer, & si eundi fructus esset; biduum enim hodie est, quod totus mundus tali parente orbatus est. Credidit illa & substitit: & post paucos dies, veniente nuncio, Antonii dormitionem audivit. Mirentur alii signa quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatem: ego nihil ita stupeo, quam gloriam illam & honorem calcare potuisse. Concurrebant Episcopi, Presbyteri, Clericorum & Monachorum greges, matronæ quoque Christianorum grandis tentatio: & hinc inde ex urbibus & agris vulgus ignobile, sed & potentes viri & judices, ut benedictum ab eo panem (a), vel oleum acciperent: ac ille nihil aliud nisi solitudinem me-

(a) *Pane aliisque rebus benedictis à SS. Viris sanatas varias infirmitates apud Surium legimus passim.*

meditabatur, in tantùm ut quadam die proficisci statuerit, & adducto asello (nimis quippe exesus jejuniis vix ingredi poterat) iter arripere conaretur: quod cum percrebuisset: & quasi vastitas & justitium Palæstinæ indiceretur, plus quam decem millia hominum diversę ætatis & sexus ad retinendum eum congregata sunt. Immobilis ille ad preces, & baculo arenas discutiens, loquebatur. Fallacem Dominum meum non faciam : non possum videre subversas Ecclesias, calcata Christi altaria, filiorum meorum sanguinem. Universi autem, qui aderant, intelligebant revelatum ei quiddam esse secreti, quod nollet confiteri, & nihilominus custodiebant eum ne proficisceretur. Decrevit ergo, publica omnes voce contestans, non cibi se, non potus quicquam sumere, nisi dimitteretur, & post septem dies inediæ, tandem relaxatus, ac, Vale dicens plurimis, cum infinito agmine prosequentium venit Betilium, ubi persuasis turbis ut reverterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberent viaticum, & possent jejunantes ingredi, id est, post Solis occasum cibum sumere : quinto igitur die venit Pelusium, visitatisque fratribus, qui in vicina Eremo erant, & in loco qui dicitur Lychnos morabantur, perrexit post triduum ad castrum Theubatum, ut videret Dracontium Episcopum & Confessorem, qui ibi exulabat: quo incredibiliter consolato tanti viri præsentia, post aliud triduum, multo Babylonem labore pervenit, ut videret Philonem Episcopum & ipsum Confessorem. Constantius enim Rex, Arrianorum favens hæresi, utrumque in eo loco deportaverat. Inde egrediens post triduum venit ad oppidum Aphroditon, ubi convento diacono Baisane, qui locatis Camelis & Dromedis, ob aquæ in Eremo penuriam, consueverat euntes ad Antonium ducere, confessus est fratribus, instare diem dormitionis beati Antonii, & pervigilem noctem in ipso, quo defunctus fuerat loco, à se ei debere celebrari. Tribus igitur diebus per vastam & horribilem solitudinem tandem ad montem altissimum pervenerunt, repertis ibi duobus monachis, Isaac, & Pelusiano, quorum Isaac interpres Antonii fuerat. Et quia se præbet occasio, & ad id loci venimus, dignum videtur brevi sermone habitaculum tanti viri describere. Saxeus & sublimis mons per mille circiter passus ad radices suas

aquas

aquas exprimit, quarum alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapsæ, paulatim rivum efficiunt: super quem ex utraque ripa palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt. Videres senem huc atque illuc cum discipulis beati Antonii discurrere. Hic ajebant, psallere, hic orare, hic operari, hic fessus residere solitus erat: has vites, has arbusculas ipse plantavit, illam areolam manibus suis ipse composuit, hanc piscinam ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus est, istum sarculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Jacebat in stratu ejus, & quasi calens adhuc cubile deosculabatur. Erat autem cellula non plus mensuræ per quadrum tenens, quam homo dormiens extendi poterat. Præterea in sublimi montis vertice, quasi per cochleam ascendentibus, arduæ valde duæ ejusdem mensuræ cellulæ visebantur, in quibus venientium frequentiam, & discipulorum suorum contubernium fugiens moratus est; verùm hæ in vivo excisæ saxo, ostia tantùm addita habebant. Postquam autem ad hortulum venerant; Videtis, inquit Isaac, hoc pomarium arbusculis consitum & oleribus virens: Ante hoc ferme triennium, cum Onagrorum (a) grex vastaret, unum è ductoribus eorum stare jussit, baculoque tundens latera, Quare, inquit, comeditis, quod non seminastis? Et exinde acceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, numquam eos nec arbusculam nec olera contigisse. Præterea rogabat senex, ut sibi locum tumuli ejus ostenderent, qui cum seorsum eum abduxissent, utrum monstraverint nec ne ignoratur. Caussam occultandi juxta præceptum Antonii fuisse referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditissimus erat, sublato ad villam suam sancti corpore, martyrium (b) fabricaretur. Igitur eversus ad Aphroditon, duobus secum tantumdem retentis fratribus, in vicina Eremo moratus est, tanta abstinentia & silentio, ut tunc primùm se cœpisse Christo servire diceret. Porrò jam triennium erat, quod clausum cœlum illas terras arefecerat: ut vulgo dicerent. Antonii mortem etiã Elementa lugere. Non latuit fama Hilarionis accolas quoque illius loci: & certatim virilis ac muliebris sexus ora luridi, & attenuati fame, pluvias à ser-

(a) *Asinos silvestres Græci Onagros appellant.*

(b) *Sic vocat templum, quod in honorẽ Sanctorũ erigebatur*

à ſervo Chriſti, id eſt à B. Antonii ſucceſſore, deprecabantur, quos ille cernens mire doluit, elevatiſque in cœlum oculis, & utraſque in ſublime erigens palmas, ſtatim impetravit quod rogaverant. Ecce autem ſitiens arenoſaque Regio poſtquam pluviis irrorata eſt, tantam ſerpentum & venenatorum animalium ex improviſo ebullivit multitudinem, ut percuſſi innumerabiles, niſi ad Hilarionem concurriſſent, ſtatim interirent. Benedicto itaque oleo (a) univerſi agricolæ atque paſtores tangentes vulnera, certam ſalutem reſumebant. Videns etiam ibi ſe miris honoribus affici, perrexit Alexandriam, inde ad ulteriorem Oaſam Eremum tranſiturus. Et quia numquam, ex quo cœperat eſſe monachus, in urbibus manſerat, divertit ad quoſdam fratres ſibi notos in Brutio, haud procul ab Alexandria, qui cum miro gaudio ſuſcepiſſent ſenem, & jam vicina nox eſſet, repente audiunt diſcipulos ejus aſinum ſternere, illumque parare proficiſci. Itaque advoluti pedibus rogabant ne hoc faceret, & ante limen proſtrati, citius ſe mori quam tanto carere hoſpite teſtabantur. Quibus ille reſpondit: Idcirco abire feſtino, ne vobis moleſtiam generem. Certè ex poſterioribus cognoſcetis, non ſine cauſa me ſubito ambulaſſe. Igitur altera die Gazenſes cum lictoribus profecti (nam pridie eum veniſſe cognoverant) intrantes monaſterium, cum illum minime inveniſſent, invicem loquebantur: Nonne vera ſunt, quæ de eo audivimus? magnus eſt, & futura cognoſcit. Urbs autem Gaza, poſtquam profecto de Palæſtina Hilarione Julianus in Imperium ſucceſſerat, deſtructo monaſterio ejus, precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis & Heſychii mortem impetraverat: amboque ut quærerentur toto orbe ſcriptum erat. Egreſſus ergo de Brutio, per inviam ſolitudinem intravit Oaſam, ibique anno plus minus exacto, quia illuc quoque ſua fama pervenerat, quaſi jam in Oriente latere non poſſet, ubi multi illum & opinione & vultu noverant, ad ſolas navigare inſulas cogitabat:

(a) *Uſus apud ſanctos qui dono curationum præditi erant, invaluit, ut ne ſibi ſanitatum ſolatia tribuerentur, ſed divinæ virtuti, infirmos oleo benedicto inungerent. Sic feciſſe complures SS. teſtatur Pallad. Ejuſmodi oleo Proculum Chriſtianum curaſſe Severum Imp. ſcribit Tert. ad Scap. Diverſum hoc tamen erat ab eo quod Pontificali benedictione ſacratur.*

bat: ut quem terra vulgaverat, saltem maria celarent. Eodem ferme tempore Hadrianus discipulus ejus de Palæstina supervenit, dicens Julianum occisum, Christianum Imperatorem regnare cœpisse: reverti eum debere ad monasterii sui reliquias. Quod ille audiens, detestatus est, & conducto Camelo, per vastam solitudinem pervenit ad maritimam urbem Libyæ Paretonium: ubi Hadrianus infelix volens Palæstinam reverti, & pristinam sub nomine magistri quærens gloriam, multas ei fecit injurias. Ad extremum convasatis (a) quæ à fratribus ei missa detulerat nesciente illo profectus est. Super hoc, quia alter locus referendi non est, hoc tantum dixerim in terrorem eorum, qui magistros despiciunt, quod post aliquantulum temporis computruerit morbo regio. Habens igitur senex Gazanū secum, ascendit classem, quæ Siciliam navigabat, cumque venundato Evangeliorum codice, quem manu sua adolescens scripserat, dare naulum disponeret: in medio ferme Adriæ, naucleri filius arreptus à dæmone, clamare cœpit, & dicere: Hilarion serve Dei, cur nobis per te & in Pelago tutos esse non licet? Da mihi spatium, donec ad terram veniam, ne hic ejectus, præcipiter in abyssum: Cui ille: Si Deus meus, ait, tibi concedit ut maneas, mane: si autem ille te eiicit, quid mihi invidiam facis, homini peccatori atque mendico? Hoc autem dicebat, ne nautę & negotiatores qui in navi erant se cum ad terram pervenissent, proderent: nec multo post purgatus est puer, patre fidem dante, & cœteris qui aderant, nulli se super ejus nomine locuturos. Ingressus autem Pachynum promontorium Siciliæ, obtulit nauclero Evangelium pro subvectione sua & Gazani, qui nolens accipere, maxime cum videret illos, excepto illo codice, & iis quibus vestiti erant, amplius nihil habere, ad extremum jurat se non accepturum. Sed & senex accensus fiducia pauperis conscientiæ, in eo magis lætabatur, & quod nihil haberet sæculi, & ab accolis illius loci mendicus putaretur. Porro recogitans ne negotiatores de Oriente venientes, se notum facerent, ad mediterranea fugit loca, idest vicesimo à mari milliario, ibique in quodam deserto agello, lignorum quotidie fascem alligans, imponebat dorso discipuli:

(a) *Idest in sarcinam collectis, ut asportarentur; vasorum enim nomine supellectilem omnem intelligunt. Ter.*

puli: quo in proxima villa venundato, & sibi alimoniam, & iis, qui forte ad eos veniebant, pauxillulum panis emebant. Sed verè, juxta quod scriptum est, non potest civitas latere super montem posita. Scutarius quidam cum in Basilica B. Petri Romę torqueretur, clamavit in eo immundus spiritus: Ante paucos dies Siciliam ingressus est Hilarion, servus Christi, & nemo eum novit, & putat se esse secretum: ego vadam, & prodam illum. Statimque cum servulis suis, ascensa in portu nave, appulsus est Pachynum: & deducente se dæmone, ubi ante tugurium senis se prostavit, illico curatus est. Hoc initium signorum ejus in Sicilia innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, sed & religiosorum hominum, adduxit multitudinem, intantum, ut de primoribus quidam, tumens morbo intercutis, eodem die quo ad eum venerat, curatus sit: qui postea offerens ei infinita munera, audivit dictum Salvatoris ad discipulos: Gratis accepistis, gratis date. Dum hæc ita geruntur in Sicilia, Hesychius discipulus ejus toto senem orbe quęrebat, lustrans litora, deserta penetrans, & hanc tantum habens fiduciam, quia ubicumque esset, diu latere non posset. Transacto igitur jam triennio, audivit Methonæ à quodam Judæo, vilia populis scruta vendente, Prophetam Christianorum apparuisse in Sicilia, tanta miracula & signa facientem, ut de veteribus sanctis putaretur: interrogatus itaque habitum ejus, incessum, & linguam, maximeque ætatem, nihil dicere potuit, ille enim qui referebat, famam ad se venisse tantum hominis testabatur. Ingressus igitur Adriam, prospero cursu venit Pachynum, & in quadam curvi litoris villula, famam senis sciscitatus, consona voce omnium cognovit ubi esset, quid ageret, nihil in eo ita cunctis admirantibus, quam quod post tanta signa atque miracula ne fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepisset. Et ne longum faciam, sanctus vir Hesychius ad magistri genua provolutus, plantasque ejus lacrymis rigans, tandem ab eo sublevatus, post bidui triduique sermonem audit à Gazano, non posse senem jam illis habitare regionibus, sed velle ad barbaras quasdam pergere nationes, ubi & nomen & sermo suus incognitus foret. Duxit itaque illum ad Epidaurum, Dalmatiæ oppidum: ubi paucis diebus in vicino agello mansitans, non potuit abscondi: siquidem Draco

Mat. 5.

Mat. 10.

miræ magnitudinis, quos gentili sermone Boas vocant, ab eo quod tam grandes sint, ut Boves glutire soleant, omnem late vastabat provinciam, & non solum armenta & pecudes sed agricolas quoque & pastores, tractos ad se vi spiritus, absorbebat, cui cum pyram jussisset præparari, & oratione ad Christum missa evocato præcepisse struem lignorum scandere, ignem supposuit: tum itaque, cuncta spectante plebe, immanem bestiam concremavit, unde æstuans, quid faceret, quo se verteret, aliam parabat fugam, & solitarias terras mente perlustrans, mœrebat, quod tacente de se lingua miracula loquerentur. Ea tempestate, terræ motu totius orbis, qui post Juliani mortem accidit, maria ęgressa sunt terminos suos: & quasi rursum Deus diluvium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naves, ad prærupta delatę montium, pependerunt. Quod cum viderent Epidauritani, frementes scilicet fluctus, & undarum moles, & montes gurgitum litoribus inferri, verentes quod jam evenisse cernebant, ne oppidum funditus subverteretur, ingressi sunt ad senem & quasi ad prælium proficiscentes, posuerunt eum in litore. Qui cum tria crucis signa pinxisset in sabulo, manusque contra tenderet: incredibile dictu est, in quantam altitudinem intumescens mare ante eum steterit: ac diu fremens & quasi ad obicem indignans, paulatim in semetipsum relapsum sit. Hoc Epidaurus & omnis illa regio usque hodie prædicat, matresque docent liberos suos ad memoriam in posteros transmittendam. Verè illud, quod ad Apostolos dictum est: Si credideritis, dicetis huic monti, transi in mare, & fiet: Et jam juxta litteram impleri potest, si tamen quis habuerit Apostolorum fidem, & talem, qualem illis habendam Dominus imperavit: quid enim interest, utrum mons descendat in mare, an immensi undarum montes repente obriguerint, & ante senis tantum pedes saxei ex alia parte molliter fluxerint? Mirabatur omnis civitas, & magnitudo signi Salonis quoque percrebuerat: quod intelligens senex, in brevi lembo clam nocte fugit, & inventa post biduum oneraria navi, perrexit Cyprum. Cumque inter Maleam & Cytheram piratæ, derelicta classe in litore, quæ non antemna, sed conto regitur, duobus haud parvis myoparonibus occurrissent, & denuo hinc inde fluctus occurrerent, remiges omnes qui in navi erant,

Mat. 17.

trepidare flere discurrere præparare contos, & quasi non sufficeret unus nuncius, certatim seni piratas adesse dicebant. Quos ille procul intuens subrisit, & conversus ad discipulos dixit: Modicæ, inquit, fidei quare trepidatis?
Exd. 15. Numquid plures sunt hi, quam Pharaonis exercitus? tamen omnes Deo volente submersi sunt. Loquebatur hic, & nihilominus spumantibus rostris hostiles turmæ imminebant jactu tantum lapidis medio. Stetit ergo in prora navis, & porrecta contra venientes manu, Hucusque, ait, venisse sufficiat. O mira rerum fides! statim resiluere naviculæ, & impellentibus contra remis, ad puppim impetus redit. Mirabantur piratæ, post tergum se redire nolentes: totoque corporis nixu, ut ad navigium pervenirent laborantes, velocius multo quam venerant, ad litus ferebantur. Prætermitto cœtera, ne videar in narratione signorum volumen extendere: hoc solum dicam quod inter cycladas navigans, hinc inde clamantium de urbibus, & vicis, & ad litora concurrentium, immundorum spirituum voces audiebantur. Ingressus ergo Paphum urbem Cypri nobilem carminibus poetarum, quæ frequenter terræmotu lapsa, nunc ruinarum tantum vestigiis quid olim fuerit ostendit. In secundo ab urbe milliario habitabat ignobilis, gaudensque quod paucis diebus quiete viveret: verum non ad plenum viginti transiere dies, cum per omnem illam insulam, quicunque immundos habebant spiritus, clamare cœperunt, venisse Hilarionem servum Christi, & ad eum se debere properare. Hoc Salamina, hoc Curium, hoc Lapetha, & urbes reliquæ conclamabant, plerisque asserentibus, scire se quidem Hilarionem, & vere illum esse famulum Dei, sed ubi esset, ignorare. Intra triginta igitur nec multo amplius dies, ducenti ferme, ita viri quam mulieres, ad eum congregati sunt; quos cum vidisset, dolens quod se non paterentur quiescere, & quodammodo in ultionem sui sæviens, tanta eos orationum instantia flagellavit, ut quidam statim, alii post biduum triduumve, omnes vero intra unam hebdomadam curarentur. Manens itaque ibi biennio, & semper de fuga cogitans, Hesychium ad se veris tempore reversurum, Palæstinam ad salutationem fratruum, & monasterii sui cineres visendos misit. Qui cum revertisset, cupienti rursum ad Ægyptum navigare, hoc est, ad ea loca, quæ vocan-

cantur Bucolia, eo quod nullus ibi Christianorum esset, sed barbara tantum & ferox natio, suasit ut in ipsa magis insula ad secretiorem locum conscenderet: quem cum diu lustrans omnia reperisset, perduxit eum duodecim millibus à mari procul inter secretos asperosque montes, & quo vix reptando manibus genubusque posset ascendi. Qui introgressus contemplatus quidem est terribilem valde & remotum locum, arboribusque hinc inde circumdatum, habentem etiam aquas de supericilio collis irriguas, & hortulum peramœnum, & pomaria plurima, quorum fructus numquam in cibo sumpsit, sed antiquissimi juxta templi ruinam; ex quo, ut ipse referebat, & ejus discipuli testantur, tam innumerabilium per noctes & dies dæmonum voces resonabant, ut exercitum crederes. Quo ille valde delectatus, quo scilicet antagonistas haberet in proximo, habitavit ibi per annos quinque: & sæpe invisente se Hesychio, in hoc extremo jam vitæ suæ tempore refocillatus est: quod propter asperitatem difficultatemque loci, & umbrarum, ut ferebatur vulgo, multitudinem, aut nullus, aut rarus ad se vel posset vel auderet ascendere. Quodam autem die egressus hortulum, vidit hominem toto corpore paralyticum jacentem ante fores, interrogavitque Hesychium, quisnam esset, vel quo modo fuisset adductus. Qui respondens ait: procuratorem se fuisse villulæ, ad cujus confinia hortulus quoque, in quo ipsi erant, pertineret. Et ille collacrymans, tendensque ad jacentem manum: Tibi, inquit, dico in nomine Domini nostri Jesu Christi surge & ambula. Mira velocitas: adhuc verba in ore loquentis voluebantur, & jam membra solidata ad standum hominem surrigebant: quod postquam auditum est, etiam difficultatem loci & iter invium plurimorum vicit necessitas, nihil æquè per circumitum cunctis villis observantibus, quam ne quo modo elaberetur: disseminaverat enim hoc de eo rumor, diu eum in eodem loco manere non posse, quòd ille non levitate quadam aut puerili sensu victus faciebat, sed honorem fugiens & importunitatem: semper enim silentium & vitam ignobilem desiderabat. Igitur octogesimo ætatis suæ anno, cum absens esset Hesychius, quasi testamenti vice brevem manu propria scripsit epistolam, omnes divitias suas ei derelinquens, Evangelium scilicet, & tunicam sacceam, cucullam, & palliolum: nam mini-

VITA MALCHI CAPTIVI MONACHI.

ARGUMENTUM.

Malchi, ex Maronia Syriæ vico orti vitam & captivitatem describit: ut post solitarium & celebrem monachum, alium oppressum & exagitatnm ante oculos lectoribus ponat.

QUi nauavali prælio dimicaturi sunt, ante in portu & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus & uncos præparant, dispositumque per tabulata militem, pendente gradu, & labente vestigio, stare firmiter consuescunt: ut quod in simulachro pugnæ didicerint, in vero certamine non perhorrescant: ita & ego qui diu tacui, (silere quippe me fecit, cui meus sermo supplicium est) prius exerceri cupio in parvo opere, & veluti quamdam rubiginem linguæ abstergere, ut venire possim ad latiorem historiam: scribere enim disposui (si tamen vitam Dominus dederit, & si vituperatores mei saltem fugientem me & inclusum persequi desierint) ab Adventu Salvatoris, usque ad nostram ætatem, idest ab Apostolis, usque ad nostri temporis fœcem, quo modo & per quos, Christi Ecclesia nata sit & adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit: & postquam ad Christianos principes venit, potentia quidem & divitiis major, sed virtutibus minor facta sit. Verum hæc alias: nunc, quod imminet, explicemus. Maronia, triginta ferme millibus ab Antiochia, urbe Syrię, haud grandis ad Orientem distat viculus: hic post multos vel dominos vel patronos, dum ego adolescentulus morarer in Syria, ad Papæ Evagrii necessarii mei possessionem devolutus est: quem idcirco nunc nominavi, ut ostenderem, unde nossem, quod scripturus sum. Erat igitur illic quidam senex, nomine Malchus, quem nos Latinè Regem possumus dicere, Syrus natione, & lingua, & revera αὐτόχθων (a): anus quoq; in ejus contubernio, valde decrepita, & jam morti proxima videbatur: tam studiosè ambo religiosi, & sic Ecclesiæ limen terentes, ut Zachariam & Elisabeth de Evangelio crederes, nisi quod Joannes in medio non erat. *Luc. 1.* De his cum curiosè ab accolis quærerem, quænam esset eorum copula, matrimonii, sanguinis,

(a) *Quasi indigena aliunde genus linguamque non ducens.*

guinis, an ſpiritus; omnes voce conſona, ſanctos, & Deo placitos, & mira neſcio quæ reſpondebant; qua cupiditate illectus, adoitus ſum hominem, & curioſius ſciſcitatus rerum fidem, hæc ab eo accepi: Ego, inquit, mi nate, Maroniaci agelli colonus, ſed ſolus parentibus fui, qui cum me, quaſi ſtirpem generis ſui & hæredem familiæ ſuæ, ad nuptias cogerent, monachum potius me velle eſſe reſpondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditiis perſecuti ſint, ut pudicitiam proderem, hæc res ſola indicio eſt, quod domum & parentes fugi: & quia ad Orientem ire non poteram propter vicinam Perſidem, & Romanorum militum cuſtodiam, ad Occidentem verti pedes, pauxillulum neſcio quid portans viatici, quod me ab inopia tantum defenſaret. Quid multa? perveni tandem ad Eremum Chalcidos, quæ inter Immam & Eſſam magis ad Auſtrum ſita eſt: ibi repertis monachis, eorum me magiſterio tradidi, manuum labore victum quæritans, laſciviamque carnis refrenans jejuniis. Poſt multos annos incidit mihi deſiderium, ut ad patriam pergerem: & dum adhuc viveret mater, (jam enim patrem mortuum audieram) ſolarer viduitatem ejus: & exinde venundata poſſeſſiuncula, partem erogarem pauperibus, partem monaſterio conſtituerem: quid erubeſco confiteri infidelitatem meam? partem in ſumptuum meorum ſolatia reſervarem. Clamare cœpit Abbas meus, diaboli eſſe tentationem: & ſub honeſtæ rei occaſione, latere antiqui hoſtis inſidias: hoc eſſe, reverti canem ad vomitum ſuum: ſic multos monachorum eſſe deceptos, nuſquam diabolum aperta fronte ſe prodere. Proponebat mihi exempla de ſcripturis plurima: inter quæ illud, quod initio Adam quoque & Evam ſpe divinitatis ſupplantaverit. Et cum perſuadere non poſſet, provolutus genibus obſecrabat, ne ſe deſererem, nec me perderem: nec aratrum tenens, poſt tergum reſpicerem. Væ miſero mihi: vici monitorem peſſima victoria, putans illum non meam ſalutem, ſed ſuum ſolatium quærere. Proſecutus ergo me de monaſterio, quaſi funus efferret, & ad extremum vale dicens: Video, ait, te fili, Satanæ cauterio notatum: non quæro cauſas, excuſationes non recipio. Ovis quæ de ovilibus egreditur, lupi ſtatim morſibus patet. De Beria ad Eſſam pergentibus, vicina eſt publico itineri ſolitudo, per quam

Gen. 3.

Sa-

Saraceni incertis sedibus huc atque illuc semper vagantur: quæ suspicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, ut imminens periculum auxilio mutuo declinetur. Erant in comitatu meo viri, fœminæ, senes, juvenes, parvuli, numero circiter septuaginta. Et ecce subitò equorum Camelorumque sessores Ismaelitæ irruunt, crinitis vittatisque capitibus ac seminudo corpore, pallia & latas caligas trahentes: pendebant ex humero pharetræ, laxos arcus vibrantes, hastilia longa portabant, non enim ad pugnandum, sed ad prædam venerant. Rapimur, dispergimur, in diversa trahimur. Ego enim longo postliminio hæreditarius possessor, & sero mei consilii pœnitens, cum altera muliercula in unius heri servitutem sortitus venio. Ducimur, immo portamur sublimes in Camelis, & per vastam Eremum semper ruinam timentes, pendemus potius, quam sedemus. Carnes semicrudę cibus, & lac Camelorum potus erat. Tandem, grandi amne transmisso pervenimus ad interiorem solitudinem, ubi Dominam liberosque ex more gentis adorare jussi, cervices flectimus. Hic quasi clausus carcere, mutato habitu, id est, nudus ambulare disco: nam aeris quoque intemperies nihil aliud, præter pudenda, velari patiebatur. Traduntur mihi pascendæ oves, & in malorum comparatione hoc fruor solatio, quod dominos meos & conservos rarius video. Videbar mihi aliquid habere sancti Jacob. Recordabar Moysi, qui & ipsi in Eremo quondam fuere pastores. Vescebar recenti caseo & lacte. Orabam jugiter, canebam Psalmos, quos in monasterio didiceram. Delectabat me captivitas mea: Agebam Dei judicio gratias, quod monachum, quem in patria fueram perditurus, in Eremo inveneram. O nihil unquam tutum apud diabolum: ò multiplices, & ineffabiles ejus insidiæ: sic quoque latentem me invenit invidia. Dominus videns gregem suum crescere, nihilque in me deprehendens fraudolentiæ, (sciebam enim Apostolum præcepisse: Dominis sic quasi Deo fideliter serviendum) & volens me remunerare, quo fidum sibi magis faceret, tradidit mihi illam conservam meam, aliquando captivam. Et cum ego refutarem, diceremque me Christianum, nec licere mihi uxorem viventis mariti accipere, (siquidem captus nobiscum vir ejus ab alio domino fuerat abductus) rursus ferus

Gen. 29.
Exod. 3.
Ephes. 6.

rus ille & implicabilis, in furorem versus, evaginato me cœpit petere gladio:& nisi confestim brachia tendens mulieré prǫoccupassem,illico fudisset sanguiné.Jam igitur venerat tenebrosior solito & mihi nimium matura nox. Duco in speluncam semirutam novam conjugem: & pronubante nobis mœstitia, uterque detestamur alterum, nec fatemur. Tunc verè sensi captivitatem meam; prostratusque humi, monachum cœpi plangere, quem perdebam, dicens: Huccine miser servatus sum? ad hoc me mea scelera perduxerunt: ut incanescente jam capite, virgo maritus fierem? Quid prodest parentes, patriam, rem familiarem contempsisse pro Domino, si hoc facio, quod ne facerem, illa contempsi? nisi quod fortè propterea hæc sustineo, quia patriam desideravi. Quid agimus anima? perimus an vincimus? expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur? verte in te gladium: tua magis mors timenda est, quam corporis. Habet & servata pudicitia suum martyrium: jaceat insepultus Christi testis in Eremo: ipse mihi ero persecutor & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium, & acumine contra me verso, Vale, inquam, infœlix mulier: habeto me martyrem potius, quam maritum. Tunc illa pedibus meis provoluta, Precor te, inquit, per Jesum Christum & per hujus horæ necessitatem adjuro, ne effundas sanguinem tuum in crimen meum: vel si mori placet, in me primùm verte mucronem: sic nobis potius conjungamur. Etiamsi vir meus ad me redierit, servarem castitatem, quam me captivitas docuit, vel interirem potius, quam perderem. Cur moreris, ne mihi jungaris? ego morerer, si mihi jungi velles: habeto me conjugem pudicitiæ, & magis animæ copulam amato, quam corporis. Sperent domini maritum, Christus noverit fratrem, facile suadebimus nuptias, cum nos viderint sic amare. Fateor, inquit, obstupui: & admiratus virtutem fœminæ, conjugem plus amavi. Numquam tamen illius nudum corpus intuitus sum: numquam ejus carnem attigi, timens in pace perdere, quod in prælio servaveram. Transeunt in tali matrimonio dies plurimi: amabiliores nos dominis fecerant nuptiæ, nulla fugæ suspicio: interdum & mense toto aberam fidus gregis pastor per solitudinem. Post grande intervallum, dum solus in Eremo sedeo, & præter Cœlum

Ter-

Terramque nihil video, cœpi mecum tacitus voluere, & inter multa contubernii quoque monachorum recordari, maximeque vultum patris mei, qui me erudierat, tenuerat, perdideratque: ſicque cogitans, aſpicio formicarum gregem anguſto calle fervere, ferre onera majora, quam corpora: aliæ herbarum quædam ſemina forcipe oris trahebant, aliæ egerebant humum de foveis, & aquarum meatus aggeribus excludebant: illæ venturæ hiemis memores, ne madefacta humus in herbam horrea verteret, illata ſemina præcidebant: hæ luctu celebri corpora defuncta deportabant. Quodque magis mirum eſt, in tanto agmine egrediens non obſtabat intranti, quin potius, ſi quam vidiſſent ſub faſce & onere concidiſſe, ſuppoſitis humeris adjuvabant. Quid multa? pulchrum mihi ſpectaculum dies illa tribuit, unde recordatus Salomonis, ad formicarum ſolertiam nos mittentis, & pigras mentes tali exemplo ſuſcitantis, cœpi tædere captivitatis, & monaſterii cellulas quærere, ac formicarum illarum ſimilitudinem deſiderare, ubi laboratur in medium: cumque nihil cujuſquam proprium ſit, omnium omnia ſunt. Regreſſo ad cubile occurrit mulier; triſtitiam animi diſſimulare non potui: rogat, cur ita exanimatus ſim, audit cauſas, hortatur fugam. Peto ſilentii fidem: non aſpernatur, & jugi ſuſurro inter ſpem & metum medii fluctuamus. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis quibus occiſis, utres facio, eorumque carnes viatico præparo, & primo veſperi, putantibus nos dominis ſecreto cubitare, invadimus iter, utres & partes carnium portantes. Cumque perveniſſemus ad fluvium, (nam decem millibus aberat) inflatis conſcenſiſque utribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus, ſubremigantes, ut deorſum nos flumine deferente, & multo longius, quam conſcenderamus, in alteram nos exponente ripam, veſtigium ſequentes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes, & ex parte lapſæ, vix tridui cibum pollicebantur. Bibimus uſque ad ſatietatem, futuræ nos ſiti præparantes. Currimus, poſt tergum ſemper aſpicimus, & magis noctibus provehimur quam diebus, vel propter inſidias latè vagantium Saracenorum, vel propter ardorem Solis nimium. Paveſco miſer, etiam referens, etſi tota mente ſecurus, toto tamen corpore perhorreſco. Poſt diem verò tertium, dubio

Prov. 6.

pro-

prospectu procul aspicimus duos Camelis insidentes venire concitos, statimque mens mali præsaga, putare cœpit dominum meditari mortem, solem cernere nigrescentem: dumq; timemus, & vestigiis nos proditos per arenas intelligimus, offertur ad dexteram specus, longe sub terram penetrans: igitur timentes venenata animalia, (nam solent viperæ, & reguli, & scorpiones, cæteraque hujuscemodi fervorem Solis declinantia, umbram petere) intravimus quidem speluncam, sed statim in ipso introitu sinistræ nos foveæ credimus, nequaquam ultra progredientes, ne, dum mortem fugimus, incurramus in mortem; illudque nobiscum reputantes, si juvat Dominus miseros, habemus salutem: si despicit peccatores, habemus sepulcrum. Quid putas fuisse nobis animi? quid terroris, cum ante specum haud procul starent Dominus & conservus, & vestigio indice jam ad latebras pervenissent? O multo gravior expectata, quam illata mors. Rursus cum timore & labore lingua balbutit: & quasi clamante Domino, mutire non audeo. Mittit servum, ut nos de specu trahat: ipse Camelos tenet: & evaginato gladio, nostrum expectat adventum. Interea, tribus ferè vel quatuor cubitis introgresso famulo, nobis ex occulto tergum ejus videntibus, (nam oculorum istiusmodi natura est, ut post solem umbram intrantibus cæca sint omnia) vox per antrum sonat: Exite furciferi, exite morituri: quid statis? quid moramini? exite. Dominus vocat, patienter expectat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras aspicimus leænam invasisse hominem, & gutture suffocatum cruentum intro trahere: Jesu bone, quid tunc terroris nobis, quid gaudii fuit? spectabamus, domino nesciente, hostem nostrum perire, qui cum videret illum moras facere, suspicatus est duos uni resistere, sed iram differre non valens, sicut tenebat gladium ad speluncam venit, & furore rabido servi increpans vecordiam, prius à fera est tentus, quam ad nostras latebras perveniret. Qui sunt, qui hoc crederent, ut ante os nostrum bestia pro nobis dimicaret? Sublato autem illo metu, similis ante oculos nostros versabatur interitus: nisi quod tutius erat, rabiem Leonis, quam iram hominis sustinere. Pavemus intrinsecus: & ne movere quidem nos ausi, præstolabamur eventum rei, inter tanta pericula, pudicitiæ tantum con-

scien-

ſcientia pro muro ſepti. Leæna inſidias cavens, & viſam eſſe ſe ſentiens, apprehenſos mordicus catulos effert, nobiſque cedit hoſpitium: neque tamen ſatis creduli, ſtatim erumpimus, ſed expectantes diu, & egredi cogitantes, illius nobis ſemper figurabamus occurſum. Sublato ergo horrore, & alia tranſacta die, egredimur ad veſperam, vidimuſque Camelos, quos ob nimiam velocitatem Dromedarios vocant, præteritos cibos in ore voluere, & in alvum miſſos iterum retrahere: quibus aſcenſis, & nova ſitarcia, id eſt annona, refocillati, decima tandem die ad Romana per deſertum caſtra venimus, oblatique Tribuno, rem ordine pandimus: inde tranſmiſſi ad Sabinum, Meſopotamiæ ducem, Camelorum pretium accepimus: & quia jam Abbas ille meus dormierat in Domino, ad hæc delatus loca me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam ut uxorem, non tamen ei me credens ut ſorori. Hæc mihi ſenex Malchus adoleſcentulo retulit: hæc ego vobis narravi ſenex, & caſtis hiſtoriam caſtitatis expono: virgines caſtitatem cuſtodire exhortor. Vos narrate poſteris; ut ſciant, inter gladios, & inter deſerta, & beſtias, pudicitiam numquam eſſe captivam; & hominem Chriſto deditum poſſe mori, non poſſe ſuperari.

HIERONYMUS AD HELIODORUM EPITAPHIUM NEPOTIANI.

ARGUMENTUM.

Nepotianus presbyter diem ſuum adhuc juvenis extremum obierat. Hieronymus ſuper ejus morte conſolatur Heliodorũ avunculum Epiſcopum: oſtendens mortem non eſſe timendam, veluti quæ à Chriſto occiſa ſit: multoſque infidelium veterum qui fortiter eam in ſuis tolerarunt primum recenſens, ad laudes mortui deinde deſcendit. Poſtremo humanam miſeriam, Imperatorum, aliorumque procerum exemplo, ante oculos illi doctè, ac ingenioſè ponit.

GRandes materias ingenia parva non ſuſtinent, & in ipſo conatu ultra vires auſa, ſuccumbunt: quantoque majus fuerit, quod dicendum eſt, tanto magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis non poteſt explicare.

re. Nepotianus meus, tuus, noster, immò Christi, & quia Christi, idcirco plus noster, reliquit senes, & desiderii sui jaculo vulneratos, & intolerabili dolore confectos. Quem hæredem putavimus, funus tenemus. Cui jam meum sudabit ingenium? cui literulæ placere gestient, ubi est ille ἐργοδιώκτης (a) noster, & cygneo canore vox dulcior? Stupet animus, manus tremit, caligant oculi, lingua balbutit. Quidquid dixero, quia ille non audit, mutum videtur. Stylus ipse quasi sentiens, & cera subtristior, vel rubigine vel situ obducitur. Quotiescumque nitor in verba prorumpere, & super tumulum ejus epitaphii (b) hujus flores spargere, toties lacrymis implentur oculi, renovato dolore, totus in funere sum. Moris quondam fuit, ut super cadavera parentum defunctorum in concione pro rostris (c) laudes liberi dicerent, & instar lugubrium carminum ad fletus & gemitus audientium pectora concitarent. En rerum in nobis ordo mutatus est, & in calamitatem nostram perdidit sua jura natura. Quod exhibere senibus juvenis debuit, hoc juveni exhibemus senes. Quid igitur faciam? Jungam tecum lacrymas? Sed Apostolus prohibet, Christianorum
1. Thes. 4 mortuos dormientes vocans. Et Dominus in Evangelio:
Mat. 9. Non est inquit mortua puella, sed dormit. Lazarus quoque, quia dormierat, suscitatus est. Læter & gaudeam,
Ioan. 11. quia raptus est, ne malitia mentem ejus mutaret, quia
Sap. 11. placuerat Deo anima illius: Sed invito & repugnanti per genas lacrymæ fluunt, & inter præcepta virtutum, resurrectionisque spem, credulam mentem desiderii frangit affectus. O mors, quę fratres dividis, & amore sociatos crudelis ac dura dissocias. Adduxit vrentem ventum Dominus de deserto ascendentem, qui siccavit venas tuas,
Osee 13. & desolavit fontem tuum. Devorasti quidem Jonam, sed & in utero tuo vivus fuit. Portasti quasi mortuum, ut tempestas mundi conquiesceret, & Ninive nostra illius præconio salvaretur, ille ille te vicit, ille te jugulavit.

Fu-

(a) *Is dicitur qui alium ad scribendum hortatur.*

(b) *Carmen quod sepulcro inscribitur ἐπιτάφιον dicitur.*

(c) *Teste Polybio templum erat Romæ in foro ante Curiã Hostiliam pulpitum habens, navium antiatiũ rostris adornatum, ex quo ad populum concio haberi solebat. Multa in hãc rem exempla vide apud Svetonium.*

Fugitivus propheta, qui reliquit domum suam, dimisit hæreditatem suam dedit dilectam animam suam in manibus quærentium eum. Qui per Osee quondam tibi rigidus minabatur: Ero mors tua o mors, ero morsus tuus inferne. Illius morte tu mortua es: illius morte nos vivimus. Devorasti, & devorata es. Dumque assumpti corporis sollicitaris illecebra, & avidis faucibus prædam putas, interiora tua adunco dente confossa sunt. Gratias tibi Christe salvator tua agimus creatura, quod tam potentem adversarium nostrum, dum occideris, occidisti. Quid autem miserius homine, qui æternæ mortis terrore prostratus, vivendi sensum ad hoc tantum acceperat ut periret? regnavit enim mors ab Adam usque ad Moysem, etiam super eos qui non peccaverunt, in similitudinem prævaricationis Adæ. Si Abraham, Isaac, Jacob in inferno, quis in cœlorũ regno? si amici tui sub pœna offendentis Adam, & qui non peccaverant alienis tenebantur obnoxii; quid de his credendũ est, qui dixerunt in cordibus suis non est Deus? qui corrupti, & abominabiles facti sunt in voluntatibus suis? qui declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui facit bonũ, non est usq; ad unum? Quod si Lazarus videtur in sinu Abrahæ locoque refrigerii; quid simile infernus & regna cœlorum? Ante Christum Abraham apud inferos, post Christum latro in paradiso. Et idcirco in resurrectione ejus, multa dormientium corpora surrexerunt, visaque sunt in cœlesti Hierusalem. Tuncque impletum est illud elogium; surge qui dormis, & elevare, & illuminabit te Christus. Joannes Baptista in Eremo personat; Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum: à diebus enim Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Flammea illa romphæa, custos Paradisi, & præsidentia foribus Cherubin, Christi restincta & reserata sunt sanguine. Nec mirum hoc nobis in resurrectione promitti, cum omnes qui in carne non secundum carnem vivimus, municipatum habeamus in cœlo, & hic adhuc positis dicatur in terra: Regnum Dei intra vos est. Adde quod ante resurrectionem Christi notus tantum in Judæa erat Deus: in Israel magnum nomen ejus: & ipsi qui noverant eum, tamen ad inferos trahebantur. Ubi tunc totius orbis homines, ab India usque ad Britanniam, à rigida septentrionis plaga

Osee 13. Rom 5. Ps. 13. Ephes 5. Mat. 3.

usque

usque ad fervores Atlantici Oceani, tam innumerabiles populi, & tantarum gentium multitudines? Quam variæ linguis, habitu, tam vestibus, & armis: piscium ritu ac locustarum, & velut muscæ & culices conterebantur: absque notitia enim sui creatoris omnis homo pecus est: nunc verò passionem Christi & resurrectionem ejus, cunctarum gentium & voces & literæ sonant. Taceo de Hebræis, Græcis, & Latinis, quas nationes fidei suæ in Crucis titulo Dominus dedicavit. Immortalem animam, & post dissolutionem corporis subsistentem, quod Pythagoras (a) somniavit, Democritus non credidit: in consolationem damnationis suæ Socrates disputavit in carcere: Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur. Bessorum feritas (b), & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, stridorem suum in dulce crucis fregerunt melos, & totius mundi una vox Christus est. Quid agimus anima? quo nos vertimus? quid primum assumimus? quid tacemus? exciderunt ne tibi præcepta Rhetorum? & occupata luctu, oppressa lacrymis, præpedita singultibus, dicendi ordinem non tenes? Ubi illud ad infantia studium literarum, & Anaxagoræ, ac Telamonis semper laudata sententia? Sciebam me genuisse mortalem. Legimus Crantorem cujus volumen, ad confovendum dolorem suum secutus est Cicero: Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Possidonii ad sedandos luctus opuscula percurrimus, qui diversis ætatibus, diversorum luctum vel libris vel epistolis minuere sunt conati; ut etiam si nostrum areret ingenium, de illorum posset fontibus irrigari. Proponunt innumeros viros, & maxime Periclem, & Xenophontem Socraticum: quorum alter, amissis duobus filiis, coronatus in concione disseruit: alter cum sacrificans filium in bello audisset occisum, deposuisse coronam dicitur, & eandem capiti reposuisse, postquam fortiter in acie dimicantem reperit concidisse. Quid memorem Romanos duces, quorum virtu-

tibus

(a) *Ait hic Pythagoram somniasse animorum immortalitatem propter illam suam μετεμψύχωσιν, qua animas de corpore in corpus transire post mortem asserebat.*

(b) *Populi Thracum Bessi sunt latrociniis vitlitantes. Pellitos populos, rigidæ [illegible] homines vocat, quod propter frigora ferarum utuntur pellibus.*

tibus quasi quibusdam stellis Latinæ micant historiæ? Pulvillus Capitolium dedicans, mortuum ut nunciabatur, subito filium se jussit absente sepeliri. L. Paulus septem diebus inter duorum exequias filiorum triumphans urbem ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Pisones, Brutos, Scævolas, Metellos, Scauros, Marios, Crassos, Marcellos, atque Aufidios, quorum non minor in luctu quam in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in Consolationis libro Tullius explicavit: ne videar potius aliena, quam nostra quæsisse. Quamquam & hæc in sugillationem nostri breviter dicta sint, si non præstet fides, quod exhibuit infidelitas: Igitur ad nostra veniamus. Non plangam cum Jacob & David filios in lege morientes, sed cum Christo in Evangelio recipiam resurgentes. Judeorum luctus, Christianorum gaudium est. Ad vesperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Nox præcessit, dies autem appropinquavit; unde & Moyses moriens plangitur; Jesus (a) absque funere & lacrymis in monte sepelitur. Quicquid de scripturis super lamentatione dici potest, in eo libro, quo Paulam Romæ consolati sumus, breviter explicavimus, nunc nobis per aliam semitam ad eundem locum perveniendum est, ne videamur præterita & abolita quondam calcare vestigia. Scimus quidem Nepotianum nostrum esse cum Christo, & sanctorum mixtum choris, quod hic nobiscum eminus rimabatur in terris, & æstimatione quærebat, ibi videntem cominus dicere: Sicut audivimus, sic & vidimus, in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: sed desiderium absentiæ ejus ferre non possumus, non illius, sed nostram vicem dolentes. Quanto ille fœlicior; tanto amplius nos in dolore, quod tali caremus bono. Flebant & sorores Lazarum, quem resurrecturum noverant, & ut veros hominis exprimeret affectus, ipse Salvator ploravit, quem resuscitaturus erat. Apostolus quoque ejus, qui dixit Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Et alibi: Mihi vivere Christus est, & mori lucrum: gratias agit, quod Epaphroditus de mortis sibi vicinia redditus sit, ne haberet tristitiam super tristitiam, non incredulitatis metu, sed desiderio caritatis. Quanto magis tu, & avunculus, & Episcopus, hoc est, & in carne & in spiritu pater, doles abesse viscera tua, & quasi

Gen. 37. 2. Reg. 13. Deut. 34. Ps. 47. Jo. 11. Phil. 1. Phil. 2.

(a) *Idest Josue super quem nullæ effusæ sunt lacrimæ. Jos. 24.*

& quasi à te divulsa suspiras? Sed obsecro, ut modum adhibeas in dolore, memor illius sententiæ. Ne quid nimis: obligatoque parumper vulnere, audias laudes ejus, cujus semper virtute lætatus es. Nec doleas quod talem amiseris, sed gaudeas quod talem habueris. Et sicut ii qui in brevi tabella terrarum situs pingunt, ita in parvo isto volumine cernas adumbrata non expressa signa virtutum, suscipiasque à nobis non vires, sed voluntatem. Præcepta sunt rhetorum, ut majores ejus, qui laudandus est, & eorum gesta altius repetantur, sicque ad ipsum per gradus sermo perveniat: quo videlicet avitis paternisque virtutibus illustrior fiat, & aut non degenerasse à bonis, aut mediocres ipse ornasse videatur. Ego carnis bona, quæ semper & ipse contempsit, in animæ laudibus non requiram: nec me jactabo de genere, id est, de alienis bonis: cum Abraham & Isaac, sancti viri, Ismaelem & Esau peccatores genuerint, & è regione Jephte in catalogo justorum Apostoli voce numera-
Ezec.18. tus, de meretrice sit natus: Anima, inquit, quæ peccaverit, ipsa morietur. Ergo quæ non peccaverit, ipsa vivet. Nec virtutes, nec vitia parentum liberis imputantur. Ab eo tempore censemur, ex quo in Christo renascimur. Paulus persecutor Ecclesiæ, & manè lupus rapax
Act.9. Beniamin ad vesperam dividit escam, Ananiæ ovi submittens caput. Igitur & Nepotianus noster, quasi infantulus vagiens & rudis puer, subito nobis quasi de Jordane nascatur. Alius forsitan scriberet, quod ob salutem illius Orientem, Eremumqne dimiseris, & me charissimum sodalem tuum redeundi spe lactaveris, ut primum si fieri posset sororem cum parvulo viduam, deinde si consilium illa respueret, saltem nepotem dulcissimum conservares. Hic est enim ille, de quo tibi quondam vaticinatus sum; licet parvulus e collo pendeat nepos. Referret, inquam alius quod in palatii militia, sub chlamyde & cădenti lino, corpus ejus cilicio tritum sit: quod stans ante sæculi potestates, lurida jejuniis ora portaverit: quod adhuc sub alterius iudumentis alteri militaverit: & adhuc habuerit cingulum, ut viduis, pupillis, orphanis, oppressis, miserisque subveniret. Mihi non placent dilationes istæ imperfectæ servitutis Dei: & centurionem Cornelium, ut
Act.10. lego justum, statim audio baptizatum. Veruntamen velut in-

incunabula quædam nascentis fidei comprobemus: ut qui sub alienis signis devotus miles fuit, donandus laurea sit, postquam suo regi cœperit militare. Baltheo posito habituque mutato, quicquid castrensis peculii (*a*) fuit in pauperes erogavit, legerat enim: Qui vult pefectus esse, vendat omnia quæ habet, & det pauperibus, & sequatur me. Et iterum, Non potestis duobus dominis servire, Deo & mammonæ. Excepta tunica, & operimento pari, quo tecto tantum corpore frigus excluderet, nihil sibi amplius reservavit. Cultus ipse provinciæ mores sequens, nec munditiis nec sordibus notabilis erat; cumque arderet quotidie, aut ad Ægypti monasteria pergere, aut Mesopotamiæ invisere choros, vel certe insularum Dalmatiæ, quæ altino tantum freto distant, solitudines occupare, avunculum Pontificem deserere non audebat, tot in illo cernens exempla virtutum, domique habens unde disceret. In uno atque eodem & imitabatur monachum & Episcopum venerabatur; nec ut in plerisque accidere solet, assiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum illius fecerat: sed ita eum colebat quasi parentem; ita admirabatnr, quasi quotidie novum cerneret. Quid multa? fit clericus, & per solitos gradus Presbyter ordinatur. Jesu bone, qui gemitus, qui ejulatus, quæ cibi interdictio, quæ fuga oculorum omnium. Tum primum & solum avunculo iratus est. Querebatur se ferre non posse, & juvenilem ætatem incongruam sacerdotio causabatur; sed quanto magis repugnabat, tanto magis in se studia omnium concitabat: & merebatur negando quod esse nolebat; eoque dignior erat quo se magis clamabat indignum (*b*). Vidimus Timotheum nostri temporis, & canos in sapientia, electumq; a Moyse presbyterum, quem sciret esse presbyterum. Igitur clericatum non honorem intelligens sed onus; primam curam habuit ut humilitate superaret invidiam: deinde ut nullam obscœni in se rumoris fabulam daret, ut qui mordebantur ad ætatem ejus, stuperent ad continentiam, subvenire pauperibus,

Mat. 19. Mat. 6.

(a) *Illud est quod occasione militiæ à filiis fam. cōparabatur.*

(b) *Discant Episcopi non quoslibet ad Sacerdotium admittere, sed eos qui digni reperiantur; & ubi tales cognoverint eos etiam renitentes ex humilitate promovere. Sic S. Aug. ab Aurelio, aliosque SS. Viros ab Episcopis sacratos legimus.*

visitare languentes, provocare hospitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Cæcorum baculus, esurientium cibus, spes miserorum, solamen lugentium fuit. Ita in singulis virtutibus eminebat, quasi cæteras non haberet. Inter presbyteros & coæquales primus in opere, extremus in ordine, quidquid boni fecerat, ad avunculum referebat. Si quid forte aliter evenerat, quam putarat, illum nescire, se errasse dicebat. In publico Episcopum, domi patrem noverat: gravitatem morum hilaritate frontis temperabat, gaudium in risu, non cachinnum, intelligeres. Virgines & viduas Christi honorare ut matres, hortari ut sorores, cum omni castitate. Jam vero, postquam domum se contulerat, & relicto foris clerico, duritiæ se tradiderat monachorum: creber in orationibus, vigilans in precando. Lacrymas Deo, non hominibus offerebat: jejunia in aurigę modum, pro lassitudine & viribus corporis attemperabat. Mensæ avunculi intererat, & sic apposita quæque libabat, ut & superstitionem fugeret, & continentiam servaret. Sermo ejus per omne convivium de scripturis aliquid proponere, libenter audire, respondere verecunde, recta suscipere, prava non acriter confutare, disputantem contra se magis docere quam vincere; & ingenuo pudore, qui ornabat ætatem, quid cujus esset simpliciter confiteri; atque in hunc modum, eruditionis gloriam declinando, eruditissimus habebatur. Illud, ajebat, Tertulliani, illud Cypriani, hoc Lactantii, illud Hilarii est. Sic Minutius Felix, ita Victorinus, in hunc modum est locutus Arnobius. Me quoque, quia pro sodalitate avunculi diligebat, interdum proferebat in medium, lectioneque assidua & meditatione diuturna, pectus suum bibliothecam fecerat Christi. Quoties ille transmarinis epistolis deprecatus est, ut aliquid
Luc. 11. ad se scriberem? quoties nocturnum de Evangelio petitorem, & interpellatricem duri judicis mihi viduam exhibuit? cumque ego silentio magis quam literis denegarem; & pudore reticentis, pudorem suffunderem postulantis: avunculum mihi opposuit precatorem: qui & liberius pro alio peteret, & pro reverentia Sacerdotii facilius impetraret. Feci ergo quod voluit; & brevi libello amicitias æternæ memoriæ consecravi: quo suscepto Crœsi opes, & Darii divitias se vicisse jactabat. Illum oculis, illum manibus,
illum

illum sinu, illum ore tenebat. Cumque in stratu frequenter evolueret; super pectus soporati dulcis pagina decidebat. Si vero peregrinorum, si amicorum quispiam venerat: lætabatur nostro super se testimonio; &, quidquid minus in opusculo erat, distinctione moderata, & pronunciationis varietate pensabat; ut in recitando illo ipse vel placere quotidie, vel displicere videretur. Unde hic fervor, nisi ex amore Dei? unde legis Christi indefessa meditatio, nisi ex desiderio ejus qui legem dedit? Alii nummum addant nummo, & in marsupium suffocantes, matronarum opes venentur obsequiis; sint ditiores monachi, quam fuerant sæculares; possideant opes sub Christo paupere, quas sub locuplete Diabolo non habuerant: & suspiret eos Ecclesia divites, quos tenuit Mundus ante mendicos. Nepotianus noster aurum calcans, schedulas consectatur; & sicut sui in carne contēptor est, & paupertate incedit ornatior; ita totum animæ investigat ornatum. Ad comparationem quidem superiorum modica sunt quæ dicturi sumus; sed & in parvis idem animus ostenditur. Ut enim creatorem non in cœlo tantum miramur & terra, sole, & oceano, elephantis, camelis, bobus, pardis, ursis, leonibus, sed & in minutis quoque animalibus, formica, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi genere, quorum magis scimus corpora, quam nomina, eandemque in cunctis veneramur solertiam: ita mens Christo dedita, æque & in majoribus & in minoribus intenta est, sciens etiam pro otioso verbo reddendam esse rationem. Erat ergo solicitus (a), si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavimēta tersa, si janitor creber in porta, vela semper in ostiis, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes cærimonias pia solicitudo disposita, non minus, non majus negligebat officium. Ubicumque eum quæreres, in ecclesia invenires. Nobilem virum Q. Fabium miratur antiquitas: qui etiam Romanæ scriptor historiæ est, sed magis ex pictura, *Mat. 12.*

(a) *Ubi sunt qui Ecclesiæ reditus in usus suos convertentes decorem domus Dei negligunt. Honorati incedunt qui Domino honorem non deferunt; inde is, quem quotidie vides meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus; inde aurum in frenis, in sellis, & calcaribus; & plus calcaria, quam altaria fulgent. S. Bern. serm. 33. in Cantic.*

Exod. 31 ctura, quam ex literis, nomen invenit: & Beselehel nostrum, plenum sapientia & spiritu Dei, scriptura testatur. 2 Reg 5. Hyram quoque filium mulieris Tyriæ, quod alter tabernaculi, alter templi supellectilem fabricati sint. Quomodo enim lætæ segetes, & uberes agri, interdum culmis aristisque luxuriant, ita præclara ingenia & mens plena virtutibus in variarium artium redundat elegantiam, unde & apud Græcos Philosophus ille (a) laudatur, qui omne quo uteretur, usque ad pallium & annulum, manu sua factum gloriatus est. Hoc idem possumus & de isto dicere, qui basilicas Ecclesiæ, & martyrum conciliabula diversis floribus, & arborum comis, vitiumque pampanis adumbrarit, ut, quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quam visu, presbyteri laborem & studium testaretur. Macte virtute: cujus talia principia, qualis finis erit? O miserabilis humana conditio, & sine Christo vanum omne, quod vivimus. Quid te subtrahis? quid tergiversaris oratio? quasi enim mortem illius differre possimus, & vitam facere longiorem, sic timemus ad ultimum Isa. 40. pervenire. Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi Iob. 14. flos fœni. Ubi nunc decora illa facies, ubi totius corporis dignitas, qua, veluti pulchro indumento, pulchritudo animæ vestiebatur? Marcescebat, pro dolor, flante Austro lilium: & purpura violæ in pallorem sensim migrabat. Cumque febribus æstuaret, & venarum fontes hauriret calor, lasso anhelitu tristem avunculum consolabatur. Lætus erat vultus, & universis circa plorantibus, solus ipse ridebat: proiicere pallium, manus extendere, videre quod alii non videbant, & quasi in occursum se erigens, salutare venientes, intelligeres illum non emori, sed emigrare, & mutare amicos, non relinquere. Volvuntur per ora lacrymæ, & obfirmato animo non queo dolorem dissimulare, quem patior. Quis crederet in tali illum tempore nostræ necessitudinis recordari, & luctante anima, studiorum scire dulcedinem? Apprehensa avunculi manu, Hanc, inquit, tunicam, qua utebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi, ætate patri, fratri collegio: & quidquid à te nepoti debebatur affectus, in illum transfer, quem mecum pariter diligebas. Atque in talia verba defecit, avunculi manum mei recordatione con-

(a) *Ideſt Hippias Sophiſta, de quo vide Plat. & Lucian.*

contrectans. Scio quod nolueris amorem in te civium probare, & affectum patriæ magis quæsisse in prosperis: sed hujuscemodi officium in bonis jucundius est, in malis gratius. Tota hunc civitas, tota planxit Italia: corpus terra suscepit, anima Christo reddita est. Tu nepotem quærebas, Ecclesia sacerdotem. Præcessit te successor tuus. Quod tu eras, ille post te judicio omnium merebatur. Atque ita ex una domo duplex pontificatus egressa est dignitas, dum in altero gratulatio est, quod tenuerit, in altero mœror, quod raptus sit, ne teneret. Platonis sententia est, omnem sapientium vitam meditationem essa mortis. Laudant hoc Philosophi, & in cœlum usque ferunt. Sed multo fortius Apostolus. Quotidie, inquit, morior per gloriam vestram. Aliud est enim coronari, aliud agere, aliud vivere moriturum, aliud mori victurum. Hic moriturus est ex gloria, iste moritur semper ad gloriam. Debemus igitur & nos animo præmeditari, quod aliquando futuri sumus, & quod velimus nolimus, abesse longius non potest: nam si nongentos vitæ excederemus annos, ut ante diluvium vivebat humanum genus; & Mathusalem nobis tempora donarentur: tamen nihil esset præterita longitudo, quæ esse desisset; etenim inter eum, qui decem vixit annos, & eum qui mille, postquam idem vitæ finis advenerit, & irrecusabilis mortis necessitas, transactum omne tantumdem est; nisi quod senex magis onustus peccatorum fasce proficiscitur. Optima quæque dies miseris mortalibus ævi, Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus, Et labor & duræ rapit inclementia mortis. Nævius Poeta, Pati, inquit, necesse est multa mortalem mala. Unde & Niobem, quia multum fleverit, in lapidem & diversas bestias commutatam finxit antiquitas. Et Hesiodus natales hominum plangens, gaudet in funere. Prudenterque Ennius, Plebes, ait, in hoc regi antestat loco: licet lacrymare plebi, regi honestè non licet. Ut regi, sic Episcopo, immo minus Episcopo, quam regi: ille enim nolentibus præest, hic volentibus: ille terrore subiicit, hic servituti donatur: ille corpora custodit ad mortem, hic animas servat ad vitam: in te oculi omnium diriguntur: domus tua, & conservatio quasi in specula constituta, magistra est publicæ disciplinæ: quidquid feceris, id sibi omnes facien-

1. Cor. 15

Gen. 5.

dum putant. Cave ne committas, quod aut, qui reprehendere volunt, dignè lacerasse videantur, aut qui imitari, cogantur delinquere. Vince quantum potes, immo plus quam potes, mollitiem animi tui, & ubertim fluentes lacrymas reprime, ne grandis pietas in nepotem, apud incredulas mentes desperatio putetur in Deum. Desiderandus est tibi quasi absens, non quasi mortuus, ut illum expectare, non amisisse videaris. Verùm quid ago, medens dolori, quem iam reor & tempore & ratione sedatum, ac non potiùs replico tibi vicinas regum miserias, & nostri temporis calamitates: ut non tam plangendus sit, qui hac luce caruerit, quam gratulandum ei, qui de tantis malis evaserit? Constantius, Arianæ fautor hæreseos (a) dum contra inimicum paratur, & concitus fertur ad pugnam, in Mopsi viculo moriens, magno dolore hosti reliquit imperium. Julianus, proditor animæ suæ, & Christiani jugulator exercitus, Christum sensit in Media, quem primum in Gallia denegarat: dumque Romanos propagare vult fines, perdidit propagatos. Jovinianus, gustatis tantùm imperialibus bonis, fœtore prunarum suffocatus interijt: ostendens omnibus, quid sit humana potentia. Valentinianus, vastato genitali solo, & inultam patriam derelinquens, vomitu sanguinis extinctus est. Hujus germanus Valens, Gothico bello victus in Thracia, eundem locum & mortis habuit & sepulcri. Gratianus ab exercitu suo proditus, & ab obviis urbibus non receptus, ludibrio hosti fuit: cruentatæque manus vestigia, parietes tui Lugdune testantur. Adolescens Valentinianus, & penè puer, post fugam, post exilia, post recuperatum multo sanguine imperium, haud procul ab urbe fraternæ mortis conscia, necatus est: cadaver exanime suspendio infamatum. Quid loquar de Procopio, Maximo, Eugenio: qui utique, dum rerum potirentur, terrori gentibus erant? omnes capti fleterunt ante ora victorum, & quod potentissimis quondam miserrimum est, priùs ignominia servitutis, quam hostili mucrone confossi sunt. Dicat aliquis: Regum talis conditio est, feriuntque summos fulgura montes. Ad privatas veniam di-

(a) *Hæresis Ariana dicta est ab Ario presbytero Alexand. docebat Filium Dei non esse coessentialem Patri, sed creaturam. Damnatus fuit in Conc. Nyceno anno 325.*

dignitates: nec de his loquar, qui biennium excedunt: atque ut cæteros prætermittam, sufficit nobis trium nuper consularium diversos exitus scribere. Abundantius egens Pityunte exulat. Ruffini (a) caput pilo Constantinopolim gestatum est: & abscissa manu dextera, ad dedecus insatiabilis avaritiæ ostiatim stipem mendicavit. Timasius, præcipitatus repente de altissimo dignitatis gradu, evasisse se putat, quod Assæ vivit inglorius. Non calamitates miserorum, sed fragilem humanæ conditionis narro statum. Horret animus temporum nostrorum ruinas persequi. Viginti & eo amplius anni sunt, quod inter Constantinopolim & Alpes Julias quotidie Romanus sanguis effunditur. Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Thessalonicam, Achajam, Epiros, Dalmatiam, cunctasque Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vvandali, Marcomanni vastant, trahunt, rapiunt. Quot matronæ, quot virgines Dei, & ingenua nobiliaque corpora his belluis fuere ludibrio? Capti Episcopi, interfecti presbyteri, & diversorum officia clericorum. Subversæ ecclesiæ, ad altaria Christi stabulati equi, martyrum effossæ reliquiæ, ubique luctus, ubique gemitus, & plurima mortis imago. Romanus orbis ruit, & tamen cervix nostra erecta non flectitur. Quid putas nunc animi habere Corinthios, Athenienses, Lacedæmonios, Arcadas, cunctamque Græciam, quibus imperant barbari? Et certè paucas urbes nominavi, in quibus olim fuere regna non modica. Immunis ab his malis videbatur Oriens, & tantum nunciis consternatus. Ecce tibi anno præterito ex ultimis Caucasi rupibus immissi in nos non jam Arabiæ, sed Septentrionis lupi, tantas brevi provincias percurrerunt: quot monasteria capta? quantæ fluviorum aquę humano cruore mutatæ sunt? obsessa Antiochia, & urbes reliquæ, quas Halis, Cydnus, Orontes, Euphratesque præterfluunt: tracti greges captivorum: Arabia, Phœnice, Palæstina Ægyptus timore captivæ. Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum, ferrea vox, omnia pœnarum percurrere nomina possim: neque enim historiam proposui scribere, sed nostras breviter flere miserias. Alioquin ad hæc merito explicanda, & Thucidides & Sallustius muti sint: Felix Nepotianus, qui

(a) *Ejus historia extat apud Claudianum in Ruffinū lib. 2.*

qui hæc non videt, felix qui hæc non audit: nos miseri qui aut patimur aut patientes fratres nostros tanta perspicimus: & tamen vivere volumus, eosque qui his carent, flendos potius, quam beatos putamus. Olim offensum sentimus, nec placamus Deum. Nostris peccatis barbari fortes sunt, nostris vitijs Romanus superatur exercitus: & quasi non hæc sufficerent cladibus, plus penè bella civilia, quam hostilis mucro consumpsit. Miseri Israelitæ, ad quorum comparationem Nabuchodonosor servus Dei dicitur (*a*). Infelices nos, qui tantum displicemus Deo, ut per rabiem barbarorum, illius in nos ira desæviat. Ezechias egit pœnitentiam, & centum octoginta quinque millia Assyriorum ab uno angelo una nocte deleta sunt. Josaphat laudes Domini concinebat, & Dominus pro laudante superabat. Moyses contra Amalech non gladio, sed oratione pugnavit. Si erigi volumus
Exod. 17. prosternamur. Pro pudor, & stolida usque ad incredulitatem mens: Romanus exercitus, victor orbis & dominus, ab his vincitur, hos pavet, horum terretur aspectu, qui ingredi non valent: qui si terram tetigerint, se mortuos arbitrantur. Et non intelligimus Prophetarum voces: Fugient mille uno persequente: Nec amputamus
Isa. 30. causas morbi, ut morbus pariter auferatur; statimque cernamus sagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere (*b*). Excessimus consolandi modum, & dum unius mortem flere prohibemus, totius orbis mortuos planximus. Xerxes ille rex potentissimus, qui subvertit montes, maria constravit, cum de sublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem vidisset exercitum, flesse dicitur, quod post centum annos nullus eorum, quos tunc cernebat, superfuturus esset. O si possemus in talem ascendere speculam, de qua universam terram sub nostris pedibus cerneremus: jam tibi ostenderem totius orbis ruinas; gentes gentibus, & regnis regna collisa: alios torqueri, alios necari, alios absorberi fluctibus, alios ad servitutem trahi: hic nuptias, ibi planctum, illos nasci, istos mori, alios affluere deliciis, alios mendicare, & non Xerxis tantùm exercitum, sed totius

mun-

(a) *Ita dicitur, quod ejus opera, & ministerio in puniendis Hebræis Deus usus sit.*

(b) *Romanorum erant pilum, galea, equus. Barbarorum sagitta, tiara, caballus.*

mundi homines, qui nunc vivunt, in brevi ſpatio defuturos. Vincitur ſermo rei magnitudine, & minus eſt omne, quod dicimus: redeamus igitur ad nos, & quaſi è cœlo deſcendentes pauliſper noſtra videamus. Sentis ne, obſecro te, quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robuſtæ ætatis, quando ſenex factus ſis? quotidie morimur: quotidie commutamur, & tamen æternos nos eſſe credimus. Hoc ipſum, quod dicto, quod ſcribitur, quod relego, quod emendo, de vita mea tollitur, quot puncta notarii, tot meorum damna ſunt temporum. Scribimus atque reſcribimus: tranſeunt maria epiſtolæ: & ſcindente ſulcum carina, per ſingulos fluctus ætatis noſtræ momenta minuuntur. Solùm habemus lucri, quod Chriſti nobis amore ſociamur. Caritas patiens eſt, benigna eſt, caritas non zelatur, non agit perperam, non inflatur, omnia credit, omnia ſperat, omnia patitur, caritas numquam excidit, hæc ſemper vivit in pectore; ob hanc Nepotianus noſter abſens præſens eſt, & per tanta terrarum ſpatia diviſus, utraque complectitur manu. Habemus mutuæ obſidem caritatis. Jungamur ſpiritu, ſtringamur affectu: & fortitudinem mentis, quam beatus Papa Chromatius oſtendit in dormitione germani, nos imitemur in filio: illum noſtra pagella decantet: illum noſtræ literæ ſonent: quem corpore non valemus, recordatione teneamus: & cum quo loqui non poſſumus, de eo loqui numquam deſinamus.

1. Cor. 15

1. Cor. 13

HIERONYMUS AD THEODORAM EPITAPHIUM LUCINII BÆTICI.

A R G U M E N T U M.

Lucinius Bæticus dum eſſet in procinctu pergendi in Bethlehem obiit. S. Hieronymus Theodoram uxorem cum qua uti cum ſorore caſte vivebat conſolatur, & Lucinii laudes deſcribit.

LUgubri nuntio conſternatus ſuper ſancti & venerabilis mihi dormitione Lucinii, vix brevem epiſtolam dictare potui: non quod ejus vicem doleam, quem ſcio ad meliora tranſiſſe, dicente Moyſe: Tranſiens videbo viſionem hanc magnam; ſed quod torquear deſiderio, non me-

Exod. 9.

meruisse me ejus viri videre faciem, quem in brevi tempore huc venturum esse credebam. Verùm est illud super necessitate mortis Prophetale vaticinium, quod fratres dividat, & carissima inter se nomina crudelis & dura dissociet. Sed habemus consolationem, quia Domini voce
Osee 13. jugulatur, per quem ad eam dicitur: Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne. Et in consequentibus: Adducet
Isa. 16. urentem ventum Dominus de deserto ascendentem, qui siccabit omnes venas ejus, & desolabit fontem illius.
Cant. 2. Exivit enim virga de radice Jesse, & flos de virginali frutice pullulavit. Qui loquitur in Cantico Canticorum: Ego flos campi, & lilium convallium. Flos noster mortis interitus, ideoque & mortuus est, ut mors illius morte moreretur. Quod autem de deserto dicitur adducendus, virginalis uterus demonstratur, qui absque coitu & semine viri Deum nobis fudit infantem: qui calore Spiritus San-
Ps. 62. cti exiccaret fontes libidinum, & caneret in Psalmo: In terra deserta & invia & inaquosa, sic in sancto apparui tibi. Adversum ergo mortis duritiem & crudelissimam necessitatem hoc solatio erigimur, quod brevi visuri sumus eos, quos dolemus absentes. Neque enim mors, sed
Thes. 4. dormitio & somnus appellatur, unde & beatus Apostolus vetat de dormientibus contristari, ut quos dormire novimus, suscitari posse credamus, & post digestum soporem vigilare cum Sanctis, & cum Angelis dicere: Gloria
1. Pet. 1. in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. In cœlo, ubi non est peccatum, gloria est & perpetua laus, & indefessa præconia: in terra autem, ubi seditio, bella, atque discordiæ, pax imprecanda est, & pax non in omnibus, sed in his, qui bonæ voluntatis sunt, & salutationem audiunt Apostolicam: Gratia vobis & pax à Deo Patre & Domino nostro Jesu Christo multiplicetur: ut in pace sit locus ejus, & habitatio ejus in Sion, id est in specula, in sublimitate dogmatum atque virtutum, in anima credentis: cujus quotidie Angelus videt faciem Dei, & revelato vultu gloriam Dei contemplatur. Unde obsecro te, & currentem, ut ajunt, impello, ut Licinium tuum desideres quidem ut fratrem, sed gaudeas re-
Sap. 4. gnare cum Christo, quia raptus est, ne malitia immutaret mentem ejus: placita enim erat Deo anima illius, & in brevi spatio tempora multa complevit. Nos dolendi

ma-

magis, qui quotidie stamus in prælio, peccatorum vitiis sordidamur, accipimus vulnera, & de otioso verbo reddituri sumus rationem. Ille tam securus & victor te aspicit de excelso, & favet laboranti, & juxta se locum præparat, eodem amore & eadem caritate, qua oblitus officii conjugalis, in terra quoque sororem te habere cœperat, immo tu illum fratrem, quia casta conjunctio sexum non habet nuptialem. Et si adhuc in carne positi & renati in Christo, non sumus Græcus & Barbarus, servus & liber, masculus & fœmina, sed omnes in eo unum sumus: quanto magis, cum corruptivum hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, non nubent neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in cœlis? Quando dicit, Non nubent neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in Cœlis: non natura, & substantia corporum tollitur, sed gloriæ magnitudo mostratur: neque enim scriptum est, Erunt Angeli, sed, Sicut Angeli, ubi similitudo promittitur, veritas denegatur. Erunt, inquit, sicut Angeli, id est similes Angelorum: ergo homines esse non desinent. Inclyti quidem, & Angelico splendore decorati, sed tamen homines, ut Apostolus Apostolus sit, & Maria Maria: & confundatur hæresis: quæ ideo incerta & magna promittit, ut quæ certa & moderata sunt, auferat. Et quia hæreseos semel fecimus mentionem, qua Lucinius noster dignè eloquentiæ tuba prædicari potest? qui spurcissima per Hispanias Basilidis (a) hæresi sæviente, & instar pestis & morbi, totas inter Pyrenæum & Oceanum vastante Provincias, fidei Ecclesiasticæ tenuit puritatem, nequaquam suscipiens Armagil, Barbelon, Abraxas, Balsamum, & ridiculum Leusiboram, cæteraque magis portenta, quam nomina, quæ ad imperitorum & mulierculaum animos concitandos quasi de Hebraicis fontibus hauriunt, barbaro simplices quosque terrentes sono: ut quod non intelligunt, plus mirentur. Refert

1. Cor. 15
Mat. 22.

(a) *Basilides 365. cœlos commentus est: ab ultimo deinde horum, mundum & hominem fabricatum esse, non à Deo asseverabat. Non Christum, sed ejus loco Simonem Cyren. crucifixum ajebat. Valentinus, & Marcion ipsi quoque 30. αἰῶνας hoc est secula, item quadradas, octoadas, & duodecadas commenti sunt. Portentosa verba, quibus in explicandis suis insaniis utebantur, sunt Armagil, & similia*

fert Irenæus, vir Apostolicorum temporum, & Papiæ auditoris Evangelistæ Joannis, Discipulus, Episcopusque Ecclesiæ Lugdunensis, quod Marcus quidam, de Basilidis gnostici stirpe descendens, primum ad Gallias venerit, & eas partes, per quas Rhodanus & Garumna fluunt, sua doctrina maculaverit; maximeque nobiles fœminas, quædam in occulto mysteria repromittens, hoc errore seduxerit, magicis artibus, & secreta corporum voluptate amorem sui concilians, in Pyrenæum transiens, Hispanias occuparit: & hoc studij habuerit, ut divitum domos & in ipsis fœminas (a) maximè appeteret, quæ ducuntur variis desideriis, semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Hoc ille scripsit ante annos circiter trecentos, & scripsit in iis libris, quos adversus omnes hæreses doctissimo & eloquentissimo sermone composuit. Ex quo perpendat prudentia tua, qua Lucinius noster laude sit dignus, qui clausit aurem, ne audiret judicium sanguinis: & omnem substantiam suam dispersit, & dedit pauperibus, ut justitia ejus maneret in æternum: nec patriæ suæ largitate contentus, misit Hierosolymarum & Alexandrinæ Ecclesiæ tantum auri, quanto multorum possit inopiæ subveniri. Quod cum multi mirentur & prędicent, ego in illo magis laudabo fervorem & studium scripturarum. Quo ille desiderio opuscula nostra flagitavit: & missis sex Notariis, quia in hac Provincia Latini sermonis, scriptorumque penuria est, describi sibi fecit quæcumque ab adolescentia usque in præsens tempus dictavimus? Non nos honoravit, qui parvuli & minimi Christianorum omnium sumus, & ob conscientiam peccatorum, Bethlehemitici ruris saxa incolimus, sed Christum, qui honoratur in servis suis, & Apostolis repromittit, dicens: Qui vos recipiunt, me recipiunt: & qui me recipiunt, recipiunt eum, qui me misit. Itaque ca- *Mat.10.*

rissima

(a) *Hispaniarum & Lusitanię fęminas fuisse per quemdam Marcum Ægyptium Basilidis hæresi inquinatas scribit idem Hieron. in Isaiam. Nostris temporibus in tanta religionis perturbatione à Luthero, Calvino, aliisque hæreticis excitata, non solum ab hæresibus Hispania, & Lusitania fuere immunes, sed per eas novus etiam nobis obvenit orbis, in quo pro veteribus in vinea Domini deficientibus veluti tenera Christi germina ad fidē novi coloni surrexerūt.*

rissima filia, hanc epistolam amoris mei in illum habeto Epitaphium: & quidquid posse me scieris in opere spirituali, audacter impera: ut sciant sæcula post futura, eum, qui dicit in Esaia: Posuit me ut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me: duos viros, tantis maris atque terrarum inter se spatio separatos, suo acumine vulnerasse: ut cum mutuo in carne se nesciant, amore spiritus copulentur. Subscriptio: Sanctam te corpore & spiritu servet ille Samarites, id est servator & custos, de quo in Psalmo scribitur: Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel: ut Hir, qui interpretatur vigil, qui descendit ad Danielem, ad te quoque veniat, & possit dicere; Ego dormio, & cor meum vigilat.

Isa. 49. Ps. 120. Dan 4. Cant 4.

HIERONYMUS AD JULIANUM CONSOLATIO.

ARGUMENTUM.

Julianum divitem exemplo Job consolatur: quod duas filias, intra viginti dies amiserit; subsecuta deinde sit uxoris mors, totius insuper familiæ, reique familiaris dispendium. Caritatem ejus laudat, & ad perfectam hortatur vitam, ostendens oblationem sui ipsius alia caritatis opera excedere.

Filius meus frater tuus, Ausonius in ipso jam profectionis articulo, cum mihi præsentiam sui tarde dedisset, & cito abstulisset, atque in puncto temporis salve pariter valeque dixisset, vacuum se redire arbitratus est, nisi mearum aliquid ad te nugarum tumultuario sermone portaret. Jam dimisso synthemate (a) equus publicus sternebatur, & nobilem juvenem punicea indutum tunica baltheus ambiebat; & tamen ille apposito notario cogebat loqui, quæ velociter edita, velox consequeretur manus & linguæ celeritatem prenderent signa verborum (b). Itaque non scribentis diligentia, sed dictantis temeritate longum ad te silentium rumpo, offerens tibi nudam officii voluntatem. Extemporalis est epistola, absque ordine sen-

(a) *Synthema genus indumenti nobilium breve & negotiis aptum erat, quo Romani in saturnalibus utebantur.*

(b) *Notarii notis interdum verba excipiebant, ut loquentis celeritatem literarũ compendio æquarent.*

sensuum, sine lenocinio, & compositione verborum, ut totum in illa amicum, nihil de oratore reperias In procinctu effusam putes,& abire cupienti ingestum viaticum.
Eccl. 22. Divina scriptura loquitur: Musica in luctu, intempestiva narratio; unde & nos leporem artis Rhetoricæ contemnentes, & puerilis atque plausibilis eloquii venustatem: ad sanctarum scripturarum gravitatem confugimus; ubi vera vulnerum medicina est, ubi dolorum certa remedia
Luc. 7. in quibus recipit unicum filium mater in feretro, ubi tur-
Io. 11. bæ dicitur circunstanti: Non est mortua puella, sed dormit; ubi & quatriduanus mortuus ad vocem inclamantis Domini ligatus egreditur. Audio te in brevi tempore duas virgunculas filias junctis pene extulisse funeribus, & pudicissimam ac fidissimam conjugem tuam Faustinam, imò fidei calore germanam, in qua sola post amissos liberos acquiescebas, subita tibi dormitione subtractam: quasi si naufragus in litore latrones reperiat, & juxta eloquia
Amos 5. Prophetarum fugiens ursum, incidat in leonem, extendensque manum ad parietem, à colubro mordeatur: consequuta rei familiaris damna, vastationem totius barbaro hoste provinciæ, & in communi depopulatione privatas possessionum tuarum ruinas, abactos armentorum ac pecorum greges, vinctos occisosque servulos, & in unica filia, quam tibi tam crebræ orbitates fecerant cariorem, electum nobilissimum generum: ex quo, ut omnia taceam, plus mœroris quam gaudii suscepisti. Hic est catalogus tentationum tuarum, hæc, cum Juliano tyrunculo Christi, pugna hostis antiqui. Quæ si ad te respicias, grandia sunt: si ad bellatorem fortissimum, ludus & umbra
Iob. 2. certaminis. B. Job post malorum examina uxor pessima reservata est, ut per eam disceret blasphemare. Tibi sublata est optima, ut miseriarum solatium perderes. Aliud est autem sustinere quam nolis, aliud desiderare quam diligas. Ille in tot mortibus filiorum domus suæ ruinam unum habuit sepulcrum, & scissis vestibus, ut parentis monstraret affectum, procidens in terram adoravit, & dixit: Nudus exivi de utero matris meæ, nudus & redeam. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Tu, ut parcissime dicam, inter multorum officia propinquorum, & consolantes amicos, tuorum exequias prosequutus es.

Per-

Perdidit ille simul omnes divitias, & succedentibus sibi malorum nunciis, ad singulas plagas ferebatur immobilis, complens in se illud de sapiente præconium: si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinæ. Tibi major pars derelicta substantiæ, ut tantum tenteris, quantum ferre potes. Necdum enim ad eum pervenisti gradum, ut totis adversum te cuneis certetur. Dives quondam Dominus, & ditior pater, subito orbus & nudus est. Cumque in omnibus his, quæ contigerant ei, non peccasset coram Domino, nec quicquam loquutus esset insipiens: exultans Dominus in victoria famuli sui, & illius patientiam, suum ducens triumphum, dixit ad diabolum: Animadvertisti famulum meum Job, quia non est quisquam similis ei super terram? Homo innocens, verus Dei cultor, abstinens se ab omni malo, & adhuc perseverans in innocentia. Pulchre addidit: Et adhuc perseverans in innocentia, quia difficile est, pressam malis innocentiam non dolere: & in hoc ipso fide non periclitari, quod se videat injustè sustinere, quod patitur. Ad quæ respondens diabolus Domino ait: Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima sua: sed extende manum tuam, & tange ossa & carnes ejus, nisi in facie benedixerit tibi. Callidissimus adversarius, & inveteratus dierum malorum, novit alia esse, quæ extrinsecus sunt, & à philosophis quoque mundi adiaphora, hoc est indifferentia, nominentur, in eorumque amissione atque contemptu perfectam non esse virtutem: alia quæ intrinsecus, & desiderata, cogant dolere perdentem. Unde audacter Dei renuit prædicationem, & dicit nequaquam eum debere laudari, qui nihil de se, sed totum extra se dederit, qui pro corio suo coria obtulerit filiorum, & deposuerit marsupium, ut fruatur corporis sanitate. Unde intelligat prudentia tua usque ad hunc terminum pervenisse tentationes tuas, & dedisse te corium pro corio, pellem pro pelle, omniaque quæ habes, parum esse dare pro anima tua, necdum autem extentam in te manum Dei, nec tactas carnes, nec ossa confracta, ad quorum dolorem difficile est non ingemiscere: & in faciem Deo benedicere, pro eo quod est maledicere. Unde & Nabutha in Regum libris dicitur benedixisse Deum & Regem, & idcirco lapidatur à populo. Sciens autem Dominus athletam suum, immo virum

Ioh. 2.

3. Reg. 21

for-

fortissimum, etiam in isto extremo perfectoque certamine non posse superari: Ecce (inquit) trado illum tibi, tantum animam illius custodi. Caro sancti viri datur in diaboli potestatem, & animæ sanitas reservatur, ne si illud percussisset, in quo sensus est, mentisque judicium, non esset culpa peccantis, sed ejus qui statum mentis everterat. Laudent ergo te alii, & tuas contra diabolum victorias panegyricis prosequantur: quod læto vultu mortes tuleris filiarum, quod in quadragesimo die dormitionis earum, lugubrem vestem mutuaveris, & dedicatio ossium Martyris, candida tibi vestimenta reddiderit, ut non sentires dolorem orbitatis tuæ, quem civitas universa sentiret, sed ad triumphum Martyris exultares, quod sanctissimam conjugem tuam non quasi mortuam, sed quasi proficiscentem deduxeris. Ego te nequaquam adulatione decipiam, nec lubrica laude supplantabo. Loquar illud potius, quod tibi audire conducit: Fili, accedens ad servitutem Dei, præparato animam tuam ad tentationem, & cum omnia feceris, dicito: Servus inutilis sum. Feci quod facere debui. Tulisti liberos quos ipse dederas. Recepisti ancillam, quam mihi ob breve solatium commodaveras. Non contristor, quod recepisti, sed ago gratias, quod dedisti. Quondam dives adolescens omnia, quæ in lege præcepta sunt, se implesse jactabat, ad quem Dominus in Evangelio: Unum, inquit, adhuc tibi deest. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Qui omnia se fecisse dicebat, in primo certamine divitias vincere non potest: unde & difficilè intrant divites in regna cœlorum, quæ expeditos & alarum levitate subnixos habitatores desiderant. Vade, inquit, & vende, non partem substantiæ, sed universa quæ possides, & da non amicis, non consanguineis, non propinquis, non uxori, non liberis: plus aliquid addam: nihil tibi ex omnibus metu inopiæ reservans, ne cum Anania damneris & Saphira, sed da cuncta pauperibus, & fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula, ut me sequaris, ut Dominum mundi possessionem habeas, ut possis canere cum Propheta: Pars mea Dominus: & ut verus Levita, nihil de terrena hæreditate possideas. Et hoc hortor, si vis esse perfectus, si Apostolicæ dignitatis culmen cupis, si

subla-

Marginal references: *Job. 2.* — *Eccl. 2.* — *Luc. 17.* — *Luc. 18.* — *Ps. 72.* — *Deut. 10.*

sublata cruce Christum sequi, si apprehenso aratro, non respicere post tergum, si in sublimi tecto positus, pristina vestimenta contemnis, & ut evadas Ægyptiam dominam, sæculi pallium derelinquis (*a*). Unde & Helias ad cœlorum regna festinans, non potest ire cum pallio, sed mundo immundo vestimenta dimittit. Sed hoc, ais, Apostolice dignitatis est, & ejus qui velit esse perfectus. Cur autem & tu nolis esse perfectus? Cur qui in sæculo primus es, non & in Christi familia primus sis? An quia uxorem habueris? Habuit & Petrus: & tamen cum reti eam & navicula dereliquit. Providentissimus Dominus, & omnium salutem desiderans, malensque pœnitentiam peccatoris quam mortem, abstulit etiam tibi hanc excusationem, ut non illa te retrahat ad terras, sed tu eam sequaris ad paradisi regna trahentem. Bona liberis pares, qui te ad Dominum præcesserunt, ut partes earum non in divitias sororis proficiant, sed in redemptionem animæ tuæ, atque alimenta miserorum. Hæc monilia filiæ tuæ à te expetunt, his gemmis ornari capita sua volunt. Quod periturum erat in serico, vilibus pauperum tunicis reservetur. Repetunt à te partes suas, junctæ sponso nolunt videri pauperes & ignobiles, propria ornamenta desiderant. Nec est quod te excuses nobilitate & divitiarum pondere. Respice sanctum virum Pammachium, & ferventissimæ fidei Paulinum presbyterum, qui non solùm divitias, sed seipsos Domino obtulerunt, qui contra diaboli tergiversationem nequaquam pellem pro pelle, sed carnes & ossa & animas suas Domino consecrarunt: qui te & exemplo & eloquio, id est & opere, & lingua, possunt ad majora perducere. Nobilis es, & illi: sed in Christo nobiliores. Dives & honoratus, & illi: immo ex divitibus & honoratis, pauperes & inglorij, & idcirco ditiores & magis inclyti, quia pro Christo pauperes & inhonorati. Et tu quidem bene facis, quod sanctorum diceris usibus ministrare: fovere monachos, ecclesijs offerre quamplurima. Sed hæc rudimenta sunt militiæ tuæ. Contemnis aurum: contempserunt & multi philosophi. E quibus unus, ut cæteros sileam, multarum possessionum pretium projecit in

Gen. 39.
4. Reg. 3.

(a) *Josephum intelligit ab impudica domina ad turpia sollicitato; & tam illius relictum, quam Heliæ projectum palliū pro divitiis deserendis interpretatur.*

in pelagus: Abite, dicens, in profundum malæ cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis. Philosophus gloriæ animal, & popularis auræ vile mancipium, totam simul sarcinam deposuit: & tu te putas in virtutum culmine constitutum, si partem ex toto offeras? Te ipsum vult Dominus hostiam vivam, placentem Deo, te, inquam, non tua. Et ideo varijs tentationibus commonet, quia multis plagis & doloribus eruditur Israel. Et quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Paupercula vidua duo æra minuta misit in
Luc. 21. gazophylacium: Et quia totum obtulit, quod habebat, omnes dicitur oblatione munerum Dei superasse locupletes, quæ non pondere sui sed offerentium voluntate pensantur. Ut multis erogaveris censum tuum, & quidam tua gaudeant liberalitate; tamen multo plures sunt, quibus nihil dedisti; Neque enim Darij opes & Crœsi divitiæ valent explere pauperes mundi. Quod si te ipsum Domino dederis, & Apostolica virtute perfectus, sequi cæperis salvatorem, tunc intelliges ubi fueris, & in exercitu Christi quam extremum tenueris locum. Non planxisti filias mortuas, & paternæ in genis lacrymæ Christi timore siccatæ sunt. Quanto major Abraham,
Gen. 22. qui unicum filium voluntate jugulavit, & quem hęredem mundi futurum audierat, non desperat etiam post mortem esse victurum. Jephte obtulit virginem filiam, &
Hebr. 11. idcirco in enumeratione sanctorum ab Apostolo ponitur. Nolo tantum ea offeras Domino, quæ potest fur rapere, hostis invadere, proscriptio tollere: quæ & accedere possunt, & recedere, & instar undarum ac fluctuum, à succedentibus sibi dominis occupantur; atque ut uno cuncta sermone comprehendam, quæ velis nolis, in morte dimissurus es. Illud offer, quod tibi nullus hostis possit auferre, nullus eripere tyrannus, quod tecum pergat ad inferos, immo ad regna cœlorum, & ad Paradisi delicias. Extruis monasteria, & multus à te per insulas Dalmatiæ sanctorum numerus sustentatur. Sed melius faceres, si &
Levit. 20 ipse sanctus inter sanctos viveres. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus. Apostoli gloriantur,
Mat. 19. quod omnia dimiserint, & secuti sint Salvatorem, & certè præter retia & navem nihil legimus eos dimisisse, & tamen testimonio futuri judicis coronantur, quia se offeren-

rentes, totum dimiserant quod habebant. Hæc loquor non in sugillationem operum tuorum, vel quod extenuem liberalitatem & eleemosynas tuas; sed quod te nolim inter seculares esse monachum, & inter monachos sæcularem; totumque à te expetam, cujus audio mentem divino cultui deditam. Si huic consilio nostro vel amicus vel affecla vel propinquus renititur, & te ad delicias splendentis mensæ revocat: intelligito eum non de tua anima, sed de suo ventre cogitare, & omnes opes lautaque convivia subita morte finiri. Octo & sex annorum, intra viginti dies duas filias amisisti, & arbitraris senem diu posse vivere? Cujus ut ætas longa tendatur, audi & David: Ps. 89. Dies vitæ nostræ septuaginta anni. Si autem amplius, octoginta: & quicquid superest, labor est & dolor. Felix & omni dignus beatitudine, quem senectus Christo occupat servientem, quem extrema dies salvatori invenerit militantem, qui non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta: cui in introitu paradisi dicetur: Recepisti Luc. 16. mala in vita tua, nunc autem hic lætare: Nec enim ulciscetur bis Dominus in eadem re. Nahum. 1. Divitem purpuratum gehennæ flamma suscepit. Lazarus pauper, & ulceribus plenus, cujus carnes putridas lambebant canes, & vix de micis mensæ locupletis, miseram sustentabat animam, in sinu Abrahæ recipitur, & tanto Patriarcha parente lętatur. Difficile immo impossibile, ut & præsentibus quis & futuris fruatur bonis: ut & hic ventrem, & ibi mentem impleat, ut de deliciis transeat ad delicias, ut in utroque sæculo primus sit, ut & in cœlo & in terra appareat gloriosus. Quod si tibi tacita cogitatio scrupulum moverit, cur monitor ipse non talis sim, qualem te esse desidero, & nonnullos videris in medio itinere corruisse: illud breviter respondebo, non mea esse quæ dico, sed Domini salvatoris: non monere quod ipse possim, sed quid debeat velle, qui servus futurus est Christi. Et athletæ suis incitatoribus fortiores sunt: & tamen monet debilior, ut pugnet ille qui fortior est. Noli respicere Judam negantem, sed Paulum respice confitentem. Jacob di- Gen. 28. tissimi patris filius, solus & nudus in baculo suo pergit Męsopotamiam, jacet lassus in itinere, & qui delicatissimè à Rebecca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro pulvillo utitur. Vidit scalam de terra usque ad cœ-

 lum,

lum, & ascendentes per eam angelos & descendentes, & desuper innitentem Dominum, ut lapsis manum porrigeret, ut ascendentes suo ad laborem provocaret aspectu. Unde & vocatur locus ipse Bethel, id est domus Dei, in qua quotidie ascenditur atque descenditur. Et sancti enim corruunt, si fuerint negligentes: & peccatores pristinum recipiunt gradum, si sordes fletibus laverint. Hoc ideo dixi, ut non te terreant descendentes, sed provocent ascendentes. Numquam exemplum à malis sumitur. Etiam in sæculi rebus semper à meliori parte incitamenta virtutum sunt. Oblitus propositi, & epistolaris brevitatis, plura dictare cupiebam: ad materiæ quippe dignitatem, & ad meritum personæ tuæ, parum est omne quoddicitur: & ecce tibi noster Ansonius cœpit schedulas flagitare, urgere notarios, & hinnitu ferventis equi, ingenioli mei festinus arguere tarditatem. Memento igitur nostri, & cura ut in Christo valeas: Atque ut cætera taceam, domestica sanctæ Veræ exempla sectare, quæ verè sequuta Christum, peregrinationis molestias sustinet, & sit tibi tanti dux fœmina facti. Tribuat tibi Christus, ut audias, ut taceas, ut intelligas, & sic loquaris. Amen.

AD INNOCENTIUM DE MULIERE SEPTIES ICTA.

ARGUMENTUM.

Refert historiam cujusdam mulieris, quæ à viro Vercellis adulterii falsò accusata, cum confitente ob tormenta delato juvene, ipsa nulla vi ad confessionem non admissi sceleris adduci posset, occiso juvene, septies icta mori non potuit.

SÆpe à me Innocenti charissime postulasti, ut de ejus rei miraculo, quæ nostra ætate acciderat, non tacerem. Cumque ego id verecundè & verè, ut nunc experior, negarem, meque assequi posse diffiderem: sive quia omnis sermo humanus inferior esset laude cœlesti, sive quia otium, quasi quædam ingenii rubigo, parvulam licet facultatem pristini siccasset eloquii: tu è contrario asserebas in Dei rebus non possibilitatem inspici debere, sed animum: neque posse eum verba deficere, qui credidisset in verbo. Quid igitur faciam? Quod implere non possum, ne-

negare non audeo. Super onerariam navem rudis vector imponor: & homo qui necdum scalmum in lacu rexi, Euxini maris credor fragoribus. Nunc mihi evanescentibus terris, Cœlum undique & undique Pontus, nunc unda tenebris inhorrescens & cæca nocte, nimborum spumei fluctus canescunt. Hortaris, ut tumida malo vela suspendam, rudentes explicem, clavum regam. Pareo jam jubenti, & quia caritas omnia potest, Spiritu Sancto cursum prosequente confidam, habiturus in utraque parte solatium. Si me ad optatos portus æstus appulerit, gubernator, putabor: si inter asperos orationis anfractus impolitus sermo substiterit, facultatem forsitan requires, voluntatem certè flagitare non poteris. Igitur Vercellæ Ligurum civitas, haud procul à radicibus Alpium sita, olim potens, nunc raro est habitatore semiruta. Hanc cum ex more consularis potentia viseret, oblatam sibi quandam mulierculam una cum adultero (nam hoc crimen maritus impegerat) pœnali carceris horrore circumdedit. Neque multo post cum lividas carnes ungula cruenta pulsaret, & sulcatis lateribus dolor quæreret veritatem, infelicissimus juvenis volens compendio mortis, longos cruciatus vitare, dum in suum mentitur sanguinem, accusavit alienum, solusque omnium miserrimus, meritò jussus est percuti, quia nō reliquit innoxiæ, unde posset negare. At verò mulier sexu infirmior, virtute fortior, suum cum eculeus corpus extenderet, & sordidas putore carceris manus post tergum vincula cohiberent, oculis, quos tantùm tortor alligare non poterat, suspexit ad Cœlum, & evolutis per ora lacrymis: Tu inquit, testis es Domine Jesu, cui occultum nihil est, qui es scrutator renum & cordis, non ideo me negare velle, ne peream, sed ideo mentiri nolle, ne peccem. At tu miser homo si interire festinas, cur duos interimis innocentes? Equidem & ipsa cupio mori, cupio invisum hoc corpus exuere, sed non quasi adultera. Præsto jugulum, micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam tamen mecum feram. Non moritur, quisquis sic victurus occiditur: Igitur consularis, pastis cruore luminibus, ut fera, quæ gustatum semel sanguinem semper sitit, duplicari tormenta jubet, in se autem dentibus frendens, similem carnifici minitatus est pœnam, nisi confiteretur sexus infirmor, quod non

poterat robur virile reticere. Succurre Domine Jesu, (ait mulier) ad unum hominem tuum complura sunt inventa supplicia. Crines ligantur ad stipitem, & toto corpore ad eculeum fortiùs alligato, vicinus pedibus ignis apponitur. Utrumq; latus carnifex fodit, nec papillis dantur induciæ. Immota mulier manet, & à dolore corporis spiritu superato, dum conscientiæ bono fruitur, vetuit circa se sævire tormenta. Judex crudelis quasi superatus attolitur. Illa Dominum precatur, solvuntur membra compaginibus. Illa oculos ad Cœlum tendit, quasi de communi scelere alius confitetur. Illa pro confitente negat, & periclitans ipsa alium vendicat periclitantem. Una interim vox est: Cæde, torque, ure, lacera, non feci. Si dictis tollitur fides, veniet dies, quæ hoc crimen diligenter discutiat: habeo judicem meum. Jam lassus tortor suspirabat in gemitum: nec erat novo vulneri locus. Jam victa sævitia, corpus quod laniarat, horrebat. Extemplo, ira excitus Consularis; Quid miramini, inquit, circumstantes, si torqueri mulier mavult quam perire? Adulterium certè sine duobus committi non potuit, & esse credibilius reor, noxiam ream negare de scelere, quam innocentem juvenem confiteri. Pari igitur prolata in utrumque sententia, damnatos carnifex trahit: totus ad spectaculum populus effunditur, ut prorsus quasi migrare civitas putaretur: stipatis proruens portis turba densatur. Et quidem miserrimi juvenis ad primum statim ictum amputatur gladio caput, truncumque in suo sanguine volutatur cadaver. Postquam verò ad fœminam ventum est, & flexis in terram poplitibus, super trementem cervicem micans elevatus est gladius, & exertam carnifex dextram totis viribus concitavit, ad primum corporis tactum stetit mucro lethalis, & leviter perstringens cutem, rasuræ modicæ sanguinem aspersit: sine bello imbellem manum percussor expavit, & victam dexteram gladio marcescente miratus, in secundos impetus torquet. Languidus rursus in fœminam mucro delabitur, & quasi fœminam ferrum ream timeret attingere, circa cervicem torpet innoxiam. Itaque furens & anhelans lictor, paludamento in cervicem retorto, dum totas exerit vires, fibulam, quæ clamydis mordebat oras, in humum excussit, ignarusque rei, ensem librabat in vulnus. Et tibi, ait,

mu-

mulier ex humero aurum ruit: collige multo quæsitum labore, ne pereat. Rogo quæ ista securitas? Impendentem non timet mortem, lætatur percussa, cernifex pallet, oculi gladium non videntes, tantum fibulam vident. Et ne parum esset, quod non formidabat interitum, præstat beneficium sævienti. Jam igitur & tertium ictum Sacramentum frustraverat Trinitatis. Jam speculator exterritus, & non credens ferro, mucroné aptabat in jugulum, ut qui secare non poterat, saltem premente manu corpori conderetur. O omnibus res inaudita sæculis! Ad capulum gladius reflectitur, & velut dominum suum victus aspiciens, confessus est se ferire non posse. Huc huc mihi Dan. 3.
trium exempla puerorum, qui inter frigidos flammarum globos hymnos edidere pro fletibus, circa quorum Saraballa (*a*) sanctamque cæsariem, innoxium lusit incendium. Huc beati Danielis revocetur historia, juxta quem adulantibus caudis, prædam suam Leonum ora timuerunt. Nunc Susanna, nobilis fide, mentes omnium subeat, quæ iniquo damnata judicio, Spiritu Sancto puerum replente, servata est. Ecce non dispar in utraque misericordia Domini. Illa liberata per judicem, ne iret ad gladium, hæc à judice damnata, absoluta per gladium est. Tandem ergo ad fœminam vindicandam populus armatur. Omnis ætas, omnis sexus carnificem fugat, & cœtu in circulum coeunte, non credit pœnè unusquisque quod videt. Turbatur tali nuncio urbs propinqua & tota lictorum turma glomeratur. Equibus medius, ad quem damnatorum cura pertinebat, erumpens, & canitiem immundam perfuso pulvere turpans: Meum, inquit, ò cives, petitis caput? me illi vicarium datis? Si misericordes, si clementes estis, si vultis servare damnatam, innocens certè perire non debeo. Quo fletu, vulgi concussus est animus, mæstusque se per omnes torpor insinuat: & mirum in modum voluntate mutata, cum pietatis fuisset, quod antè defenderant, pietatis visum est genus, ut paterentur occidi. Novus igitur ensis, novus percussor apponitur. Stat victima, Christo tantùm favente munita. Semel percussa concutitur, iterum repetita quassatur, tertiò vulnerata prosternitur. O divinæ potentiæ sublimanda potestas?

(a) *Vox in edicto Nabuchodon. etiam occurrens. Dan. 3. significat genus vestis. Vide Hieron. in dictum cap. Dan. 3.*

ſtas? quæ prius fuerat quarto percuſſa, nec læſa, ideo paululum viſa eſt mori, ne pro ea periret innoxius. Clerici, quibus id offici erat (a), cruentum linteis cadaver obvolvunt, & foſſam humum lapidibus exſtruentes, ex more tumulum parant. Feſtinato Sol curſu occaſum petit, & miſericordia Dei celerior matura nocte advenit. Subitò fœminæ palpitat pectus, & oculis quærentibus lucem corpus animatur ad vitam. Jam ſpirat, jam videt, jam ſublevatur, & loquitur; jam in illam poteſt vocem
Pſ. 117. erumpere, Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi homo. Anus interim quædam, quæ Eccleſiæ ſuſtentabatur opibus, debitum cœlo ſpiritum reddidit, & quaſi de induſtria ordine currente rerum, vicarium tumulo corpus operitur. Dubia adhuc luce, in lictore diabolus accurrit, quærit cadaver occiſæ, ſepulcrum ſibi monſtrari petit, vivere putat, quam mori potuiſſe miratur. Recens à Clericis ceſpes oſtenditur (b), & dudum ſuperjecta humus, cum his vocibus ingeritur flagitanti: Erue ſcilicet oſſa jam condita. Infer novum ſepulcro bellum, & ſi hoc parum eſt, avibus feriſque lanianda membra diſcerpe. Septies percuſſa debet aliquid plus morte perpeti. Tali ergo invidia carnifice confuſo, clam domi mulier refocillatur: & ne fortè creber medici ad Eccleſiam commeatus ſuſpicionis panderet viam, cum quibuſdam virginibus ad ſecretiorem villulam ſecto crine tranſmittitur. Ibi paulatim virili habitu veſte mutata, in cicatricem vulnus obducitur. Et ò verè jus ſummum ſumma malitia: poſt tanta miracula adhuc ſæviunt leges. En quo me geſtorum ordo pertraxit? Jam enim ad Evagrii noſtri nomen pervenimus. Cujus ego pro Chriſto laborem, ſi arbitrer à me dici poſſe, non ſapiam; ſi penitus tacere velim, voce in gaudium erumpente non poſſim: Quis enim valeat digno canere præconio, Auxentium Mediolani incubantem, hujus excubiis ſepultum pene antequam mortuum? Romanum Epiſcopum jam penè factionis laqueis ire-

(a) *Clericorum propterea id erat munus, quod precibus & orationibus funus comitarentur.*

(b) *Primis Eccl. ſeculis ſepeliri ſolitos fuiſſe mortuos in cœmeteriis, Romæ Calliſti, Lucinæ, Priſcillæ, aliiſque nominibus celebrata oſtendunt cœmiteria. Quantum verò proſit in Eccl. ſepeliri, lege S. Aug. de cura pro mortuis agenda.*

arretitum, & vicisse adversarios, & non nocuisse superatis?

Verum hæc ipse equidem spatiis exclusus iniquis
Prætereo, atque aliis post me memoranda relinquo,

Præsentis tantum rei fine contentus sum. Imperatorem de industria adit, precibus flagitat, merito lenit, solicitudine promeretur, ut redditam vitæ, redderet libertati.

AD EUSTOCHIUM VIRGINEM EPITAPHIUM PAULÆ MATRIS.

ARGUMENTUM.

Paula nobilissima matrona Romana, patre Rogato, matre Blesilla, ex Corneliorum & Gracchorum familiis orta. Toxotio nupsit, ex eoque quatuor edidit filias, Blæsillam, Paulinam, Eustochium cognomento Juliam, & Ruffinam, & præter has Toxotium etiam filium. Viro mortuo, se totam in obsequium Christi tradens, à Paulino & Epiphanio Episcopis docta, monachæ vitam profiteri cœpit: vixit in hoc proposito Romæ annos quinque mox Hierosolymam profecta, in Bethlehem consedit, ubi cum pro viris tum pro mulieribus virginibus monasteriis conditis, annis viginti sanctissimè vixit. Nunc ejus vitam D. Hieronymus scribit, & Eustochium filiam, quæ post eam monasterii præses relicta est, consolatur.

SI cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum, sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, sed multo nobilior sanctitate; potens quondam divitiis, sed nunc Christi paupertate insignior. Gracchorum stirps, soboles Scipionum, Pauli hæres, cujus vocabulum trahit, Martiæ Papyriæ, matris Africani vera & germana progenies. Romæ prætulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia informis luti vilitate mutavit. Non mœremus, quod talem amisimus, sed gratias agimus, quod habuimus, immo habemus. Deo enim vivunt omnia, & quidquid revertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quanquam amissio illius, cœlestis domus habitatio sit; quæ quamdiu in corpore fuit, peregrinata est à Domino, & voce semper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata est, Ps. 119.

di-

habitavi cum habitantibus Cedar, multum peregrinata est anima mea. Nec mirum, si planxerit se versari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cum mundus in maligno positus sit: & sicut tenebræ illius, & ita lumen ejus, luxque in tenebris luceat, & tenebræ eam non com-
Ps. 38. prehenderunt. Unde & illud crebrius inferebat: Advena sum & peregrina, sicut omnes patres mei. Et iterum:
Phil. 1. Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Quoties autem infirmitate corpusculi, quam incredibili abstinentia & duplicatis contraxerat jejuniis, vexabatur, hoc in ore volve-
1. Cor. 9. bat: Subiicio corpus meum, & in servitutem redigo, ne
Rom 14. aliis prædicans, ipsa reproba inveniar. Et; Bonum est vi-
Ps. 34. num non bibere & carnem non manducare. Et: Humiliavi in jejunio animam meam, & totum lectum meum versavi in infirmitate mea, & versata sum in miseria, dum mihi configitur spina. Atque inter doloris aculeos, quos mira patientia sustinebat, quasi apertos sibi Cœlos aspiceret, loquebatur: Quis dabit mihi
Ps 54. pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Testor Jesum & sanctos ejus, ipsumque proprium Angelum (a) qui custos fuit & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui: sed quidquid dicturus sum, pro testimonio dicere, & minus ejus esse meritis, quam totus orbis canit, Sacerdotes mirantur, virginum chori desiderant, Monachorum & pauperum turbæ deplangunt. Vis, lector, ejus breviter scire virtutes? Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec mirum, de proximis & familiola, quam in utroque sexu de servis, & ancillis in fratres sororesque mutaverat, ista proferre, cum Eustochium virginem, & devotam Christo filiam, in cujus consolationem libellus hic cuditur, procul à nobili genere, sola fide & gratia divitem reliquerit. Carpamus igitur narrandi ordinem. Alii altius repetant, & à cunabulis ejus, ipsisque, ut ita dicam, crepundiis matrem Blæsillam, & Rogatum proferant patrem, quorum altera Scipionum Gracchorumque progenies est, alter per omnes ferè Græcias usque hodie stemma-

(a) *Angeli hominum custodes aperte in sac. literis exprimuntur. Hinc Hieronymus in Matth. 18. magna, inquit, dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum delegatum.*

matibus, & divitiis, ac nobilitate Agamemnonis fertur sanguinem trahere, qui decennali Trojam obsidione delevit: nos nihil laudabimus, nisi quod proprium est, & de purissimo sanctæ mentis fonte profertur. Quamquam Dominus atque Salvator in Evangelio doceat Apostolos, Mar. 10. sciscitantes quid sibi redditurus sit, qui omnia sua pro nomine ejus dimiserunt, centuplum in præsentiarum recepturos, & in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus, non laudis esse possidere divitias, sed pro Christo eas contemnere, non tumere ad honores, sed pro Dei fide eos parvipendere. Verè, quod pollicitus est servis suis & ancillis Salvator, reddidit in præsenti: nam quæ unius urbis contempsit gloriam, totius Orbis opinione celebratur. Quam Romæ habitantem nullus extra Romam noverat, latentem in Bethlehem & Barbara & Romana Terra miratur. Cujus enim gentis homines ad Sancta loca non veniunt (a)? Quis autem in sanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, invenit? Hæc, sicut inter multas gemmas pretiosissima gemma micat, & jubar Solis parvos igniculos stellarum obruit & obscurat, ita cunctorum virtutes & potentias sua humilitate superavit: minimaque fuit inter omnes, ut omnium major esset, & quanto se plus deiiciebat, tanto magis à Christo sublevabatur. Latebat, & non latebat: fugiendo gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem prætermittens? dum in singulis teneor, non servo præcepta dicendi. Tali igitur stirpe generata, juncta est viro Toxotio, qui Æneæ & Juliorum altissimum sanguinem trahit, unde etiam filia ejus Christi virgo Eustochium Julia nuncupatur, & ipse Julius à magno demissum nomen Julo. Et hæc dicimus, non quod habentibus grandia sint, sed quod contemnentibus mirabilia. Sæculi homines suspiciunt eos, qui his pollent privilegiis: nos laudamus, qui pro Salvatore ista despexerint: & mirum in modum, quos habentes parvipendimus, si habere noluerint, prædicamus. His, inquam, orta majoribus, & fœcunditate ac pudicitia probata, primum viro, deinde propinquis, & totius urbis testimonio, cum quinque liberos edidisset, Blæsillam, super cujus morte eam

(a) *Vide antiquitatē peregrinationis Hierosolymitanę.*

eam Romæ consolatus sum: Paulinam, quæ sanctum & admirabilem virum, & propositi & rerum suarum Pammachium reliquit hæredem, ad quem super obitu ejus parvulum libellum edidimus: Eustochium, quæ nunc in Sanctis locis virginitatis & Ecclesiæ monile pretiosum est: Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum consternavit: & Toxotium, post quem parere desiit: ut intelligeres eam non diu servire voluisse officio conjugali, sed mariti desiderio, qui marem optabat, liberos edidisse. Postquam vir mortuus est, ita eum planxit, ut propè ipsa moreretur: ita se convertit ad Domini servitutem, ut ejus mortem videretur optasse. Quid ergo referam, amplæ & nobilis domus, & quondam opulentissimæ, omnes penè divitias in pauperes erogatas? quid in cunctos clementissimum animum, & bonitatem etiam in eos, quos numquam viderat, evagantem? quis inopum moriens non illius vestimenta obvolutus est? quis clinicorum (a) non ejus facultatibus sustentatus est? quos curiosissimè, tota urbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter objurgantes propinquos, majorem se eis hereditatem, Christi misericordiam, dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelsi apud sæculum generis & nobilissimæ familiæ visitationes & frequentiam sustinere. Mœrebat honore suo, & ora laudantium declinare ac fugere festinabat: cumque Orientis & Occidentis Episcopos ob quasdam Ecclesiarum dissensiones Romam Imperiales literæ contraxissent, vidit admirabiles viros Christique Pontifices, Paulinum Antiochenæ urbis Episcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Constantia dicitur; quorum Epiphanium etiam hospitem habuit: Paulinum, in aliena manentem domo, quasi proprium humanitate possedit: quorum accensa virtutibus, per momenta patriam deserere cogitabat: non domus, non liberorum, non familiæ, non possessionum, non alicujus rei, quæ ad sæculum pertinet, memor, sola, si dici potest, & incomitata ad Eremum Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat: tandemque exacta hyeme, aperto mari, redeuntibus ad Ecclesias suas Episcopis, & ipsa voto cum eis ac desiderio navigavit. Quid ultra differo? descendit ad portum, fra-

tre,

(a) *Clinici dicũtur qui morbo affecti surgere electo nõ possũt.*

tre, cognatis, affinibus, & quod his majus est, liberis prosequentibus, & clementissimam matrem pietate vincere cupientibus. Jam carbasa tendebantur, & remorum ductu navis in altum protrahebatur. Parvus Toxotius supplices manus tendebat in litore, Ruffina jam nubilis, ut suas expectaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat, & tamen illa siccos tendebat ad Cœlum oculos, pietatem in filios pietate in Deum superans. Nesciebet se matrem, ut Christi probaret ancillam. Torquebantur viscera, & quasi à suis membris distraheretur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret caritatem. Inter hostium manus, & captivitatis duram necessitatem nihil crudelius est, quam parentes à liberis separari. Hoc contra jura naturæ plena fides patiebatur, immo gaudens animus appetebat, & amorem filiorum majore in Deum amore contemnens, in sola Eustochio, quæ & propositi & navigationis ejus comes erat, acquiescebat. Sulcabat interim navis mare: & cunctis qui cum ea vehebantur, litora respicientibus, ipsa aversos tenebat oculos, ne videret quos sine tormento videre non poterat. Fateor nulla sic amavit filios, quibus antequam proficisceretur, cuncta largita est, exheredans se in Terra, ut hereditatem inveniret in Cœlo. Delata ad insulam Pontiam, quam clarissimæ quondam fœminarum, sub Domitiano Principe pro confessione nominis Christiani, Flaviæ Domitillæ nobilitavit exilium; vidensque cellulas in quibus illa longum martyrium duxerat, sumptis fidei alis, Hierosolymam, & sancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, & omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdim Adriatico se credens Pelago, quasi per stagnum venit Methonem: ibique refocillato corpusculo, & sale tabenbentes artus in litore ponens, per Maleam & Cytheram sparsasque per æquor Cycladas, & crebris freta concita terris post Rhodum & Lyciam tandem vidit Cyprum: ubi sancti & venerabilis Epiphanii pedibus provoluta, decem ab eo diebus retenta est, non in refectionem, ut ille arbitrabatur, sed in opus Dei, ut re comprobatum est. Nam omnia illius Regionis lustrans monasteria, prout potuit, refrigeria sumptuum fratribus dereliquit, quos amor sancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Inde brevi cursu transfretavit Seleuciam, de qua ascendens Antiochiam,

san-

ſancti confeſſoris Paulini modicum caritate detenta, media hyeme, calente ardore fidei, femina nobis, quæ prius eunuchorum manibus portabatur, aſello ſedens profecta eſt. Omitto Cæles Syriæ, & Phænices iter: (neque enim hodœporicon ejus diſpoſui ſcribere) ea tantum loca nominabo, quæ ſacris voluminibus continentur. Bæryto Romana colonia, & antiqua urbe Sydone derelicta, in Sareptæ litore Heliæ eſt ingreſſa turriculam: in qua adorato
Act. 21. Domino ſalvatore per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, pervenit ad Coth, quæ nunc, Ptolemais dicitur, & per campos Mageddo, Joſiæ necis conſcios, intravit terram Philiſtiim. Mirata ruinas Dor, urbis quondam potentiſſimæ, & verſa vice Stratonis turrim ab Herode rege Judææ in honorem Cęſaris Auguſti Cæſaream nuncupatam, in qua Cornelii domum, Chriſti vidit Eccleſiam, & Philippi ædiculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Deinde Antipatridam ſemirutum oppidum, quod de patris nomine Herodes vocaverat: & Lyddam verſam in Dioſpolim, Dorcadis atque Aeneæ reſurrectione ac ſanitate inclytam. Haud procul ab ea Arimathiam viculum Joſeph, qui Dominum ſepelivit, & Nobe, urbem quondam ſacerdotum, nunc tumulum occiſorum. Joppen quoque, fugientis portum Jonæ, & (ut aliquid perſtringam de fabulis poetarum) religatæ ad ſaxum Andromades ſpectatricem. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in Ec-
Luc. 24. cleſiam dedicavit. Atque inde proficiſcens, aſcendit Bethoron inferiorem, & ſuperiorem, urbes à Salomone conditas, ſed varia poſtea bellorum tempeſtate deletas;
Ioſ. 9. ad dexteram aſpiciens Hajalon & Gabaon, ubi Jeſus filius Nave, contra quinque reges dimicans, Soli imperavit & Lunæ; & Gabaonitas, ob dolos & inſidias fœderis impetrati, in aquarios lignarioſque damnavit. In Gabaon urbe uſque ad ſolum diruta paululum ſubſtitit, recordata peccati ejus, & concubinæ in fruſtra diviſæ, & tribus Beniamin trecentos viros propter Paulum Apoſtolum reſervatos. Quid diu moror? Ad lævam mauſoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento juverat, ingreſſa eſt Hieroſolymam, urbem trinominem, Jebus, Salem, Hieruſalem, quæ ab Helio poſtea

Ha-

Hadriano de ruinis & cineribus civitatis in Heliam suscitata est. Cumque proconsul Palæstinæ, qui familiam ejus optime noverat, præmissis apparitoribus jussisset ei parari prætorium, elegit humilem cellulam, & cuncta loca tanto ardore ac studio circumivit, ut nisi ad reliqua festinaret, à primis non posset abduci: prostrataque ante Crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat. Ingressa sepulcrum, resurrectionis osculabatur lapidem, quem ab ostio monumenti amoverat Angelus; & ipsum corporis locum, in quo Dominus jacuerat, quasi sitiens desideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibi lacrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, testis est cuncta Hierosolyma, testis est ipse Dominus, quem rogabat. Inde egrediens ascendit Sion, quæ in arcem vel speculam vertitur. Hanc urbem quondam expugnavit & reædificavit David. De expugnata scribitur: væ tibi civitas Ariel, idest leo Dei, & quondam fortissima, quam expugnavit David. Et de ea quæ ædificata est, dictum est: fundamenta ejus in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in favillam & cinerem dissolutas: sed portas, quibus non prævalet infernus, & per quas credentium ad Christum ingreditur multitudo. Ostendebatur illi columna (a), Ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus ducitur & flagellatur. Monstrabatur locus, ubi super centum viginti credentium animas Spiritus Sanctus descendit, ut Joelis vaticinium compleretur. Deinde pro facultatula sua pauperibus atque conservis pecunia distributa, perrexit Bethlehem & in dextera parte itineris stetit ad sepulcrum Rachel, in quo mater Beniamin, non ut vocaverat moriens, Benoni, hoc est filius doloris mei, sed ut pater Prophetavit in spiritu, filium dexteræ procreavit. Atque inde Bethlehem ingressa, & in specum Salvatoris introiens, post-

2 Reg. 5.

Esai. 29.

Ps. 88.

Act. 2.

(a) *Extat in Eccl. S. Praxedis Romæ Columna Christi D. altitudine 3. palmorū; ūde nōnulli censent illam non esse integram; Columna enim hæc cujus meminit Hieron. porticum sustinebat. Aliqui volunt columnam S. Praxedis non esse partem sed integram; S. vero Hieron. loqui de alia Columna ad quam prius flagellatus fuerit Christus: bis enim fuisse flagellatum indicat S. Chrisost. Vide Cornel. in Evangel.*

postquam vidit sacrum virginis diversorium, & stabulum in quo agnovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui (a), ut illud impleretur, quod in eodem Propheta scriptum est: Beatus qui seminat super aquas, ubi bos & asinus calcant: me audiente jurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis involutum, vagientem in præsepe Dominum, Magos (b) adorantes, stellam fulgentem desuper, matrem virginem, nutricium sedulum, pastores nocte venientes, ut viderent verbum, quod factum erat, & jam tunc Evangelistæ Joannis principium dedicarent: In principio erat verbum, & verbum caro factum est: Parvulos iuterfectos, Herodem sævientem, Joseph & Mariam fugientes in Ægyptum. Mixtisque gaudio lacrymis loquebatur: Salve Bethlehem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de Cœlo descendit. Salve Ephrata, Regio uberrima atque καρποφόρε, cujus fertilitas Deus est, de te quondam Michæas vaticinatus est, Et tu Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus Juda. Ex te mihi egredietur qui sit Princeps in Israel, & egressus ejus ab initio à diebus æternitatis. Propterea dabis eos usque ad tempus parientis. Pariet, & reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Israel. In te enim natus est Princeps, qui ante Luciferum genitus est, cujus de Patre nativitas omnem excedit ætatem. Et tamdiu in te Davidici generis origo permansit, donec virgo pareret, & reliquiæ populi credentis in Christum converterentur ad filios Israel, & libere predicarent: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos judicastis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non veni nisi ad oves perditas domus Israel. Et eo tempore Jacob super eo verba completa sunt: Non deficiet Princeps ex Juda, & dux de femoribus ejus, donec veniat, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium. Bene David jurabat, bene vota faciebat, dicens: Si introiero in Tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei, si dedero, somnum oculis meis, & pal-

[Margin: *Isa. 1.* — *Mich. 5.* — *Ps. 109.* — *Act. 13.* — *Matt. 15.* — *Gen. 49.* — *Ps. 131.*]

(a) *Fuisse in Præsepe Christi Domini asinum, & bovem, præter Hieron. alii SS. PP. tradiderunt Naz. Nyss. Cyril. Paulin. Prudent. Vide Baron. Annal.* 1.

(b) *Tres fuisse Magi jam diu crediti sunt. Fuisse etiam Reges, antiquissimi PP. testantur apud Lindan.* 4. *Panopl.* 100.

palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, Tabernaculum Deo Jacob. Et ſtatim quid deſideraret expoſuit, atque oculis Prophetalibus, quem nos veniſſe jam credimus, ille venturum eſſe cernebat. Ecce audivimus eum in Ephrata, invenimus eum in campis ſilvæ. Vau quippe ſermo Hebraicus, ut te docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc eſt αὐτήν; ſed ipſum, id eſt αὐτόν, ſignificat, unde loquitur confidenter: Introibimus in Tabernaculum ejus, adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus. Et ego miſera atque peccatrix digna ſum judicata deoſculari præſepe, in quo Dominus parvulus vagiit? orare in ſpelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea, quia Domini mei patria eſt; hic habitabo, quoniam Salvator eligit eam. Paravi lucernam Chriſto meo, anima mea illi vivet, & ſemen meum ſerviet ipſi. Haud procul inde deſcendit ad turrim Ader, id eſt gregis, juxta quam Jacob pavit greges ſuos, & paſtores nocte vigilantes audire meruerunt: Gloria in excelſis Deo, & ſuper terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque ſervant oves, invenerunt agnum Dei puro & mundiſſimo vellere, quod in ariditate totius Terræ Cœleſti rore complutum eſt, & cujus ſanguis tulit peccata mundi, & exterminatorem Ægypti, litus in poſtibus fugavit. Statimque concito gradu cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad divitias Dei, & tacita ſecum voluere, quo modo Eunuchus Ætiops gentium populos præfigurans mutaverit pellem ſuam: & dum vetus relegit inſtrumentum, fontem reperit Evangelii. Atque inde ad dexteram, tranſita Bethſur venit Eſcol, quę in botrum vertitur. Unde in teſtimonium terræ fertiliſſimæ, & in typum ejus qui dicit: Torcular calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portaverunt. Nec poſt longum ſpatium intravit Saræ cellulas, videns incunabula Iſaac, & veſtigia quercus Abraham, ſub qua vidit diem Chriſti, & lætatus eſt. Atque inde conſurgens, aſcendit Chebron: hæc eſt Cariatharbe, ideſt, oppidum virorum quatuor, Abraham, Iſaac, Jacob, & Adam magni, quem ibi conditum, juxta librum Ieſu nave, Hebræi autumant; licet plerique Caleb quartum putent, cujus ex latere memoria

Gen. 35. *Luc. 2.* *Iud. 6* *Exod. 12.* *Act. 8.* *Eſai. 63.* *Ioſ. 3.*

monſtratur. His inſpectis noluit pergere ad Cariathſephor, ideſt viculum literarum: quia contemnens occidentem literam repererat ſpiritum vivificantem. Magiſque mirabatur ſuperiores & inferiores aquas, quas Othoniel filius Iephonæ Chenaz pro auſtrali terra, & arida poſſeſſione ſuſceperat: & aquarum ductu ſiccos prioris inſtrumenti agros faciebat irriguos, ut redemptionem veterum
Gen. 18. peccatorem in aquis baptiſmi reperiret. Altera die orto jam ſole ſtetit in ſupercilio Caphar Barucha, ideſt villæ benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum proſecutus eſt. Unde latam deſpiciens ſolitudinem, ac terram quondam Sodomę & Gomorræ, Adamæ & Seboim contemplata eſt balſami vineas in Engaddi, & Segor vitulam conternantem, quæ prius Bala vocabatur, & in Zoaram, ideſt parvulam ſyro ſermone tranſlata eſt. Recordabatur ſpeluncæ Loth, & verſa in lacrymas, virgines
Gen. 19. ſocias admonebat, cavendum eſſe vinum, ex quo eſt luxuria, cujus opus Moabitæ ſunt, & Ammonitæ. Diu hæreo
Gen. 43. in meridie, ubi ſponſa cubantem reperit ſponſum, & Ioſeph inebriatus eſt cum fratribus ſuis. Revertar Hieroſolymam, & per Thecuam atque Amos rutilantem montis Oliveti (a) lucem aſpiciam, de quo Salvator aſcendit ad patrem. In quo per annos ſingulos vacca ruffa in holocauſtum Domino cremabatur, & cujus cinis expiabat popu-
Num. 19 lum Iſrael: in quo juxta Ezechielem, Cherubim de Tem-
Ezec. 10. plo tranſmigrantes, Eccleſiam Domini fundaverunt. Poſt ingreſſa ſepulcrum Lazari, Mariæ & Marthæ vidit hoſpitium, & Bethphage villam ſacerdotalium maxillarum, & locum im quo pullus laſciviens gentium Dei frena ſuſcepit, Apoſtolorumque ſtratus veſtibus, mollia terga præbuit ad ſedendum. Rectoque itinere deſcendebat Hierico, recogitans illum de Evangelio vulneratum, ac Sa-
Luc. 10. cerdotibus & Levitis, mentis feritate prætereuntibus, clementiam Samaritæ, id eſt cuſtodis, qui ſeminecem ſuo jumento impoſitum ad ſtabulum Eccleſiæ deportavit. Et locum Adomim, quod interpretatur ſanguinum, quia multus in eo ſanguis crebris latronum fundebatur incurſibus. Et arborem ſycomorum Zachæi, id eſt, bona pœ-
Luc. 19. nitentiæ opera; quibus cruenta dudum, & noxia rapinis, pec-

(a) *Lucere ſolitum fuiſſe Oliveti montem in diebus anniverſariis Aſcenſionis Domini teſtatur* Beda *de loc. ſanct. c.* 7.

peccata calcabat, excelsumque Dominum de excelso virtutum intuebatur. Et juxta viam cæcorum loca, qui receptis luminibus utriusque populi credentis, in Dominum Sacramenta præmiserant. Ingressa Hierico, vidit urbem, quam fundavit Hiel in Abiram primogenito suo, & cujus portas posuit in Segub novissimo filiorum. Intuita est castra Galgalæ, & acervum præputiorum, & secundæ Circumcisionis mysterium, & duodecim lapides, qui de Jordanis illuc translati alueo, duodecim Apostolorum fundamenta firmaverant, & fontem quondam legis amarissimum & sterilem, quem verus Helisæus sua condivit sapientia, & in dulcorem ubertatemque convertit. Vix nox transierat, ferventissimo æstu venit ad Iordanem. Stetit in ripa fluminis, & orto Sole, Solis justitiæ recordata est, quo modo in medio amnis alueo sicca Sacerdotes posuerint vestigia, & ad Heliæ, & Helisæi imperium, stantibus ex utraque parte aquis, iter unda præbuerit, pollutasque diluvio aquas, & totius humani generis interfectione maculatos, suo Dominus mundaverit baptismate. Longum est, si velim de valle Achor dicere, id est tumultus atque turbarum, in qua furtum & avaritia condemnata est: & de Bethel domo Dei, in qua super nudam humum nudus & pauper dormivit Iacob: & posito subter caput lapide, qui in Zacharia septem oculos habere describitur, & in Esaia lapis dicitur angularis, vidit scalam usque ad Cœlum tendentem, in qua Dominus desuper innitebatur, ascendentibus porrigens manum, & negligentes de sublimi præcipitans. Sepulcra quoque in monte Ephraim Jesu filii Nave, & Eleazari filii Aaron Sacerdotis, è regione venerata est; quorum alter conditus est in Tamnathsare à Septemtrionali parte montis Gaas, alter in Gabaa filii sui Phinees: satisque mirata est, quod distributor possessionum sibi montana, & aspera delegisset. Quid narrem Silo, in quo altare dirutum hodieque monstratur, & raptum Sabinarum à Romulo tribus Beniamitica præcurrit? Transivit Sichen, non ut plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam circa puteum Jacob intravit Ecclesiam: super quo residens Dominus, sitiensque & esuriens, Samaritanæ fide satiatus est: quæ quinque Mosaicorum voluminum viris, sextoque, quem se habere jactabat,

Matt. 9. 3. Reg. 16. Ios. 6. 4. Reg. 2. Ios. 3. 4. Reg. 2. Ios. 7. Gen. 28. Zac. 3. Esai. 28. Ios. 24. Iud. 2. Ioan. 4.

bat, errore Dosithei (*a*) derelicto, verum Messiam & verum reperit Salvatorem. Atque inde divertens vidit duodecim Patriarcharum sepulcra, & Sebasten, id est Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est nominata: ibi siti sunt Helisæus & Abdias Prophetæ, & quo major inter natos mulierum non fuit Joanne Baptista. Ubi multis intremuit consternata mirabilibus: namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulcra sanctorum ululare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum; alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere, suspensisque pede fœminis, vestes defluere in faciem: miserabatur omnium: & per singulos, effusis lacrymis, Christi clementiam deprecabatur. Et sicut erat invalida, ascendit pedibus mon-
3. Reg. 18 tem, in cujus duabus speluncis, persecutionis & famis tempore, Abdias Propheta centum prophetas aluit pane & aqua. Inde cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Chanaam & Capharnaum signorum ejus fa-
Isa. 6. miliares; locum Tyberiadis, navigante Domino sanctificatum, & solitudinem, in qua multa populorum millia paucis saturata sunt panibus, & de reliquis vescentium repleti sunt cophini duodecim tribuum Israel. Scande-
Mat. 17. bat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus. Aspiciebat procul montes Hermon & Hermonim, & campos latissimos Galilææ, in quibus Sisara & omnis exer-
Iud. 4. citus ejus, Barach vincente, prostratus est. Torrens Cison, qui mediam planitiem dividebat, & oppidum juxta Naim, in qua viduæ suscitatus est filius, monstrabatur. Dies me prius quam sermo deficiet, si voluero cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili pervagata est. Transibo ad Ægyptum, & inter Sochoth atque
Iud. 15. fontem Sampson, quem de molari maxillæ dente produxit, subsistam parumper; & arentia ora colluam, ut refocillatus videam Morasthim, sepulcrum quondam Micheæ Prophetæ, nunc ecclesiam. Et ex latere derelinquam Choreos, & Getheos, Maresa, Idumæam, & Lachis; & per-

(a) *Hæreticus coævus, ac socius Simonis magi, sectam ciborum, ac voluptatum insignem continentiam præseferentem instituit. Tandem teste S. Epiph. in spelunca sponte conclusus, cibo potuque abdicato, inedia confectus est.*

per arenas mollissimas pergentium vestigia subtrahentes, latamque Eremi vastitatem, veniam ad Ægypti fluvium, Sior, qui interpretatur turbidus, & quinque Ægypti transeam civitates, quæ loquuntur lingua Chananitide. & terram Gessen, & Campos Tamneos, in quibus fecit Deus mirabilia. Et urbem No, quæ postea versa est in Alexandriam; & oppidum Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lavantur quotidie plurimorum. Quod cum vidisset, occurente sibi sancto & venerabili Episcopo Isidoro confessore, & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos Sacerdotalis & Leviticus sublimabat gradus, lætabatur quidem ad gloriam Domini, sed se indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arsenios, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? cujus non intravit cellulam? quorum pedibus non advoluta est? Per singulos sanctos Christum se videre credebat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse lætabatur. Mirus ardor, & vix in fęmina credibilis fortitudo. Oblita sexus & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis suis habitare cupiebat, & forsitan cunctis eam suscipientibus impetrasset, ni majus sanctorum locorum retraxisset desiderium. Atque propter ferventissimos ęstus de Pelusio Majomam navigatione perveniens, tanta velocitate reversa est, ut avem putares. Nec multo post in sancta Bethlehem mansura perpetuo, angusto per triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas, ac monasteria, & diversorum peregrinorum juxta viam conderet mansiones, in qua Maria & Joseph hospitium non invenerant. Hucusque iter ejus descriptum sit, quod cum multis virginibus & filia comite peragravit. Nunc virtus latius describatur, quæ ipsius propria est, & in qua exponenda Deo judice ac teste profiteor, me nihil addere, nihil in majus attollere more laudantium: sed ne rerum excedam fidem, multa detrahere, & ne apud detractores, & genuino me semper dente rodentes fingere puter, & cornicem Æsopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Christianorum virtus est, tanta se humilitate dejecit, ut qui eam non vidisset, & pro celebritate nominis videre gestisset, ipsam esse non crederet, sed ancillularum ultimam, Et cum frequentibus choris virginum cingeretur,

& veste & voce & habitu & incessu minima omnium erat. Numquam post viri mortem usque ad diem dormitionis suæ cum ullo comedit viro, quamvis eum sanctum, & in Pontificali sciret culmine constitutum. Balneas (a), nisi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in gravissima febre, lectuli strata non habuit, sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat: si tamen illa quies dicenda est, quæ jugibus penè orationibus dies noctesque jungebat: illud implens de Psalterio: Lavabo per singulas no-

Ps. 6. ctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. In qua fontes crederes lacrymarum: ita levia peccata plangebat, ut illam gravissimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebrius moneretur, ut parceret oculis, & eos servaret Evangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso, & cerussa, & stibio sæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis. Longus risus perpeti compensandus est fletu. Mollia linteamina, & serica pretiosissima, asperitate cilicii commutanda. Quæ viro & sęculo placui, nunc Christo placere desidero. Si inter tales tantasque virtutes castitatem in illa voluero prædicare, superfluus videar: in qua etiam, cum sæcularis esset, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita se gessit, ut numquam de illa etiam maledicorum quidquam auderet fama confingere. Nihil animo ejus clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen superbos, & gloriolam quærentes, fastidio despiciebat. Si pauperem videbat, sustentabat: si divitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas sola excedebat modum. Et usuras tribuens, versuram quoque sæpius faciebat, ut nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum in largiendo esset profusior, arguebam, illud proferens de Apostolo. Non ut aliis refri-

2. Cor. 8. gerium, vobis autem tribulatio: sed ex qualitate in hoc tempore, ut vestra abundantia sit ad illorum inopiam, & illorum abundantia sit ad vestram inopiam, & hoc de

Luc. 3. Evangelio Salvatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et providendum esse, ne quod libenter fa-

(a) *Balneæ loca erãt, in quibus aut sanitatis, aut abstergendarũ sordium causa, etiam SS. homines lavabantur. Dolebat S. Cyp. de hab. virg: quodund cum feminis viri lavarentur.*

faceret, semper facere non posset: multaque hujuscemodi, quæ illa mira verecundia & sermone parcissimo dissolvebat, testem invocans Deum, se pro illius nomine cuncta facere, & hoc habere voti, ut mendicans ipsa moreretur, ut unum nummum filiæ non dimitteret, & in funere suo, aliena sindone involveretur. Ad extremũ inferebat: Ego si petiero, multos inveniam, qui mihi tribuant; iste mendicans si à me non acceperit, quæ ei possum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo ejus anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari esse cupiebam; sed illa ardentior fide, toto Salvatori animo jungebatur, & pauperem Dominum pauper spiritu sequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipso effecta. Denique consecuta est quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucusque debens, non suis viribus, sed Christi se confidit misericordia reddituram. Solent pleræque matronarum buccinatoribus suis dona conferre, & in paucos largitate profusa, manum à cæteris retrahere: quo illa omnino carebat vitio: ita enim singulis suam pecuniam dividebat, ut singulis necessarium erat, non ad luxuriam, sed ad necessitatem. Nemo ab ea pauperum vacuus reversus est: quod obtinebat non divitiarum magnitudine, sed prudentia dispensandi, illud semper replicans: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Et facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Et Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et verba Danielis, Regem Nabuchodonosor monentis, ut eleemosynis redimeret peccata sua. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra & sæculo transituri sunt, sed in vivis lapidibus, qui volvuntur super terram, de quibus in Apocalypsi Joannis, civitas magni regis extruitur: quos in Saphyrum, & Smaragdum, & Jaspidem, & cæteras gemmas esse vertendos scriptura commemorat. Verum hæc possunt esse communia cum multis: & scit diabolus, non in summo virtutum culmine posita: unde loquitur ad Dominum. Post amissam Job substantiam, post eversam domum, post liberos interfectos, corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima sua: sed ex-

Mat. 5. Eccl. 3. Luc. 16. Luc. 11. Dan 4. Apoc. 21. Job. 2.

tende manum tuam, & tange ossa ejus, & carnes, nisi in faciem benedixerit tibi. Scimus plerosque dedisse eleemosynam, sed de proprio corpore nihil dedisse: porrexisse egentibus manum, sed carnis voluptate superatos: dealbasse ea, quæ foris erant, & intus plenos fuisse ossibus mortuorum. At non Paula talis, quæ tantæ continentiæ fuit, ut propè mensuram excederet, & debilitatem corporis nimiis jejuniis, ac labore contraheret; quæ exceptis diebus festis, vix oleum in cibo caperet, ut ex hoc uno æstimetur, quid de vino & liquamine, piscibus, & lacte, & melle, & ovis, & reliquis, quæ gustui suavia sunt, judicarit: in quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant, &, si his ventrem ingurgitaverint, tutam pudicitiam suspicantur. Semper quidem virtutes sequitur invidia, feriuntque summos fulgura montes: nec mirum, si hoc de hominibus loquor, cum etiam Dominus noster Pharisæorum zelo sit crucifixus, & omnes sancti æmulos habuerint: in Paradiso quoque serpens fuerit,
Sap. 2. cujus invidia mors introivit in orbem terrarum. Suscitaverat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, ne se extolleret: & quasi quodam stimulo carnis sæpius admonebat, ne magnitudo virtutum altius raperet, & aliarum vitiis fœminarum se in excelso crederet constitutam. Ego ajebam, livori esse cedendum, & dandum insaniæ
3. Reg. 11 locum, quod fecisset Jacob in fratre suo Esau, & David
2. Cor. 13 in pertinacissimo inimicorum Saul: quorum alter in Me-
Gen. 28. sopotamiam fugerit, alter se Allophylis tradiderit, malens hostibus quam invidis subjacere. At illa respondebat: Justè hæc diceres, si diabolus contra servos Dei & ancillas non ubique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet; si non sanctorum locorum amore retinerer, & Bethlehem meam in alia reperire possem parte terrarum: cur enim non patientia livorem superem? cur non humilitate frangam superbiam, & percutienti maxillam offeram alteram? dicente Apostolo Paulo: Vincite in bo-
Rom. 12. no malum. Nonne Apostoli gloriabantur, quando pro
Act. 5. Domino sunt passi contumeliam? Nonne ipse Salvator hu-
Phil. 2. miliavit se, formam servi accipiens, & factus est obediens patri usque ad mortem; & mortem crucis, ut nos sua passione salvaret? Job nisi certasset & vicisset in prælio, non
Iob. 42. accepisset coronam justitiæ, nec audisset à Domino. Pu-

tas me aliter locutum tibi, quam ut appareres justus? Mat. 5.
Beati dicuntur in Evangelio, qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Secura scit conscientia, quod non propter peccata patiamur, & afflictio in sæculo materia præmiorum est. Si quando procacior fuisset inimicus, & usque ad verborum jurgia prosiliisset, illud Psalterii decantabat: Cum consisteret adversum me peccator, obmutui, & silui à bonis: Et rursus: Ego autem quasi surdus non audiebam, & quasi mutus non aperiens os suum: Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo increpationes. In tentationibus, Deuteronomii verba volvebat. Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat, si diligatis Dominum Deũ vestrum de toto corde vestro, & de tota anima vestra. In tribulationibus & angustiis, Esaiæ replicabat eloquia: Qui ablactati estis à lacte, qui abstracti ab ubere, tribulationem super tribulationem expectate, spem super spem, adhuc pusillum propter malitiam labiorum, propter linguam malignam: Et scripturæ testimonium in consolationem suam edisserebat: Ablactatorum esse, eorum scilicet qui ad virilem ætatem pervenissent, tribulationem super tribulationem sustinere, ut spem super spem mereantur accipere. Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Et: Quod si is, qui foris est homo noster corrumpatur, ille qui intus est, innovetur: & in præsentiarum leve, & momentaneum tribulationis vestræ, æternum gloriæ pondus operatur in vobis: non aspicientibus quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna. Nec longum fore tempus, etiam si humanæ impatientiæ tardum videatur, quin Dei statim videatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tibi. Nec dolosa labia & linguas iniquorum esse metuendas, cum Domino adjutore lætemur, & ipsum debeamus audire per Prophetam monentem: Nolite timere opprobria hominum, & blasphemias eorum ne metueritis: sicut enim vestimentum, sic comedit eos vermis; & sicut lanam, sic devoravit eos tinea. Et: Per patientiam vestram possidebitis animas vestras. Et: Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in

Ps. 38. Ps. 37. Deut. 13. Esa. 28. Rom. 5. 2. Cor. 4. Esa. 49. Esa. 51. Luc. 21. Rom. 8

nobis. Et alibi: Tribulationem super tribulationem sustinere, ut patienter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir, multum prudens. Qui autem pu-

Prov 14. sillanimis est, vehementer insipiens. In languoribus & crebra infirmitate dicebat: Quando infirmor, tunc fortior

2. Cor. 12 sum. Et: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, do-

2. Cor 4. nec mortale hoc induat immortalitatem, & corruptivum hoc vestiatur incorruptione. Et iterum: Sicut superabun-

1. Cor. 15 dant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abun-

2. Cor. 1. dat consolatio. Ac deinde: Ut socii passionum estis, sic

Ps. 41. eritis & consolationis. In mœrore cantabat: Quare tristis es anima, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus. In periculis loquebatur. Qui vult venire post me

Luc 9. abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et iterum: Qui vult animam suam salvam facere, perdet eam. Et: Qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet. Quando dispendia rei familiaris,

Matt. 10. & eversio totius patrimonii nunciabatur, ajebat: Quid enim prodest homini, si totum mundum lucrifecerit, & animæ suæ damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Et: Nudus exivi de utero

Iob 1 matris meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. Et illud:

1. Ioan. 2 Nolite diligere mundum, neque ea, quæ sunt in mundo: quoniam omne quod in mundo est, desiderium carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ hujus: quæ non est ex patre, sed ex mundo, & mundus transit, & concupiscentia ejus. Scio ei scriptas infirmitates gravissimas liberorum, & maximè Toxotij sui, quem diligebat

Ps. 76. plurimum. Cumque illud virtute complesset: Turbata sum, & non sum locuta, in hæc verba prorupit: Qui amat

Mat. 10. filium aut filiam plus quam me, non est me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Posside Domine filios

Ps. 78. mortificatorum, qui pro te quotidie mortificant corpora sua. Novi susurronem quendam, (quod genus hominum perniciosissimum est) quasi benevolum nunciasse, quod pro nimio fervore virtutum quibusdam videretur insana, & cerebrum illius dicerent confovendum: cui illa respon-

1. Cor 4. dit: Theatrum facti sumus mundo, & Angelis, & ho-

1. Cor. 1. minibus. Et: Nos stulti propter Christum, sed stultum

Dei

Dei sapientius est hominibus. Unde & Salvator loquitur ad patrem: Tu scis insipientiam meam. Et iterum: Tanquam prodigium factus sum multis, & tu adjutor fortis: ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Quem in Evangelio & propinqui quasi mentis impotem ligare cupiebant, & adversarii suggillabant, dicentes: Dæmonium habet, & Samaritanus est. Et: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Sed nos audiamus Apostolum cohortantem: Hæc est gloria nostra, testimonium conscientiæ nostræ, quoniam in sanctitate, & sinceritate, & in gratia Dei conservati sumus in mundo. Et Dominum dicentem ad Apostolos: Ideo mundus odit vos, quoniam non estis de mundo. Si enim essetis de mundo, amaret utique mundus quod suum erat. Et ad ipsum Dominum verba vertebat: Tu nosti cordis abscondita, & hęc omnia venerunt super nos, nec sumus obliti tui, nec iniquè egimus in testamento tuo, nec aversum est retrorsum cor nostrum. Et propter te mortificati sumus tota die, reputati sumus ut oves occisionis. Sed Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Fili honora Dominum, & confortaberis, & extra Dominum nullum timueris. His & talibus testimoniis, quasi armatura Dei, & adversus omnia quidem vitia, sed præcipuè instruebat se contra invidiam sævientem; & patiendo injurias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Denique usque ad diem mortis & hujus patientia & aliorum zelus omnibus patuit, qui suum rodit auctorem, & dum æmulum lædere nititur, in semetipsum proprio furore bacchatur. Dicam & de ordine monasterii, quomodo Sanctorum continentiam in suum verterit lucrum. Seminabat carnalia, ut meteret spiritualia: dabat terrena, ut cœlestia tolleret: brevia concedebat, ut pro his æterna mutaret. Post virorum monasterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diversis provinciis congregarat, tam nobiles quam medii & infimi generis, in tres turmas monasteriaque divisit, ita dumtaxat ut in opere, & in cibo separatæ, psalmodiis & orationibus jungerentur. Post alleluja cantatum, quo signo vocabantur ad collectam, nulli residere licitum erat, sed prima, seu inter primas veniens, cæterarum operiebatur adventum, pudore & exemplo ad laborem eas provocans, non

Ps. 68.
70. & 71
Marc. 3.
2. Cor. 1.
Ioan. 15.
Ps. 43.
Prov. 7.

terrore.

terrore. Manè hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem Psalterium cantabant. Nec licebat cuiquam sororum ignorare Psalmos, & non de scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Die tantum Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cujus habitabant latere: & unumquodque agmen matrem propriam sequebatur: atque inde pariter revertentes, instabant operi distributo, & vel sibi vel cæteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo sua habere comitem: ne veterum actuum memor, & lascivientis infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebra confabulatione renovaret. Unus omnium habitus. Linteamine ad tergendas solum manus utebantur. A viris tanta separatio, ut à spadonibus quoque eas sejungeret, ne ullam daret occasionem linguæ maledicæ, quæ sanctos carpere solita est in solatium delinquendi: Si qua vel tardior veniebat ad Psalmos, vel erat in opere pigrior, variis eam modis aggrediebatur: si erat iracunda, blanditiis: si patiens correptione: illud Apostoli invitans: Quid vultis in virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis & mansuetudinis? Excepto victu & vestitu, nullam habere quidquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes victum & vestitum, his contenti sumus: ne consuetudine plus habendi prẹberet locū avaritiæ: quæ nullis expletur opibus, & quanto amplius habuerit, plus requirit: & neque copia, neq; inopia minuitur. Jurgantes inter se sermone lenissimo fœderabat. Lascivientem adolescentularum carnem crebris & duplicatis frangebat jejuniis, malens eis stomachum dolere, quam mentem. Si vidisset aliquam comptiorem, contractione frontis & vultus tristitia arguebat errantem, dicens. Munditiam corporis atque vestitus; animæ esse immunditiam: & turpe verbum atque lascivum numquam de ore virgineo proferendum: quibus signis libidinosus animus ostenditur: & per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonstrantur. Quam linguosam, garrulam ac procacem, rixisque perspexerat delectari, & sẹpius commonitam nolle converti, inter ultimas & extra conventum sororum ad fores triclinii orare faciebat, & separatim cibum capere: ut quam objurgatio non correxerat, emendaret pudor: Furtum quasi sacrilegium detestabatur: & quod inter sæculi homines, vel leve putatur, vel nihil, hoc in mona-

1. Cor. 4.

1. Tim. 6

nasteriis gravissimum dicebat esse delictum. Quid memorem clementiam & sedulitatem in ægrotantes, quas mitis obsequiis & ministeriis confovebat? cumque aliis languentibus largè præberet omnia, & esum quoque exhiberet carnium: si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat. Nulla juvenum, puellarum, sano & vegeto corpore, tantæ se dederat continentiæ, quantæ ipsa fracto & senili debilitatoque corpusculo. Fateor in hac re pertinacior fuit, ut sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam quod expertus sum. Mense Julio ferventissimis æstibus incidit in ardorem febris: & post desperationem cum Dei misericordia respirasset: & medici persuaderent, ob refectionem corporis vino opus esse tenui, & parco, ne aquam bibens in hydropem verteretur; & ego clam beatum Papam Epiphanium rogarem, ut eam moneret, immo compelleret vinum bibere: illa ut erat prudens & solertis ingenii, statim sensit insidias: & subridens, meum esse, quod ille diceret, intimavit. Quid plura? cum beatus Pontifex post multa hortamenta exiisset foras, quærenti mihi quid egisset respondit: Tantum profeci, ut seni homini penè persuaserit, ne vinum bibam. Hæc refero, non quod inconsideranter & ultra vires sumpta onera probem, monente scriptura. Super te onus ne levaveris: sed quod mentis ejus ardorem & desiderium fidelis animæ ex hac quoque probare velim perseverantia, decantantis: Sitivit anima mea in te, quam multipliciter tibi caro meo. Dificile est modum tenere in omnibus: & verè juxta Philosophorum sententiam μεσότης ἡ ἀρετή, κακία ὑπερβολὴ τέλεται: id est, modus virtus est, vitium nimietas reputatur. Quod nos una & brevi sententiola exprimere possumus: ne quid nimis: Quæ in contemptu ciborum tantum habebat pertinaciam; in luctu mitis erat, & suorum mortibus frangebatur, maximè liberorum, nam & in viri & in filiarum dormitione semper periclitata est. Et cum os stomachumque signaret: & matris dolorem crucis niteretur impressione lenire: superabatur affectu. Et crudelem mentem parentis viscera consternebant, animoque vincens, fragilitate corporis vincebatur, quam semel languor arripiens longo tempore possidebat, ut & nobis inquietudinem & sibi discrimina

Prov. 13
Ps. 62.

afferret, in quo illa lætabatur, per momenta commemorans: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore
Rom. 7. mortis hujus? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem scribere. Testor Jesum, cui illa servivit, & ego servire cupio, me utramque in partem nihil fingere, sed quasi Christianum de Christiana, quæ sunt vera proferre, id est, historiam scribere non panegyricum; & illius vitia aliorum esse virtutes. Vitia loquor, secundùm animum meum, & omnium sororum ac fratrum desiderium, qui illam diligimus, & absentem querimus. Cæterum illa implevit cursum suũ, fidemque servavit, & nunc fruitur corona justitiæ, sequiturq; agnum quocumque vadit. Saturatur quia esurivit, & læta decantat: Sicut audivimus, ita &
Ps. 47. vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri. O beata rerum commutatio: flevit ut semper rideret: despexit lacus contritos, ut fontem Domini reperiret: vestita cilicio est, ut nunc albis vestimentis uteretur, & diceret: Scidisti saccum meum, & induisti me lætitia. Cinerem sicut panem manducabat, & potionem suam cum fletu miscebat, dicens: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes
Ps. 41. die ac nocte, ut in æternum pane Angelorum vesceretur,
Ps. 44. & caneret: Gustate & videte quoniam suavis est Dominus
Esa. 65. Et, Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Ut Esaiæ imo domini per Esaiam in se cerneret verba compleri: Ecce qui serviunt mihi, manducabunt, vos autem esurietis: Ecce qui serviunt mihi, bibent, vos autem sitietis: Ecce qui serviunt mihi, lætabuntur, vos autem confundemini: Ecce qui serviunt mihi, exultabunt vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem spiritus ululabitis. Dixeram, lacus eam sem-
Ps. 41. per fugisse contritos, ut fontem Dominum reperiret, ut posset læta cantare: Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breviter, quomodo hæreticorum cœnosos devitaverit lacus, & eos instar habuerit ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque ut sibi videbatur doctus & sciolus, me nesciente cœpit ei proponere quæstiones, & dicere: Quid peccavit infans, ut a dæmone corripiatur? in qua ætate resurrecturi sumus? si in ipsâ, qua morimur, ergo nutricibus post resurrectionem opus erit: si in altera, nequaquam erit resur-

surrectio mortuorum, sed transformatio in alios. Diversitas quoque sexus maris ac feminæ erit, aut non erit? & si erit, sequentur & nuptiæ, & concubitus, sed & generatio; si non erit, sublata diversitate sexus, eadem corpora non resurgent: aggravat enim terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: sed tenuia erunt & spiritualia, dicente Apostolo. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat rationales creaturas ob quædam vitia, & antiqua peccata in corpora esse delapsas, & pro diversitute, & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari; ut vel corporum sanitate gauderent, & parentum divitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes, & domos inopum venientes, pœnas pristinorum luerent delictorum, & præsenti sæculo, atque corporibus, quasi carcere clauderentur. Quod cum audisset, & ad me retulisset, indicans hominem; mihique incubuisset necessitas, nequissimæ viperæ ac mortiferæ bestiæ resistendi, de quibus Psalmista commemorat, dicens: Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. Et: Increpa Domine bestias calami, qui scribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & elevant in Excelsum os suum: conveni hominem, & orationibus ejus, quam decipere nitebatur, brevi interrogatione conclusi dicens: Utrum crederet futuram resurrectionem mortuorum, an non? Qui cum se credere respondisset, intuli: Eadem resurgent corpora, an altera? cum dixisset eadem; sciscitatus sum: In eodem sexu, an in altero? Ad interrogata reticenti & instar colubri huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur; Quia, inquam, taces, ego mihi pro te respondebo, & consequentia inferam. Si non resurget mulier ut mulier, neque masculus ut masculus; non erit resurrectio mortuorum, quia sexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem sexus & membra non fuerint, ubi erit resurrectio corporum, quæ sine sexu non constat & membris? Porrò si corporum non fuerit resurrectio, nequaquam erit resurrectio mortuorum. Sed & illud quod de nuptiis obiicis: Si eadem membra fuerint sequi nuptias, à Salvatore dissolvitur. Erratis nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim mortuorum non nubent neque nubentur, sed erunt similes

Sap. 9. 1. Cor. 15 Ps. 73. Ps. 67.

An-

Angelorum. Ubi dicitur, non nubent neque nubentur, sexuum diversitas demonstratur; nemo enim de lapide & ligno dicit, non nubent neque nubentur, quæ naturam nubendi non habent; sed de iis, qui possint nubere, & gratia Christi ac virtute non nubant. Quod si opposueris. quomodo ergo erimus similes Angelorum, cum inter Angelos non sit masculus & fœmina? breviter ausculta: Non substantiam nobis Angelorum, sed conversationem & beatitudinem Dominus repromittit: quo modo & Joannes Baptista, antequam decollaretur, Angelus appellatus est, & omnes sancti ac virgines Dei, etiam in isto sæculo, vitam in se exprimunt Angelorum: quando enim dicitur; Eritis similes Angelorum, similitudo promittitur, non natura mutatur. Simulque responde, quomodo illud
Joa. 20. interpreteris, quod Thomas Domini resurgentis palpaverit manus, & viderit lancea latus ejus perforatum? Et Petrus
Luc. 24. in litore stantem viderit Dominum & partem assi piscis, ac favum mellis comedentem? Qui stabat, profecto habebat pedes. Qui monstravit latus vulneratum, utique & ventrem, & pectus habuit, sine quibus non sunt latera ventri & pectori cohærentia. Qui locutus est, lingua & palato ac dentibus loquebatur: sicut enim plectrum cordis, ita lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit sonum. Cujus palpatæ sunt manus, consequenter & brachia habuit. Cum igitur omnia membra habuisse dicatur, necesse est, ut totum corpus habuerit, non utique femineum, sed virile, idest ejusdem sexus, in quo mortuus est. Quod si obtenderis: ergo & nos post resurrectionem comedemus? Et quo modo clausis ingressus est januis, contra naturam pinguium & solidorum corporum? Audies: Noli propter cibum, resurrectionis fidem in calumniam
Joa. 20. trahere. Nam & Archisynagogi filiæ resuscitatę jussit ci-
Marc. 5. bum dari; & Lazarus quatriduanus mortuus, cum ipso scribitur inisse convivium, ne resurrectio eorum phantasma putaretur. Sin autem clausis ingressus est januis, & idcirco spirituale, & aerium corpus niteris approbare: ergo & antequam pateretur, qui contra naturam gravio-
Matt. 14 rum corporum super mare ambulavit, spirituale corpus habuit. Et Apostolus Petrus, qui & ipse super aquas pendulo incessit gradu spirituale corpus habuisse credendus est: cum potentia magis, & virtus ostendatur Dei, quando

do fit aliquid contra naturam. Et ut scias, in signorum magnitudine non naturæ mutationem, sed Dei omnipotentiam demonstrari. Qui ambulabat fide, cœpit infidelitate mergi, nisi eum manus Domini sublevasset, dicentis: Modicæ fidei, quare dubitasti? Miror autem te obdurare frontem loquente Domino, Infer digitum tuum huc, & tange manus meas, & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Et alibi: Videte manus meas, & pedes meos, quia ipse ego sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes. Ossa audis, & carnem, & pedes, & manus, & globos (a) mihi Stoicorum, atque Aeria quædam deliramenta confingis. Porrò si quæris: cur infans à dæmone corripiatur, qui peccata non habuit: aut in qua ætate resurrecturi simus, cum diversa ætate moriamur, ingratis suscipies: Judicia Dei abyssus multa. Et: O altitudo divitiarum Sapientiæ & Scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus. Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? Ætatum autem diversitas non mutat corporum veritatem, cum enim corpora quotidie nostra fluant, & aut crescant aut decrescant: ergo tot erimus homines, quot quotidie commutamur; aut alius fui, cum decem annorum essem; alius, cum triginta; alius, cum quinquaginta; alius, cum jam toto cano capite sum? Igitur juxta Ecclesiarum traditiones, & Apostolum Paulum, illud est respondendum; quod in virum perfectum & in mensuram ætatis plenitudinis Christi resurrecturi sumus, in qua & Adam Judæi conditum autumant; & Dominum Salvatorem legimus surrexisse; & multa quæ de utroque testamento in suffocationem hæretici protuli. Ex quo die ita cœpit hominem detestari, & omnes qui ejusdem dogmatis erant, ut eos voce publica hostes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non ut breviter hæresim confutarem, cui multis voluminibus respondendum esset, sed ut fidem tantæ fœminæ ostenderem, quæ maluit inimicitias hominum subire perpetuas, quam Dei offensam amicitiis noxiis provocare. Dicam ergo, ut cœperam; nihil ingenio ejus

Ioa. 20. Luc. 24. Ps. 35. Rom. 11. Ephes. 4.

(a) *Censebant Stoici bonorum animas post hanc vitam in cœlestibus globis habitare. Vide Justum Lips. physiolog. lib. 3.*

docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Iſrael & tace. Scripturas ſanctas tenebat memoriter. Et cum amaret hiſtoriam, & hoc veritatis diceret fundamentum, magis tamen ſequebatur intelligentiam ſpiritualem, & hoc culmine ædificationem animæ protegebat. Denique compulit me, ut vetus & novum inſtrumentum cum filia, me diſſerente, perlegeret: quod propter verecundiam negans, propter aſſiduitatem tamen, & crebras poſtulationes ejus præſtiti, ut docerem quod didiceram, non à me ipſo, ideſt, à præſumptione, peſſimo præceptore, ſed ab illuſtribus Eccleſiæ viris. Sicubi hæſitabam, & neſcire me ingenuè confitebar, nequaquam mihi volebat acquieſcere; ſed jugi interrogatione cogebat, ut è multis variiſque ſententiis, quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Loquar & aliud, quod forſitan æmulis videatur incredibile. Hebræam linguam, quam ego ab adoleſcentia multo labore ac ſudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non deſero, ne ipſe ab ea deſerar, diſcere voluit, & conſecuta eſt: ita ut Pſalmos Hebraice caneret, & ſermonem abſque ulla Latinæ linguæ proprietate perſonaret: quod quidem uſque hodie in ſancta filia ejus Euſtochio cernimus: quæ ita ſemper adhæſit matri & ejus obedivit imperiis, ut numquam abſque ea cubaret, numquam procederet, numquam cibum caperet, ne unum quidem nummum haberet poteſtatis ſuæ, ſed & paternam & maternam ſubſtantiolam à matre diſtribui pauperibus lætaretur; & pietatem in parentem, hæreditatem maximam & divitias crederet. Non debeo ſilentio præterire, quanto exultaverit gaudio, quod Paulam neptem ſuam, ex Læta & Toxotio genitam, immo voto & futuræ virginitatis repromiſſione conceptam, audierat in cunis & crepitaculis balbutiente lingua, Alleluja cantare, aviæque & amitæ nomina dimidiatis verbis frangere. In hoc ſola patriæ deſiderium habuit, ut filium, nurum, neptem renunciaſſe ſæculo, & Chriſto ſervire cognoſceret: quod & impetravit ex parte; nam neptis Chriſti flammeo reſervatur; nurus æternæ ſe tradens pudicitiæ, ſocrus opera, fide, & eleemoſynis ſequitur, & Romæ conatur exprimere, quod Hieroſolymis illa complevit. Quid agimus anima? cur ad mortem ejus venire formidas? Jam dudum prolixior liber

cu-

cuditur, dum timemus ad ultima pervenire; quasi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri possit occubitus. Hucusque prosperis navigavimus ventis, & crispantis maris æquora labens carina sulcavit: nunc in scopulos incurrit oratio; & tumentibus fluctuum motibus, præsens utrique nostrum intentatur naufragium, ita ut cogamur dicere: Præceptor salvos nos fac, perimus. Et illud: Exurge, ut quid obdormis Domine? Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in gravissimam valetudinem, immo quod optabat, invenit; ut nos desereret, & plenius Domino jungeretur. In quo languore, Eustochii filiæ probata semper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata est: ipsa assidere lectulo, flabellum tenere, sustentare caput, pulvillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confovere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum prævenire officia, & quidquid alia fecisset, de sua mercede putare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu inter jacentem matrem & specum Domini discurrit, ne privaretur tanto contubernio, ne illa absente viveret, ut eodem feretro portaretur? Sed o mortalium fragilis & caduca natura! & nisi Christi fides nos extollat ad Cœlum, & æternitas animæ promittatur, cum bestiis ac jumentis corporum una conditio est; idem occubitus justo, & impio, bono & malo, mundo ac immundo, sacrificanti & non non sacrificanti. Sicut bonus, ita & qui peccat; sicut qui jurat ait, & is qui juramentum metuit; similiter & homines & jumenta in favillam & cinerem dissolvuntur. Quid diu immoror, & dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentissima fœminarum adesse mortem, & frigente alia parte corporis atque membrorum, solum animæ teporem in sacro pectore palpitare: & nihilominus quasi ad suos pergeret, alienosque desereret, illos versiculos susurrabat: Domine dilexi decorum domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et; Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abjecta esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Cumque à me interrogaretur, cur taceret, cur nollet respondere, an doleret aliquid: græco sermone res-

Luc. 8.
Ps. 43.
Ps. 25.
Ps. 83.

pondit, nihil se habere molestiæ, sed omnia quieta & tranquilla perspicere. Post hæc obmutuit, & clausis oculis, quasi jam mortalia despiceret, usque ad expirationem animæ eosdem repetebat versiculos; ut quod dicebat, vix audire possemus: digitumque ad os tenens, crucis signum pingebat in labiis. Defecerat spiritus, & anhelabat in mortem; animaque erumpere gestiens, ipsum stridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini convertebat. Aderant Hierosolymarum & aliarum urbium Episcopi, & Sacerdotum inferioris gradus, ac Levitarum innumerabilis multitudo, omne monasterium, virginum & monachorum chori repleverant. Statimque ut audivit sponsum

Cant. 2. vocantem: Surge, veni proxima mea, columba mea: Quoniam ecce hyems transiit & recessit, pluvia abiit sibi: Læta respondit. Flores visi sunt in terra, tempus sectionis advenit. Et: Credo videre bona Domini in terra viventium. Exhinc non ululatus, non planctus, ut inter sæculi homines fieri solet; sed Psalmorum linguis diversis examina concrepabant. Translataque Episcoporum manibus, & cervicem feretro subiicientibus, cum alii Pontifices lampadas cereosque præferrent, alii choros psallentium ducerent, in media Ecclesia speluncæ Salvatoris est posita. Tota ad funus ejus Palæstinarum urbium turba convenit. Quem monachorum latentium in Eremo cellula sua tenuit? quam virginum cubiculorum secreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali fœminæ ultimum redidisset officium. Viduæ & pauperes, in exemplum Dorcadis, vestes ab ea præbitas ostendebant. Omnis inopum multitudo matrem & nutriciam se perdidisse clamabat. Quodque mirum sit, nihil pallor mutaverat faciem, sed ita dignitas quædam & gravitas ora compleverat, ut eam putares non mortuam, sed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroque sermone Psalmi in ordine personabant, non solum triduo & donec subter Ecclesiam, & juxta specum Domini conderetur, sed per omnem hebdomadam (a) cunctis qui venerant suum funus, & proprias credentibus lacrymas. Venerabilis virgo filia ejus Eustochium, quasi ablactata super matrem suam, abstrahi a parente

Psal. 26.

non

(a) *Non solum per hebdomadam, sed etiam vigesima, trigesima, quadragesima, & anniversaria die agi consuevisse memoriam defunctorum, testes sunt Tertul. Naz. & alii.*

non poterat: deosculari oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, & se cum matre velle sepeliri. Testis est Jesus, ne unum quidem nummum ab ea filiæ derelictum, sed ut ante jam dixi, derelictum magnum æs alienum (& quod his difficilius est) fratrum & sororum immensam multitudinem, quos & sustentare arduum, & abiicere impium est. Quid hac virtute mirabilius, fœminam nobilissimæ familiæ, magis quondam opibus, tanta fide omnia dilargitam, ut ad egestatem pene ultimam perveniret? Jactent alii pecunias, & in corbonam Dei æra congesta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quam quæ sibi nihil reservavit. Nunc illa divitiis fruitur & iis bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. Nostram vicem dolemus, & invidere potius gloriæ ejus videbimur, si voluerimus diutius flere regnantem. Secura esto Eustochium, magna hæreditate ditata es. Pars tua dominus; & quo magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata est: non solum enim effusio sanguinis in confessione reputatur; sed devotæ quoque mentis servitus immaculata, quotidianum martyrum est. Illa corona de rosis & violis plectitur, ista de liliis. Unde & in Cantico scribitur Canticorum: Fratuelis meus candidus & rubicundus, & in pace & in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater, inquam, tua audivit cum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam ostendam tibi: Et per Hieremiam Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylonis, & salvate animas vestras. Hæc autem exiit de terra sua, & usque ad diem mortis suæ non est reversa in Chaldæam; nec ollas Ægypti & virulentias carnium desideravit, sed choris comitata virgineis, civis est Salvatoris effecta; de parvula Bethlehem, cœlestia regna conscendens, dicit ad veram Noemi (a): Populus tuus, populus meus; & Deus tuus, Deus meus. Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas eodem, quem tu sustines, dolore dictavi; nam quotiescumque stylum figere volui, & opus exarare promissum, toties obriguerunt digiti, cecidit manus, sensus elanguit. Unde & inculta oratio votum scribentis absque ulla elegantia & verborum lepore testatur. Vale, o Paula, & cultoris tui ultimam senectutem orationibus juva.

Cant. 5.
Gen. 12.
Hier. 50.

(a) *Intelligit B. Virginem, ad quam loqui Paulam asserit.*

Fides & opera tua Christo te sociant: presens facilius quod postulas impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla destruere possit vetustas: incidi elogium sepulcro tuo, quod huic volumini subdidi: ut quocumque noster sermo pervenit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoscat.

Sequitur titulus sepulcri.

Scipio quam genuit, Pauli fudere parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles.
Hoc jacet in tumulo, Paulam dixere priores,
Eustochii genitrix, Romani prima senatus
Pauperiem Christi & Bethlehemitica rura secuta est.

In fronte speluncæ.

Aspicis augustum præcisa rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, cælestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamque relinquens,
Divitias, sobolem, Bethlehemiti conditur antro.
Hic præsepe tuum Christe, atque hic mystica Magi
Munera portantes, hominique deoque dedere.

Dormivit sancta & beata Paula VII. Kal. Feb. tertia sabbati post solis occubitum. Sepulta est V. Kal. earumdem, Honorio Augusto, sexies & Arestenio consulibus. Vixit in sancto proposito Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti; omne vitæ tempus implevit annis quinquaginta sex, mensibus octo, diebus viginti & uno.

AD PRINCIPIAM VIRGINEM EPITAPHIUM MARCELLÆ VIDUÆ.

ARGUMENTUM.

Marcella Albinæ filia nobilis Romana, prius patre, mox viro orbata, Cerealique consule eam in uxorem petente, rejecto, ab Athanasio, Petroque Alexandrinis Episcopis edocta, omnium prima Romæ monachæ vitam professa est: ubi à S. Hieronymo instructa, una cum principia sanctissime vixit.

SÆpe & multum flagitas virgo Christi Principia, ut memoriam sanctæ feminæ Marcellæ literis recolam, & bonum quo diu fruiti sumus, etiam cæteris noscendum, imi-

imitandumque describam. Satis doleo, quod hortaris sponte currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in ejus dilectione concedam; multoque plus accipiam, quam tribuam beneficii, tantarum recordatione virtutum. Nam ut hucusque reticerem, & biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, ut male existimas, sed tristitiæ incredibilis, quæ ita meum oppressit animum, ut melius judicarem tacere impræsentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere. Neque vero Marcellam tuam, immo meam, & ut verius loquar, nostram, omniumque sanctorum, & propriæ Romanæ urbis inclytum decus, institutis rhetorum prędicabo, ut exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per proconsules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est, & eo nobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta est paupertate & humilitate nobilior. Orbata patris morte, viro quoque post nuptias septimo mense privata est. Cumque eam Cerealis, cujus clarum inter consules nomen est, propter ætatem, & antiquitatem familiæ, & insignem, quod maxime viris placere consuevit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitiosius peteret, suasque longævus polliceretur divitias; & nō quasi in uxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere, Albinaque mater tam clarum præsidium viduatæ domus ultro appeteret; illa respondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitię dedicare; utique maritum quærerem, non hereditatem. Illoque mandante, posse & senes diu vivere, & juvenes cito mori, eleganter lusit: juvenis quidem potest cito mori, sed senex diu vivere non potest. Qua sententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, ut ejus nuptias desperarent. Legimus in Evangelio secundum Lucam: Et erat anna Prophetissa filia Phanuelis *Luc 2.* de tribu Asar: Et hæc provectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro suo annis septem à virginitate sua, & erat vidua annis octoginta quatuor, nec recedebat de Templo, jejuniis & obsecrationibus Domino serviens die ac nocte. Nec mirum, si videre meruit salvatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus septem annos, septem mensibus, sperare Christum, & tenere, natum confiteri, & in crucifixum credere, parvulum non nega-

re,

re, & virum gaudere regnantem. Non facio ullam inter sanctas fœminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros & Ecclesiarum Principes stulte facere consueverunt: sed illo tendit assertio, ut quarum unus est labor, unum & præmium sit. Difficile est, in maledica civitate (a), & in urbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque vitiorum, si honestis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam sinistri rumoris fabulam contrahere. Unde quasi rem difficillimam & pene impossibilem optat Propheta, potius quam præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in
Ps.118. lege Domini. Immaculatos in via hujus sæculi appellat, quos nulla obscœni rumoris aura macularit, qui opprobrium non acceperint adversus proximos suos. De quibus
Mat.5. & Salvator in Evangelio: Esto, inquit, benevolus, sive bene sentiens de adversario tuo, dum es in via cum illo. Quis unquam de hac muliere quod displiceret audivit, ut crederet? quis credidit, ut non magis se ipsum malignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primum confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam & conscientia & habitu promittebat. Illæ enim solent purpurisso & cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare cervicibus, & auribus perforatis rubri maris pretiosissima grana suspendere, fragrare musco mure, maritos ita plangere, ut tandem dominatu eorum se caruisse lętentur, quærantque alios, non quibus, juxta Dei sententiam serviant, sed quibus imperent; unde & pauperes eligunt, ut nomen tantum virorum habere videantur, qui patienter rivales sustineant, si mussitaverint, illico proiiciendi. Nostra vidua talibus usa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret; aurum usque ad anuli signaculum repudians, & magis in ventribus egenorum, quam in marsupiis recondens. Nusquam sine matre. Nullum Clericorum aut monachorum, quod amplę domus interdum exigebat ne-

(a) *Maledicam Civitatem passim prisci Romam vocabant. Cic. pro L. Flacco: In tam suspiciosa ac maledica Civitate locum sermoni obtrectatorum non reliquit. Tertul. in apol. cap. 35. Ipsos, inquit, Quirites, ipsam vernaculam septem collium plebem cōvenio, an alicui Cæsari suo parcat lingua illa romana? Palma vitiorum dicitur, quod ibi ōnia erāt vitia.*

necessitas, vidit absque arbitris. Semper in comitatu suo virgines ac viduas, & ipsas graves fœminas habuit, sciens ex lascivia puellarum sæpe de dominarum moribus judicari: & qualis quæque sit, talium consortio delectari. Divinarum scripturarum ardor erat incredibilis, semperque cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicando, quæ scripta sunt, ut Judeorum existimant Pharisei, sed in opere intelligens, juxta illud Apostolicum: Sive comeditis, sive bibitis, sive quid agitis, omnia in gloriam Domini facientes. Et Prophetæ verba dicentis: A mandatis tuis intellexi, ut postquam mandata complesset, tunc se sciret mereri intelligentiam scripturarum. Quod & alibi legimus: Quia cœpit Jesus facere & docere. Erubescit enim quamvis præclara doctrina, quam propria reprehendit conscientia. Frustraque ejus lingua prædicat paupertatem, & docet eleemosynas, qui Crœsi divitiis tumet; vilique opertus pallio, pugnat contra tineas vestium sericarum. Illi erant moderata jejunja, carnium abstinentia, vini odor magis, quam gustus, propter stomachum & frequentes infirmitates. Raro procedebat in publicum, & maxime nobilium matronarum vitabat domos, ne cogeretur videre, quod contempserat, Apostolorum & martyrum basilicas secretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequentiam declinarent. Matri in tantum obediens, ut interdum faceret quod nolebat: nam cum illa suum diligeret sanguinem, & absque filiis, & nepotibus vellet in fratris liberos universa conferre: ista pauperes eligebat, & tamen, matri contraire non poterat, monilia, & quidquid supellectilis fuit, divitibus peritura concedens, magisque volens pecuniam perdere, quam parentis animum contristare. Nulla eo tempore nobilium fœminarum noverat Romæ propositum monachorum; nec audebat propter rei novitatem ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianæ hereseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam beati Antonii, adhuc tunc viventis, monasteriorumque

Ps. 118.
Ps. 1.
1. Cor. 10.
Act. 1.

in

in Thebaide Pachumii & virginum ac viduarum didicit disciplinam: nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat. Hanc multos post annos imitata est Sophronia, & aliæ, quibus rectissimo illud Ennianum aptari potest: Utinam ne in nemore (a) Pelio. Hujus amicitiis fruita est Paula venerabilis, in hujus cubiculo nutrita Eustochium, virginitatis decus: ut facilis æstimatio sit, qualis magistra, ubi tales discipulæ. Rideat forsan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui si re-
Mat. 27. cordetur sanctas fœminas, comites Domini Salvatoris,
Ioa. 19. quę ministrabant ei de sua substantia, & tres Marias stantes ante crucem, Mariamque proprie Magdalenæ, quæ ob sedulitatem & ardorem fidei, Turritæ (b) nomen accepit, & prima ante Apostolos Christum videre meruit resurgentem; se potius superbiæ, quam nos condemnabit ineptiarum, qui virtutes non sexu, sed animo judicamus, contemptæque nobilitatis, ac divitiarum majorem gloriam duci-
Ioa. 18. mus. Unde & Jesus Joannem Evangelistam amabat plurimum, qui propter generis nobilitatem erat notus Pontifici, & Judæorum insidias non timebat, in tantum ut Petrum introduceret in atrium, & staret solus Apostolorum ante crucem, matremque Salvatoris in sua reciperet: ut hæreditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo susciperet. Annis igitur plurimis sic suam transegit ętatem, ut ante se vetulam cerneret, quam adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platonicum, qui Philosophiam meditationem mortis esse dixit. Unde & noster Apo-
1. Cor 15 stolus. Quotidie, inquit, morior propter vestram salu-
Luc. 9. tem. Et Dominus juxta antiqua exemplaria: Nisi quis tu-
Ps. 43. lerit crucem suam quotidie, & secutus fuerit me, non po-
Eccl. 7. test meus esse discipulus. Multoque ante per Prophetam Spiritus sanctus: Propter te mortificamur tota die, ęstimati sumus ut oves occisionis. Et post multas ætates illa sententia: Memento semper diem mortis, & nunquam peccabis. Disertissimique præceptum Satyrici: Vive memor lethi: fugit hora, hoc quod loquor, inde est. Sic ergo, ut dicere cœperamus, ætatem duxit & vixit, ut semper se crederet esse morituram: sic induta est vestibus,

ut

(a) *Proverbium pro origine alicujus mali. Quod interdum Cicero usurpat.*

(b) *Hoc ait, quia Magdalena dicitur à Magdal; quod idē est ac turris.*

ut meminisset sepulcri, offerens se hostiam rationabilem, vivam, placentem Deo. Denique cum & me Romam cum sanctis Pontificibus, Paulino, & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas, quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit Ecclesiam, & verecunde nobinoblium fœminarum oculos declinarem, ita egit secundum Apostolum, importune, opportune, ut pudorem 2.Tim.4
meum sua superaret industria. Et quia alicujus tunc nominis esse existimabar super studio scripturarum, nunquam convenit, quin de, scripturis aliquid interrogaret: nec ut statim acquiesceret, sed moveret è contrario questiones: non ut contenderet, sed ut quærendo disceret earum solutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenii, quid sanctitatis, quid puritatis invenerim, vereor dicere, ne fidem credulitatis excedam, & tibi majorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc solum dicam, quod quidquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diuturna quasi in naturam versum, hoc illa libavit, didicit, atque possedit; ita ut post profectionem nostram, si in aliquo testimonio scripturerum esset oborta contentio, ad illam judicem pergeretur: & quia valde prudens erat, & noverat illud, quod appellant Philosophi τὸ πρέπον, idest, decere quod facias, sic ad interrogata respondebat, ut etiam sua non sua diceret, sed vel mea, vel cujuslibet alterius, ut in eo ipso quod dicebat, se discipulam fateretur: sciebat enim dictum ab Apostolo: Docere autem mulieri non permitto, ne virili sexui, & interdum Sacerdotibus, de obscu- 1.Tim.2
ris, & ambiguis sciscitantibus facere videretur injuriam. In nostrum locum statim audimus te illius adhæsisse consortio, & nunquam ab illa ne transversum quidem unguem, ut dicitur, recessisse, eadem domo, eodem cubiculo usam, ut omnibus in urbe clarissima notum fieret, & te matrem & illam filiam reperisse. Suburbanus ager vobis pro monasterio fuit, & rus electum pro solitudine, multoque ita vixistis tempore: ut ex imitatione vestri, & conversione multarum, gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra virginum monasteria, monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentia servientium Deo, quod prius ignominiæ fuerat, esset postea gloriæ. Interim absentiam nostri mutuis solabamur alloquiis; & quod carne non po-

poteramus, spiritu reddebamus. semper obviare epistolis, superare officiis, salutationibus prævenire: non multum perdebat absentia, quæ jugibus sibi literis jungebatur. In hac tranquillitate, & Domini servitute, hæretica in his provinciis exorta tempestas cuncta turbavit, & in tantam rabiem concitata est, ut nec sibi, nec ulli bonorum parceret: & quasi parum esset, hic universa movisse, navem plenam blasphemiarum (*a*) Romano intulit portui: invenitque protinus patella operculum (*b*), & Romanæ fidei purissimum fontem cœno lutosa permiscuere vestigia. Nec mirum, si in plateis, & in foro rerum venalium, fictus hariolus stultorum verberet nares, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat, cum venenata spurcaque doctrina Romæ invenerit, quos induceret. Tunc librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio: tunc Discipulus ὄλβιος, & vere nominis sui, si in talem magistrum non impegisset: tunc nostrorum διδακτικῶν contradictio, & Pharisæorum turbata est schola: tunc sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, ne per emulationem quippiam facere videretur, postquam sensit fidem Apostolico ore laudatam, in plerisque violari, ita ut sacerdotes quoque, & nonnullos monachorum, maximeque sæculi homines, in assensum sui traheret, ac simplicitati illuderet Episcopi, qui de suo ingenio cæteros estimabat, publice restitit, malens Deo placere, quam hominibus. Laudat Salvator in evangelio villicum iniquitatis, quod contra Dominum quidem fraudolenter, attamen pro se prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parva scintilla maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam jam ad culmina pervenisse, nec posse latere, quod multos deceperat, petunt & impetrant Ecclesiasticas epistolas, ut communicantes Ecclesiæ, discessisse viderentur. Non multum tempus in medio, succedit in Pontificatum vir insignis Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput sub tali Episcopo truncaretur: immo idcirco raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur: dicente Domino ad

Luc. 16.

(a) *Loquitur de Origenis hæresibus, eleganterque navem qua hæretici advecti fuerant plenam vocat blasphemiarum.*

(b) *Proverbium est, quo utimur, cum magistro malo malus aliquis discipulus contigit. Simile illud est à Crasso primũ excogitatum: similes habent labra lactucas.*

ad Hieremiam: Ne oraveris pro populo isto, neque deprecceris in bonum, quia si jejunaverint, non exaudiam preces eorum, & si holocausta & victimas obtulerint, non suscipiam eas; in gladio enim & fame & pestilentia ego consumam eos. Dicas, quid hæc ad laudem Marcellæ? Damnationis hæreticorum hæc fuit principium; dum adducit testes, qui prius ab eis eruditi, & postea ab hæretico fuerant errore correpti; dum ostendit multitudinem deceptorum; dum impia περὶ ἀρχῶν ingerit volumina, quæ emendata manu scorpii (a) monstrabantur; dum acciti frequentibus literis hæretici, ut se defenderent, venire non sunt ausi; tantaque vis conscientiæ fuit, ut absentes damnari, quam præsentes coargui maluerint. Hujus tam gloriosæ victoriæ origo Marcella est: tuque caput horum & causa bonorum, scis me vera narrare, quem nosti vix de multis pauca dicere, ne legenti fastidium faciat odiosa replicatio, & videar apud malevolos sub occasione laudis alterius, stomachum meum digerere. Pergam ad reliqua. De Occidentibus partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia: tunc impletum est: Putas veniens filius hominis fidem inveniet super terram? Refrigerata caritate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri jungebantur, quorum publice petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas (b) quoque duceretur in illam simulationem, immo apertum parricidium, quod non viribus sed voluntate commisit. Et ecce universa tempestas, Domino flante, deleta est, expletumque vaticinium Prophetale: Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud Evangelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparasti, cujus erunt? Dum hæc aguntur in Jebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutem civium redimi; spoliatosque rursum circumdari, ut post sub-

Hier. 14. *Luc. 18.* *Gal. 2.* *Ps. 103.* *Luc. 12.*

(a) *Scorpium Ruffinum vocat, quod hæresis venenū funderet.*
(b) *Sumptum est ab Apostolo, cum de Petri simulatione ad Gal. scribit. Ruffinum notat hoc nomine, qui à Hieronymi amicitia discessit, & Hierosol. Episcopum in defensionem suā traxit: ut constat ex Ruff. ep. ad Anastas. propterea addit: dum hæc aguntur in Jebus, idest Jerusalem.*

ſubſtantiam vitam quoque perderent. Hæret vox, & ſingultus intercipiunt verba dictantis. Capitur urbs, quæ totum cœpit orbem: imo fame perit antequam gladio, & vix pauci qui caperentur inventi ſunt. Ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies, & ſua invicem membra laniarunt; dum mater non parcit lactanti infantiæ, & ſuo re-
Eſa 15. cipit utero, quem paulo ante effuderat. Nocte Moab ca-
Pſ. 77. pta eſt, nocte cecidit murus ejus. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam: polluerunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Hjeruſalem in pomorum cuſtodiam: poſuerunt cadavera ſanctorum tuorum eſcas volatilibus cœli, carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem eorum, ſicut aquam in circuitu Hjeruſalem, & non erat qui ſepeliret. Quis cladem illius noctis, quis funera fando explicet, aut poſſet lacrymis æquare dolorem? Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos: Plurima perque vias ſparguntur inertia paſſim corpora, perque domos, & plurima mortis imago. Cum interim, ut in tanta confuſione rerum, Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur. Sit mihi fas audita loqui, imo à ſanctis viris viſa narrare, qui interfuere præſentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuiſſe ſociatam. Intrepido vultu excepiſſe dicitur introgreſſos: cumque poſceretur aurum, & defoſſas opes vili excuſaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariȩ paupertatis: cæſam fuſtibus flagelliſque ajunt non ſenſiſſe tormenta: ſed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum proſtratam egiſſe, ne te à ſuo conſortio ſepararent: ne ſuſtineret adoleſcentia, quod ſenilis ætas timere non poterat. Chriſtus dura corda mollivit, & inter cruentos gladios invenit locum pietas: cumque & illam & te ad beati Apoſtoli Pauli baſilicam barbari deduxiſſent, ut vel ſalutem vobis oſtenderent, vel ſepulcrum: in tantam lætitiam dicitur erupiſſe, ut gratias ageret Deo, quod te integram ſibi reſervaſſet, quod pauperem illam non feciſſet captivitas, ſed inveniſſet: quod egeret quotidiano cibo, quod ſaturata Chriſto non ſentiret eſuriem, quod & vo-
Job. 1. ce & opere loqueretur: Nuda exivi de utero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino viſum eſt, ita & factum eſt. Sit nomen Domini benedictum. Poſt aliquot dies, ſano, integro, vegetoque corpuſculo obdormivit in Domino, & te paupertatulæ ſuæ, immo per te pauperes reliquit

quit hęredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, dum inter lacrymas tuas illa rideret conscientia vitæ bonæ, & pręmiis futurorum. Hæc tibi Marcella venerabilis, & tibi Principia filia, una & brevi lucubratione dictavi, non eloquii venustate, sed voluntate in vos animi gratissimi, & Deo, & legentibus placere desiderans.

HIERONYMUS AD OCEANUM EPITAPHIUM FABIOLÆ.

ARGUMENTUM.

Fabiolam nobilem Romanam, quę, viro ob adulterium dimisso, alteri perperam nupsit, nunc S. Hieronymus laudat, quod post errorem publica pœnitentia elutum, ad Christum conversa, sanctam traduxerit vitam, & facultatibus suis in pauperes distributis, post reditum Hierosolyma, obierit.

PLures anni sunt, quod super dormitione Błęsillæ, Paulam venerabilem feminam, recenti adhuc vulnere, consolatus sum. Quartæ æstatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum episcopum, Nepotiani scribens epitaphium quidquid habere potui virium, in illo tunc dolore consumpsi. Ante hoc ferme biennium Pammachio meo pro subita peregrinatione Paulinę brevem epistolam dedi, erubescens ad disertissimum virum plura loqui, & ei sua ingerere: ne non tam consolari amicum viderer, quam stulta jactantia docere perfectum. Nunc mihi fili Oceane, volenti & ultro appetenti, debitum munus imponis, quod pro novitate virtutum, veterem materiam novam faciam; in illis enim vel parentis affectus, vel mœror anunculi, vel desiderium mariti temperandum fuit, & pro diversitate personarum, diversa de scripturis adhibenda medicamina. Impræsentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Christianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, solatium monachorum. Quidquid primum arripuero, sequentium comparatione vilescit. Jejunium prædicem? sed prævalescunt eleemosynæ. Humilitatem laudem? sed major est fidei ardor. Dicam appetitas sordes, & in condemnationem vestium sericarum, plebejum cultum, & servilia indumenta quæsita? plus est animum deposuisse, quam cultum: difficilius arrogantia, quam auro caremus, & gemmis:

nis: his enim abjectis, interdum gloriosis tumemus sordibus, & vendibilem paupertatem populari auræ offerimus. Celata virtus, & in conscientiæ fota secreto, Deum solum judicem respicit. Unde & novis mihi est efferenda præconiis, & ordine rethorum prætermisso, tota de confessionis ac penitentiæ incunabulis assumenda oratio. Alius forsitan, scholę memor, Q. Maximum, unus qui nobis cunctando restituit rem, & totam Fabiorum gentem proferret in medium, diceret pugnas, describeret prælia; & per tantæ nobilitatis gradus Fabiolam venisse jactaret; ut quod in virga non poterat, in radicibus demonstraret. Ego, diversorii Bethlehemitici & præsepis Domini amator, in quo virgo puerpera Deum fudit infantem, ancillam Christi non de nobilitate veteris historiæ, sed de Ecclesiæ humilitate producam. Et quia statim in principio quasi scopulus quidam & procella mihi obtrectatorum ejus opponitur, quod secundum sortita matrimonium, primum reliquerit; non laudabo conversam, nisi prius ream absolvero. Tanta prior maritus vitia habuisse narratur, ut ne scortum quidem & vile mancipium ea sustinere posset: quæ si voluero dicere, perdam virtutem feminæ, quæ maluit culpam subire diffidii, quam corporis sui infamare partem, & maculas ejus detegere. Hoc solum proferam, quod verecundæ matronæ & Christianæ satis est.
Mat. 5. Pręcepit Dominus uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas. Neque enim adultera vxor dimittenda est, & vir
1. Cor. 6. mœchus retinendus. Si qui meretrici jungitur, unum corpus fecit: ergo & quæ scortatori impuroque sociatur, unum cum eo corpus efficitur. Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi; aliud Papinianus (*a*), aliud Paulus noster precipit: apud illos viris impudicitiæ frena laxantur (*b*), & solo stupro atque adulterio condemnato, passim per lupanaria & ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas: apud nos quod non licet fœminis, æque non licet viris, & eadem servitus pari ditione censetur. Dimisit ergo, ut ajunt, vitiosum: dimisit

(a) *Is doctrinæ legalis thesaurus dictus est. Ab Antonino Caracalla occisus, quod parricidium ejus excusare noluisset.*

(b) *Vide textum in leg. 1. Cod. ad legem Jul. de adulter.*

misit illius & illius criminis noxium: dimisit pene dixi, quod clamante vicinia, uxor sola non prodidit. Sin autem arguitur, quare repudiato marito, non innupta permanserit: facile culpam fatebor, dum tamen referam necessitatem. Melius est, inquit Apostolus, nubere quam uri. 1. Cor. 7. Adolescentula erat, viduitatem suam servare non poterat: videbat aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suę, & se vinctam & captivam ad coitum trahi: melius arbitrata est, aperte confiteri imbecillitatem suam, & umbram quandam miserabilis subire conjugii, quam sub gloria univiræ, opera exercere meretricum. Idem Apostolus vult viduas adolescentulas nubere, filios procreare, nullam dare occasionem adversario maledicti gratia: & protinus cur hoc velit, exponit: Jam enim quædam abierunt retro post Satanam. 1. Tim. 5. Igitur & Fabiola, quia persuaserat sibi, & putabat à se virum jure dimissum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi universa causatio, viventibus viris, fœminis amputatur: dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit (a). Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens, excusare culpam, cujus pænitentiam ipsa confessa est? Quis hoc crederet, ut post mortem secundi viri in semetipsam reversa, quo tempore solent viduę negligentes, jugo servitutis excusso, agere se liberius, adire balneas, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, saccum indueret, ut errorem publice fateretur; & tota urbe spectante Romana, ante diem Paschæ in basilica quondam Laterani (b), qui Cæsariano truncatus est gladio, staret in ordine pœnitentium (c) Episcopo, Presbyteris, & omni po-

(a) *Nota hic quantum sit Chěnitii delirium ajentis opinionem fuisse Hieronymi nullum in secundo illo conjugio peccatum Fabiolam patrasse. Vide Bellarm. lib. 1. de matrim.*

(b) *Lateranus nobilis Rom. jussu Neronis interfectus est.*

(c) *Varii erant olim pęnitentium publice gradus: primus erat flentium; secundus audiētium; tertius prostratorum; quartus consistentium. Penitentium habitus erant pullæ vestes cinere conspersæ, sacci, cilicia, squalor capitis inculti, totiusque corporis neglectus. A delitiis, conviviis, balneis, & hominũ cõgressibus abstinebant, nec eis inire coniugia licebat. Severis jejuniis, orationibus, vigiliis, aliisque asperitatibus exercebantur. Vide Cabassut. ad Conc. Nyc.*

populo collacrymantibus: sparsum crinem, ora lurida, squalidas manus, sordida colla submitteret? Quę peccata fletus iste non purget? quas inveteratas maculas hæc
Joa.21. lamenta non abluant? Petrus trinam negationem tri-
Exod.32. 2.Reg.11 na confessione delevit. Aaron sacrilegium, ob conflatum ex auro vituli caput, fraternę correxere preces. David sancti & mansuetissimi viri, homicidium pariter & adulterium septem dierum emendavit fames. Jacebat in terra, volutabatur in cinere, & oblitus Regiæ potestatis, lumen quærebat in tenebris: illumque tantum respiciens, quem offenderat, lacrymabili voce dicebat: Tibi soli peccavi & malum coram te feci. Et: Redde mi-
Ps.50. hi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Atque ita factum est, ut qui me prius docuerat virtutibus suis, quomodo stans non caderem, doceret per pœnitentiam, quomodo cadens resurgerem. Quem tam
3.Reg.21 impium legimus inter reges, quam Achab, de quo scriptura dicit: Non fuit alius talis ut Achab: qui venundatus est, ut faceret malum in conspectu Domini? Hic cum propter sanguinem Nabuthæ correptus fuisset ab Helia, & audisset iram Domini per Prophetam; Occidisti, & insuper possedisti; ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua; & reliqua; scidit vestimenta sua,& operuit cilicio carnem suã: jejunabatque in sacco,& ambulabat demisso capite.Tunc factus est sermo Dei ad Heliam Thesbyten, dicens:Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? quia ergo humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus.O felix pęnitentia,quę ad se Dei traxit oculos,quæ furentem sententiam Dei confesso errore mutavit.Hoc idem & Manassen inParalipomenon,&Ninivē fecisse legimus in propheta,publicanũ quoq; in Evangelio: e quibus primus non solum indulgentiam; sed & regnum recipere meruit; alter impendentem Dei fregit iram: tertius, pectus verberans pugnis, oculos non levabat ad Cœlum, & multo justificatior recessit Publicanus humili confessione vitiorum, quam Pharisæus superba jactatione virtutum. Non est loci hujus ut pœnitentiam prædicem, & quasi contra Montanum,Novatumque (a) scribens, dicam illam hostiam Domino esse placabi-

(a) *Ille phryx, Carthaginensis alter: docebant non esse in Eccl. potestatem remittendi peccata post Baptismum facta.*

cabilem: Et, Sacrificium Deo, ſpiritum contribulatum; Et, Malo pœnitentiam peccatoris, qua mortem: Et exurge, exurge Hieruſalem, & multa alia, quę Prophetarum clangunt tubę. Hoc unum loquar, quod & legentibus utile ſit, & præſenti cauſæ conveniat. Non eſt confuſa Dominum in terris, & ille eam non confundet in cœlo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moyſi ſeparata conſedit: ut, quam Sacerdos ejecerat, ipſe revocaret. Deſcendit de ſolio deliciarum ſuarum, *Num. 12.*
accepit molam, fecit farinam, & diſcalciatis pedibus tranſivit fluenta lacrymarum: ſedit ſuper carbones ignis, hi ei fuere in adjutorium. Faciem, per quam ſecundo viro placuerat, verberabat: oderat gemmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat. Sic dolebat, quaſi adulterium cõmiſiſſet, & multis impendiis medicaminum, unum vulnus ſanare cupiebat. Diu morati ſumus in pœnitentia, in qua, velut in vadoſis locis, reſedimus, ut major nobis & abſque ullo impedimento ſe laudum ejus campus aperiret. Recepta ſub oculis omnis Eccleſiæ communione, quid fecit? Scilicet in die bona malorum non oblita eſt, & poſt naufragium rurſum tentare noluit pericula navigandi, quin potius omnem cenſum, quem habere poterat, (erat autem ampliſſimus, & reſpondens generi ejus) dilapidavit ac vendidit, & in pecuniam congregatum, viſibus pauperum præparavit, & prima omnium (a) νοσοκομεῖον inſtituit, in quo ægrotantes colligeret de plateis, & conſumpta languoribus, atque inedia miſerorum membra foveret. Deſcribam ego nunc diverſas hominum calamitates, truncas nares, effoſſos oculos, ſemiuſtos pedes, luridas manus, tumentes alvos, exile femur, crura turgentia, & de exeſis ac putridis carnibus vermiculos bullientes? Quoties morbo regio & pedore confectos humeris ſuis ipſa portavit? quoties lavit purulentam vulnerum ſaniem, quam alius aſpicere non valebat? Præbebat cibos propria manu: & ſpirans cadaver ſorbitiunculis irrigabat. Scio multos divites & religioſos ob ſtomachi anguſtiam, exercere hujuſmodi miſericordiam

(a) *Locus ubi ægroti recipiuntur, curanturque.*

per aliena ministeria, & clementes esse pecunia, non manu, quos equidem non reprobo; & teneritudinem animi nequaquam interpretor infidelitatem: sed sicut imbecillitati stomachi veniam tribuo, sic perfectæ mentis ardorem in Cœlum laudibus fero: Magna fides ista contem-
Luc. 16. nit. Scit quid in Lazaro dives purpuratus aliquando non fecerit, quali superba mens retributione damnata sit. Ille quem despicimus, quem videre non possumus, ad cujus intuitum nobis vomitus erumpit, nostri similis est, de eodem nobiscum formatus est luto, iisdem compactus est elementis, quidquid patitur, & nos pati possumus: vulnera ejus existimemus propria, & omnis animi in alterum duritia, clementi in nosmetipsos cogitatione frangetur. Non, mihi si linguæ centum sint, oraque centum, ferrea vox, omnia morborum percurrere nomina possim, quæ Fabiola in tanta miserorum refrigeria commutavit, ut multi pauperum sani languentibus inviderent. Quamquam illa simili liberalitate erga Clericos & Monachos ac Virgines fuerit. Quod monasteriū non illius opibus sustentatum est? quem nudum & clinicum non Fabiolæ vestimenta texerunt? in quorum se indigentiam non effudit pręceps & festina largitio? Angusta misericordię ejus Roma fuit. Peragrabat ergo iusulas, totum Etruscum mare, Volscorumque Provinciam, & reconditos curuorum litorum sinus, in quibus monachorum consistunt chori, vel proprio corpore, vel transmissa per viros sanctos ac fideles munificentia circumibat: unde repente & contra opinionem omnium Hierosolymam navigavit: ubi multorum excepta concursu, nostro parumper usa est hospitio: cuius societatis recordans, videor mihi adhuc videre quam vidi. Iesu bone, quo illa fervore, quo studio intenta erat divinis voluminibus? & veluti quandam famem satiare desiderans per Prophetas, Evangelia, Psalmosque currebat, quæstiones & proponens, & solutas recondens in scriniolo pectoris sui. Nec vero satiabatur audiendi cupidine, sed addens scientiam, addebat dolorem, & quasi oleum flammę adiiciens, majoris ardoris fomenta capiebat. Quodam die, cum in manibus Moysi Numeros teneremus, & me verecunde rogaret, quid sibi vellet nominum tanta congeries: cur singulæ Tribus in aliis, atque aliis locis varie jungerentur: quomodo Balaam ariolus sic futura Christi my-

fteria prophetarit, ut nullus propemodum prophetarum tam aperte de eo vaticinatus sit: respondi ut potui, & visus sum interrogationi ejus satisfacere. Revolvens ergo librum, pervenit ad eum locum, ubi catalogus describitur omnium mansionum, per quas de Ægypto egrediens populus, pervenit usque ad fluenta Jordanis: cumque causas quæreret, & rationes singularum, in quibusdam hæsitavi, in aliis inoffenso cucurri pede, in plerisque simpliciter ignorantiam confessus sum: tunc vero magis cæpit urgere, & quasi non mihi liceret nescire quod nescio, expostulare, ac se indignam tantis mysteriis dicere. Quid plura? Extorsit mihi negandi verecundiam, ut proprium ei opus hujuscemodi disputatiunculæ pollicerer: quod usque in præsens tempus (ut nunc intelligo) Domini voluntate dilatum, reddetur memoriæ illius; ut Sacerdotalibus prioris ad se voluminis induta vestibus, per mundi hujus solitudinem gaudeat se ad terram repromissionis aliquando venisse. Verum quod cœpimus, prosequamur. Quærentibus nobis dignum tantæ feminæ habitaculum, cum illa ita solitudinem cuperet, ut diversorio Mariæ carere nollet; ecce subito discurrentibus nunciis, Oriens totus intremuit ab ultima Mæotide inter glacialem Tanain, & Massagetarum immanes populos, ubi Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibent, erupisse Hunnorum examina, quæ pernicibus equis hûc illucque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complerent. Aberat tunc Romanus exercitus, & bellis civilibus in Italia tenebatur: hanc gentem Herodotus refert sub Dario Rege Medorum viginti annis Orientem tenuisse captivum, & ab Ægyptiis atque Ætiopibus annuum exegisse vectigal. Abigat Jesus ab orbe Romano tales ultra bestias. Insperati ubique aderant, & famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, non vagientis miserebantur infantiæ. Cogebantur mori qui nondum vivere cœperant: & nescientes malum suum, inter hostium manus ac tela ridebant. Consonus inter omnes rumor, petere eos Hierosolymam, & ob nimiam auri cupiditatem ad hanc urbem percurrere. Muri neglecti pacis incuria farciebantur: Antiochia obsidebatur: Tyrus se volens à terra abrumpere, insulam quærebat antiquam. Tunc & nos compulsi sumus parare

 no-

naves, esse in litore adventum, hostium præcavere, & sævientibus ventis magis barbaros metuere, quam naufragium: non tam propriæ saluti, quam virginum castimoniæ providentes. Erat in illo tempore quædam apud nos dissensio, & barbarorum pugnam domestica bella superabant. Nos in Oriente tenuerunt jam fixæ sedes, & inveteratum sanctorum locorum desiderium. Illa, quæ tota in sarcinis erat, & in omni urbe peregrina, reversa est ad patriam, ut ibi pauper viveret, ubi dives fuerat; manens in alieno, quæ multos prius hospites habuit; & ne sermonem longius protraham, in conspectu Romanæ urbis pauperibus erogaret, quod illa teste vendiderat. Nos hoc tantum dolemus, quod pretiosissimum de sanctis locis monile perdidimus: recipit Roma quod amiserat, & procax ac maledica lingua, gentilium oculorum testimonio confutata est. Laudent cæteri misericordiam ejus, humilitatem, fidem: ego ardorem animi plus laudabo. Librum, quo Heliodorum quondam juvenis ad eremum cohortatus sum, tenebat memoriter, & Romana cernens mœnia inclusam se esse plangebat. Oblita sexus, fragilitatis immemor, ac solitudinis tantum cupida, ibi erat, ubi animo morabatur. Non poterat teneri consiliis amicorum: ita ex urbe, quasi de vinculis, gestiebat erumpere. Dispensationem pecuniæ, & cautam distributionem, genus infidelitatis vocabat. Non aliis distributionem eleemosynarum tribuere, sed suis pariter effusis, ipsa pro Christo stipes optabat accipere. Sic festinabat, sic impatiens erat morarum, ut illam crederes profecturam: itaque dum semper paratur, mors eam invenire non potuit imparatam. Inter laudes fœminæ subito mihi Pammachius meus exoritur. Paulina dormit, ut iste vigilet, præcedit maritum, ut Christo famulum derelinquat. Hic heres uxoris, & hereditatis alii possessores. Certabant vir & fœmina, quis in portu Abrahæ Tabernaculum figeret: & erat hæc inter utrumque contentio, quis humanitate superaret. Vicit uterque, & uterque superatus est. Ambo se victos & victores fatentur, dum quod alter cupiebat, uterque perfecit. Jungunt opes, sociant voluntates, ut quod æmulatio dissipatura erat, concordia cresceret. Necdum dictum, jam factum. Emitur hospitium, & ad hospitium turba concurrit. Non est enim labor in Jacob, nec dolor in Israel.

Gen. 18.

Num. 23.

Ad-

Adducunt maria, quos in gremio suo terra suscipiat, mittit Roma properantes, quos navigaturos litus molle confoveat. Quod Publius semel fecit in insula Melite erga unum Apostolum, &, ne contradictioni locum tribuam, in una navi, hoc isti & frequenter faciunt, & in plures: nec solum inopum necessitas sustentatur, sed prona in omnes munificentia aliquid & habentibus providet. Xenodochium in portu Romano situm, totus pariter Mundus audivit. Sub una æstate didicit Britannia, quod Ægyptus & Parthus noverant vere. Quod scriptum est. Timentibus Dominum, omnia cooperantur in bonum: in obitu tantæ fœminæ vidimus comprobatum. Quodam præsagio futurorum ad multos scripserat monachos, ut venirent, & se gravi onere laborantem absoluerent, faceretque sibi de iniquo mammona amicos, qui eam reciperent in æterna rabernacula: venerunt, amici facti sunt, dormivit illa, quomodo voluit, & deposita tandem sarcina, levior volavit ad Cœlum. Quantum haberet viventis Fabiolę Roma miraculum, in mortua demonstravit. Necdum spiritum exhalaverat, necdum debitam Christo reddiderat animam: Et jam fama volans, tanti prænuncia luctus, totius urbis populum ad exequias congregabat. Sonabant Psalmi, & aurata tecta templorum, reboans in sublime quatiebat Alleluja (a). Hic juvenum chorus, ille senum, qui carmine laudes femineas, & facta ferant. Non sic Furius de Gallis, non Papirius de Samnitibus, non Scipio de Numantia, non Pompejus de Ponti gentibus triumphavit: illi corpora vicerant, hæc spirituales nequitias subjugavit. Audio præcedentium turmas, & catervatim in exequiis ejus multitudinem confluentem. Non plateæ, non porticus, non imminentia desuper tecta capere poterant prospectantes. Tunc suos in unum populos Roma conspexit: favebant sibi omnes in gloria pænitentis: nec mirum, si de ejus salute homines exultarent, de cujus conversione

Act. 27. *Rom. 8.* *Luc. 15.*

 an-

(a) *Canticum hoc lætitiæ, & laudis à Synagoga ad Ecclesiā transiit. Olim fuisse in usu, ut in funeribus caneretur, testis est S. Hieron. Post plura secula, Ecclesia hujus cantici usum temporibus pęnitentiæ constitutis, & in cęremoniis funebribus interdixit. In Missa Defunctorum juxta ritum Mozarabum, ad introitum dicitur*: Tu es portio mea Domine alleluja, in terra viventium, alleluja alleluja.

angeli lætabantur in cœlo. Hoc tibi Fabiola ingenii mei senile munus, has officiorum inferias dedi. Laudavimus sæpe virgines, viduas ac maritatas, quarum semper fuere candida vestimenta, quæ sequuntur agnum, quocumque vadit. Felix præconium, quod nulla totius vitæ sorde maculatur, procul livor facessat, absit invidia. Si pater familias bonus est, quare oculus noster malus est? Quæ inciderat in latrones, Christi humeris reportata est. Multæ mansiones sunt apud patrem. Ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia. Cui plus dimittitur, plus amat.

HIERONYMUS AD MARCELLAM ADVERSUS MONTANUM.

ARGUMENTUM.

Montanus natione Phryx, a quo Cataphygarum hæresis prodiit, ajebat, per Moysen & Prophetas in veteri lege, & per Christum in nova Deum mundum salvare non potuisse: propterea que, ut id tandem obtineret, Spiritum Sanctum à Christo promissum misisse, qui in se, Priscamque, & Maximillam fœminas descenderit; in Trinitate propterea unam tantum ponebat personam: secundas nuptias immundas, & tanquam adulteria reputabat: tres in anno ex præscripto quadragesimas observari præcipiebat: Episcopos non primo, hoc est Apostolorum, sed tertio ponebat loco: peccatorum confessionẽ nec faciebat, nec lapsos propterea homines ad pœnitentiam recipiebat. Hos errores ideo nunc omnes Marcellæ explicat, quia ad fœminam eruditissimam, rogatus tantum quid de illis sentiret, scribit: & tam clara est eorum perfidia, ut illos exposuisse, superasse etiam sit.

TEstimonia de Joannis Evangelio congregata, quæ tibi quidam Montani sectator ingessit, in quibus Salvator noster se ad patrem iturum, missurumque Paracletum pollicetur, in quod promissa sint tempus, & quo completa sint tempore, Apostolorum Acta testantur. Decima die dixit post ascensum Domini, hoc est, quinquagesima post resurrectionem, Spiritum Sanctum descendisse, linguasque credentium esse divisas, ita ut unusquisque omnium gentium sermone loqueretur: quando quidam adhuc parum credentium, musto eos ebrios asserebant: & Petrus stans in medio Apostolorum, omnisque

Act. 1.

con-

conventus, ait: Viri Judæi, & omnes qui habitatis in Hierusalem, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Non enim, sicut vos existimatis, hi ebrii sunt: nam est hora diei tertia: sed hoc est, quod dictum est per Joel Prophetam: in novissimis diebus, dicit Dominus, *Joel. 2.*
effundam de spiritu meo in omnem carnem: & prophetabunt filii, & filiæ eorum, & juvenes visiones videbunt, & seniores somnia somniabunt: & quidem in servos meos & ancillas meas effundam de spiritu meo. Si igitur Apostolus Petrus, super quem Dominus fundavit ecclesiam (*a*), & prophetiam & promissionem Domini, illo tempore completam, memoravit; quo modo possumus nobis aliud tempus vindicare? Quod si voluerint respondere, & Philippi deinceps quatuor filias prophetasse, & Prophetam Agabum reperiri, & in divisionibus spiritus inter Apostolos & doctores, Prophetas quoque Apostolo scribente formatos, ipsumque Paulum Apostolum multa de futuris hæresibus & de fine sæculi prophetasse: sciant à nobis non tam prophetiam repelli, quæ Domini est signata passione, quam eos non recipi, qui cum scripturæ veteris & novę auctoritate non congruant. Primum in fidei regula discrepamus. Nos Patrem & Filium & Spiritum Sanctum in sua unumquemque persona ponimus, licet substantia copulemus: illi, Sabellii (*b*) dogma sectantes, Trinitatem in unius personæ angustias cogunt. Nos secundas nuptias non tam appetimus, quam concedimus, Paulo *1. Tim 5.*
jubente, ut viduæ adolescentulæ nubant: illi in tantum putant scelerata conjugia iteratata, ut quicumque hoc fecerit, adulter habeatur. Nos unam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum (*c*) toto anno, tempore

(a) *Alludit ad illud Mat. 16.* Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. *Quibus verbis, non obstantibus hæreticorum calumniis, primatum Petri, ejusque successorum nobis significari SS. PP. & Sac. Canones tradiderunt. Vide Bellarminum de Rom. Pont. lib. 1.*

(b) *Non fuit Sabellius ejus impietatis auctor, quippe quē affirment omnes eam didicisse à Noeto præceptore suo; qui etiam se Moysen, & fratrem suũ Aaron dicebat Epiphan.*

(c) *S. Leo docet ab Apostolis per doctrinam Spiritus Sancti, Quadragesimam institutam, & S. Ambros. expresse ait jejunium Quadragesimæ à Christo Domino fuisse indictũ. ep. 119.*

pore nobis congruo, jejunamus: illi tres in anno faciunt Quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores: non quod per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre. Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent, apud eos Episcopus tertius est: habent enim primos de Pepusa *(a)* Phrygiæ Patriarchas: secundos, quos appellant Cenones *(b)*: atque ita in tertium, id est penè ultimum locum Episcopi devolvuntur, quasi exinde ambitiosior religio fiat, si quod apud nos primum est, apud illos novissimum sit. Illi ad omne pene delictum, Ecclesiæ obserant fores, nos quotidie legimus: Malo pœnitentiam peccatoris, quam mortem: Et nunquid qui cadet, non resurget, dicit Dominus? Et convertimini ad me filii convertentes, & ego curabo contritiones vestras. Rigidi autem sunt, non quod & ipsi pejora non peccent: sed hoc inter nos & illos interest, quod illi erubescunt confiteri peccata, quasi Justi: nos dum pœnitentiam agimus, facilius veniam promeremur. Prætermitto scelerata mysteria, quæ dicuntur de lactente puero & de victuro martyre *(c)* consecrata: malo inquam non credere: sit falsum omne, quod sanguinis est. Aperta est convincenda blasphemia dicentium, Deum primum voluisse in veteri testamento per Moysen & Prophetas salvare mundum; sed quia non potuerit explere, corpus sumpsisse de virgine, & in Christo sub specie filii prædicantem, mortem obiisse pro nobis: & quia per duos gradus mundum salvare nequiverit, ad extremum per Spiritum Sanctum in Montanum, Priscam, & Maximillam *(d)*, insanas feminas, descendisse, & plenitu-

Ezec. 13. Ps. 40. Hier. 3.

(a) *Pepusa vicus phrygiæ, quem appellabant Jerusalem, ubi Episcopi, ac Presbyteri feminæ erant. Epiph.*

(b) *Dignitas Ecclesiastica apud istos hæreticos. Alii codices habent iconomos.*

(c) *De montanistis horrendum illud fertur, quod in suis mysteriis, infantis anniculi sanguinem, quem de toto ejus corpore, minutis punctionum vulneribus extorquerent, miscentes farinæ, Eucharistiam inde sibi conficerent: isque puer si mortuus fuisset, apud illos celebraretur pro martyre; si vero vixisset, pro magno Sacerdote. Epiph. August. Philastr. de Hæresibus.*

(d) *Mulieres nobiles & opulentas, quas à maritis abduxit Montanus, docens licitam nuptiarum solutionem.*

nitudinem quam Paulus non habuerit, dicens: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus; & nunc videmus per speculum in ænigmate, abscissum & semivirum (a) habuisse Montanum. Hæc sunt, quæ coargutione non indigent. Perfidiam eorum exposuisse, superasse est. Nec necesse est, ut singula deliramenta, quæ proferunt, brevior epistolæ sermo subvertat; cum & tu ipsas scripturas apprime tenens, non tam ad eorum mota sis quæstiones, quam, quid sentirem, à me volueris sciscitari. 1.Cor.13.

HIERONYMUS ADVERSUS VIGILANTIUM AD RIPARIUM PRESBYTERUM.

ARGUMENTUM.

Riparius Presbyter scripserat ad Hieronymum, quomodo Vigilantius hæreticus in Martyrum reliquias, & solemnes, quæ in eorum Templis fiebant, Christianorum vigilias, sicut Novatores hodie faciunt, debaccharetur: respondens nunc vir sanctus, veluti quodam pugnæ præludio velitatus, hæresim generatim percutit, ostendens, si hæretici librum mittat, se longiori oratione ejus ineptiis responsurum.

ACceptis primum litteris tuis, non respondere, superbiæ est; respondere, temeritatis. De his enim rebus interrogas, quas & proferre & audire sacrilegium est. Ais Vigilantium, qui κατ' ἀντίφρασιν (b) hoc vocatur nomine, nam Dormitantius rectius diceretur, os fœtidum rursum aperire, & putorem spurcissimum contra sanctorum martyrum proferre reliquias, & nos, qui eas suspicimus, appellare cinerarios & idololatras, qui mortuorum hominum ossa veneremur. O infelicem hominem, & omni lacrymarum fonte plangendum, qui hæc dicens, non se intelligat esse Samaritanum (c) & Iudæum, qui corpora mortuorum pro immundis habent, & etiam vasa, quæ in eadem domo fuerint, pollui suspicantur, sequentes occidentē literam, & non vivificantem spiritum. Nos autem non dico martyrum reliquias, sed ne Solem quidem & Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim, & omne nomen quod nominatur, & in præsenti

(a) *Hoc ait quia ex phrygia Montanus, erat ubi phrygii Cybelis Sacerdotes castrabantur.*

(b) *Idest à contrario.*

(c) *Samaritani, teste Epiph. mortuorū resurrectionē negāt.*

ſenti ſæculo & in futuro, colimus,& adoramus(*a*) ,ne ſerviamus creaturæ potius quam Creatori,qui eſt benedictus in ſecula. Honoramus autem reliquias martyrum, ut eum, cujus ſunt martyres adoremus. Honoramus ſervos, ut
Mat. 10. honor ſervorum redundet ad Dominum, qui ait: Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipit. Ergo Petri & Pauli immundæ ſunt reliquiæ? Ergo Moyſi corpuſculum immundum erit, quod
Deut. 34. juxta Hebraicam veritatem ab ipſo ſepultum eſt Domino? & quotieſcumque Apoſtolorum, & Prophetarum, & omnium Martyrum Baſilicas ingredimur, toties idolorum templa veneramur? accenſique ante tumulos eorum(*b*)cerei, idololatriæ inſignia ſunt? Plus aliquid dicam, quod redundet in auctoris caput, & inſanum cerebrum vel ſanet aliquando, vel deleat, ne tantis ſacrilegiis ſimplicium animæ ſubvertantur. Ergo & Domini corpus in ſepulcro
Marc. 16 poſitum, immundum fuit? & Angeli, qui candidis veſtibus utebantur, mortuo cadaveri atque polluto præbebant excubias, ut poſt multa ſæcula Dormitantius ſomniaret, immo eructaret immundiſſimam crapulam, & cum Juliano perſecutore, ſanctorum baſilicas aut deſtrueret, aut in templa converteret? Miror ſanctum Epiſcopum,in cujus parochia eſſe presbyter dicitur, acquieſcere furori
1 Cor. 5. ejus, & non virga Apoſtolica, virgaque ferrea (*c*) con-
Pſ. 49. fringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat: nec meminerit illius dicti: Si videbas
Pſ. 100. furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Et in alio loco: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut diſperderem de civitate Domini

(a) *Loquitur de adoratione latriæ, quæ ſoli Deo convenit, non vero duliæ,quam Dei ſervis & amicis tribuimus.*Late *autem adorationis vocabulum patere,& creatis etiam rebus illam tribui, ex ſac.Bibl. conſtat.* De *Angelorum cultu vide Calmet diſſert. de Angelis.*
(b) *Hunc uſum antiquitus in Eccleſiam dimanaſſe, vetera probāt exempla: quin imo oleo lampadum, necnon cera e candelabris ſumpta,quæ circa ſepulcra martyrum accendi ſolet peracta multa miracula teſtatur S. Aug. Theodoret. Greg. Turon. & alii.*
(c) *De excommunicatione loquitur, quā animadverſionem Tertullianus modo vocat Divinam cenſuram,modo anathema,& S. Cypr. abſtentionem, & gladium ſpiritualem, quo ſuperbi & contumaces necantur, dum de Eccl. eiiciuntur.*

mini omnes operantes iniquitatem. Et iterum: Nonne Ps. 38.
odientes te Domine odio habui, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos. Si non sunt honorandæ reliquiæ martyrum, quomodo legimus: Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus? Si ossa mortuorum polluunt contingentes, quomodo Elisæus mor- 4. Reg. 13
tuus mortuum suscitavit, & dedit vitam corpori, quod juxta Vigilantium jacebat immundum: Ergo omnia castra Israelitici exercitus & populi Dei fuere immunda, quia Exod. 13
Joseph & Patriarcharum corpora portabant in solitudine, & ad sanctam terram immundos cineres pertulerunt? Joseph quoque, qui in typo præcessit Domini salvatoris nostri sceleratus fuit? qui tanta ambitione Jacob in Hebron Gen. 50.
ossa portavit, ut immundum patrem avo & atavo sociaret immundis, & mortuum mortuis copularet? O præcidendam linguam a medicis, immo insanum curandum caput, ut qui loqui nescit, discat aliquando reticere. Ego vidi hoc aliquando portentum, & testimoniis scripturarum, quasi vinculis Hipocratis (*a*), volui ligare furiosum: sed abiit, excessit, evasit, erupit, & inter Hadriæ fluctus, Cotiique regis alpes in nos declamando clamavit; quidquid enim amens loquitur, vociferatio & clamor est appellandus. Tacita me forsitan cogitatione reprehendas, cur in absentem invehar? Fateor tibi dolorem meum: sacrilegium tantum patienter audire non possum: legi
enim Siromasten (*b*) Phinees, austeritatem Eliæ (*c*), ze- Num. 25.
lum Simonis Cananæi, Petri severitatem, Ananiam & 3. Reg. Mat. 10.
Saphiram trucidantis, Paulique constantiam, qui Elymam Act. 1.
magum, viis Domini resistentem, æterna cæcitate dam- 5. 13.
navit. Non est crudelitas pro Deo, sed pietas. Unde Deut. 13
& in lege dicitur: Si frater tuus, & amicus, & uxor, quæ est in sinu tuo, depravare te voluerit a veritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum, & auferes malum de medio Israel. Iterum dicam: Ergo martyrum immundæ sunt reliquiæ? Et quid passi sunt Apostoli, ut immundum Stephani corpus tanta funeris ambitione Act. 8.

(a) *Hoc ait, quia deliros, & qui sectionibus indigent ligari Hippocrates, & medici scribũt*

(b) *Quomodo Phinees Israelitam quendam una cum scorto madianitide occiderit, ex lib. Num. patet. Siromastes pugionem significat.*

(c) *Ex lib. Reg. constat Eliam ões prophetas Baal occidisse.*

tione præcederent, ut facerent ei planctum magnum, ut eorum luctus in nostrum gaudium verteretur? Nam quod dicis eum vigilias execrari (a) facit & hoc contra vocabulum suum, ut velit dormire Vigilantius, & non audiat
Mat. 26. Salvatorem dicentem: Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: Spiritus promptus est, sed caro infirma. Et in alio loco Propheta decantat? Media nocte surgebam, ut confiterer
Ps. 118. tibi super judicia justitiæ tuæ. Dominum quoque in Evangelio legimus pernoctasse, & Apostolos clausos carcere
Luc. 6. tota nocte vigilasse, ut illis psallientibus, terra quateretur, custos carceris crederet, magistratus & civitas terrerentur. Loquitur Paulus: Orationi insistite, vigilantes
Col 4.
2. Cor. 11 in ea. Et in alio loco: in vigiliis frequenter. Dormiat
Exod. 12 itaque Vigilantius, & ab exterminatore Ægypti cum
Ps. 120. Ægyptiis dormiens suffocetur. Nos dicamus cum David, Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel, ut veniat ad nos sanctus & Hir, qui interpretatur vigil. Et si quando propter peccata nostta dormierit, dicamus ad
Dan 4. eum; Surge, ut quid dormitas Domine? excitemusque
Mat. 8. illum, & navicula fluctuante, clamemus; Magister salvos nos fac perimus. Plura dictare volueram, si non epistolaris brevitas pudorem nobis tacendi imponeret, & si librorum ipsius ad nos voluisses mittere cantilenas; ut scire possemus, ad quæ rescribere deberemus: nunc autem aerem verberavimus; & non tam illius infidelitatem, quæ omnibus patet, quam nostram fidem aperuimus: cæterum si volueris longiorem nos adversum eum librum scribere, mitte nænias illius & ineptias, ut Joannem Ba-
Mat. 3. ptistam audiat prędicantem: Jam securis ad radices arborum posita est. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

HIE-

(a) *Vigiliarum usus in Eccl. antiquissimus, testimonio non solum SS. Patrum, sed & scriptorũ gentiliũ, Plinii junioris Luciani, & aliorum constat. Hodie non amplius in Ecclesia, ut veteres Christiani consueverant, sed in privatis domibus, in ludis in comessationibus, in turpibus canticis, in choreis, in conversatione mulierum, summa animarum, corporum, rei familiaris jactura, tota nocte vigilatur. Qui quantus sit abusus, erudite ostendit Antinori in lib. italice scripto, cui titulus.* Le veglie d' oggidì.

HIERONYMUS ADVERSUS VIGILANTIUM.

ARGUMENTUM.

Vigilantius, Gallus natione, Barcilonensis Ecclesiæ quæ in Hispania est Presbyter, cleri primum improbato cælibatu, ajebat non esse martyres, aut eorum reliquias venerandas, neque ad eorum sepulcra in Ecclesiis vigilandum, ut qui nos precibus suis adiuvare nequirent, & signa, quæ per eos fierent, incredulis dumtaxat prodessent. Cereos frustra in templis clara luce accendi præterea causabatur. Eleemosynas Hierosolymam mitti debere negabat; hominisque substantiam retinendam, paulatinque potius distribuendam, quam omnem simul in pauperes effundendam asseverabat, monachorum denique in solitudine fugam vituperabat. Hujus hæretici librum Riparius & Desiderius per Sisinnium fratrem Hieronymo, ut ejus responsione confutaretur, miserant; Respondet nunc acriter, ac excitata bile vir sanctus, hæresimque imperiti hominis omnem jugulat. Utinam Vigilantii nostri temporis, tanti Doctoris auctoritate, rationibusque prostrati, una cum eo obdormiscerent.

MUlta in orbe monstra generata sunt. Centauros, & Sirenas, ululas, & Onocrotalos in Esaja legimus. *Esa.34.*
Job Leviatham & Behemoth mystico sermone describit: *Iob.40.*
Cerberum, & Stymphalidas, aprumque Erimanthium, & leonem Nemæum, Chimeram, atque Hydram multorum capitum narrant fabulæ poetarum. Cacum describit Virgilius, triformem Geryonem Hispaniæ prodiderunt. Sola Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortissimis & eloquentissimis abundavit. Exortus est subito Vigilantius, seu verius Dormitantius, qui immundo spiritu pugnet contra Christi spiritum, & martyrum neget sepulcra veneranda: damnandas dicat esse vigilias: nunquam nisi in Pascha Alleluja cantandum: continentiam, hæresim: pudicitiam, libidinis seminarium: & quomodo Euphorbus in Pythagora renatus esse perhibetur, sic in isto Ioviniani (a) mens prava surrexit, ut in illo, & in hoc dia-

(a) *Monachus aliquando in monasterio mediolan. egressus vero, quod ferre delicatulus non posset monasticam disciplinam: quam solute vixerit, Hieron. egregie describit lib. contra Jovin. 1. In insulam relegatus infeliciter obiit.*

Esa.14. diaboli respondere cogamur insidiis. Cui jure dicetur: semen pessimum, para filios tuos occisioni peccatis Patris tui. Ille Romanæ Ecclesiæ auctoritate damnatus, inter phasides aves & carnes suillas non tam emisit Spiritum, quam eructavit: iste caupo Calagurritanus, & in perversum propter nomen viculi mutus Quintilianus (*a*), miscet aquam vino (*b*); & de artificio pristino suæ venena perfidiæ, catholicæ fidei sociare conatur, impugnare virginitatem, odisse pudicitiam, in convivio sæcularium contra sanctorum jejunia proclamare, dum inter phialas philosophatur, & ad placentas liguriens, Psalmorum modulatione mulcetur: ut tantum inter epulas, David & Idithum, & Asaph & filiorum Chore cantica audire dignetur. Hæc dolentis magis effudi animo, quam ridentis: dum me cohibere non possum, & injuriam Apostolorum ac martyrum surda nequeo aure transire. Pro nefas, Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius uxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, immo ostendentes quam sancte vivant, qui male de omnibus suspicantur: & nisi prægnantes uxores viderint clericorum, infantesque de ulnis matrum vagientes, Christi Sacramenta non tribuunt. Quid facient Orientis (*c*) Ecclesiæ? quid Ægypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? Hoc docuit Dormitantius, libidini frena permittens; & naturalem carnis ardorem, qui in adolescentia plerumque fervescit, suis hortatibus duplicans, immo extinguens coitu feminarum; ut nihil sit, quo distemus à porcis, quo differamus a brutis animantibus, quo ab equis, de quibus scriptum est: Equi insanientes in feminas facti sunt mihi: unusquisq; in uxorem proximi sui hinniebat. Hoc est, quod loquitur per David Spiritus Sanctus: Nolite fieri sicut equus

(a) *Hoc dicit, quia ex eodem vico Calagurritano Quintilianus insignis orator fuit.*

(b) *Cauponē eū dixit, & quia sic faciunt mali caupones, ideo addit: miscet aquam vino, id est pure impuram doctrinam.*

(c) *Clericorum cælibatū Apostolos docuisse, & Ecclesiam Catholicam ab omni ævo servasse,* PP. *Concilii Carthag.* 2. *Can.* 2. *professi sunt. Vide in hanc rem plura apud Tomasin. discipl. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 60.

equus & mulus, quibus non est intellectus. Et rursum de Dormitantio & sociis ejus: In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Sed jam tempus est, ut ipsius verba ponentes, ad singula respondere nitamur. Fieri enim potest, ut rursum malignus interpres dicat, fictam à me materiam, cui rethorica declamatione respondeam, sicut illam quam scripsi ac Gallias, matri & filiæ inter se discordantibus. Auctores sunt hujus dictatiunculæ meæ, sancti presbyteri (a) Riparius & Desiderius, qui parochias suas vicinia istius scribunt esse maculatas, miseruntque libros per fratrem Sisinnium, quos inter crapulam stertens evomuit, & asserunt repertos esse nonnullos, qui faventes vitiis suis, illius blasphemiis accquiescant. Est quidem imperitus: & verbis, & scientia & sermone inconditus, ne vera quidem potest defendere: sed propter homines sæculi, & mulierculas oneratas peccatis, semper discentes & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, una lucubratiuncula illius næniis respondebo; ne sanctorum virorum, qui ut hoc facerem, me deprecati sunt, videar literas respuisse. Nimirum respondet generi sui, ut qui de latronum & convenarum natus est semine: quos Cn. Pompejus edomita Hispania, & ad triumphum redire festinans, de Pyrenęi jugis deposuit, & in unum oppidum congregavit, unde & Convenarum urbs nomen accepit. Hucusque latrocinetur contra Ecclesiam Dei, & de Vectonibus, Arrebacis, Celtiberisque descendens, incurset Galliarum Ecclesias, portetque nequaquam vexillum Christi, sed insigne diaboli. Fecit hoc idem Pompejus, etiam in Orientis partibus, vt Cilicibus & Isauris piratis latronibusque superatis, sui nominis inter Ciliciam & Isauriam conderet civitatem: sed hæc urbs hodie servat scita majorum, & nullus in ea ortus est Dormitantius. Galliæ vernaculum hostem sustinent, & hominem moti capitis, atque Hippocratis vinculis alligandum, sedentem cernunt in Ecclesia, & inter cætera verba blasphemiæ, ista quoque dicentem: Quid necesse est, te tanto honore, non solum honorare, sed etiam adorare illud nescio quid, quod in modico vasculo trasferendo colis? Et rursum in eodem libro: Quid pulverem, linteamine

(a) *In veteribus Ecclesiæ Canonibus, Parochi, presbyteri dicebantur. Vide Gonzal. c. 2 de Parochiis num. 2.*

circumdatum, adorando oscularis? Et in consequentibus: prope ritum gentilium videmus sub prætextu religionis introductum in Ecclesiis, Sole adhuc fulgente, moles cereorum accendi, & ubicumque pulvisculum, nescio quod in modico vasculo pretioso linteamine circundatum, osculantes adorare: Magnum honorem præbent hujusmodi homines beatissimis martyribus, quos putant de vilissimis cereolis illustrandos: quos agnus, qui est in medio throni cum omni fulgore majestatis suę illustrat, Quis enim, o insanum caput, aliquando martyres (a) adoravit? quis hominem putavit Deum? nonne Paulus & Barnabas, cum à Lycaonibus Jupiter & Mercurius putarentur, & eis vellent hostias immolare, sciderunt vestimenta sua, & se homines esse dixerunt? non quod meliores
Act. 4. non essent olim mortuis hominibus, Jove atque Mercurio, sed quod sub gentilitatis errore honor eis Deo debi-
Act. 10. tus deferretur. Quod & de Petro legimus; qui Cornelium se adorare cupientem manu sublevavit, & dixit: Surge, nam & ego homo sum. Et audes dicere, illud nescio quid, quod in modico vasculo transferendo colis? Quid est illud, nescio quid? scire desidero, expone manifestius, ut tota libertate blasphemes. Pulvisculum, inquit, nescio quod, in modico vasculo pretioso linteamine circumdatum. Dolet martyrum reliquias pretioso operiri velamine, & non vel pannis vel cilicio colligari, vel projici in sterquilinium, ut solus Vigilantius ebrius & dormiens adoretur. Ergo sacrilegi sumus quando Apostolorum basilicas ingredimur? sagrilegus fuit Costantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas dæmones rugiunt, & inhabitatores Vigilantii, illorum se sentire præsentiam confitentur? Sacrilegus dicendus est, & nunc Augustus Arcadius, qui ossa beati Samuelis longo post tempore de Judæa transtulit in Thraciam? Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui judicandi, qui rem vilissimam & cineres dissolutos in serico & vase aureo portaverunt: Stulti-

(a) *Intelligit de cultu latriæ, ideo subdit: quis hominem putavit Deum? Colendos autem eos adoratione duliæ fatentur omnes SS.PP. inter quos sanctus Aug. serm. 25. de Apost. Pet. & Pau.* Petrum, *inquit,* piscatorem provolutis genibus gentium multitudo credentium adorat.

ti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, & tanta lætitia, quasi præsentem viventemque Prophetam cernerent, susceperunt, ut de Palæstina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina, & in Christi laudem una voce resonarent? Videlicet adorabant Samuelem, & non Christum: cujus Samuel & Levita & Prophetes fuit. Mortuum suspicaris, & idcirco blasphemas. Lege Evangelium: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob: non est Deus mortuorum, sed vivorum. Si ergo vivunt, honesto juxta te carcere non clauduntur. Ais enim vel in sinu Abrahæ (*a*), vel in loco refrigerii, vel subter aram Dei, animas Apostolorum & martyrum consedisse, nec posse suis tumulis, & ubi voluerint, adesse præsentes. Senatoriæ videlicet dignitatis sunt, ut non inter homicidas teterrimo carcere, sed in libera honestaque custodia in fortunatorum insulis & in campis Elysiis recludantur. Tu Deo leges pones? Tu Apostolis vincula iniicies, ut usque ad diem judicii (*b*) teneantur custodia, nec sint cum Domino suo? de quibus scriptum est: Sequuntur agnum quocumque vadit. Si agnus ubique, ergo & hi, qui cum agno sunt, ubique esse credendi sunt (*c*). Et cum diabolus & dæmones toto vagentur orbe, & celeritate nimia ubique præsentes sint; martyres post effusionem sanguinis sui, arca operientur inclusi & inde exire non poterunt? Dicis in libello tuo, quod dum vivimus, mutuo pro nobis orare possimus; postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio; præsertim cum martyres ultionem sui sanguinis obsecrantes impetrare non quiverint. Si Apostoli & martyres, adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse soliciti: quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Vnus homo Moyses sexcentis millibus ar-

Marc. 12

Apoc. 14

Apoc. 6.

Exod. 32

 ma-

(a) *Qui ante Christum limbus Patrum, post Christum est Cœlum, idest Paradisus Beatorum. Unde Ecclesia de S. Martino occinit:* Martinus Abrahę sinu lętus excipitur. Cœlum dives ingreditur.

(b) *Hæreticorum fuit opinio animas omnes hominum licet SS. usque ad judicii diem servari in abditis receptaculis. Primus assertor Tertul. fuit, quem non multo post Vigilantius & demum Calvinistæ secuti sunt. Vide Bellarm.*

(c) *Nota Sanctos non esse ubique simul, sed successive. Bellarminus de incarn. lib. 3.*

Act. 7. matorum impetrat à Deo veniam: & Stephanus imitator Domini sui, & primus martyr in Christo, pro per-
Act. 27. secutoribus veniam deprecatur: & postquam cum Christo esse cœperint, minus valebunt? Paulus Apostolus ducentas septuaginta sex sibi dicit in navi animas condonatas, & postquam resolutus esse cœperit cum Christo, tunc ora clausurus est, & pro iis, qui in toto orbe ad suum Evangelium crediderunt, mutire non poterit? Meliorque erit
Eccl. 9. Vigilantius canis vivens, quam ille Leo mortuus? Recte hoc de Ecclesiaste proponerem, si Paulum in Spiritu mor-
Ioa. 11. tuum confiterer. Denique sancti non appellantur mortui,
1. Thess. 4 sed dormientes. Unde & Lazarus, qui resurrecturus erat, dormisse perhibetur. Et Apostolus vetat Thessalonicenses de dormientibus contristari. Tu vigilans dormis, & dormiens scribis: & proponis mihi librum apocryphum, qui sub nomine Esdræ à te & similibus tui legitur: vbi scriptum est, quod post mortem nullus pro aliis audeat deprecari: quem ego librum nunquam legi: quid enim necesse est in manus sumere, quod Ecclesia non recipit? Nisi forte Balsamum mihi, & Barbelum (a), & thesaurum Manichęi, & ridiculum nomen Leusiborę proferas; & quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinusque es Hiberiæ, Basilidis antiquissimi hæretici, & imperitæ scientiæ, incredibilia portenta prosequeris, & proponis, quod totius orbis auctoritate damnatur. Nam in commentariolo tuo, quasi pro te faciens, de Salomone sumis testimonium, quod Salomon omnino non scripsit: ut qui habes alterum Esdram, habeas & Salomonem alterum: & si tibi placuerit, legito fictas revelationes omnium Patriarcharum & Prophetarum, & cum illas didiceris, inter mulierum textrinas cantato, immo legendas propone in tabernis tuis, ut facilius per has nęnias vulgus indoctum provoces ad bibendum. Cereos autem non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris: sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui per imperitiam & simplicitatem, sęcularium hominum, vel certe religiosarum fe-
Rom. 10. minarum, de quibus vere possumus dicere: Confiteor zelum Dei habent, sed non secundum scientiam: hoc pro honore martyrum faciunt: quid inde perdis? Causabantur

(a) *Hæreticorum prodigiosa vocabula, de quibus agit Iren.*

tur quondam & Apostoli, quod periret unguentum, sed Mat. 26.
Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat unguento, nec martyres lumine cereorum: & tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur: & quicumque accendunt cereos, secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: unusquisque in suo sensu abundet. Idololatras appellas hu- Rom. 14.
jusmodi homines: non diffiteor, omnes nos qui in Christo credimus, de idololatriæ errore venisse, non enim nascimur, sed renascimur Christiani: & quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari? illud fiebat idolis, & idcirco detestandum est: hoc fit martyribus, & idcirco recipiendum est; nam & absque martyrum reliquiis per totas Orientis Ecclesias quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria, jam sole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, unde & virgines ille Evangelicæ Mat. 25.
semper habent accensas lampades suas: & ad Apostolos Luc. 12.
dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in Ioa 5.
manibus vestris. Et de Joanne Baptista: Ille erat lucerna ardens & lucens: ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Psalterio legimus: Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis. Ps. 118.
Male facit ergo Romanus Episcopus, qui super mortuorum hominum Petri & Pauli, secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem pulvisculum, offert Domino sacrificia (a), tumulos eorum Christi arbitratur altaria? & non solum unius urbis, sed totius orbis errant Episcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur basilicas mortuorum, in quibus pulvis vilissimus, & favilla, nescio quæ, jacet linteamine convoluta, ut polluta omnia polluat, & quasi sepulcra Pharisaica foris dealbata sint, cum intus immundo cinere, juxta te immunda omnia oleant atque sordeant? Et post hæc de barathro pectoris tui cœnosam spurcitiam evomens, audes dicere: Ergo cineres suos amant animæ martyrum, & circumvolant eos, semperque præsentes sunt, ne forte si aliquis precator ad-

 ve-

(a) *Missam Sacrificium esse, ut Trid. Synodus declaravit, & super altare, in quo Martyrum, Sanctorumque reliquiæ positæ sint, celebrari solitam, omnis testatur antiquitas.*

venerit, absentes audire non possint? O portentum in terras ultimas deportandum. Rides de reliquiis martyrum, & cum auctore hujus Hæreseos Eunomio (*a*) Ecclesiis Christi calumniam struis: nec tali societate terreris, ut eadem contra nos loquaris, quæ ille contra Ecclesiam loquitur? Omnes enim sectatores ejus basilicas Apostolorum & martyrum non ingrediuntur, ut scilicet mortuum adorent Eunomium, cujus libros majoris auctoritatis arbitrantur, quam Evangelia: & in ipso credunt esse lumen veritatis: sicut aliæ hæreses paracletum in Montanum venisse contendunt, & Manichæum ipsum dicunt esse paracletum. Scribit adversum hæresim tuam, quæ olim erupit contra Ecclesiam, (ne & in hoc quasi repertor novi sceleris glorieris) Tertullianus vir eruditissimus, insigne volumen, quod scorpiacum vocat rectissimo nomine, quia arcuato vulnere in Ecclesiæ corpus venena diffudit, quæ olim appellabatur Caina (*b*) hæresis, & multo tempore dormiens, vel sepulta, nunc à Dormitantio suscitata est. Miror quod non dicas, nequaquam perpetranda martyria; Deum enim, qui sanguinem hircorum taurorumque non quærat, multo magis hominum non requirere; quod cum dixeris, imo & si non dixeris, ita habeberis, quasi dixeris: qui enim reliquias martyrum asseris calcandas esse, prohibes sanguinem fundi, qui nullo honore dignus est. De vigiliis & pernoctationibus in Basilicis Martyrum sæpe celebrandis, in altera epistola, quam ferme ante biennium sancto Ripario Presbytero scripseram, respondi breviter: Quod si ideo eas existimas respuendas, ne sæpe videamur Pascha celebrare, & non solemnes post annum exercere vigilas: ergo & die Dominico non sunt Christo offerenda sacrificia; ne resurrectionis Domini crebro Pascha celebremus; & incipiamus non unum Pascha habere, sed

(a) *Eunomius, quem egregiũ recentiores hæretici gloriari possunt se nactos esse doctorem fidem etiam solam ad salutem sufficere jactabat. Fuit pravis moribus, quippe discipulus Aetii asserentis licere se carnis libidinibus polluere.*

(b) *A Cain primo Adam filio Caini hæretici dicti sunt, quod in eum sui dogmatis referrent originem. Prodierunt 2. Eccl sæculo. Cain, Judam Ischariotem, Sodomitas, Chore, Dathan, & Abiron laudabant: peccata ad salutem necessaria asserebant: & carnis resurrectionẽ negabant. Iren & Eph.*

ſed plurima. Error autem & culpa juvenum, viliſſimarumque mulierum, qui per noctem ſæpe deprehenditur, non eſt Religioſis hominibus imputandus: quia & in vigiliis Paſchæ tale quid fieri plerumque convincitur: & tamen paucorum culpa non præjudicat Religioni: qui & abſque vigiliis poſſunt errare vel in ſuis vel in alienis domibus. Apoſtolorum fidem Judæ proditio non deſtruxit, & noſtras ergo vigilias malæ aliorum vigiliæ non deſtruent: quin potius pudicitiæ vigilare cogantur, qui libidini dormiunt. Quod enim ſemel feciſſe bonum eſt, non poteſt malum eſſe, ſi frequenter fiat: aut ſi aliqua culpa vitanda eſt, non ex eo, quod ſæpe, ſed ex eo, quod fit aliquando culpabile eſt. Non vigilemus itaque diebus Paſchæ, ne expectata diu adulterorum deſideria compleantur: ne occaſionem peccandi uxor inveniat: ne maritali non poſſit recludi clave. Ardentius appetitur, quicquid eſt rarius. Non poſſum univerſa percurrere, quæ ſanctorum presbyterorum litterę conprehendunt:de libellis illius aliqua proferam. Argumentatur contra ſigna atque virtutes, quæ in baſilicis Martyrum fiunt: & dicit eas incredulis prodeſſe, non credentibus: quaſi nunc hoc quæratur, quibus fiant, & non qua virtute fiant. Eſto, ſigna ſint infidelium: qui quoniam ſermoni & doctrinæ credere noluerunt, ſignis adducantur ad fidem: & Dominus incredulis ſigna faciebat: & tamen non idcirco Domini ſuggillanda ſunt ſigna,quia illi infideles erant; ſed majori admirationi erunt, quia tantę fuere potentiæ, ut etiam mentes duriſſimas edomarent,& ad fidem cogerent. Itaque nolo mihi dicas: ſigna infidelium ſunt: ſed reſponde, quomodo in viliſſimo pulvere, & favilla neſcio qua tanta ſit ſignorum, virtutumque præſentia. Sentio, ſentio infeliciſſime mortalium, quid doleas, quid timeas. Spiritus iſte immundus, qui hęc te cogit ſcribere, ſæpe hoc viliſſimo tortus eſt pulvere, imo hodieque torquetur: & qui in te plagas diſſimulat, in cæteris confitetur. Niſi forte in morem gentilium, impiorumque, Porphirii, & Eunomii has præſtigias dæmonum eſſe confingas, & non vere clamare dæmones, ſed ſua ſimulare tormenta. Do conſilium: ingredere baſilicas martyrum, & aliquando purgaberis: invenies ibi multos ſocios tuos, & nequaquam cereis martyrum, qui tibi diſplicent, ſed flammis in-

invisibilibus conbureris, & tunc fateberis, quod nunc negas, & in tuum nomen, qui in Vigilantio loqueris, libere proclamabis, te esse aut Mercurium (*a*) propter nummorum cupiditatem, aut Nocturnum (*b*) juxta Plauti Amphitryonem, quo dormiente, in Alcmene adulterio duas noctes Iupiter copulavit, ut magnæ fortitudinis Hercules nasceretur; aut certe Liberum Patrem, pro ebrietate & cantharo ex humeris dependente, & semper rubente facie, & spumantibus labiis, effrenatisque convitiis. Unde & in hac provincia cum subitus terræmotus noctis medio omnes de somno excitasset, tu prudentissimus & sapientissimus mortalium, nudus orabas, & referebas nobis Adam (*c*) & Evam de Paradiso, & illi quidem apertis oculis erubuerunt, nudos se esse cernentes, & verenda texerunt arborum foliis; tu, & tunica & fide nudus, subitoque timore perterritus, & aliquid habens nocturnæ crapulæ, sanctorum oculis obscœnam partem corporis ingerebas, ut tuam indicares prudentiam. Tales habet adversarios Ecclesia: hi duces contra martyrum sanguinem dimicant: hujuscemodi oratores contra Apostolos pertonant, imo tam rabidi canes contra Christi latrant discipulos. Ego confiteor timorem meum, ne forsitan de superstitione descendat. Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitavero, & me nocturnum phantasma deluserit, basilicas martyrum intrare non audeo: ita totus & corpore & animo pertremisco. Rideas forsitan, & muliercularum deliramenta subsannes. Non erubesco earum fidem,

quæ

(a) *Plautus in Amphitr. vos quidem id jam scitis, concessum & datum mihi esse ab Diis, aliis nunciis præsim, & lucro. Habitus est quippe Mercurius Deus, Deorum nuncius, & mercatorum Deus.*

(b) *Deum, qui noctem moderatur, Nocturnum appellat Plautus. liberum vero patrē intelligit Bacchum, qui liber ideo dictus est, quod qui vino utuntur, libere loquantur.*

(c) *Fuerunt olim Adamitæ hæretici, authore Prodico Carpocratis discipulo, Adami innocentiam habere se dicentes, cujus nuditatem in sua Ecclesia, quam Paradisum vocabant imitabantur. Præcipuum apud illos dogma, communitas feminarū. Epiph. Hæresis ista à Flandro quodam, Picardo nomine, seculo 15. renovata est in Bohemia. Anabaptistæ nonnulli in Adamitarum scelera lapsi dicuntur.*

quę primæ viderunt Dominum resurgentem, quæ mittuntur ad Apostolos, quæ in matre Domini Salvatoris sanctis Apostolis commendantur. Tu ructato cum sæculi hominibus: ego jejunabo cum fœminis, imo cum religiosis viris, qui pudicitiam vultu pręferunt, & pallida jugi continentia ora portantes, Christi ostendunt verecundiam. Videris mihi dolere & aliud, ne si inoleverit apud Gallos continentia, & sobrietas, atque jejunium, tabernæ tuæ lucra non habeant, & vigilias diaboli ac temulenta convivia tota nocte exercere non possis. Preterea iisdem ad me relatum est epistolis, quod contra auctoritatem Apostoli Pauli, imo Petri, Joannis, & Jacobi, qni dexteras dederunt Paulo & Barnabæ communicationis, & præceperunt eis, ut pauperum memores essent, tu prohibeas Hierosolymam in usus sanctorum aliqua sumptuum solatia dirigi. Videlicet, si ad hæc respondero, statim latrabis, meam me causam agere, qui tanta cunctos largitate donasti, ut nisi venisses Hierosolymam, & tuas vel Patronorum tuorum pecunias effudisses, omnes periclitaremur fame. Ego hoc loquor, quod B. Apostolus Paulus in cunctis pene epistolis suis loquitur, & præcipit in Ecclesiis gentium per unam Sabbati, hoc est, in die Dominico omnes conferre debere (a), quæ Hierosolymam in Sanctorum solatia dirigantur: & vel per discipulos suos, vel per quos ipsi probaverint: & si dignum fuerit, ipse aut dirigat, aut perferat, quod collectum est. In actibus quoque Apostolorum loquens ad Felicem præsidem. Post annos, ait plures, eleemosynam facturus in gentem meam, veni Hierosolymam, & oblationes & vota, in quibus invenerunt me purificatum in templo. Nunquid in alia parte terrarum, & in iis Ecclesiis quas nascentes fide sua erudiebat, quæ ab aliis acceperat, dividere non poterat? Sed

Marc. 16 *Gal. 2* *Act. 24*

(a) *De collectis, quæ ad sustentationem Christianorũ fiebant, plenæ sunt Pauli Epistolæ; perduravitque ea pia consuetudo in Ecclesia catholica, ut Christiani, ex pluribus locis ad eos qui Hierosolymis essẽt egẽtes mitterent eleemosynam: quã ad Theodosii Imperatoris tempora durantem conatus est evertere nequissimus Vigilantius, ardenti zelo ea de re ab Hieronymo redargutus. Nostris etiam temporibus, solent in Ecclesiis a sacris concionatoribus eleemosynæ commendari pro locis sanctis.*

Sed sanctorum locorum pauperibus dare cupiebat, qui suas pro Christo facultatulas relinquentes, ad Domini servitutem, tota mente conversi sunt. Longum est nunc, si de cunctis epistolis ejus omnia testimonia revolvere voluero, in quibus hoc agit: & tota mente festinat, ut Hierosolymam & ad sancta loca credentibus pecuniæ dirigantur; non in avaritiam, sed in refrigerium; non ad divitias congregandas, sed ad imbecillitatem corpusculi sustentandam & frigus atque inediam declinandam. Hac in Judea usque hodie perseverante consuetudine, non solum apud nos, sed & apud Hebræos; ut qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra, nisi solum Deum, synagogarum & totius orbis foveantur ministeriis, ex æqualitate dumtaxat: non ut aliis refrigerium, & aliis sit tribulatio: sed ut aliorum abundantia, aliorum sustentet inopiam. Respondebis, hoc unumquemque posse in patria sua facere, nec pauperes defuturos, qui Ecclesiæ opibus sustentandi sint. Nec nos negamus cunctis pauperibus, etiam Judæis & Samaritanis, si tanta sit largitas, stipes porrigendas: sed Apostolus faciendam do-
Gal. 6. cet ad omnes eleemosynam, sed maxime ad domesticos fidei. De quibus & Salvator in Evangelio loquebatur: Faci-
Luc. 16. te vobis amicos de mammona iniquitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Nunquid isti pauperes, inter quorum pannos & illuviem corporis flagrans libido dominatur, possunt habere ęterna tabernacula, qui nec præsentia possident, nec futura? Non enim simpliciter pauperes, sed pauperes Spiritu Beati appellantur, de quibus scri-
Ps. 40. ptum est: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. In vulgi pauperibus sustentandis nequaquam intellectu, sed eleemosina opus est. In sanctis pauperibus beatitudo est intelligentiæ, ut ei tribuat, qui erubescit accipere, & cum acceperit, dolet, metens carnalia, & seminans spiritualia. Quod autem asseris, eos melius facere, qui utuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus dividunt quam illos, qui possessionibus venundatis semel omnia lar-
Mat. 19. giuntur, non à me, sed à Domino respondebitur: Si vis esse perfectus vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Ad eum loquitur, qui vult esse perfectus, qui cum Apostolis partem, naviculam, &

rete

rete dimittit. Iste quem tu laudas, secundus & tertius gradus est, quem & nos recipimus, dummodo sciamus prima secundis & tertiis præferenda. Nec à suo studio Monachi deterrendi sunt à te lingua viperea, & morsu sævissimo, de quibus argumentaris, & dicis: Si omnes se recluserint, & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesias? qui sæculares homines lucrifaciet; quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo, si omnes tecum fatui sint, sapiens quis esse poterit? & virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obstetrices absque mercedibus mendicabunt, & gravissimo frigore solus atque contractus Dormitantius vigilabit in lectulo. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur: atque utinam hoc omnes essent quod *Mat. 20.* pauci sunt, de quibus dicitur: Multi vocati, pauci autem electi: vacui essent carceres. Monachus autem non doctoris sed plangentis habet officium: qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præstoletur adventum; qui sciens imbecillitatem suam, & vas fragile quod portat, timet offendere, ne impingat, corruat, atque frangatur, unde & mulierum, maximeque adolescentularum, vitat aspectum, & intantum castigator sui est, ut etiam quæ tuta sunt pertimescat. Cur, inquies, pergis ad Eremum? videlicet, ut te non audiam, non videam, ut tuo furore non movear, ut tua bella non patiar, ne me capiat oculus meretricis, ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Respondebis, hoc non est pugnare, sed fugere, sta in acie, adversariis armatus obsiste, ut postquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam nolo spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam. Si fugero, gladium devitavi, si stetero, aut vincendum mihi est, aut cadendum. quid autem necesse est certa dimittere & incerta sectari? aut scuto aut pedibus mors vitanda est. Tu qui pugnas, & superari petes & vincere: ego cum fugero, non vinco in eo quod fugio: sed ideo fugio, ne vincar. Nulla securitas est, vicino serpente dormire: potest fieri, ut me non mordeat, tamen potest fieri, ut aliquando me mordeat. Matres vocamus, sorores & filias, & non erubescimus vitiis nostris nomina pietatis obtendere. Quid facit monachus in cellulis femina-

rum

rum? quid sibi volunt sola & privata colloquia, & arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet. Quod de libidine diximus, referamus ad avaritiam & ad omnia vitia, quæ vitantur solitudine, & idcirco urbium frequentias declinamus, ne facere compellamur quæ nos non tam natura cogit facere, quam voluntas. Hæc, ut dixi, sanctorum presbyterorum rogatu, unius noctis lucubratione dictavi, festinante admodum fratre Sisinnio, & propter sanctorum refrigeria ad Ægyptum iter properante: alioquin & ipsa materia apertam habuit blasphemiam quæ indignationem magis scribentis, quam testimoniorum multitudinem flagitaret. Quod si Dormitantius in mea rursus maledicta vigilaverit, & eodem ore blasphemo, quo Apostolos & martyres lacerat, de me quoque putaverit detrahendum, nequaquam illi brevi lucubratiuncula, sed tota nocte vigilabo, & sociis illius, immo discipulis, vel magistris, qui nisi tumentes uteros viderint feminarum, maritos earum Christi ministerio arbitrantur indignos.

IN-

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM.

Numerus paginæ, littera (n) notam indigitat.

B

D

De-

di-

tiam

T

Ter-

FINIS.